

La revolució traïda

lev trotski

(Versió al català d'Alejo Martínez des de l'edició feta per l'Editorial Fontamara en 1977 en castellà i que reproduïa, amb algunes correccions ortogràfiques i sintàctiques, la traducció al castellà del mateix Trotski a l'any 1936)

Índex

OBJECTE D'AQUEST TREBALL

I.- QUE S'HA OBTINGUT

Els principals índexs del desenvolupament industrial: pàgina 8

Apreciacions comparatives dels resultats: pàgina 10

Per cap d'habitant: pàgina 13

II.- EL DESENVOLUPAMENT ECONOMIC I LES ZIGA-ZAGA DE LA DIRECCIO

El 'comunisme de guerra', 'la nova política econòmica' (la nep) i l'orientació cap els camperols: pàgina 16

Viratge bruscat: 'el pla quinquennal en quatre anys' i la col·lectivització completa: pàgina 22

III.- EL SOCIALISME I L'ESTAT

El règim transitori: pàgina 28

Programa i realitat: pàgina 30

El doble caràcter de l'estat soviètic: pàgina 32

Gendarme i indigència socialitzada: pàgina 34

La victòria del socialisme' i 'la consolidació de la dictadura': pàgina 36

IV.- LA LLUITA PEL RENDIMENT DEL TREBALL

El pla i el diner: pàgina 39

La inflació 'socialista': pàgina 41
Rehabilitació del ruble: pàgina 44
El moviment stakhanov: pàgina 46

V.- EL TERMIDOR SOVIETIC

Per què ha vençut Stalin?: pàgina 50
La degeneració del partit bolxevic: pàgina 54
Les causes socials del termidor: pàgina 59

VI.- L'AUGMENT DE LA DESIGUALTAT I DELS ANTAGONISMES SOCIALS

Misèria, luxe, especulació: pàgina 64
La diferenciació del proletariat: pàgina 68
Contradiccions socials de l'aldea col·lectivitzada: pàgina 71
Fisonomia social dels mitjans dirigits: pàgina 74

VII.- LA FAMILIA, LA JOVENTUT, LA CULTURA

Termidor a la llar: pàgina 78
La lluita contra la joventut: pàgina 85
Nació i cultura: pàgina 90

VIII.- LA POLITICA EXTERIOR I L'EXERCIT

De la revolució mundial a 'l'estatus quo': pàgina 98
La societat de nacions i la internacional comunista: pàgina 102
L'exèrcit roig i la seua doctrina: pàgina 107
Liquidació de les milícies i restabliment dels graus: pàgina 112
L'URSS i la guerra: pàgina 116

IX.- QUE ES L'URSS?

Relacions socials: pàgina 121
Capitalisme d'estat?: pàgina 126
La burocràcia és una classe dirigent?: pàgina 128
El problema del caràcter social de l'URSS encara no està resolt per la història: pàgina 130

X.- L'URSS EN L'ESPILL DE LA NOVA CONSTITUCIO

El treball 'segons les capacitats' i la propietat personal: pàgina 133

Soviets i democràcia: pàgina 135

Democràcia i partit: pàgina 137

XI.- ON VA L'URSS?

El bonapartisme règim de crisi: pàgina 141

La lluita de la burocràcia contra 'l'enemic de classe': pàgina 144

Una nova revolució és ineludible: pàgina 147

APENDIX

II.- 'El socialisme en un sol país': pàgina 150

II.- Els 'amics' de l'URSS: pàgina 155

OBJECTE D'AQUEST TREBALL

El món burgès va fer en un principi com que no observava els èxits econòmics del règim dels soviets, és a dir, de la prova experimental de la viabilitat dels mètodes socialistes. Front al ritme, sense precedents en la història, del seu desenvolupament industrial, els savis economistes al servei del capital tracten, encara ara amb freqüència, de servir un profund silenci o es limiten a invocar "l'explotació excessiva dels camperols". Així menyspreen una excel·lent oportunitat per a explicar-nos com és que l'explotació dels camperols a Xina, Japó, o l'Índia, per exemple, mai ha provocat un desenvolupament industrial que pugui comparar-se, tan sols de lluny, amb el de l'URSS.

Tanmateix, els fets compleixen el seu objectiu. Les llibreries dels països civilitzats estan envaïdes per estudis consagrats a l'URSS. Açò no té res de sorprenent; fenòmens semblants no es produeixen amb freqüència. La literatura dictada per un cec odi ocupa en aquesta producció un lloc cada cop més important; gran part de les obres recents, pel contrari, està impregnada d'una simpatia creixent si no d'admiració. Cal felicitar-se de l'abundància d'obres prosoviètiques: fan d'índex del que ha millorat la reputació de l'Estat intrús. És molt més lloable, per altra banda, idealitzar a l'URSS que no pas idealitzar a la Itàlia feixista. Però tot intent de lector de trobar en aquests llibres una apreciació científica del que ha succeït al país de la Revolució d'Octubre es faria en va.

Les obres dels 'amics' de l'URSS es classifiquen en tres categories. El periodisme dels dilectants, el gènere descriptiu, el reportatge 'd'esquerres' (si fa o no fa), aquestes proporcionen el major nombre de llibres i articles. Al costat es col·loquen, encara que amb més pretensions, les obres del 'comunisme' humanitari, líric i pacifista. El tercer lloc l'ocupen les esquematitzacions econòmiques a l'estil vell-alemany del socialisme de càtedra. Lluís Fisher i Duranty són suficientment coneguts com els representants del primer tipus d'autor. El difunt Barbusse i Romain Rolland són els que millor representen la categoria dels 'amics humanitaris': no és, per cert, una casualitat que abans d'arribar a Stalin un d'ells haja escrit una 'Vida de Jesucrist' i l'altre una 'Vida de Ghandi'. El socialisme conservador, per fi, ha trobat en els Webb els seus representants més autoritzats.

L'adoració dels fets consumats i la inclinació envers les generalitzacions tranquil·litzadores uneixen aquestes tres categories. Tots aquests autors no tenen la força de rebel·lar-se contra llur propi capitalisme, el que els inclina a recolzar-se sobre

una Revolució estrangera apaivagada, a més a més. Abans de la revolució d'Octubre i molts anys després, cap d'aquests homes, cap dels seus pares espirituals, es preguntaven seriosament per quins camins es podria arribar en aquest món al socialisme. Per això mateix els és tan fàcil acceptar com a socialisme el que passa a l'URSS. Açò els confereix un aspecte d'homes de progrés que saben estar en la seua època i, també, certa fermesa moral, sense comprometre'ls a res. La seua literatura contemplativa i optimista, gens destructiva, que situa tots els errors al passat, exerceix sobre els nervis del lector una influència tranquil·litzadora que els assegura una bona acollida. Així es forma insensiblement una escola internacional que podem anomenar la del bolxevisme per a ús de la burgesia il·lustrada o, en el seu sentit més estret, la del socialisme per a turistes radicals.

No tractem de polemitzar amb les produccions d'aquest gènere atès que no ofereixen ocasions series per a la polèmica. Els problemes acaben per a d'elles allà on comencen en realitat. L'objecte del present estudi és donar una justa apreciació de la realitat per tal de comprendre-la millor. Tan sols es deturarem en el passat en la mida que això ens ajude a comprendre l'endemà. Nostra exposició serà crítica; tot el que s'inclina davant els fets consumats és incapaç de preparar el pervindre.

El desenvolupament econòmic i cultural de l'URSS ha passat per diverses fases sense assolir, encara (i n'està molt lluny) l'equilibri intern. Si es considera que l'objecte del socialisme és crear una societat sense classes, fonamentada en la solidaritat i la satisfacció harmoniosa de totes les necessitats, no existeix encara, en aquest sentit fonamental, el menor socialisme a l'URSS. És cert que les contradiccions de la societat soviètica difereixen profundament, per la seua natura, de les del capitalisme; no són, però, menys aspres. S'expressen per la desigualtat material i cultural, per la repressió, per la formació de grups polítics, per la lluita de les fraccions del partit. El règim policíac ofega i deforma la lluita política sense eliminar-la. Les idees col·locades a l'Índex exerceixen a cada pas la seua influència sobre la política del govern al que fecunden o contrarien. En aquests condicions, l'anàlisi del desenvolupament de l'URSS no pot separar-se un sol instant de les idees i de les consignes sota les que es desenvolupa, en aquell país, una lluita política sufocada, però apassionada. La història es barreja ací amb la política viva.

Els filisteus benpensants 'd'esquerres' repeteixen gustosos que cal observar la més gran circumspècció per a criticar l'URSS, amb l'objecte de no perjudicar l'edificació del socialisme. Nosaltres no creguem que l'estat soviètic siga tan fràgil. Llurs enemics estan força millor assabentats del que hi passa que no llurs amics vertaders, els obrers de tots els països. Els estats majors dels estats imperialistes duen el compte precís de l'actiu i del passiu de l'URSS, que no es basa únicament en els informes publicats. Els enemics poden, per desgràcia, aprofitar les debilitats de l'Estat obrer, no podrien però, en cap cas, aprofitar la crítica de les tendències d'aquest Estat que ells mateixos consideren com a positives. L'hostilitat de la major part dels 'amics' oficials de l'URSS envers la crítica dissimula, en realitat, l'anguniosa fragilitat de les seues pròpies simpaties més que no pas la fragilitat de l'URSS. Allunyem, doncs, amb serenitat aquestes advertències i aquests temors. Els fets decideixen, no les il·lusions. Volem mostrar un rostre, no una màscara.

Lev Trostki

4 d'agost de 1936

PS. Aquest llibre s'havia acabat d'enviar als editors en el moment en què s'anuncià el procés del 'terroristes' de Moscou, i no pogué, doncs, comentar-lo. Es de gran importància subratllar que aquest treball, explica, per endavant, el procés dels 'terroristes' i fa aparèixer llur mística com a una mistificació

setembre de 1936

I

QUE S'HA OBTINGUT

ELS PRINCIPALS ÍNDEXS DEL DESENVOLUPAMENT INDUSTRIAL

La insignificança de la burgesia russa va fer que els objectius democràtics de la Rússia endarrerida (com ara: els de la liquidació de la monarquia i d'una opressió dels camperols resultant, fins a cert punt, de la servitud) únicament pogueren assolir-se mitjançant la dictadura del proletariat. Però quan el proletariat va fer-se amb el poder, al capdavant de les masses camperoles, no pogué limitar-se a les realitzacions democràtiques. La revolució burgesa es va confondre, d'immediat, amb la primera fase de la revolució socialista; i això no es degué a raons fortuïtes. La història de les últimes dècades testimonia, amb particular força, que en les condicions de decadència del capitalisme, els països endarrerits, no poden aconseguir el nivell de les velles metròpolis del capital. Els civilitzadors, col·locats en un cul de sac, tanquen el camí als que es civilitzen. Rússia entrà en el camí de la revolució proletària no perquè llur economia fora la més madura per a la transformació socialista sinó perquè aquesta economia ja no podia desenvolupar-se sobre bases capitalistes. La socialització dels mitjans de producció havia arribat a ser la primera condició necessària per a traure el país de la barbàrie: tal és la llei del desenvolupament combinat dels països endarrerits. Arribat a la revolució com "l'esglaó més dèbil de la cadena capitalista" (Lenin), l'antic imperi dels tsars encara avui, dinou anys després, ha "d'assolir i sobrepassar" (el que vol dir assolir abans que res) a Europa i Amèrica; en d'altres paraules: ha de resoldre els problemes de la producció i de la tècnica que el capitalisme avançat ha resolt des de fa ja temps.

Podria ser d'altra forma? La subversió de les velles classes dominants, lluny de resoldre el problema, el que va fer va ser plantejar-lo: elevar-se de la barbàrie a la cultura. Concentrant alhora la propietat i els mitjans de producció en mans de l'Estat, la Revolució permeté d'aplicar nous mètodes econòmics d'una enorme eficàcia. Sols gràcies a la direcció fundada sobre un pla únic es pogué reconstruir en poc de temps tot el que havia estat destruït en la guerra imperialista i en la guerra civil, i crear noves empreses grandioses, noves indústries, branques senceres d'indústria.

L'extremada lentitud de la revolució mundial, revolució amb què comptaven els dirigents bolxevics, no solament va suscitar enormes dificultats a l'URSS, també hi posà de relleu els seus recursos interiors i les seues possibilitats excepcionalment amplies. No obstant això, sols a escala internacional és possible fer una justa apreciació dels resultats obtinguts (de la seua magnitud així com de la seua insuficiència). El mètode que emprarem serà el de la interpretació històrica i sociològica i no el de l'acumulació de les il·lustracions estadístiques. No obstant, partirem d'algunes de les xifres més importants.

L'amplitud de la industrialització de l'URSS, enmig de l'estancament i decadència de gairebé tot l'univers capitalista, es desprèn dels índexs globals que presente tot seguit. La producció industrial d'Alemanya sols recupera el seu nivell gràcies a la febre dels armaments. Durant el mateix lapse, la producció de la Gran Bretanya sols augmentà, ajudada pel proteccionisme, de 3 a 4 %. La producció industrial dels Estats Units baixà prop d'un 25%; la de França més del 30%. El Japó, en llur frenesí d'armaments i de bandidatge, es col·loca en el primer lloc dels països capitalistes: la seua producció augmentà prop d'un 40%. Aquest índex excepcional, però, empal·lideix també front a la dinàmica del desenvolupament de l'URSS, la producció industrial de la qual augmentà, en el mateix lapse, 3,5 voltes, el que significa un augment del 250%. En els deu darrers anys (1925-1935), la indústria pesant soviètica ha multiplicat la seua producció per més de deu. Al primer any del Pla Quinquennal, les inversions de capitals s'elevaren a 5.400 milions de rubles; en 1936, estaran al voltant dels 32.000 milions.

Si abandonem les estimacions financeres, donada la inestabilitat del ruble, se'ns imposen d'altres més indiscutibles. En desembre de 1913, la conca del Doneck produí 2.275 tones d'hulla; en desembre de 1935, 7.125 tones. Durant els tres darrers anys, la producció metal·lúrgica augmentà dues vegades, la de l'acer i la dels acers laminats, prop de 2,5 vegades. L'extracció de gasolines, hulla i minerals de ferro augmentà 3 o 3,5 voltes en comparació amb la preguerra. En 1920, quan es decretà el primer pla d'electrificació, el país tenia estacions locals d'una potència total de 253.000 quilovats. En 1935 ja n'hi havien 95 estacions locals amb una potència total de 4.345.000 quilovats. En 1925 l'URSS ocupava l'onzè lloc al món des del punt de vista de la producció d'energia elèctrica; en 1935, sols era inferior a Alemanya i als Estats Units. En l'extracció d'hulla, l'URSS passà del desè lloc al quart. Quant a la producció d'acer, passà del sisè al tercer. En la producció de tractors ocupa el primer lloc del món. El mateix succeeix amb la producció de sucre.

Els immensos resultats obtinguts per la indústria, el prometedor començament d'un floriment de l'agricultura, el creixement extraordinari de les velles ciutats industrials, la creació d'altres noves, el ràpid augment del nombre d'obrers, l'elevació del nivell cultural i de les necessitats, són els resultats indiscutibles de la Revolució d'Octubre en la que els profetes del vell món cregueren veure la tomba de la civilització. Ja no cal discutir amb els senyor economistes burgesos: el socialisme ha demostrat el seu dret a la victòria, no en les pàgines d' *El Capital* sinó en una arena econòmica que constitueix la sexta part de la superfície del globus; no en el llenguatge de la dialèctica, sinó en el del ferro, ciment i electricitat. Encara en el cas que l'URSS sucumbia, per culpa de llurs dirigents, als colps de l'exterior (cosa que confiem fermament no haver de veure) quedaria, com a penyora del pervindre, el fet indestructible que la revolució proletària fon l'única que va permetre a un país endarrerit obtindre en menys de vint anys resultats sense precedents en la història.

Així es tanca, en el moviment obrer, el debat amb els reformistes. ¿Es pot comparar, tant sols un moment, llur agitació de rates, amb l'obra titànica d'un poble que sorgí a la nova vida per la revolució? Si en 1918 la socialdemocràcia alemanya hagués aprofitat el poder que els obrers li imposaven per a fer la revolució social i no per a salvar el capitalisme, no és difícil de concebre, fundant-se en l'exemple rus, quina invencible potència econòmica no hauria estat actualment la del bloc socialista de l'Europa central i oriental i d'una part considerable d'Àsia. Els pobles del món hauran de pagar amb noves guerres i noves revolucions els crims històrics del reformisme.

APRECIACIONS COMPARATIVES DELS RESULTATS

Els coeficients dinàmics de la indústria soviètica no tenen precedents. No bastaran, però, per a resoldre el problema ni hui ni demà. L'URSS puja partint d'un nivell espantosament baix, mentre que els països capitalistes, pel contrari, descendeixen des d'un nivell molt alt. La relació de les forces actuals no està determinada per la dinàmica del creixement, sinó per l'oposició de la potència total dels dos adversaris, tal com s'expressa per les reserves materials, la tècnica, la cultura, i primer que res pel rendiment del treball humà. Tan prompte com abordem el problema des d'aquest angle estàtic, la situació canvia amb gran desavantatge per a l'URSS.

El problema plantejat per Lenin ('qui triomfarà?') és el de la relació de les forces entre l'URSS i el proletariat revolucionari del món, per una banda, i les forces interiors hostils i el capitalisme mundial per l'altra. Els èxits econòmics de l'URSS li permeten fer-se ferma, progressar, armar-se i, si fos necessari, batre's en retirada, esperar i resistir. Però en si mateixa, la pregunta ¿qui triomfarà?, i no sols en el sentit econòmic, se li planteja a l'URSS a escala mundial. La intervenció armada és perillosa. La intervenció de mercaderies a baix preu, venint rere els exèrcits capitalistes, seria infinitament més perillosa. La victòria del proletariat en un país d'occident conduiria, clar està, a un canvi radical de la relació de les forces. Però en tant que l'URSS romanga aïllada (pitjor encara: en tant que el proletariat europeu va de derrota en derrota i retrocedeix) la força del règim s'amida, en definitiva, pel rendiment del treball que, en la producció de mercaderies, s'expressa pel preu de cost i venda. La diferència entre els preus interiors i els del mercat mundial constitueixen un dels índexs més importants de la relació de forces (però a l'estadística soviètica li està prohibit tocar, ni tan sols lleument, aquest problema), açò és conseqüència de que, malgrat el seu marasme i prostració, el capitalisme posseeix encara una enorme superioritat en la tècnica, l'organització i la cultura del treball.

Es coneix de sobres l'estat tradicionalment endarrerit de l'agricultura soviètica. En cap de les seues branques s'han assolit èxits que puguin comparar-se, ni de lluny, als obtinguts en la indústria. "*Estem encara molt al darrera [deplorava Molotov cap a finals de 1935] dels països capitalistes quant al rendiment dels nostres cultius de remolatxes*". En 1934 s'obtingueren en l'URSS 82 quintars per hectàrea del producte abans citat; en 1935, Ucraïna, en una collita excepcional, n'obtingué 131 quintars. En Txecoslovàquia i en Alemanya, l'hectàrea produeix prop de 250 quintars; a França, més de 300. Els laments de Molotov poden estendre's, sense exageració, a totes les

branques de l'agricultura, es tracte de cultius tècnics o de cereals o, amb més raó encara, de la cria de diversos animals. Cultius alternats, ben planificats, selecció de llavors, ús d'adobs, tractors, un utilatge agrícola perfeccionat, la cria de ramaderia de raça, són coses que preparen, és veritat, una immensa revolució en l'agricultura. Però justament en aquest domini, que és un dels més conservadors, és on la Revolució necessita més temps. Pel moment, l'objectiu és, malgrat la col·lectivització, aproximar-se als models superiors de l'Occident capitalista (amb llurs petites granges individuals).

La lluita per augmentar el rendiment del treball en la indústria es porta a terme mitjançant l'assimilació de la tècnica avançada i la millor utilització de la mà d'obra. La possibilitat de construir en pocs anys vastes fàbriques del tipus més modern estava assegurada, per una banda, per l'alta tècnica de l'Occident capitalista, per l'altra, pel règim del pla. En aquest domini assistim a l'assimilació de les conquestes alienes. El fet que la indústria soviètica, i l'equip de l'Exèrcit Roig, hagen millorat amb un ritme accelerat, implica enormes avantatges potencials. L'economia es veu obligada a arrossegar rere d'ella un utilatge antiquat, com en el cas de França o Anglaterra; l'exèrcit no està obligat a usar els vells armaments. Però aquest creixement febril té aspectes negatius: els diversos elements de l'economia no s'harmonitzen; els homes estan més endarrerits que la tècnica, la direcció no està a l'altura de la seua tasca. Tot açò s'expressa actualment pels preus de cost elevadíssims en una producció de baixa qualitat.

“Els nostres pous [escriu el dirigent de la indústria de les gasolines] disposen del mateix utilatge que els pous americans, l'organització de la perforació, però, està endarrerida, els quadres estan insuficientment qualificats... El gran nombre d'accidents s'explica per la negligència, la incapacitat i la insuficiència de la vigilància tècnica.” Molotov es queixa de que: *“Estem molt endarrerits en l'organització dels tallers de construcció. En ells domina freqüentment la rutina, i l'utilatge i les màquines es tracten d'una forma escandalosa.”* Trobem aquestes confessions en tota la premsa soviètica. La tècnica moderna està molt lluny de donar a l'URSS els mateixos resultats que en llur pàtria capitalista.

Els èxits globals de la indústria pesant constitueixen una conquesta inapreciable: sols sobre aquests fonaments es pot construir però una economia moderna dóna proves de la seua eficàcia en la construcció de detalls més fins. En aquest aspecte l'URSS està, encara, molt endarrerida.

Els resultats més seriosos, no solament quantitativs sinó qualitativs, s'han obtingut amb tota seguretat en la indústria militar; l'exèrcit i la flota són la clientela de major influència i la més exigent. No obstant, els dirigents dels serveis de l'exèrcit, comprenent a Vorosilov, no deixen de deplorar en els seus discursos publicats *“que no sempre estem plenament satisfets de la qualitat de la producció que doneu a l'Exèrcit Roig”*. S'endevina sense molt de treball la inquietud que s'amaga darrere d'aquestes prudents paraules.

La construcció de màquines (ens diu el cap de la indústria pesant en un informe oficial) *“ha de ser de bona qualitat, el que dissortadament no succeeix...”* I més lluny: *“La màquina es cara en l'URSS.”* Com de costum, l'informant s'absté de proporcionar dades comparatives precises en relació a la producció mundial.

El tractor és l'orgull de la indústria soviètica. Però el coeficient d'ús d'aquestos implements és molt baix. Durant el darrer exercici econòmic, el 81% dels tractors s'hagué de sotmetre a reparacions importants i moltes d'aquestes màquines

s'inutilitzaren durant els treballs del camp. Segons certs càlculs, les Estacions de Màquines i de Tractors sols varen cobrir les seues despeses amb collites de 20 a 22 quintars de grans per hectàrea. Ara que el rendiment mitjà per hectàrea no arriba a la meitat d'eixa xifra l'Estat ha de cobrir dèficits que s'elevan a milers de milions.

La situació dels transports automòbils és encara pitjor. Un camió recorre en Amèrica 60.000, 80.000 i fins 100.000 quilòmetres per any; a l'URSS tan sols recorre 20.000, és a dir, tres o quatre vegades menys. De cada cent camions, cinquanta-cinc es troben a les carreteres, els restants estan en reparació o en espera de reparacions. El cost de les reparacions sobrepasa en dos voltes el cost total de la producció de nous camions. No és, doncs, estrany que, segons l'opinió de la Comissió Governamental de Control, *“el transport automòbil, pel preu de cost de la seua producció, siga una càrrega excepcionalment pesant.”*

L'augment de capacitat de transport de les vies fèrries va acompanyat, segons el President del Consell de Comissaris del Poble, *“de gran nombre d'accidents i de descarrilaments”*. La causa essencial no varia; és la mediocre cultura del treball heretada del passat. La lluita per l'adient manteniment de les vies fèrries es transforma en una mena d'empresa heroica que fa que els guardaagulles recompensats llisquen els seus informes al Kremlin davant dels més alts representants del poder. Malgrat l'avanc dels darrers anys, els transports marítims estan molt per de sota dels transports per ferrocarril. Es troben periòdicament a la premsa paràgrafs sobre el *“treball deplorable dels transports marítims”*, la qualitat *“inversemblantment baixa de les reparacions en la flota”*. Etc.

A les branques de la indústria lleugera, la situació es, encara, menys favorable que a les de la indústria pesant. Podem formular per a la indústria soviètica una llei prou particular: en general els productes són pitjors com més prop estan del consumidor. En la indústria tèxtil, si hem de creure al 'Pravda', *“el percentatge de productes deficients és deshonorós, el rendiment, dèbil”*, i *“les baixes qualitats són les que prevalen”*. Les queixes referents a la mala qualitat dels articles de primera necessitat es deixen llegir periòdicament en la premsa soviètica: *“la llauneria es treballa torbament”*; *“els mobles son lletjos, mal ajustats, mal acabats”*; *“no és possible trobar botons acceptables”*; *“els establiments d'alimentació pública treballen d'una forma absolutament lamentable”*; etc., etc.

Garantir l'èxit de la industrialització mitjançant únicament els índexs quantitatius es gairebé el mateix que voler definir l'anatomia d'un home mitjançant únicament la seua estatura, sense indicar el diàmetre del pit. Una estimació més justa de la dinàmica de la economia soviètica exigeix que, a més a més del correctiu de qualitat, recordem sempre que els ràpids èxits assolits en un domini van acompanyats pels retardaments en d'altres. La creació de vastes fàbriques d'automòbils es paga amb la insuficiència i l'abandó de la xarxa de carreteres. *“L'abandó de nostres carreteres és extraordinari [testifiquen els 'izvestia'] no és possible anar a més de deu quilòmetres per hora en una calçada tan important com la de Moscou-Iàroslavl.”* El President de la Comissió del Pla afirma que el país conserva encara les tradicions dels *“segles sense carreteres”*.

L'economia municipal es troba en un estat anàleg. En poc de temps es creen noves ciutats industrials, mentre que desenes de les antigues cauen en l'abandó més complet. Les capitals i les ciutats industrials creixen i s'embelleixen; sorgeixen ara ací i ara aquí teatres i clubs costosos, la crisi de l'habitatge, però, és intolerable; és ja costum que

ningú se n'ocupe. “*Construïm mal i car, el conjunt d'habitacions es deteriora i fem poques i roïns reparacions.*” (Izvestia).

Aquestes desproporcions existeixen en tota l'economia i són, d'alguna forma, inevitables, puix que ha estat, i és, necessari començar pels sectors més importants. Cal tenir em compte, a més a més, que l'estat endarrerit de determinats sectors disminueix, en molt, l'eficàcia del treball d'altres. Si ens imaginem una economia dirigida ideal, en la qual no s'assegure la rapidesa del ritme de determinades branques sinó els majors resultats per al conjunt de l'economia, el coeficient estadístic de creixement serà menor durant el primer període, però l'economia en conjunt, i el consumidor, guanyaran amb això, així d'aquí endavant, la dinàmica general de l'economia guanyarà també.

En l'estadística oficial, la producció i la reparació d'automòbils es suma per a formar un total de producció industrial; des del punt de vista de l'eficàcia econòmica fóra millor, però, procedir per subtracció que no pas per addició. Aquesta observació es fereix també a d'altres indústries. Es per això que totes les avaluacions globals en rubles no tenen sinó un valor relatiu; hom no sap si s'hi amaga la fabricació o la descompostura d'una màquina. Si la producció global de la indústria pesant, avaluada en rubles 'estables', s'ha multiplicat per sis amb relació al que era abans de la guerra, l'extracció de petroli i d'hulla, així com també la producció de les foses de ferro expressades en tones, sols han augmentat tres voltes i mitja. La principal causa d'aquesta discordança és que la indústria soviètica ha creat noves branques, desconegudes en els temps dels tsars. No obstant, cal cercar una causa complementària en la manipulació tendenciosa de les estadístiques. Ja sabem que tota burocràcia té la necessitat orgànica de maquillar la realitat.

PER CAP D'HABITANT

El rendiment individual mitjà del treball encara és molt baix a l'URSS. En la millor fàbrica metal·lúrgica, la producció de ferro colat i d'acer per obrer és tres cops inferior a la mitjana dels Estat Units. La comparança de les mitjanes entre els dos països donaria, probablement, una relació d'u a cinc o més baixa. En aquestes condicions, l'afirmació que els alts forns de l'URSS són millor utilitzats que no pas els dels països capitalistes està, pel moment, desproveïda de sentit ja que la tècnica no té més objecte que economitza el treball de l'home. En la indústria forestal i en la de la construcció l'estat de les coses encara és més desconsolador que a la metal·lúrgica. La producció d'un obrer és de 5.000 tones, és a dir, deu cops menys, a l'URSS. Una diferència tant notable s'explica més per la mala organització del treball que no pas per la insuficient formació professional dels obrers. La burocràcia agullona amb tota la seua força els obrers però no sap traure bon profit de la mà d'obra. L'agricultura, no cal dir-ho, és la pitjor tractada al respecte. Al dèbil rendiment del treball li correspon una dèbil renda nacional i, per tant, un baix nivell d'existència de les masses populars.

Quan se'ns diu que l'URSS assolirà en 1936 el primer lloc en la producció industrial d'Europa (èxit en ell mateix enorme) no sols s'oblida hom de la qualitat i el preu de cost sinó, a més a més, de la xifra de població. El nivell de desenvolupament general del país, i més particularment, la condició material de les masses no poden determinar-se, ni

a grans trets, més que dividint la producció entre el nombre de consumidors. Tractem d'efectuar aquesta simple operació aritmètica.

El paper de les vies fèrries en l'economia, en la vida cultural, en la guerra, no necessita ser demostrat. L'URSS disposa de 83.000 quilòmetres de vies, contra 58.000 en Alemanya, 63.000 en França, 417.000 als Estats Units. Açò significa que a Alemanya hi han, per cada 10.000 habitants, 8,5 quilòmetres; a França 15,2 quilòmetres; als Estats Units, 33,1 quilòmetres; a l'URSS, 5 quilòmetres. Quant a les vies fèrries, l'URSS continua ocupant un dels últims llocs al món civilitzat. La flota mercant, que s'ha triplicat durant els darrers cinc anys, està actualment quasi a la mateixa altura que les d'Espanya i Dinamarca. Afegim a això la maca de carreteres. En 1935, l'URSS produí 0,6 automòbils per cada 1.000 habitants; en 1934 la Gran Bretanya en produí prop de 8 pel mateix nombre d'habitants; França, 4,5; els Estats Units, 23 (per 36,5 en 1928).

I l'URSS, malgrat l'estat extremadament endarrerit dels seus ferrocarrils, transports fluvials i automòbils, no supera ni a França ni als Estats Units quant a la proporció de cavalls (1 cavall per 10-11 habitants), estant, ben al contrari, molt inferior la qualitat de llurs bèsties.

A despit d'haver estat en la indústria pesant on s'hi han assolit els èxits més notables, els índexs comparatius són desfavorables. L'extracció d'hulla va ser, en 1935, de prop 0,7 tones per habitant; a la Gran Bretanya s'ha elevat a quasi cinc tones; als Estats Units a prop de 3 tones (contra 5,4 en 1913); a Alemanya a prop de 2. Acer: URSS prop de 67 per habitant; Estats Units, prop de 250. Les proporcions són anàlogues en fosa i en els acers laminats. Energia elèctrica, 153 quilovats-hora per cap, en l'URSS, en 1935; en la Gran Bretanya, 443 (1934); en França, 363; En Alemanya, 472.

Per regla general els mateixos índexs són més baixos encara en la indústria lleugera. En 1935 es fabricaren menys de cinquanta centímetres de teixit de llana per cap; vuit o deu menys que als Estats Units o que a la Gran Bretanya. El drap sols és accessible als ciutadans soviètics privilegiats. Les masses s'han d'accontentar amb indies fabricades a raó de 16 metres per cap i usades, com a l'antic règim, fins i tot a l'hivern. La sabateria proporciona actualment, 0,5 parells de calçat per any i per habitant (a Alemanya, més d'un parell; a França 1,5 parells; als Estats Units, prop de 3 parells; i no fem compte de l'índex de qualitat que empitjoraria la diferència). Es pot admetre amb tota seguretat que el percentatge de les persones que posseeixen diversos parells de sabates és sensiblement superior als països capitalistes que a l'URSS; per desgràcia l'URSS ocupa encara un dels primers llocs quant al percentatge de descalçats.

Les proporcions són les mateixes i parcialment més desavantajoses en allò que es refereix als productes alimentaris, malgrat els innegables èxits assolits als darrers anys: les conserves, l'elaboració d'embotits, el formatge, per no parlar de pastissos i de dolços, són, pel moment, inaccessibles a la gran majoria de la població. La situació és igualment dolenta respecte als productes lactis. A França i als Estats Units hi ha, si fa o no fa, una vaca per cada cinc habitats; a Alemanya, per cada sis; a l'URSS per cada vuit; i dos vaques soviètiques compten per una des del punt de vista de la producció de llet. Sols en allò que es refereix a la producció de cereals, sègol sobretot, i també creïlles, l'URSS, si es fa compte del rendiment per cap, sobrepassa sensiblement a la major part dels països d'Europa i als Estats Units. El pa de sègol i la creïlla, considerats com els principals aliments de la població, constitueixen, però, l'índex clàssic de la indigència!

El consum de paper és un dels índexs culturals més importants. En 1935 es fabricaren a l'URSS menys de quatre quilos de paper per habitant; als Estats Units més de 34 quilos (contra 48 en 1928); a Alemanya, més de 47 quilos. Si als Estats Units hi ha per cada habitant dotze llapis a l'any, a l'URSS hi han prop de quatre, i de qualitat tan dolenta que el seu treball útil no és superior al d'un sol, al de dos com a molt.

Els periòdics es queixen contínuament que la manca d'alfabets, paper i llapis paralitza el treball escolar. Res té de sorprenent que la liquidació de l'analfabetisme, calculat per al desè aniversari de la Revolució d'Octubre, estiga encara lluny de complir-se.

Es pot comprendre aquest problema inspirant-se en consideracions més generals. La renda nacional per habitant és sensiblement inferior a la dels països occidentals; i com que les inversions en la producció absorbeixen quasi el 25-30 %, és a dir, una fracció incomparablement major que a cap altra banda, el fons de consum de les masses populars ha de ser molt inferior al dels països capitalistes avançats.

És cert que no hi han a l'URSS classes posseïdores la prodigalitat de les quals haja de ser contrabalançada pel subconsum de les masses populars. El pes d'aquesta observació és, no obstant, molt menor del que sembla a primer colp d'ull. La tasca essencial del sistema capitalista no consisteix pas en la prodigalitat de les classes posseïdores, per repugnant que siga en ella mateixa, sinó en que, per tal de garantir el seu dret al malbaratament, la burgesia mantinga la propietat privada dels mitjans de producció i condemne així a l'economia a l'anarquia i la disgregació. La burgesia reté evidentment el monopoli del consum dels articles de luxe. Les masses laborioses, però, la superen amb força en el consum dels articles de primera necessitat. També, si bé no hi han classes a l'URSS en el sentit propi a la paraula, sí que hi ha una capa dirigent privilegiadíssima, que s'apropia de la part del lleó en el consum. I si l'URSS produeix menys articles de primera necessitat per habitant que els països capitalistes avançats, això significa que la condició material de les masses està a un nivell encara inferior que als països capitalistes.

La responsabilitat d'aquest estat de les coses incumbeix, naturalment, al passat ombrívol de l'URSS, a tot allò que ens va llegar de misèria i d'ignorància. No hi havia una altra eixida vers el progrés que la subversió del capitalisme. Per convèncer-se'n és prou llençar un mirada als països bàltics i a Polònia, que foren antigament les parts més desenvolupades de l'imperi i que no ixen del marasme. El mèrit imperible del règim dels Soviets està en la lluita tan ruda, i generalment eficaç, contra una barbàrie secular. No obstant tot això, la justa apreciació dels resultats és la primera condició de tot progrés futur.

El règim soviètic travessa actualment una fase *preparatòria* en la que importa, assimila i s'apodera de les conquestes tècniques i culturals de l'Occident. Els coeficients relatius de la producció i del consum testimonien que aquesta fase preparatòria està lluny de cloure's: admetent fins i tot la hipòtesi poc probable d'un marasme complet del capitalisme, aquesta fase durarà encara tot un període històric. Eixa és la primera conclusió d'extremada importància a què arribem i sobre la qual insistirem al curs d'aquest estudi.

II

EL DESENVOLUPAMENT ECONOMIC I LES ZIGA-ZAGA DE LA DIRECCIO

EL 'COMUNISME DE GUERRA', 'LA NOVA POLITICA ECONOMICA' (LA NEP) I L'ORIENTACIÓ CAP ELS CAMPEROLS

La corba del desenvolupament de l'economia soviètica està lluny de ser regularment ascendent. En els divuit anys d'història del nou règim es poden distingir netament diverses etapes senyalades per crisis agudes. Un breu resum de la història econòmica de l'URSS, i de la política del govern, és tan necessari per al pronòstic com per al diagnòstic.

Els tres primers anys que seguiren a la Revolució varen ser d'una guerra civil franca i acarnissada. La vida econòmica es subordinà per complet a les necessitats del front. En presència d'una extremada escassetesa dels recursos, la vida cultural, caracteritzada per l'audaç amplitud del pensament (sobretot del de Lenin), passava al segon pla. És allò que se'n diu el període del 'comunisme de guerra' (1918-1921), paral·lel heroic del 'socialisme de guerra' dels països capitalistes. Els objectius econòmics del poder dels soviets es van reduir, principalment, a sostindre les indústries de guerra i a aprofitar les raquíiques reserves existents, per tal de combatre i salvar de la fam a les poblacions de les ciutats. El comunisme de guerra era, en el fons, una reglamentació del consum en una fortalesa assetjada.

Cal reconèixer, no obstant, que les seues intencions primitives foren més amplies. El govern dels soviets intentà i tractà d'obtenir de la reglamentació una economia dirigida, tant en el domini del consum com també en el de la producció. En d'altres paraules, pensà en passar a poc a poc, sense modificació, del sistema del 'comunisme de guerra', al vertader comunisme. El programa del partit bolxevic, adoptat en 1919, deia: *"En el domini del repartiment, el poder dels Soviets perseverarà inflexiblement en la*

substitució del comerç per un repartiment dels productes organitzat a escala nacional, sobre un pla de conjunt.”

Però el conflicte entre la realitat i el programa del comunisme de guerra s'assenyalava cada vegada més: la producció no deixava de baixar i això no es devia sols a les conseqüències funestes de les hostilitats, sinó també a la desaparició de l'estímul de l'interès individual entre els productors. La ciutat demanava blat i matèries primeres al camp, donant-li a canvi únicament les vinyetes acolorides dites diners per un vell costum. El mugic soterrava les seues reserves i el govern enviava destacaments d'obers armats a apoderar-se del gra. El mugic semblava menys. La producció industrial de 1921, any que seguí al final de la guerra, s'elevà, en el millor dels casos, a una cinquena part del que havia estat abans de la guerra. La producció d'acer caigué de 4,2 milions de tones a 183.000, és a dir, 23 voltes menys. La collita global caigué de 801 milions de quintars a 503 en 1922. Sobrevingué una fam espantosa. El comerç exterior minvà de 2.900 milions de rubles a 30 milions. La ruïna de les forces productives sobrepassà a tot el que es coneix en la història. El país, i junt amb d'ell el poder, es trobaren al caire de l'abisme.

Les esperances utòpiques del comunisme de guerra foren posteriorment sotmeses a una crítica extremadament severa i justa en molts conceptes. No obstant, l'error teòric comès pel partit governant fóra completament inexplicable si s'oblidés que tots els càlculs es fonamentaven en eixa època en una propera victòria de la revolució a l'Occident. Es considerava natural que el proletariat alemany victoriós, mitjançant un reembossament posterior en productes alimentaris i matèries primeres, ajudaria Rússia amb màquines i articles manufacturats i li proporcionaria, també, desenes de milers d'obers altament qualificats, tècnics i organitzadors. Es indubtable que si la revolució social hagués triomfat a Alemanya (i la socialdemocràcia fon l'única que impedí aquest triomf) el desenvolupament econòmic de l'URSS, així com el d'Alemanya, hauria continuat a passes de gegant, de forma que els destins d'Europa i del món sencer es presentarien actualment sota un aspecte completament favorable. No obstant, es pot dir amb tota seguretat, que si fins i tot s'hagués realitzat aquesta felïç hipòtesi haguera estat necessari renunciar al repartiment dels productes i tornar als mètodes comercials.

Lenin determinà la necessitat de restablir el mercat en funció d'assegurar l'existència de milions d'explotacions pageses aïllades i acostumades a definir mitjançant el comerç les seues relacions amb el món circumdant. La circulació de les mercaderies hauria de constituir la 'soldadura' entre els llauradors i la indústria nacionalitzada. La fórmula teòrica de la 'soldadura' es molt simple: la indústria proporcionarà al camp les mercaderies necessàries a preus que facen possible que l'Estat pugui renunciar a la requisició dels productes de l'agricultura.

El sanejament de les relacions econòmiques amb el camp constituïa, sens dubte, la tasca més urgent i més espinosa de la Nep. L'experiència demostrà ràpidament que la indústria mateixa, fins i tot socialitzada, necessitava mètodes de càlcul monetari elaborats pel capitalisme. El pla no podia descansar sobre les simples dades de la intel·ligència. El joc de l'oferta i la demanda romangué sent, i ho serà per llarg temps, la base material indispensable i el correctiu salvador.

El mercat legalitzat començà la seua obra amb el concurs d'un sistema monetari reorganitzat. Des de 1923, gràcies al primer impuls vingut del camp, la indústria es reanimà i donà proves tot seguit d'una intensa activitat. Es prou d'indicar que la producció es doblà en 1922 i en 1923, i assolí, en 1926, el nivell anterior a la guerra, el

que significa que s'havia quintuplicat des de 1921. Les collites augmentaren paral·lelament, però molt més modestament.

D'ençà de l'any crucial de 1923, les divergències d'opinió sobre les relacions entre la indústria i l'agricultura, divergències que ja s'havien manifestat abans, s'agreujaren al partit dirigent. La indústria sols podia desenvolupar-se, en un país que havia esgotat llurs estocs, manllevant als pagesos cereals i matèries primeres. “*Emprèstits forçats*” massa considerables que sufocaven l'estímul al treball; els llauradors no creien en la felicitat futura i responien a les requisicions amb la vaga dels sembradors. Emprèstits massa reduïts amenaçaven de provocar l'estancament: en no rebre productes industrials, els llauradors sols treballaven per a satisfer llurs pròpies necessitats i tornaven a antigues fórmules artesanes. Les divergències d'opinió començaren en el partit amb el problema de saber què calia prendre del camp per a la indústria, amb objecte d'encaminar-se cap a un equilibri dinàmic. El debat es va complicar amb els problemes referents a l'estructura social del camp.

A la primavera de 1923, el representant de l'oposició d'esquerres (que encara no rebia eixe nom) en parlar al congrés del partit demostrà el desnivell entre els preus de l'agricultura i els de la indústria mitjançant un diagrama inquietant. Aquest fenomen rebé aleshores el nom de ‘tisores’ que més tard hauria d'entrar a formar part del vocabulari mundial. L'informant deia que si la indústria continua retardant-se i les tisores obrint-se cada vegada més, la ruptura entre les ciutats i el camp serà inevitable.

Els pagesos distingien clarament entre la revolució agrària democràtica realitzada pels bolxevics i la política dels mateixos tendint a donar una base al socialisme. L'expropiació dels dominis privats i dels de l'Estat aportava als llauradors més de 500 milions de rubles a l'any. Els pagesos, però, perdien aquesta suma, i molt més, amb els elevats preus de la indústria estatitzada. De mena que el balanç de les dos revolucions, la democràtica i la socialista, sòlidament unides pel nus d'Octubre, es saldava per als cultivadors amb una ràpida pèrdua anual de varies centenes de milions de rubles; i la unió de les dos classes romaní problemàtica.

El fraccionament de l'agricultura, heretat del passat, creixia amb la Revolució d'Octubre; el nombre de parcel·les pujà en els darrers deu anys de 16 a 25 milions, el que no feia més que augmentar, naturalment, la tendència dels llauradors a satisfer únicament les seues pròpies necessitats. Aquesta era una de les causes de la penúria de productes agrícoles.

La petita producció de mercaderies crea inevitablement explotadors. A mida que l'agricultura es recuperava, la diferenciació augmentava al si de les masses camperoles; es seguia l'antic camí del desenvolupament fàcil. El kulak (llaurador ric) s'enriquia més ràpidament que no pas progressava l'agricultura. La política del govern, la consigna del qual era: “*vers el camp*”, s'orientava en realitat cap els kulaks. L'impost agrícola era molt més pesant per als llauradors pobres que no pas per als acomodats, els quals, a més a més, aprofitaven el crèdit de l'Estat. Els excedents de blat, propietat generalment dels llauradors rics, servien per esclavitzar als pobres i eren venuts a preus especulatius a la petita burgesia de les ciutats. Bukharin, teòric en aquell moment de la fracció dirigent, dirigia als llauradors el seu famós eslògan: “*Enriqueu-vos!*” Açò significava, en teoria, l'assimilació progressiva dels kulaks pel socialisme. En la pràctica, significà l'enriquiment de la minoria en detriment de la immensa majoria.

El govern, presoner de la seua pròpia política, es veié obligat a retrocedir passa a passa front a la petita burgesia rural. L'ús de la mà d'obra assalariada en l'agricultura, i el

lloguer de terres, foren legalitzats en 1925. La pagesia es polaritzà entre el petit capitalista i el jornalero. Mentrestant, l'estat, desproveït de mercaderies industrials, era eliminat del mercat rural. Com brollant de la terra, sorgia un intermediari entre el kulak i el petit patró artesà. Fins i tot les mateixes empreses estatitzades havien de recórrer, cada vegada amb més freqüència, als comerciants en busca de matèries primeres. S'advertia en totes bandes el corrent ascendent del capitalisme. Tots els que reflexionaven podien arribar fàcilment al convenciment que la transformació de les formes de propietat, lluny de solucionar el problema del socialisme, no feia més que plantejar-lo.

En 1925, mentre la política d'orientació vers el kulak assolía el seu punt àlgid, Stalin començava a preparar la desnacionalització de la terra. A la pregunta d'un periodista soviètic: "*¿No fóra convenient per a l'agricultura atribuir la seua parcel·la per deu anys a cada cultivador?*" Stalin responia "*I fins i tot per quaranta anys*". El comissari del Poble per a l'Agricultura, en la República de Geòrgia, obrant per iniciativa de Stalin, presentà un projecte de llei sobre la desnacionalització de la terra. L'objecte era que l'agricultor tingués confiança en el seu propi pervindre. Ara bé, des de la primavera de 1926, prop del 60% del blat destinat al comerç estava en mans d'un 60% dels cultivadors. L'Estat mancava de gra per al comerç exterior i àdhuc per a les necessitats del país. La insignificança de les exportacions obligava a renunciar a la importació d'articles manufacturats i a restringir fins al mínim la de matèries primeres i màquines.

Impedint la industrialització i perjudicant a la gran majoria de camperols, la política d'orientació vers el kulak revelà sense equívocs, des de 1924-25, les seues conseqüències polítiques: en inspirar una confiança extraordinària a la petita burgesia de les ciutats i del camp, la conduí a apoderar-se de nombrosos soviets locals; acresqué el seu pes sobre els obrers; provocà la supressió completa de tota democràcia en el Partit i en la societat soviètica. El poder creixent del kulak va atemorir a dos membres notables del grup dirigent, Zinov'ev i Kamenev, que eren també (el que, per cert, no és cap casualitat) els presidents dels soviets dels dos centres industrials de major importància, Leningrad i Moscou. La província, però, i, sobretot, la burocràcia estaven amb Stalin. La política d'ajuda al gran agricultor obtingué la victòria. Zinov'ev i Kamenev, seguits pels seus partidaris, s'uniren en 1926 a l'oposició de 1923 (nomenada trotskista).

No cal dir que mai la fracció dirigent repudià 'en principi' la col·lectivització de l'agricultura, però li fixà un termini de desenes d'anys. El futur comissari del poble per a l'agricultura, Iakolev, escrivia en 1927 que, cas que la transformació socialista del camp sols poguera fer-se mitjançant la col·lectivització, "*no serà, naturalment, en un, dos o tres anys, i probablement ni en deu...*" Els *kolkhozs* [explotacions col·lectives] i les comunes [escrivia més avant] *certament no són, i no seran durant llarg temps, més que illots en mig de les parcel·les*... En efecte, en aqueixa època, sols el 0,8 % de les famílies dels cultivadors formaven part de les explotacions col·lectives.

La lluita per la pretesa 'línia general' es va fer patent en 1923 dins del partit i revestí, a partir de 1926, una forma particularment aspra i apassionada. En la seua vasta plataforma, que abastava tots els problemes de la economia i de la política, l'oposició escrivia: "*El partit deu condemnar sens pietat a totes les tendències cap a la liquidació o el debilitament de la nacionalització del sòl que constitueix una de les bases de la dictadura del proletariat*". L'oposició assolí en aquest punt la victòria: els atemptats directes a la nacionalització de la terra cessaren. Però no es tractava únicament de la forma de la propietat de la terra.

“A la creixent importància de les granges individuals en el camp [afegia la plataforma de l’oposició] s’oposarà el creixement més ràpid de les explotacions col·lectives. Es poden assignar sistemàticament, cada any, sumes importants destinades al sosteniment dels camperols pobres organitzats en explotacions col·lectives... Cal que tota l’acció de la cooperació estiga penetrada de la necessitat de transformar la petita producció en una gran producció col·lectiva”. Es considerava obstinadament com una utopia qualsevol ampli programa de col·lectivització de cara un pròxim pervindre. Durant la preparació del XV Congrés del partit, destinat a excloure a l’oposició, el futur President del Consell de Comissaris del Poble, Molotov, repetí: *“No es podem deixar enganyar [!], en les condicions presents, amb les il·lusions dels pagesos pobres sobre la col·lectivització de les grans masses”*. El calendari senyalava finals de 1927, i la fracció dirigent estava molt lluny de concebre la política que anava a desenvolupar el dia següent en el camp.

Aquests mateixos anys (1923-1928) foren els de la lluita de la coalició en el poder (Stalin, Molotov, Rykov, Tomski i Bukharin; Zinov’ez i Kamenev havien passat a l’oposició a principis de 1926) contra els ‘superindustrials’ partidaris del pla. L’historiador futur es sorprendrà en descobrir la malèvola suspicàcia, envers tota iniciativa econòmica audaç, que dominava en la mentalitat del govern de l’Estat socialista. El ritme de la industrialització s’accelerava empíricament, segons impulsos exteriors; tots els càlculs eren brutalment rectificats en el curs del treball, amb un augment extraordinari de les despeses generals. Quan l’oposició exigí, a partir de 1923, l’elaboració d’un pla quinquennal, fou acollida amb burles de l’estil del petit burgès que tem el ‘salt envers el desconegut’. Stalin afirmà encara, en la sessió plenària del Comitè Central d’abril de 1927, que començar la construcció de la gran central elèctrica del Dnièper fóra, per nosaltres, com si el mugic es comprès un gramòfon en lloc d’una vaca. Aquest alat aforisme resumia tot un programa. No és superflu recordar que tota la premsa burgesa de l’univers, seguida per la premsa socialista, feia seues amb simpatia les acusacions oficials de romanticisme industrial dirigides contra l’Oposició d’Esquerres.

Mentre el partit discutia sorollosament, el camperol responia a la manca de mercaderies industrials amb una vaga cada vegada més testarruda: s’abstenia de dur el seu gra al mercat i d’augmentar la sembra. La dreta (Rykov, Tomski, Bukharin), que donava el to, exigia més llibertat per a les tendències capitalistes del camp: augmentar el preu del blat, fins i tot si aquesta mesura disminuís el desenvolupament de la indústria. L’única solució, amb aquesta política per mig, hagués estat importar, a canvi de les matèries primeres lliurades pels agricultors per a l’exportació, articles manufacturats. Així s’haguera fet la soldadura entre l’economia camperola i la indústria socialista, en lloc de fer-la entre el camperol ric i el capitalisme mundial. Per a d’això no paga la pena haver fet la Revolució d’Octubre.

“L’acceleració de la industrialització [objectava en la conferència del partit de 1926 el representant de l’oposició] particularment mitjançant una imposició major del kulak, proporcionarà més mercaderies, el que permetrà disminuir els preus... El obrers es beneficiaran, així com també la major part dels camperols... Tornar-nos cap el camp no vol dir que deguem fer esquena a la indústria; vol dir que orientem la indústria cap el camp, doncs que els camperols no tenen cap necessitat de contemplar el rostre d’un Estat desproveït d’indústria.”

Stalin, per a donar-nos resposta, polvoritzava els “plans fantàstics de l’oposició”; la indústria no devia *“avançar-se massa, separant-se de l’agricultura i descuidant el ritme*

de l'acumulació del nostre país". Les decisions del Partit continuaven repetint les primitives veritats de l'adaptació passiva a les necessitats dels agricultors enriquits. El XV Congrés del Partit Comunista, reunit en desembre de 1927 per a infligir una derrota definitiva als 'superindustrials', feu una advertència relativa al "*perill d'invertir massa capitals en la edificació industrial*". La fracció dirigent encara no volia veure altres perills. L'any econòmic 1927-1928 veia tancar-se el període dit de reconstrucció, durant el qual la indústria havia treballat sobretot amb l'utilitatge d'abans de la revolució i l'agricultura amb el seu antic material. El progrés ulterior exigia una vasta edificació industrial; ja era impossible governar a les palpentes, sense pla.

Les possibilitats hipotètiques de la industrialització socialista havien estat analitzades per l'oposició des de 1923-25. La conclusió general a que s'havia arribat era que, un cop esgotades les possibilitats ofertes per l'utilitatge heretat de la burgesia, la indústria soviètica podria, gràcies a l'acumulació socialista, assolir un creixement d'un ritme completament inaccessible al capitalisme. Els caps de la fracció dirigent es burlaven obertament dels coeficients de 15 a 18 %, formulats prudentment, com de la música fantàstica d'un pervindre desconegut. En açò consistia, aleshores, la lluita contra el 'trotskisme'.

El primer esquema oficial del pla quinquennal, fet per fi en 1927, va ser d'un esperit irrisòriament mesquí. El creixement de la producció industrial devia variar, seguint d'any en any una corba decreixent, entre 9 i 4 %. ¡En cinc anys, el consum individual sols devia augmentar un 12%! La inversemblant timidesa d'aquest concepte ressalta amb més claredat encara, amb el fet que el pressupost de l'Estat devia abastar, en finalitzar el període quinquennal, sols el 16% de la renda nacional, mentre que el pressupost de la Rússia tsarista, que no pensava certament en construir una societat socialista, absorbia el 18% d'aquesta renda. No és superflu afegir que, alguns anys després, els autors d'aquesta pla, enginyers i economistes, foren severament condemnats pels tribunals, com a sabotejadors que obeïen les directrius d'una potència estrangera. Si els acusats s'hagueren atrevit, podrien haver contestat que llur treball en l'elaboració del pla s'havia complert en perfecte acord amb la 'línia general' del Buró Polític, del qual rebien instruccions.

La lluita de tendències s'expressà en el llenguatge de les xifres. "*Formular per al desè aniversari de la Revolució d'Octubre un pla tan mesquí, tan profundament pessimista [deia la plataforma de l'oposició] és treballar, en realitat contra el socialisme*". Un any més tard, el Buró Polític sancionà de nou un projecte de pla quinquennal segons el qual el creixement mitjà anual de la producció havia de ser del 9%. El desenvolupament real mostrava una obstinada tendència a aproximar-se als coeficients dels 'superindustrials'. Encara una any després, quan la política del Govern es modificà radicalment, la Comissió del Pla decretà un tercer projecte, la dinàmica del qual coincidia molt més del que hauria pogut preveure's amb els pronòstics hipotètics de l'oposició en 1925.

La història vertadera de la política econòmica de l'URSS és molt diferent, ja ho veiem, de la llegenda oficial. Deplorem que honorables autors, com els Webb, no se n'hagen adonat d'això.

VIRATGE BRUSC: 'EL PLA QUINQUENNAL EN QUATRE ANYS' I LA COL·LECTIVITZACIÓ COMPLETA

La teoria del 'socialisme en un sol país' formulada per Stalin per primera vegada l'any 1924, després de la derrota del proletariat alemany, reuneix elements com ara la tergiversació front a les explotacions camperoles individuals, la malfiança envers els grans plans, la defensa del desenvolupament lent i el menyspreu cap el problema internacional. No precipitar-nos en matèria d'industrialització, no disgustar-nos amb el mugic, no comptar amb la revolució mundial i, sobretot, preservar el poder burocràtic de qualsevol crítica. La diferenciació dels camperols era tant sols una invenció de l'oposició. El Iakovlev que ja hem nomenat, acomiadà al Servei Central de les Estadístiques, els quadres del qual concedien al kulak un lloc major del que desitjava el poder. Mentre els dirigents prodigaven afirmacions tranquil·litzadores al voltant de la superació de l'escassetat de mercaderies, 'el ritme calmat del desenvolupament' pròxim, l'emmagatzemament més 'igual' dels cereals, etc.; el kulak fortificat arrossegà al darrere d'ell al camperol mitjà i negà a les ciutats el seu blat. En gener de 1938, la classe obrera es trobà front a una fam imminent. La història té per costum gastar males bromes. Precisament el mateix mes en què els kulaks ofegaven a la revolució, els representants de l'oposició d'esquerres eren engarjolats o enviats a Sibèria per haver 'sembrat el pànic' nomenant l'espectre del kulak.

El govern tractà de presentar les coses com si la vaga del blat es degués únicament a l'hostilitat del kulak envers l'Estat socialista (d'on, però, havia eixit el kulak?); és a dir, a mòbils polítics d'ordre general. Però el camperol acomodats és poc donat a aquesta espècie d'idealisme'. Si amagava el blat, és perquè li resultava desavantatjós vendre'l. Per aqueixa mateixa raó aconseguia estendre la seua influència entre la resta dels pagesos. Les mesures de repressió resultaren manifestament insuficients contra el sabotatge dels camperols acomodats; calia canviar de política. Les vacil·lacions es prengueren el seu temps.

Rykov, que encara no era el cap de govern, no era pas l'únic en declarar, en juliol de 1928, que "*el desenvolupament de les explotacions camperoles individuals... constituïa la tasca més important del partit*", Stalin se'n feia eco i deia: "*N'hi ha gent que pensa que el cultiu de les parcel·les individuals ha arribat a sa fi i que no ha de ser alenat... Aquesta gent no té res en comú amb la línia general del partit*". No calgué que passés ni un any perquè la línia general del partit no tingués ja res en comú amb aquestes paraules: l'alba de la col·lectivització completa s'albirava a l'horitzó.

La nova orientació brollà d'una sòrdida lluita al si del bloc governamental i es basà en mesures tan empíriques com les precedents. "*Els grups de la dreta i del centre estan units per llur hostilitat comú envers l'oposició, l'exclusió de la qual precipitaria infal·liblement el conflicte entre ells mateixos*". (Aquesta advertència va ser feta en la plataforma de l'oposició). Açò és el que va succeir. Els caps del bloc governamental en vies de disgregació no volgueren, no obstant, reconèixer a cap preu que aquest vaticini de l'oposició s'havia complert... com molts d'altres. El 19 d'octubre de 1928, Stalin encara declarava: "*És temps d'acabar amb els murmuris al voltant de l'existència d'una dreta amb la que el Buró Polític del nostre Comitè Central es mostra tolerant*". El dos grups sondejaven mentrestant als burós del partit. El partit sufocat vivia de rumors confusos i de conjectures. Passaren alguns mesos i la premsa oficial, amb la seua acostumada imprudència declarà que el cap del govern, Rykov, "*especulava sobre les dificultats del poder dels Soviets*"; que el dirigent de la Internacional Comunista,

Bukharin, s'havia revelat com “*agent de les influències liberals burgeses*”; que Tomski, el President del Consell Central de Sindicats, sols era un miserable tradeunionista. Els tres, Rykov, Bukharin i Tomski pertanyien al Buró Polític. Si en la lluita anterior contra l'Oposició d'Esquerres s'havien empleat armes preses de l'arsenal de dretes, Bukharin podia ara, sense faltar a la veritat, acusar a Stalin d'utilitzar contra la dreta fragments de la plataforma de l'oposició condemnada.

Així, o d'altra forma, es va fer el viratge. La consigna ‘enriqueu-vos!’ i la teoria de l'assimilació indolora del kulak pel socialisme foren reprovades tardanament, però, i per això mateix, amb gran energia. La industrialització es posà a l'ordre del dia. El quietisme satisfet de si mateix deixà lliure el lloc a una impetuositat pànica. La consigna de Lenin semioblidada, ‘assolir i sobrepassar’, fon completada amb aquestes paraules: ‘en el més breu termini’. El pla quinquennal minimalista, ja aprovat en principi pel congrés del partit, va cedir el lloc a un pla nou, els elements principals del qual estaven agafats enterament de la plataforma de l'oposició d'esquerres desfeta el vespre. El Dnieprostroi, comparat ahir amb un gramòfon, acaparà tota l'atenció.

Des dels primers èxits, es donà una nova directiva: acabar l'execució del pla quinquennal en quatre anys. Els empírics, trastornats, arribaven a creure's que ja tot els era possible. L'oportunisme es va transformar, com sovint a succeït en la història, en el seu contrari, l'esperit d'aventura. El Buró Polític, llest en 1923-1928 a acomodar-se amb la filosofia bukharinista de la ‘passa de tortuga’, passava ara fàcilment del 20 al 30% de creixement anual, tractant de fer de qualsevol èxit momentani una norma i perdent de vista la interdependència de les branques de l'economia. Els bitllets impresos tapaven les bretxes financeres del pla. Durant el primer període quinquennal, el paper moneda en circulació passà de 1.700 milions de rubles a 5.500 milions, atenyent a primers del segon període els 8.400 milions. La burocràcia no sols s'havia llevat de l'esquena el control de les masses, per a les quals la industrialització a tota velocitat constituïa una càrrega intolerable, sinó que també s'havia emancipat del control automàtic del txervonets. El sistema financer, sòlid al principi de la NEP, de nou es crebantà profundament. El major perill per al règim i el pla, però, sorgí al camp.

La població sabé amb estupor el 15 de febrer de 1928, per un editorial del ‘Pravda’, que els camps estaven molt lluny de tenir l'aspecte sota el que les autoritat els havien pintat fins eixe moment i que, ben al contrari, el que tenien era una forta semblança al quadre que d'ells havia traçat l'oposició exclosa pel congrés. La premsa, que el vespre negava literalment l'existència del kulak, responent a un senyal venint de dalt, ho descobria ara no sols en les aldees sinó també en el partit. Es va saber que les cèl·lules del partit estaven dirigides freqüentment per llauradors rics, propietaris d'un utilatge agrícola variat, els quals empraven mà d'obra assalariada, que ocultaven com adversaris irreconciliables de la política ‘trotskista’. Els periòdics rivalitzaven en informacions sensacionals sobre els kulaks secretaris de comitès locals, que havien tancat les portes del partit als pagesos pobres i als jornalers.

Per alimentar les ciutats, es necessitava prendre urgentment als kulaks el pa quotidià, cosa que sols podia fer-se mitjançant la força. L'expropiació de les reserves de cereals, i no sols els del kulak sinó les del pagès mitjà, fou qualificada de ‘mesura extraordinària’ en el llenguatge oficial. Això significava que l'endemà es tornaria a les velles rutines. El camp, però, no cregué, i amb raó, en les bones paraules. La requisició forçada del blat llevava als agricultors acomodats qualsevol desig d'estendre les sèmbras. El jornalер agrícola i el cultivador pobre es trobaven sense treball. L'agricultura es trobava de nou

en un carreró sense eixida i, amb d'ella, l'Estat. Es necessitava a qualsevol preu, transformar la 'línia general'.

Stalin i Molotov, sense deixar d'atribuir el primer lloc als cultius parcel·laris, subratllaren la necessitat d'augmentar ràpidament les explotacions agrícoles de l'Estat (sovkhozs) i les explotacions col·lectives dels pagesos (kolkhozs). Però com que la molt greu penúria de queviures no permetia renunciar a les expedicions militars als camps, el programa de recuperació dels cultius parcel·laris es trobà sospès en el buit. Calia 'relliscar sobre el pendent' de la col·lectivització. Les 'mesures extraordinàries' adoptades per tal d'adquirir blat cediren el lloc, sense que ningú no s'ho esperés, a un programa de 'liquidació del kulak com a classe'. Les ordres contradictòries, més abundoses que les racions de pa, col·locaren en evidència la manca de programa agrari, no sols per a cinc anys sinó tampoc per a cinc mesos.

Segons el pla elaborat sota l'agulló de la crisi de proveïments, l'agricultura col·lectiva havia d'abastar, el quint any, prop de 20% de les famílies camperoles. Aqueix programa, l'aspecte grandios del qual es revela si hom pren en compte que la col·lectivització havia abastat durant els deu anys anteriors menys de l'u per cent de les famílies, fou àmpliament sobrepasat a mitjans del període quinquennal. En novembre de 1929, Stalin, trencant amb les seues pròpies vacil·lacions, anuncià el fi de l'agricultura parcel·laria: "*per aldees senceres, per cantons, inclús per quarters, els camperols entren en els kolkhozs*". Iakovlev, que dos anys abans havia demostrat que els kolkhozs no serien durant llarg temps "*més que oasis en mig d'innombrables parcel·les*" rebé, en qualitat de comissari de l'agricultura, la missió de "*liquidar els camperols rics com a classe*" i d'implantar la col·lectivització completa "*en el termini més breu*". En 1929 el nombre de famílies que havia entrat en el kolkhozs passà de 1,7% a 3,9%, assolí el 23,6% en 1930, el 52,7% en 1931 i el 61,5% en 1932,

Vertaderament no es trobarà ningú que repetisca el galimaties liberal que la col·lectivització haja estat, per complet, fruit de la violència. En la lluita per la terra que necessitaven, els camperols es rebel·laven antigament en contra dels senyors i, a colps, anaven a colonitzar regions verges en les que formaven sectes religioses que compensaven al mugic de la manca de terres amb el buit dels cels. Després de l'expropiació dels grans dominis i de la fragmentació extrema de les parcel·les, la reunió d'aquestes en cultius més extensos havia arribat a ser un assumpte de vida o mort per als camperols, per a l'agricultura i per a la societat sencera.

Aquesta consideració històrica general no resolía, però, el problema. Les possibilitats reals de la col·lectivització no estaven determinades ni per la situació sense eixida dels cultivadors, ni per l'energia administrativa del govern; ho estaven, més que res, pels recursos productius donats, és a dir, per la mesura en què la indústria podria proporcionar utilitatge a la gran explotació agrícola. Aquestes dades materials mancaven; els kolkhozs foren organitzats freqüentment amb un utilitatge que sols convenia a les parcel·les. En aquestes condicions, la col·lectivització exageradament apressada es transformava en una aventura.

El govern, sorprès per l'amplitud del seu viratge, no pogué ni sabé preparar en el sentit polític la seua nova evolució. Al igual que els camperols, les autoritats locals no sabien què s'exigia d'elles. Els camperols s'exasperaren amb els rumors de 'confiscació' del ramat, cosa que no s'allunyava molt de la veritat com es veurà de seguida. La intenció que antany s'atribuïa a l'oposició per a caricaturar llurs plans, es realitzava: la burocràcia 'saquejava els camps'. Per al llaurador la col·lectivització fou, d'antuvi, una

expropiació completa. No solament es socialitzaven els cavalls, les vaques, els borregos, els porcs, sinó fins i tot els pollets. “*S’expropia al kulak [un testimoni ocular ho ha escrit a l’estranger] fins les botes de feltre arrabassades als nens*”. El resultat de tot això fou que els llauradors vengueren en massa llur ramat a preus baixos, o que el sacrificaren per a obtenir carn i cuir.

En gener de 1930, Andreev, membre del Comitè Central, traçava al congrés de Moscou el següent quadre de la col·lectivització: per una banda, el poderós moviment de col·lectivització que ha guanyat al país sencer “*escombrarà del seu davant tots els obstacles*”; per l’altra banda, la venda que feren els llauradors, a les vespres d’entrar als kolkhozs, amb un esperit brutal de lucre, del seu equip, del ramat i àdhuc de les llavors, “*adquireix proporcions francament amenaçadores*”. Per contradictòries que fossen, aquestes dos afirmacions definien justament, des de dos punts de vista oposats, el caràcter epidèmic de la col·lectivització, mesura desesperada. “*La col·lectivització completa [escrivia l’observador crític que ja hem al·ludit] ha sumit l’economia en una misèria tal que no s’havia vist des de feia molt de temps; és com si una guerra de tres anys s’haguera desencadenat allí.*”

Amb un sol gest, la burocràcia tractà de substituir a 25 milions de llars camperoles aïllades i egoistes, que ahir encara eren els únics motors de l’agricultura (dèbils com el rossí del mugic, però motors malgrat tot), pel comandament de 200.000 consells d’administració de kolkhozs, desproveïts de mitjans tècnics, de coneixements agrònoms i de recolze per part dels camperols. Les conseqüències destructives d’aquesta aventura no tardaren en deixar-se sentir i duraren anys. La collita global de cereals, que havia assolit en 1930, 835 milions de quintars, caigué en els dos anys següents a menys de 700 milions. Aquesta diferència no sembla catastròfica en sí mateixa, però significava justament la pèrdua de la quantitat de blat necessària per a les ciutats, abans que aquestes no s’acostumaren a les racions de fam. Els cultius tècnics estaven en pitjor situació. A les vespres de la col·lectivització, la producció de sucre havia assolit prop de 109 milions de puds (el pud equival a 16 quilos 800 grams) per a caure dos anys més tard, en plena col·lectivització, com a conseqüència de la manca de remolatxa, a 48 milions de puds, és a dir, menys de la meitat. L’huracà més devastador, però, fou el que assotà el ramat del camp. El nombre de cavalls disminuï un 55%; de 34,6 milions en 1929, a 15,6 en 1934; el ramat boví baixà de 30,7 milions a 19,5, és a dir, un 40%, els porcs, un 55%; els borregos, un 66%. Les pèrdues humanes (a conseqüència de la fam, del fred, de les epidèmies i de la repressió) no han estat, dissortadament, registrades amb la mateixa exactitud que les del ramat, també es calculen, però, en milions. La responsabilitat de tot açò no incumbeix a la col·lectivització sinó als mètodes cecs, aventurers i violents amb els que s’aplicà. La burocràcia no havia previst res. El mateix estatut dels kolkhozs, que tractava d’unir l’interès individual dels camperols amb l’interès col·lectiu, no es publicà sinó després que els camps foren cruelment assolats.

La precipitació d’aquesta nova política era resultat de la necessitat d’escapar a les conseqüències de la de 1923-28. La col·lectivització podia i devia, no obstant, tindre un ritme més raonable i formes més ben calculades. La burocràcia, ama del poder i de la indústria, podia reglamentar la col·lectivització sense col·locar el país al caire de l’abisme. Es podia i es devia adoptar un ritme que correspongués millor als recursos materials i morals del país. “*En condicions internes i internacionals satisfactòries [escrivia en 1930 l’òrgan de l’Oposició d’Esquerres a l’estranger], la situació material i tècnica de l’agricultura pot transformar-se radicalment en uns 10 o 15 anys i assegurar*

a la col·lectivització una base en la producció. Però durant els anys que ens separen d'aquesta situació, es pot derrocar varies voltes el poder dels Soviets..."

Aquesta advertència no era pas exagerada: mai l'exhalació de la mort no havia estat tan prop de la terra de la Revolució d'Octubre com durant els anys de la col·lectivització completa. El descontent, la inseguretats, la repressió, esquinçaven el país. Un sistema monetari desorganitzat; la superposició dels preus màxims fixats per l'Estat, preus 'convencionals' i preus de mercat lliure; el pas d'un simulacre de comerç entre l'Estat i els camperols a impostos en cereals, carn i llet; la lluita a mort contra els robatoris innombrables de l'haver dels kolkhozs i l'ocultació d'aquests robatoris; la mobilització purament militar del partit per a combatre el sabotatge dels kulaks després de la 'liquidació' dels mateixos com a classe; i, alhora, el retorn al sistema de cartilles de racionament i a les racions de fam, el restabliment, al capdavant, dels passaports interiors... totes aquestes mesures tornaven el país a l'atmosfera de la guerra civil acabada feia ja temps.

El proveïment de les fàbriques de matèries primeres empitjorava de trimestre en trimestre. Les intolerables condicions d'existència provocaven el desplaçament de la mà d'obra, les faltes d'assistència al treball, la descurança en el mateix, la ruptura de màquines, l'elevat percentatge de les fabricacions defectuoses, la mala qualitat dels productes. El rendiment mitjà del treball baixà en 1931, un 11,7%. Segons una confessió escapada a Molotov i reproduïda per tota la premsa soviètica, la producció industrial sols augmentà en 1933, el 8,5%, en compte del 36% previst al pla. Es cert que el món sabé poc després que el pla quinquennal havia estat executat en quatre anys i tres mesos; el que únicament significava que el cinisme de la burocràcia respecte a les estadístiques i a l'opinió pública no tenia límits. Però no és això el més important: l'aposta en aquesta operació no era pas el pla quinquennal sinó la sort del règim.

El règim es sostingué, mèrit que cal reconèixer-li, puix que ha arrelat profundament en la terra popular. El mèrit correspon també a circumstàncies exteriors favorables. En eixos anys de caos econòmic i de guerra civil al camp, l'URSS es trobà en realitat paralitzada front a l'enemic exterior. El descontent dels camperols s'estenia a l'exèrcit. La inseguretats i la inestabilitat desmoralitzaven la burocràcia i els quadres de comandament. Una agressió per l'oest o per l'est, podia ser de fatals conseqüències.

Sortosament els primers anys de la crisi sumien el món capitalista en una expectativa desorientada. Ningú estava llest per a la guerra, ningú gosava arriscar-se. Fora d'això, cap dels seus adversaris es donava compte clarament de la gravetat de les convulsions que trastornaven el país dels Soviets baix els cimbalsos de les orquestres oficials d'honor a la 'línia general'.

Per breu que siga, esperem que el nostre resum històric mostre quan lluny està el desenvolupament real de l'Estat obrer del quadre idíl·lic d'una acumulació progressiva i continua d'èxits. Després traurem, d'un passat ric en crisis, importants indicacions de cara al pervindre. L'estudi històric de la política econòmica del govern dels soviets i de les ziga-zaga d'aquesta política, ens sembla també necessari per tal de destruir el fetitxisme individualista que cerca les causes dels èxits reals o falsos en les qualitats extraordinàries dels seus dirigents i no en les condicions de la propietat socialitzada, creades per la revolució.

Els avantatges objectius del nou règim social també troben naturalment la seua expressió en els mètodes de direcció; però els dits mètodes expressen igualment, i no en

menor mesura, l'estat endarrerit, en el pla econòmic i cultural, del país i l'ambient petit burgès provincià en el que es formaren llurs quadres dirigents.

Hom cometria un dels més grollers errors deduïnt d'açò que la política dels dirigents soviètics és un factor de tercer ordre. No hi ha cap govern al món que tinga en un grau igual a les seues mans el destí del país. Els èxits i els fracassos d'un capitalista depenen, encara que no enterament, de les seues qualitats personals. *Mutatis mutandis*, el govern soviètic s'ha posat, respecte al conjunt de la economia, en la situació del capitalista respecte a una empresa aïllada. La centralització de l'economia fa del poder un factor d'enorme importància. Justament per això, la política del govern no ha de ser jutjada per balanços sumaris, per les xifres nues de l'estadística, sinó d'acord amb el paper específic de la previsió conscient i de la direcció planificada en l'obtenció dels resultats.

Les ziga-zaga de la política governamental tradueixen, alhora, les contradiccions de la situació i la insuficient capacitat dels dirigents per a comprendre-les i aplicar-hi mesures profilàctiques. Els errors d'estimació no es presten fàcilment a estimacions de comptabilitat, la simple exposició, però, esquemàtica de les ziga-zaga permet deduir amb seguretat que han imposat a l'economia soviètica enormes despeses generals.

Continua estant inexplicable com i per què la fracció menys rica en idees i més carregada d'errades pogué vèncer els altres grups i concentrar en les seues mans un poder il·limitat, i que siga inexplicable és cert i amb més motiu si s'aborda la història des d'un punt de vista racionalista. L'anàlisi posterior ens donarà la clau d'aquest enigma. Veurem també com els mètodes burocràtics del govern absolut entren cada vegada més en contradicció amb les necessitats de l'economia i de la cultura; i com, necessàriament, deriven d'allí noves crisis i noves sacsejades en el desenvolupament de l'URSS.

Però abans d'abordar l'estudi del doble paper de la burocràcia 'socialista' haurem de respondre a la següent pregunta: "¿Quin és, doncs, el balanç general d'allò que s'ha obtingut?" "¿El socialisme s'ha realitzat realment?" O, amb més prudència.: ¿Els èxits econòmics i culturals assolits ens immunitzen contra el perill d'una restauració capitalista, al igual que la societat burgesa es trobà immunitzada, gràcies a les seues conquestes i a partir d'una determinada etapa, contra la restauració del feudalisme i del servatge?

III

EL SOCIALISME I L'ESTAT

EL RÈGIM TRANSITORI

Es veritat que, tal com diuen les autoritats oficials, el socialisme ja s'ha realitzat a l'URSS? Si la resposta és negativa, ¿pot dir-se, almenys, que els èxits obtinguts garanteixen la realització del socialisme en les fronteres nacionals, independentment del curs dels esdeveniments a la resta del món? L'apreciació crítica dels principals índexs de l'economia soviètica ha de donar-nos un punt de partida per a cercar una resposta justa. No podem deixar de banda, però, una observació històrica preliminar.

El marxisme considera el desenvolupament de la tècnica com el ressort principal del progrés i construeix el programa a sobre de la dinàmica de les forces de producció. Suposant que, en un pervindre llunyà si fa o no fa, una catàstrofe còsmica destrúís el nostre planeta, hauríem de renunciar a la perspectiva del comunisme... com a moltes altres coses. Fora d'aquest perill, problemàtic pel moment, no tenim la més mins raó científica per fixar per endavant qualsevol límit a les nostres possibilitats tècniques, industrials i culturals. El marxisme està profundament penetrat de l'optimisme del progrés i això és prou, diguem-ho de passada, per a oposar-lo irreductiblement a la religió.

La base material del comunisme haurà de consistir en un desenvolupament tant alt del poder econòmic de l'home que el treball productiu, en deixar de ser una càrrega i una pena, no necessite de cap agulló i que el repartiment dels béns materials, en constant abundància, no exigisca (com actualment en una família acomodada o en una pensió 'convenient') més control que el de l'educació, l'hàbit, l'opinió pública. Clar i ras, és necessària una gran dosi d'estupidesa per a considerar com utòpica una perspectiva al capdavall tan modesta.

El capitalisme ha preparat les condicions i les forces de la revolució social: la tècnica, la ciència, el proletariat. No obstant, la societat comunista no pot succeir immediatament a

la burgesa; l'herència cultural i material del passat és massa insuficient. En els seus orígens, l'Estat obrer encara no pot permetre a cadascú, 'treballar segons les seues capacitats', o en d'altres paraules, el que pugui i vullga; ni recompensar a cadascú 'segons les seues necessitats', independentment del treball realitzat. L'interès del creixement de les forces productives obliga a recórrer a les normes habituals del salari, és a dir, al repartiment de béns segons la quantitat i la qualitat del treball individual.

Marx nomenava aquesta primera etapa de la nova societat 'l'etapa inferior del comunisme', a diferència de l'etapa superior en què desapareix, alhora que el darrer fantasma de la necessitat, la desigualtat material. "*Naturalment que encara no hem pas arribat al comunisme complet*, [diu la doctrina soviètica oficial], *però ja hem realitzat el socialisme, és a dir, l'etapa inferior del comunisme*". Invoca en ajut d'ella, a més a més, la supremacia dels truts d'Estat en la indústria, dels kolkhozs a l'agricultura, de les empreses estatitzades i cooperatives al comerç. A primer cop d'ull, la concordança és completa amb l'esquema *a priori* (i, per tant, hipotètic) de Marx. Des del punt de vista del marxisme, però, el problema no es refereix precisament a les simples formes de propietat, independentment del rendiment obtingut pel treball. En qualsevol cas, Marx entenia per 'etapa inferior del comunisme' la d'una societat el desenvolupament econòmic de la qual fos, des d'un principi, *superior* al del capitalisme avançat. Aquesta forma de plantejar el problema és, en teoria, irreprotxable, doncs que el comunisme considerat *a escala mundial*, constitueix, àdhuc en llur etapa inicial, en el seu punt de partida, un grau superior amb relació a la societat burgesa. Marx esperava, per altra banda, que els francesos començarien la revolució socialista, que els alemanys la continuarien i que els anglesos la finirien. Respecte als russos, quedaven en la llunyana reraguarda. La realitat fou distinta. Tractar, doncs, d'aplicar mecànicament al cas particular de l'URSS, en la fase actual de la seua evolució, la concepció històrica universal de Marx és caure ben prompte en inextricables contradiccions.

Rússia no era l'esglaó més resistent sinó el més dèbil del capitalisme. L'URSS actual no sobrepassa el nivell de l'economia mundial; no fa més que encalçar els països capitalistes. Si la societat que havia de formar-se sobre la base de la socialització de les forces productives dels països més avançats del capitalisme representava per a Marx 'l'etapa inferior del comunisme', aquesta definició no s'aplica, ben cert, a l'URSS, per tal com roman al respecte molt més pobre en quant a tècnica, béns i cultura que els països capitalistes. És més exacte, doncs, nomenar al règim soviètic actual, amb totes llurs contradiccions, *transitori* entre el capitalisme i el socialisme, o *preparatori* al socialisme, i no pas *socialista*.

Aquesta preocupació per una justa terminologia no implica cap pedanteria. La força i l'estabilitat dels règims es mesura, en darrera anàlisi, pel rendiment relatiu del treball. Una economia socialista, en vies de sobrepassar en el sentit tècnic al capitalisme, hauria assegurat realment un desenvolupament socialista, en alguna mida automàtic, el que dissortadament no pot dir-se de l'economia soviètica.

La major part dels apologistes vulgars de l'URSS, que són els que més sovintegen en l'actualitat, estan inclinats a raonar, si fa o no fa, així: fins i tot admetent que el règim soviètic actual encara no és socialista, el desenvolupament ulterior de les forces productives, sobre les actuals bases, tard o d'hora ha de conduir al triomf complet del socialisme. Sols el factor temps es discutible. Paga la pena fer tant de soroll per això? Per victoriós que sembla aquest raonament en realitat és molt superficial. El temps no és, de cap manera, un factor secundari quan es tracta d'un procés històric: és infinitament més perillós confondre el present amb el futur en política que no pas en

gramàtica. El desenvolupament no consisteix, com se'l presenten els evolucionistes vulgars del gènere dels Webb, en l'acumulació planificada i en la 'millora' constant d'allò que és. Implica transformacions de quantitat en qualitat, crisis, salts endavant, retrocessos. Justament a causa de que l'URSS no està encara en la primera etapa del socialisme, sistema equilibrat de producció i de consum, que el seu desenvolupament no és harmoniós sinó contradictori. Les contradiccions econòmiques fan nàixer els antagonismes socials que despleguen llur pròpia lògica sense esperar el desenvolupament de les forces productives. Acabem de veure-ho en el problema del kulak, que no ha permès deixar-se 'assimilar' pel socialisme i que ha exigint una revolució complementària que els buròcrates, i els seus ideòlegs, no s'esperaven. ¿Consentirà la burocràcia, a les mans de la qual es concentren el poder i la riquesa, deixar-se assimilar pel socialisme? Ens permetem de dubtar-lo. En tot cas, fóra imprudent confiar en la seua paraula. ¿En quin sentit evolucionarà al llarg dels tres, cinc o deu anys vinents el dinamisme de les contradiccions econòmiques i dels antagonismes socials de la societat soviètica? Encara no n'hi ha resposta definitiva i indiscutible. La solució depèn de la lluita de les forces vives de la societat, no sols a escala nacional, sinó a escala internacional. Cada nova etapa ens imposa, per descomptat, l'anàlisi concreta de les tendències i de les relacions reals, en la seua connexió i en la seua constant interdependència. La importància d'una anàlisi d'aquest gènere salta a la vista en el problema de l'Estat soviètic.

PROGRAMA I REALITAT

Seguint a Marx i Engels, Lenin veu el primer tret distintiu de la revolució en què, en expropiar als explotadors, suprimeix la necessitat d'un aparell burocràtic que domine a la societat i, sobretot, de la policia i de l'exèrcit permanent. "*El proletariat necessita de l'Estat, tots els oportunistes ho repeteixen* [escrivia Lenin en 1917, dos o tres mesos abans de la conquesta del poder], *obliden, però, afegir que el proletariat sols necessita un Estat agonitzant; és a dir, que comence immediatament a agonitzar i que no puga pas deixar d'agonitzar*". (L'Estat i la Revolució) Al seu temps, aquesta crítica fou dirigida contra els socialistes reformistes del tipus dels menxevics russos, dels fabians anglesos, etc.; actualment es torna contra els idòlatres soviètics i contra el seu culte per l'Estat burocràtic que no te pas la més minsa intenció d'agonitzar.

La burocràcia és socialment necessària cada vegada que es presenten antagonismes aspres que cal 'atenuar', 'acomodar', 'reglamentar' (sempre en interès dels privilegiats i dels posseïdors, i sempre també en interès de la burocràcia mateixa). L'aparell burocràtic es consolida i es perfecciona a través de totes les revolucions burgeses per democràtiques que siguin. "*Els funcionaris i l'exèrcit permanent*, [escriu Lenin] *són 'paràsits' al cos de la societat burgesa, paràsits engendrats per les contradiccions internes que esquincen aquesta societat, però són precisament aquests paràsits els que li tapen els porus...*"

A partir de 1918, és a dir, al moment en que el partit hagué de considerar la presa del poder com un problema pràctic, Lenin tractà incessantment d'eliminar a aquests 'paràsits'. Després de la subversió de les classes explotadores (explica i demostra en

L'Estat i la Revolució), el proletariat trencarà la vella màquina burocràtica i formarà llur propi aparell d'obriers i empleats, i per tal d'impedir-los transformar-se en buròcrates, prendrà “*mesures estudiades al detall per Marx i Engels: 1er elegibilitat i també revocabilitat en qualsevol moment; 2on retribució no superior al salari de l'obrer; 3er pas immediat a un estat de coses en què tots exerciran funcions de control i vigilància, on tots seran momentàniament 'buròcrates' i, per això mateix, ningú no podrà burocratitzar-se*”.

Les mateixes audaces concepcions sobre l'Estat de la dictadura del proletariat trobaren, anys i mig després de la presa del poder, expressió acabada al Programa del Partit bolxevic i particularment als paràgrafs referents a l'exèrcit. Un Estat fort, però sense mandarins; una força armada, però sense samurais. La burocràcia militar i civil no és un resultat de les necessitats de la defensa, sinó d'una transferència de la divisió de la societat en classes a l'organització de la defensa. L'exèrcit no és més que un producte de les relacions socials. La lluita en contra dels perills exteriors suposa, a l'Estat obrer, és clar, una organització militar i tècnica especialitzada que no serà en cap cas una casta privilegiada d'oficials. El programa bolxevic exigeix la substitució de l'exèrcit permanent per la nació armada.

Des de la seua formació, el règim de la dictadura del proletariat deixa, així, de ser un 'Estat' en el vell sentit de la paraula, és a dir, una màquina feta per a mantindre en l'obediència a la majoria del poble. Amb les armes, la força material passa immediatament a les organitzacions de treballadors com ara els Soviets. L'Estat, aparell burocràtic, comença a agonitzar des del primer dia de la dictadura del proletariat. Açò és el que diu el programa que fins ara no ha sigut derogat. Cosa estranya, es creuria escoltar una veu d'ultratomba, eixida del mausoleu...

Qualsevol que siga la interpretació que es done a la naturalesa de l'Estat soviètic una cosa és innegable: en acabar llurs vint primers anys està lluny d'haver 'agonitzat': ni tan sols ha començat a 'agonitzar'; pitjor encara, s'ha transformat en una força incontrolada que domina a les masses; l'exèrcit, lluny de ser reemplaçat pel poble armat, ha format una casta d'oficials privilegiats a la cimera de la qual han aparegut els mariscals, mentre que al poble que 'exerceix la dictadura', se li ha prohibit fins la possessió d'un arma blanca. La fantasia més exaltada concebria difícilment un contrast més viu que el que existeix entre l'esquema de l'Estat obrer de Marx-Engels-Lenin i l'Estat al capdavant del qual està Stalin actualment. Mentre continuen reimprimint les obres de Lenin (censurant-les, mutilant-les, és cert), els actuals dirigents de l'URSS i els seus representants ideològics, no són capaços ni de preguntar-se quines són les causes d'una separació tan flagrant entre el programa i la realitat. Tractem de fer-ho nosaltres per ells.

EL DOBLE CARÀCTER DE L'ESTAT SOVIÈTIC

La dictadura del proletariat és un pont entre les societats burgesa i socialista. La seua mateixa essència li confereix un caràcter temporal. L'Estat que realitza la dictadura té com a tasca derivada, absolutament primordial però, la de preparar la seua pròpia

abolició. El grau d'execució d'aquesta tasca 'derivada' verifica en cert sentit l'èxit amb què s'ha dut a terme la idea bàsica: la construcció d'una societat sense classes i sense contradiccions materials. El burocratisme i l'harmonia social estan en proporció inversa l'una de l'altra.

Engels escrivia en la seua cèlebre polèmica contra Dühring: “...*quan desapareguen, alhora que la dominació de classes i la lluita per l'existència individual engendrada per l'anarquia actual de la producció, els xocs i els excessos que naixen d'aquesta lluita, ja no hi haurà res que reprimir, i la necessitat d'una força especial de repressió no es farà sentir a l'Estat*”. El filisteu creu en l'eternitat del gendarme. En realitat, el gendarme dominarà a l'home mentre aquest no haja dominat suficientment a la Naturalesa. Perquè l'Estat desaparega, és necessari que desapareguen “la dominació de classe i la lluita per l'existència individual”. Engels reuneix aquestes dues condicions en una sola: en la perspectiva de la successió dels règims socials, unes desenes d'anys no compten molt. Les generacions que suporten la revolució sobre llurs colls, es representen la cosa d'altra manera. És exacte que la lluita de tots contra tots naix de l'anarquia capitalista. La socialització dels mitjans de producció, però, no suprimeix automàticament “la lluita per l'existència individual”. Aquest és l'eix de l'assumpte.

L'Estat socialista, inclús en Amèrica sobre les bases del capitalisme més avançat, no podria donar a cadascú allò que necessita i es veuria obligat, per tant, a incitar a tot el món a que produirà el més possible. La funció d'estimulador li correspon naturalment en aquestes condicions i no pot deixar de recórrer als mètodes de retribució del treball elaborats pel capitalisme encara que modificant-los i suavitzant-los. En aquest sentit, Marx escrivia en 1875 que el “...*el dret burgès... és inevitable en la primera fase de la societat comunista, sota la forma que revestisca en nàixer de la societat capitalista després de perllongats dolors de part. El dret mai pot elevar-se per damunt del règim econòmic i del desenvolupament cultural condicionat per aquest règim*”.

Lenin, comentant aquestes línies notables, afegeix: “*El dret burgès en matèria de repartiment d'articles de consum suposa naturalment l'Estat burgès, puix que el dret no és res sense un aparell de coerció que impose les seues normes. Resulta, doncs, que el dret burgès subsisteix al llarg de cert temps al si del comunisme, i àdhuc que subsisteix l'Estat burgès sense burgesia.*”

Aquesta conclusió significativa, ignorada per complet pels actuals teòrics oficials, té una importància decisiva per a la comprensió de la naturalesa de l'Estat Soviètic d'avui o, més exactament, per a una primera aproximació en aquest sentit. Com que es veu obligat a defensar la desigualtat, és a dir, els privilegis de la minoria, l'Estat que s'imposa com a tasca la transformació socialista de la societat continua essent, en certa mesura, un Estat 'burgès', malgrat que sense burgesia. Aquestes paraules no impliquen lloançes ni censura; anomenen simplement les coses pel seu nom.

Les normes burgeses de repartiment, en precipitar el creixement del poder material, han de servir a fins socialistes. L'Estat, però, adquireix immediatament un doble caràcter: socialista en la mesura que defensa la propietat col·lectiva dels mitjans de producció; burgès en la mesura que el repartiment dels béns es fa mitjançant mesures capitalistes de valor, amb totes les conseqüències que s'hi deriven. Una definició tan contradictòria espantarà, probablement, els escolàstics i els dogmàtics; no podem fer-hi sinó lamentar-ho.

La fisonomia definitiva de l'Estat obrer s'ha de definir per la relació canviant entre les seues tendències burgeses i socialistes. La victòria de les últimes ha de significar la

supressió irrevocable del gendarme o, en d'altres paraules, la reabsorció de l'Estat en una societat que s'administre a ella mateixa. Açò és prou per ressaltar l'immensa importància del problema de la burocràcia soviètica, fet i símptoma.

Lenin revela la font de les dificultats venidores justament perquè, en funció de la seua formació intel·lectual, donà a la concepció de Marx la seua forma més accentuada alhora que compregué les seues pròpies dificultats malgrat que no tingué temps per dur la seua anàlisi fins al final. “*L'estat burgès sense burgesia*” es revela incompatible amb una democràcia soviètica autèntica. La dualitat de les funcions de l'Estat no podia deixar de manifestar-se en la seua estructura. L'experiència ha demostrat que la teoria no va saber preveure amb claredat suficient que mentre que ‘l'Estat dels obrers armats’ respon plenament als seus fins, quan es tracta de defensar la propietat socialitzada contra la contrarevolució, no succeeix però el mateix quan es tracta de reglamentar la desigualtat en l'esfera del consum. Aquells que manquen de privilegis no es senten inclinats a crear-los ni a defensar-los. La majoria no pot respectar els privilegis de la minoria. Per a defensar el ‘dret burgès’, l'Estat obrer es veu obligat a formar un òrgan del tipus ‘burgès’ o, dit breument, es veu obligat a tornar al gendarme, encara que donant-li un nou uniforme.

Hem fet, així, la primera passa envers la intel·ligència de la contradicció fonamental entre el programa bolxevic i la realitat soviètica. Si l'Estat, en compte d'agonitzar, es fa cada vegada més despòtic, si el mandataris de la classe obrera es burocratitzen, si la burocràcia s'erigeix per damunt de la societat renovada, no es deu a raons secundàries com les supervivències psicològiques del passat, etc., es deu a la inflexible necessitat de formar i de sostindre a una minoria privilegiada mentre no siga possible assegurar la igualtat real.

Les tendències burocràtiques que sufoquen el moviment obrer també hauran de manifestar-se onsevolga després de la revolució proletària. És evident, però, que com més pobre siga la societat nascuda de la revolució aquesta ‘llei’ més severament haurà de manifestar-se sense embuts; i com més brutals siguen les formes que ha de revestir més perillós serà el burocratisme per al desenvolupament del socialisme. No són les ‘restes’, impotents per elles mateixes, de les antigues classes dirigents les que impedeixen, com ho declara la doctrina purament policíaca de Stalin, que l'Estat Soviètic perisca, puix que, malgrat que es deslliurés de la burocràcia parasitària, romandrien factors infinitament més potents, com ara la indigència material, la manca de cultura general i el domini consegüent del ‘dret burgès’ en el terreny que interessa més directament i viva a tot home: el de la seua conservació personal.

GENDARME I INDIGÈNCIA SOCIALITZADA

Dos anys abans del Manifest Comunista Marx escrivia: “...*el desenvolupament de les forces productives és pràcticament la primera condició absolutament necessària [del comunisme] per aquesta raó: que sense aquest desenvolupament sí que es socialitzaria la indigència i aquesta faria recomençar la lluita pel necessari, i recomençaria, consegüentment, tot el vell caos...*” Aquesta idea no la desenvolupà Marx enlloc no pas per una casualitat: no preveia la victòria de la revolució a un país endarrerit. Tampoc

Lenin es detingué en ella i tampoc va ser per atzar: no preveia un aïllament tan llarg de l'Estat Soviètic. Però el text que acabem de citar, text que no fou per a Marx més que una suposició abstracta, un argument per oposició, ens ofereix una clau teòrica única per tal d'abordar les dificultats absolutament concretes i els mals del règim soviètic. Sobre el terreny històric de la misèria, agreujat per les devastacions de la guerra imperialista i de la guerra civil, 'la lluita per l'existència individual' lluny de desaparèixer amb l'enderrocament de la burgesia, lluny d'atenuar-se als anys següents, revestí un acarnissament sense precedents: ¿hem de recordar que en dues ocasions es produïeren actes de canibalisme a determinades regions del país?

La distància que separa a Rússia de l'Occident no es mesura, vertaderament, més que ara. En les condicions més favorables, és a dir, absència de convulsions internes i de catàstrofes exterior, l'URSS necessitaria alguns lustres per tal d'assimilar completament el cabal econòmic i educatiu que ha estat, per als primogènits del capitalisme, el fruit de segles. L'aplicació de mètodes socialistes a tasques pre-socialistes és el contingut bàsic de l'actual treball econòmic i cultural de l'URSS.

Es veritat que l'URSS sobrepassa, actualment, per les seues forces productives, als països més avançats dels temps de Marx. En primer lloc, però, en la competència històrica de dos règims no es tracta tant de nivells absoluts com de nivells relatius: l'economia soviètica s'oposa al capitalisme de Hitler, Baldwin i Roosevelt, no al de Bismark, Palmerston i Abrahm Lincoln. En segon lloc, la mateixa amplitud de les necessitats de l'home es modifica radicalment amb el creixement de la tècnica mundial: els contemporanis de Marx no coneixien l'automòbil ni la ràdio, ni l'avió. Avui en dia fóra inconcebible una societat socialista sense el lliure ús de tots aquests béns.

'L'estadi inferior del comunisme', usant el terme de Marx, comença al nivell més avançat assolit pel capitalisme i el programa real dels propers períodes quinquennals de les Repúbliques Soviètiques consisteix en 'encalçar a Europa i Amèrica'. Per a la creació d'una xarxa de gasolineres i d'autopistes a l'URSS, es necessita molt més de temps i diners que no pas per a importar d'Amèrica fàbriques d'automòbils ja llestes i molt més encara per a apropiat-se la seua tècnica. ¿Quants anys es necessitaran per a donar a tot ciutadà la possibilitat d'usar un automòbil en qualsevulla direcció i sense trobar dificultat per a obtindre gasolina? En la societat bàrbara el caminant i el cavaller formaven dues classes. L'automòbil no diferencia pas menys a la societat que el cavall de sella. Mentre que el modest Ford continue estant el privilegi d'una minoria, totes les relacions i tots els hàbits propis de la societat burgesa romanen dempeus. Amb d'ells subsisteix l'Estat, guardià de la desigualtat.

Partint únicament de la teoria marxista de la dictadura del proletariat, Lenin no pogué, ni en la seua obra capital sobre el problema (*L'Estat i la Revolució*) ni tampoc en el programa del partit, fer totes les deduccions sobre el caràcter de l'Estat imposades per la condició endarrerida i per l'aïllament del país. En explicar la supervivència de la burocràcia per la inexperiència administrativa de les masses i les dificultats nascudes de la guerra, el programa del partit prescriu mesures purament polítiques per vèncer les 'deformacions burocràtiques' (elegibilitat i revocabilitat en qualsevol moment de tots els mandataris, supressió dels privilegis materials, control actiu de les masses). Es pensava que amb d'eixos mitjans el funcionari deixaria d'ésser un cap per transformar-se en un simple agent tècnic, provisional per altra banda, mentre que l'Estat poc a poc abandonava l'escena sense soroll.

Aquesta subestimació manifesta de les dificultats s'explica perquè el programa es fonamentava enterament i sense reserves sobre una perspectiva internacional. “*La Revolució d'Octubre ha realitzat en Rússia la dictadura del proletariat... L'era de la revolució proletària, comunista, universal, s'ha obert*”. Aquestes són les primeres línies del programa. Els autors d'aquest document no s'assignaven com a únic fi ‘l'edificació del socialisme en un sol país’ (idea semblant no se li ocorria a ningú, menys que a ningú a Stalin), i no es preguntaven quin caràcter revestiria l'Estat soviètic si hagués de realitzar, al llarg de vint anys, les tasques econòmiques i culturals des de fa molt de temps ja realitzades pel capitalisme avançat.

No obstant, la crisi revolucionària de postguerra no produí la victòria del socialisme a Europa: la socialdemocràcia salvà a la burgesia. El període que per a Lenin i els seus companys d'armes havia de ser una curta ‘trevà’, es convertí en tota una època de la història. La contradictòria estructura social de l'URSS i el caràcter ultra burocràtic de l'Estat Soviètic, són les conseqüències directes d'aquesta singular ‘dificultat’ històrica imprevista, que alhora arrossegà els països capitalistes envers el feixisme o la reacció prefeixista.

Si la primera temptativa (crear un Estat lliure de burocràcia) ensopegà, en primer lloc, amb la inexperiència de les masses en matèria d'autoadministració, amb la manca de treballadors qualificats addictes al socialisme, etc., no tardarien en deixar-se sentir altres dificultats posteriors. Allò que exigia el programa, la reducció de l'Estat en funcions ‘de cens i de control’ mentre les funcions coercitives havien de debilitar-se sense parar, suposava determinat benestar. Aquesta condició necessària mancava. Els socors d'Occident no arribaven. El poder dels soviets democràtics resultava molest i inclús intolerable quan es tractava de servir als grups de privilegiats més indispensables per a la defensa, per a la indústria, per a la tècnica, per a la ciència. Es formà una poderosa casta d'especialistes del repartiment i es fortificà gràcies a la maniobra gens socialista de llevar-li a deu persones per a donar-li a una.

¿Com i per què els immensos progressos econòmics dels darrers temps en compte de suavitzar la desigualtat l'han agreujada, augmentat més encara la burocràcia, que d'una ‘deformació’ s'ha transformat en un sistema de govern? Abans de respondre a aquesta pregunta, escoltem el que els caps més autoritzats de la burocràcia soviètica diuen del seu propi règim.

‘LA VICTÒRIA DEL SOCIALISME’ I ‘LA CONSOLIDACIÓ DE LA DICTADURA’

La victòria completa del socialisme ha estat anunciada ja algunes vegades a l'URSS, després de la ‘liquidació dels kulaks com classe social’ ho va ser sota una forma particularment categòrica. El 30 de gener de 1931, ‘Pravda’, en comentar un discurs de Stalin, escrivia: “*El segon pla quinquennal liquidarà els darrers vestigis dels elements capitalistes en la nostra economia.*” (s.n.). Des d'aquest punt de vista, l'Estat hauria de desaparèixer sense remei en el mateix lapse de temps puix que ja no té res a fer allà on

‘els darrers vestigis del capitalisme’ han estat liquidats. El poder dels Soviets (declara al respecte el programa del partit bolxevic) reconeix francament l’ineludible caràcter de classe de tot Estat, mentre que “*no haja desaparegut enterament la divisió de la societat en classes i, amb d’ella, tota autoritat governamental.*” Tan bon punt, però, que alguns imprudents teòrics moscovites tractaren de deduir de la liquidació dels ‘darrer vestigis del capitalisme’ (admesa per ells com una realitat) la fi de l’Estat, la burocràcia declarà llurs teories ‘contrarevolucionaries’.

¿L’errada teòrica de la burocràcia consisteix, doncs, en la proposició principal o en la deducció? Em ambdues. L’oposició objectiva a les primeres declaracions sobre la ‘victòria total’: no pot limitar-se a considerar les simples formes jurídico-socials de les relacions encara contradictòries i poc madures de l’agricultura, fent abstracció del criteri principal: el nivell assolit pel rendiment del treball. Les mateixes formes jurídiques tenen un sentit social que varia profundament segons el grau de desenvolupament de la tècnica: “*El dret no pot mai alçar-se per sobre del règim econòmic i del desenvolupament cultural de la societat condicionada per aquest règim*” (Marx). Les formes soviètiques de la propietat, fundades sobre les adquisicions més recents de la tècnica americana i esteses a totes les branques de l’economia produïrien el primer període del socialisme. Les formes soviètiques, front al baix rendiment del treball, no signifiquen més que un règim transitori els destins del qual encara no han estat pesats definitivament per la història.

“*No és monstruós? [escrivíem en març de 1932] El país no ix de la penúria de mercaderies, l’avitualment s’interromp a cada moment, els nens manquen de llet i els oracles oficials proclamen que ‘el país ha entrat en el període socialista’.*” Karl Radek, aleshores un dels publicistes dels mitjans dirigents soviètics en voga, replicava a aquesta objecció en un número especial del Berliner Tageblatt dedicat a l’URSS (maig de 1932), en els següents termes, dignes de ser conservats per a la posteritat: “*La llet és el producte de la vaca, no socialisme; i es necessita realment confondre el socialisme amb la imatge del país en el que corren rius de llet per a no comprendre que un país pot alçar-se a un grau superior de desenvolupament sense que, momentàniament, la situació material de les masses populars millore sensiblement.*” Aquestes línies foren escrites quan el país era fuetejat per una fam terrible.

El socialisme és el règim de la producció planificada per a la millor satisfacció de les necessitats de l’home, sense la qual cosa no mereix eixe nom. Si les vaques es declaren propietat col·lectiva però n’hi han força poques o el seu producte és insuficient, comencen els conflictes per la manca de llet: entre la ciutat i el camp, entre el kolkhozs i els cultivadors independents, entre les diverses capes del proletariat, entre la burocràcia i el conjunt dels treballadors. I justament a causa de la socialització de les vaques, els camperols les sacrificaren en massa. Els conflictes socials engendrats per la indigència poden, al seu torn, fer que retorne a ‘tot l’antic caos’. Eixe va ser el sentit de nostra resposta.

En la seua resolució del 20 d’agost de 1935, el VIIè Congrés de la Internacional Comunista certifica solemnement que “*la victòria definitiva i irrevocable del socialisme i la consolidació, en tots els aspectes, de l’Estat de la dictadura del proletariat*” són a l’URSS el resultat dels èxits de la indústria nacionalitzada, de l’eliminació dels elements capitalistes i de la liquidació dels kulaks com a classe. Malgrat la seua aparença categòrica, l’afirmació de la IC és profundament contradictòria: si el socialisme ha vençut ‘definitivament i irrevocable’, no com principi sinó com organització social viva, la nova ‘consolidació de la dictadura’ és un absurd evident.

Inversament, si la consolidació de la dictadura respon a les necessitats reals del règim, és perquè encara estem lluny de la victòria del socialisme. Tot polític capaç de pensar d'una forma realista, per no parlar dels marxistes, ha de comprendre que la mateixa necessitat de 'consolidar' la dictadura, és a dir, la imposició governamental, no prova el triomf d'una harmonia social sense classes sinó el creixement de nous antagonismes socials. Quina és llur base? La penúria dels mitjans d'existència, resultat del baix rendiment del treball.

Una vegada Lenin caracteritzà el socialisme amb aquestes paraules: "*el poder dels Soviets més l'electrificació*". Aquesta definició epigramàtica, l'estretor de la qual responia a fins de propaganda, suposava, en qualsevol cas, com a punt de partida mínim, el nivell capitalista (almenys) d'electrificació. Però en l'actualitat encara l'URSS disposa per habitant de tres vegades menys energia elèctrica que els països capitalistes avançats. Parant estment que, mentrestant, els Soviets han cedit el lloc a un aparell independent de les masses, no queda a la Internacional Comunista més que proclamar que el socialisme és el *poder de la burocràcia més una tercera part de l'electrificació capitalista*. Aquesta definició serà d'una exactitud fotogràfica però el socialisme té poca cabuda en ella.

En el seu discurs als stakhanovistes, en novembre de 1935, Stalin, d'acord amb la finalitat empírica d'aquesta conferència, declarà bruscament: "*Per què el socialisme pot, ha de vèncer i vencerà al sistema capitalista? Perquè pot i ha de donar... un rendiment més elevat del treball*". Refutant incidentalment la resolució de la IC adoptada tres mesos abans així com també les seues pròpies declaracions reiterades sobre l'assumpte, Stalin parlà aquesta vegada de la 'victòria' futura: el socialisme vencerà al sistema capitalista quan el sobrepassi en el rendiment del treball. Veiem que no sols els temps del verb canvien amb les circumstàncies; els criteris socials evolucionen també. Segurament que no li és fàcil al ciutadà soviètic de seguir aquesta 'línia general'.

Al cap i a la fi, el 1er de març de 1936, en la seua conversació amb Mister Roy Howard, Stalin dóna una nova definició del règim soviètic. "*L'organització social que hem creat, anomene's soviètica o socialista, no està completament acabada però, en el fons, és una organització socialista de la societat*". Aquesta definició intencionadament difusa, enclou gairebé tantes contradiccions com paraules. L'organització social és qualificada de 'soviètica socialista'. Els Soviets, però, representen una forma d'Estat i el socialisme és un règim social. Aquests termes, lluny de ser idèntics, des del punt de vista que ens ocupa, són oposats: els soviets han de desaparèixer alhora que l'organització social es faça socialista, igual com les bastides es retiren quan la construcció està finida. Stalin introdueix una correcció. "*el socialisme no està completament acabat*". Què vol dir aquest 'no completament? Falta el 5% o el 75%?. No ho diu, així com també s'absté de dir-nos el que cal entendre per el 'fons' de l'organització socialista de la societat. Les formes de la propietat o la tècnica? La mateixa obscuritat d'aquesta definició significa un retrocés en relació a les fórmules infinitament més categòriques de 1931 i 1935. Un pas més en aquest camí i caldria reconèixer que l'arrel de tota organització social està en les forces productives i que, aquesta arrel soviètica, és justament massa dèbil encara per a la planta socialista i per a la felicitat humana que és la seua màxima realització.

IV

LA LLUITA PEL RENDIMENT DEL TREBALL

EL PLA I EL DINER

Hem tractat de posar a prova el règim soviètic des del punt de vista de l'Estat. Podem fer el mateix des del punt de vista de la circulació monetària. Els dos problemes, el de l'Estat i el del diner, tenen diversos aspectes comuns puix que ambdós es resumeixen, al capdavall, al problema de problemes que és el del rendiment del treball. La imposició estatal i la imposició monetària són una herència de la societat dividida en classes, que sols pot determinar les relacions entre els homes ajudant-se de fetitxes religiosos o laics, els quals col·loca sota la protecció del més temible d'ells, l'Estat (amb un gran ganivet als dents). En la societat comunista, l'Estat i els diners desapareixeran i llur agonia progressiva ha de començar amb el règim soviètic. Sols es podrà parlar de victòria real del socialisme a partir del moment històric en què l'Estat sols ho siga a mitges i en què els diners comencen a perdre el seu poder màgic. Açò significarà que el socialisme, alliberant-se de fetitxes capitalistes, començarà a establir relacions més netes, més lliures i més dignes entre els homes.

Els postulats 'd'abolició' dels diners, 'd'abolició' del salari, o 'd'eliminació' de l'Estat i de la família, característics de l'anarquisme, sols poden presentar interès com a models de pensament mecànic. Ni els diners poden ser 'abolits' arbitràriament ni tampoc podrien ser 'eliminats' l'Estat i la família; abans han d'esgotar la seua missió històrica, perdre llur significat i desaparèixer. El fetitxisme i el diner sols rebran el colp de gràcia quan el creixement ininterromput de la riquesa social allibere els bípedes de l'avarícia per cada minut suplementari de treball i de la por humiliant a causa de la magnitud de les seues racions. En perdre poder per a proporcionar la felicitat i també ensorrar en el fang, els diners es reduiran a un còmode mitjà de comptabilitat per a l'estadística i per a la planificació; després, és possible que ni tants sols per a d'això siguen necessaris. Però

aquests guardes les hem de deixar als nostres besnéts, que segurament seran més intel·ligents que nosaltres.

La nacionalització dels mitjans de producció i del crèdit, la pressió de les cooperatives i de l'Estat sobre el comerç interior, el monopoli del comerç exterior, la col·lectivització de l'agricultura, la legislació sobre l'herència, imposen estrets límits a l'acumulació personal de diners i dificulten la transformació del diner en capital privat (usurer, comercial i industrial). No obstant, aquesta funció del diner, unida a l'explotació, no podrà ser liquidada al començament de la revolució proletària sinó que serà transferida, sota un nou aspecte, a l'Estat comerciant, banquer i industrial universal. Fóra d'això, les funcions més elementals del diner, *mesura de valor, mesura de circulació i pagament*, es conservaran i adquiriran, alhora, un camp d'acció més ampli que aquell que tingueren en el règim capitalista.

La planificació administrativa ha demostrat suficientment la seua força i, alhora, les seues limitacions. Un pla econòmic concebut *a priori*, sobretot en un país de 170 milions d'habitants i endarrerit, que pateix les contradiccions entre el camp i la ciutat, no és un dogma immutable sinó una hipòtesi de treball que ha de ser verificada i transformada durant la seua execució. Fins i tot es pot donar aquesta regla: com més ajustada a un pla estiga la direcció administrativa, més difícil és la situació dels dirigents de l'economia. Dues palanques han de servir per a reglamentar i adaptar el pla: una palanca política, creada per la participació real de les masses en la seua direcció, cosa que no es concep sense democràcia soviètica; i una palanca *financera* resultant de la verificació efectiva dels càlculs *a priori*, mitjançant d'un equivalent general, el que és impossible sense un sistema monetari estable.

El paper del diner en l'economia soviètica, lluny d'haver acabat, ha de desenvolupar-se a fons. L'època transitòria entre el capitalisme i el socialisme, considerada en el seu conjunt, no exigeix la disminució de la circulació de mercaderies sinó, ben al contrari, el seu extremat desenvolupament. Totes les branques de la indústria es transformen i creixen, es creen de noves incessantment, i totes han de determinar quantitativament i qualitativa llurs situacions recíproques. La liquidació simultània de l'economia rural que produïa per al consum individual i el de la família, significa l'entrada en la circulació social, i per tant, en la circulació monetària, de tota l'energia de treball que abans es dispersava dins els límits d'una granja o de les parets de l'habitació. Per primera vegada en la història, tots els productes i tots els serveis poden canviar-se uns per altres.

Per altra banda, l'èxit d'una edificació socialista no es concep sense que el sistema planificat estiga integrat per l'interès personal immediat, per l'egoisme del productor i del consumidor, factors que no poden manifestar-se útilment si no disposen d'aquest medi habitual, segur i flexible, com són els diners. L'augment del rendiment del treball i la milloria de la qualitat de la producció són absolutament impossibles sense un patró de mesura que penetre lliurement tots els porus de l'economia, és a dir, una ferma unitat monetària. Es desprèn clarament d'açò que en l'economia transitòria, com en el règim capitalista, l'única moneda vertadera és la que es basa sobre l'or. Qualsevulla altra moneda no serà més que un succedani. Es veritat que l'Estat soviètic és l'amo de la massa de mercaderies i, alhora, dels òrgans d'emissió; però açò no altera el problema: les manipulacions administratives concernents als preus fixos de les mercaderies no creen, de cap manera, una unitat monetària estable ni la substitueixen pel comerç interior ni, amb molta més raó, pel comerç exterior.

Privat d'una base pròpia, és a dir, d'una base-or, el sistema monetari de l'URSS, així com el de diversos països capitalistes, té forçadament un caràcter tancat: el ruble no existeix per al mercat mundial. Si l'URSS pot suportar molt millor que Itàlia o Alemanya els desavantatges d'un sistema d'aquest gènere és, en part, gràcies a les riqueses naturals del país que són l'únic que li permet no ofegar-se entre les urpes de l'autarquia. La tasca històrica no consisteix, però, en no ofegar-se sinó en crear, front a les més altes adquisicions del mercat mundial, una poderosa economia completament racional que assegure el millor ús del temps i, per tant, el desenvolupament més elevat de la cultura.

L'economia soviètica és precisament la que, travessant incessants revolucions tècniques i experiències grandioses, té la major necessitat d'una constant verificació mitjançant un taló fix de valor. En teoria, és indubtable que si l'URSS hagués disposat de un ruble-or el resultat dels plans quinquennals hagués estat infinitament millor que no l'obtingut fins ara. Però no pot pas jutjar-se allò que no existeix. No obstant, no cal fer de pobresa virtut doncs que això ens duria a noves pèrdues i a nous errors econòmics.

LA INFLACIÓ 'SOCIALISTA'

La història del sistema soviètic és, alhora que la de les dificultats econòmiques, la dels èxits i la dels fracassos, la de les ziga-zaga del pensament burocràtic.

La restauració del ruble en 1922-24, en connexió amb el pas a la Nep, està indissolublement lligada a la restauració de les 'normes del dret burgès' en el domini del repartiment dels articles de consum. Quan el govern s'inclinava en favor del cultivador, el txervonets fón objecte de les seues atencions. Pel contrari, totes les encluses de la inflació foren obertes durant el període quinquennal. De 700 milions de rubles a principis de 1925, la suma total de les emissions passà, a principis de 1928, a la xifra relativament modesta de 1.700 milions que quasi igualà a la circulació de paper-monedas de l'Imperi a les vespres de la guerra; tot això evidentment, però, sense l'antiga base metàl·lica. Més tard, la corba de la inflació donà, any rere any, aquests bots febrils: 2.000, 2.800, 4.300, 5.500, 8.400. L'última xifra, 8.400 milions de rubles, s'assolí en començar l'any de 1933. En aquest punt comencen anys d'inflexió i retirada: 6.690, 7.700. 7.900 (1935).

El ruble de 1924, oficialment cotitzat a 13 francs, caigué en novembre de 1935 a 3 francs, és a dir, quatre vegades menys; gairebé tant com el franc francès després de la guerra. Ambdues situacions, l'antiga i la nova, són molt convencionals; la capacitat de compra del ruble, en preus mundials, no arriba probablement als 1,5 francs. Però la importància de la devaluació mostra, no obstant, quin va ser el descens vertiginós de les divises soviètiques fins el 1934.

En el punt àlgid del seu aventurerisme polític, Stalin va prometre enviar la Nep, és a dir el mercat, 'al diable'. Tota la premsa parlà, com en 1918, de la substitució definitiva de la compra-venda per un 'repartiment socialista directe', fent la cartilla de racionament de signe exterior de tal cosa. La inflació fou categòricament negada com un fenomen estrany, de manera general, al sistema soviètic. "*L'estabilitat de la divisa soviètica,*

[deia Stalin en gener de 1933], *està assegurada, abans de tot per les enormes quantitats de mercaderies que l'Estat posseeix i que posa en circulació amb preus fixes*". Encara que aquest enigmàtic aforisme no haja estat desenvolupat ni comentat (i, en part, per això mateixa), es convertí en la llei fonamental de la teoria monetària soviètica o, més exactament, de la inflació negada. El txervonets ja no era un equivalent general, únicament era l'ombra general d'una 'enorme' quantitat de mercaderies, la qual cosa li permetia d'allargar-se i encongir-se igual que qualsevol ombra. Si aquesta doctrina consoladora tenia un sentit, sols podia ser aquest: la moneda soviètica havia deixat de ser una moneda; ja no era una mesura de valor; els 'preus estables' estaven fixats pel govern; el txervonets ja sols era un signe convencional de l'economia planificada, una espècie de carta de repartiment universal; en una paraula, el socialisme havia vençut 'definitivament i sense retorn'.

Les idees utòpiques del comunisme de guerra reapareixien sobre una base econòmica nova, un xic més elevada, és cert, però, ai!, encara completament insuficient per a la liquidació dels diners. En els mitjans dirigents prevalia l'opinió que la inflació no era de témer en una economia planificada. Era tant com dir que una via d'aigua no és perillosa a bord sempre que es tinga una brúixola. En realitat, per tal com la inflació monetària condueix invariablement a la del crèdit, aquesta inflació monetària substitueix amb valors reals i devora per l'interior l'economia planificada.

Es inútil dir que la inflació significava el cobrament d'un impost extremadament pesant a les masses laborioses. En quant als seus avantatges per al socialisme són més que dubtosos. L'aparell de la producció continuava, ben cert, creixent ràpidament, però la eficiència econòmica de les vastes empreses novament construïdes era apreciada mitjançant l'estadística i no l'economia. Manejant el ruble, és a dir, donant-li arbitràriament diverses capacitats de compra en les diverses capes de la població, la burocràcia es privà d'un instrument indispensable per a la mesura objectiva dels seus pròpies èxits i fracassos. En absència d'una comptabilitat exacta, absència emmascarada en el paper per les combinacions del 'ruble convencional', s'arribava, en realitat, a la pèrdua de l'estímul individual, al baix rendiment del treball i a una qualitat encara més baixa de les mercaderies.

El mal adquirí, des del primer període quinquennal, proporcions amenaçadores. En juliol de 1931, Stalin formulà les seues conegudes 'sis condicions' l'objecte de les quals era disminuir els preus de cost. Aquestes 'condicions' (salari conforme al rendiment individual del treball, càlcul del preu de cost, etc.) no tenien res de nou: les 'normes del dret burgès' dataven del començament de la Nep i havien estat desenrotllades al XII congrés del partit a principis de 1923. Stalin no ensopegà amb d'elles sinó fins a 1931, obligat per l'eficàcia decreixent de les inversions en la indústria. Durant el dos anys següents gairebé no aparegué cap article en la premsa soviètica on no s'hi invoqués el poder salvador de les 'condicions'. La inflació, però, continuava i les malalties que provocava no es prestaven, naturalment, al tractament. Les severes mesures de repressió preses contra els sabotejadors ja no donaven resultats.

Actualment sembla quasi inversemblant que la burocràcia, malgrat que ha declarat la guerra a 'l'anonimat' i a 'l'igualitarisme' en el treball, és a dir, al treball mitjà pagat amb un salari 'mitjà' igual per a tots, ha enviat 'al diable' a la Nep, o en d'altres paraules, a l'avaluació monetària de les mercaderies, inclosa la força de treball. Restablint d'una banda les 'normes burgeses' destruïa, d'altra banda, l'únic instrument útil. La substitució del comerç pels 'magatzems reservats' i el caos dels preus, feia

necessàriament que desaparegués tota correspondència entre el treball individual i el salari individual; suprimint així l'estimulant de l'interès personal de l'obrer.

Les prescripcions més severes referents als càlculs econòmics, la qualitat dels productes, el preu de cost, el rendiment del treball, es balancejaven damunt el buit. Cosa que no impedia, absolutament, que els dirigents imputaren tots els fracassos a la no aplicació intencionada de les sis receptes de Stalin. L'al·lusió més prudent a la inflació es transformava en un crim. Les autoritats donaven proves de la mateixa bona fe en acusar de vegades als mestres d'escola de descuidar les regles d'higiene, alhora que els prohibien d'invocar la manca de sabó.

El problema dels destins del txernovets havia ocupat el primer lloc en la lluita de les fraccions del partit bolxevic. La plataforma de l'oposició (1927) exigia "*l'estabilitat absoluta de la unitat monetària*". Aquesta reivindicació fou un leiv-motiv durant els anys següents. "*Detenir amb mà de ferro la inflació,*", escrivia l'òrgan de l'oposició a l'estranger en 1932, encara que fos al preu d'una "*reducció atrevida de les inversions de capitals...*" Els apologistes de la 'lentitud de tortuga' i els superindustrialistes semblaven haver invertit els papers. Responent a la fanfarronada del mercat 'enviat al diable', l'oposició recomanava a la Comissió del pla que col·loqués inscripcions dient que "la inflació és la sífilis de l'economia planificada".

* * *

En l'agricultura, la inflació no tingué conseqüències menys greus.

Quan la política camperola s'orientava cap el cultivador acomodat, es suposava que la transformació socialista de l'agricultura, sobre les bases de la Nep, es realitzaria en desenes d'anys mitjançant la cooperació. Abastant, un després l'altre, els dominis de les existències, de la venda, del crèdit, la cooperació devia, a la fi, socialitzar la producció. D'això se'n deia 'el pla de cooperació de Lenin'. La realitat continuà, bé ho sabem, un camí completament diferent o, més ben dit, oposat (el de l'expropiació per la força i el de la col·lectivització integral). Ja no es parlà de socialització progressiva de les diverses funcions econòmiques a mida que els recursos materials i culturals ho feien possible. La col·lectivització es feu com si es tractés d'establir immediatament el règim comunista en l'agricultura.

Açò tingué com a conseqüència, a més a més de destruir més de la meitat del ramat, un fet encara més greu: la indiferència completa dels 'kolkhozniki' (treballadors dels kolkhozs) per l'haver socialitzat i pels resultats de llur propi treball. El govern practicà una retirada desordenada. Els camperols tingueren de nou pollastres, porcs, borregos, vaques, a títol privat. Reberen parcel·les pròximes a les seues cases. El film de la col·lectivització es desenrotllà en sentit invers.

Per a l'establiment d'aquestes empreses individuals, el govern acceptà un compromís, pagant en certa manera un rescat a les tendències individualistes de la pagesia. Els kolkhozs subsistien. Aquesta retirada podria semblar, a primer colp d'ull, secundària. En veritat, seria impropï exagerar el seu abast. Si no es té en compte a l'aristocràcia del kolkhozs, pel moment les necessitats mitjanes dels camperols es cobreixen més àmpliament pel seu treball 'per a si mateixos' que no per la seua participació als

kolkhozs. Succeeix freqüentment que la renda de la seua parcel·la individual, sobretot si es dedica a un cultiu tècnic, a l'horticultura o a la cria de ramat, és dues o tres vegades més elevada que el seu salari en l'empresa col·lectiva. Aquest fet, comprovat per la premsa soviètica, fa ressaltar amb vigor, per una banda el malbaratament completament bàrbar de la força de treball de desenes de milions d'homes en els cultius (amb més raó encara, de la de les dones) i, per l'altra banda, el molt baix rendiment del treball dels kolkhozs.

Per tal de reanimar a la gran agricultura col·lectiva, es necessità parlar de nou a la pagesia en un idioma intel·ligible per a d'ella; retornar, en d'altres termes, dels impostos en espècie al comerç; reobrir els mercats.. El pas a una comptabilitat monetària si fa o no fa estable fou també la condició necessària del desenvolupament ulterior de l'agricultura.

REHABILITACIÓ DEL RUBLE

El prudent mussol empen el vol, com ja sabem, abans la posta del sol. Igualment, la teoria del sistema 'socialista' dels diners sols adquireix la seua plena significació quan es fa el crepuscle de les il·lusions inflacionistes. Alguns professors obedients havien assolit construir amb les paraules de Stalin tota una teoria, d'acord amb la qual els preus soviètics, a l'invers dels del mercat, estaven dictats exclusivament pel pla o per les directius; no era una categoria econòmica sinó una categoria administrativa destinada a servir millor al nou repartiment de la renda nacional en benefici del socialisme. Aquests professors oblidaven explicar com es poden 'dirigir' els preus sense conèixer el preu de cost real, i com es pot calcular aquest si tots els preus en compte d'expressar la quantitat de treball socialment necessari per a la producció dels articles, expressen la voluntat de la burocràcia. En efecte, per a un nou repartiment de la renda nacional, el govern disposava de palanques tan poderoses com els impostos, el pressupost i el sistema de crèdit. Segons el pressupost de despeses de 1936, més de 37.600 milions estaven consagrats directament a les diverses branques de l'economia, a les que també aflueixen, indirectament, altres milers de milions. Els mecanismes de l'impost i del crèdit són prou per al repartiment planificat de la renda nacional. Pel que es refereix als preus, serviran tant millor a la causa del socialisme com més honradament expressen les relacions econòmiques actuals.

L'experiència ja ha pronunciat el seu veredicté decisiu al respecte. El preu 'directiu' no té en la vida l'aspecte impressionant que tenia als llibres dels savis. Per una sola mercaderia s'establien preus de diferents categories. En els seus amplis intersticis s'agitaven lliurement tota mena d'especulacions, parasitismes i d'altres vicis, molt més com una regla que no pas com una excepció. Igualment, el txervonets, que havia de ser l'ombra estable dels preus fermes, tan sols fou l'ombra d'ell mateix.

De nou calgué canviar bruscament d'orientació a causa, aquest vegada, de les dificultats que naixien dels èxits econòmics. L'any 1935 s'encetà amb la supressió de les cartilles de pa i a l'octubre es suprimiren les cartilles dels altres queviures; les dels articles de primera necessitat desaparegueren en gener de 1936 aproximadament. Les relacions

econòmiques dels treballadors de les ciutats i del camp amb l'Estat tornaven a l'idioma monetari. El ruble es revelava com el mitjà d'una acció de la població sobre els plans econòmics, començant per la qualitat i la quantitat dels articles de consum. L'economia soviètica no pot ser racionalitzada de cap altra forma.

El President de la Comissió del Pla declarava en desembre de 1935: *“El sistema actual de les relacions entre els bancs i l'economia ha de ser revisat, els bancs tenen la missió d'exercir en realitat el control del ruble”*. Així sucumbien les supersticions del pla administratiu i les il·lusions dels preus administratius. Si l'aproximació al socialisme significava, en l'esfera monetària, l'apropament del ruble a la cartilla de racionament, caldria considerar que les reformes de 1935 allunyaven del socialisme. Però aquesta apreciació seria grollerament errònia. L'eliminació de la cartilla pel ruble no és més que la renúncia a una ficció i el franc reconeixement de la necessitat de crear les bases primeres del socialisme tornant als mètodes burgesos de repartiment.

En la sessió del Comitè Executiu Central dels Soviets, en gener de 1935, el comissari del poble per a les finances declarava: *“El ruble soviètic és ferm com cap altra divisa del món”*. Seria un error no veure en aquestes paraules més que una fanfarronada. El pressupost de l'URSS assenyala cada any un excedent d'ingressos sobre les sortides. El comerç exterior, veritat que poc important, té una balança activa. La reserva d'or del Banc de l'Estat, que en 1926 era sols de 164 milions de rubles, sobrepassa actualment el miler de milions. L'extracció d'or augmenta ràpidament; sota aquest aspecte, l'URSS compta amb encalçar en 1936 el primer lloc del món. L'augment de la circulació de mercaderies s'ha fet impetuós d'ençà del renaixement del mercat. La inflació ha estat pràcticament detinguda des de 1934. Els elements per a certa estabilitat del ruble ja existeixen. No obstant això, la declaració del comissari per a les finances ha d'explicar-se per certa inflació de l'optimisme. Si el ruble soviètic té un ferm recolze en el desenvolupament general de l'economia, el preu de cost excessiu és el seu taló d'Aquelles. No serà la unitat monetària més ferma del món fins que el rendiment del treball soviètic sobrepasse el nivell mundial, és a dir, quan caldrà pensar en la mort.

Des del punt de vista tècnic encara està el ruble menys capacitat per a pretendre la paritat. Amb una reserva d'or de més de mil milions, el país té prop de 8.000 milions-paper en circulació; és a dir, una garantia del 12,5%, únicament. En aquest moment l'or del Banc de l'Estat és més aviat una reserva intangible per a cas de guerra que no pas la base del sistema monetari. Es indubtable que recórrer al taló-or per a donar més precisió als plans econòmics i simplificar les relacions amb l'estranger no està exclòs, en teoria, en una fase més elevada de l'evolució. Abans d'expirar, el sistema monetari pot recobrar una vegada més la lluentor de l'or pur. Aquest problema, en qualsevol cas, no es planteja per a demà.

No pot parlar-se de la paritat-or en un pervindre pròxim sinó en la mesura que el govern, formant una reserva-or, tracte d'augmentar, encara que siga teòricament, el percentatge de la garantia; en la mesura que les emissions estiguen limitades per raons objectives independents de la voluntat de la burocràcia, el ruble soviètic pot adquirir una estabilitat, almenys relativa. Els avantatges d'això foren enormes; renunciant a la inflació, el sistema monetari, encara privat dels avantatges de la paritat-or, contribuiria, ben cert, a guarir moltes nafres profundes de l'organisme econòmic resultants del subjectivisme burocràtic d'anys anterior.

EL MOVIMENT STAKHANOV

“Tota l’economia es redueix, en definitiva, [deia Marx] a l’economia del temps”; és a dir, la lluita en tots els graus de civilització de l’home contra la naturalesa. Reduïda a la seua base primordial, la història sols és la prossecució de l’economia del temps de treball. El socialisme no podria justificar-se per la simple supressió de l’explotació; és necessari que assegure a la societat major economia del temps de treball que el capitalisme. Si aquesta condició no es compleix, l’abolició de l’explotació no seria més que un episodi dramàtic desproveït d’esdevenidor. La primera experiència històrica dels mètodes socialistes ha mostrat quines són les seues vastes possibilitats. Però l’economia soviètica està encara lluny d’haver après a traure partit del temps, la matèria primera més preciosa de la civilització. La tècnica importada, principal mitjan de l’economia del temps, encara no dóna en el terreny soviètic els resultats que dóna normalment en la seua pàtria capitalista. En aquest sentit decisiu per a la civilització sencera, el socialisme encara no ha vençut però ha provat que pot i ha de vèncer. Actualment, però, no ha vençut. Totes les afirmacions contràries tan sols són fruit de la ignorància i del xarlatanisme.

Molotov, que (fem-li justícia) algunes vegades s’emancipa de les freses rituals quelcom més que els altres líders soviètics, deia en gener de 1935 durant la sessió de l’Executiu: *“El nivell mitjà del rendiment del treball, [...] entre nosaltres és encara sensiblement inferior al d’Europa o Amèrica”*. Caldria haver precisat, si fa o no fa, en aquests termes: aquest nivell és tres, cinc i fins i tot deu vegades inferior al d’Europa o Amèrica, la qual cosa fa que el nostre preu de cost siga molt més elevat. En el mateix discurs Molotov fa aquesta confessió més general. *“El nivell mitjà de cultura dels nostres obrers encara és inferior al dels obrers dels diversos països capitalistes”*. Caldria afegir: la seua condició material mitjana, també ho és. És superflu subratllar l’implacable rigor amb què aquestes paraules lúcides, incidentalment pronunciades, refuten les garleries d’innombrables personatges oficials i les dolçoses digressions ‘d’amics’ estrangers.

La lluita per l’augment del rendiment del treball unida a la preocupació per la defensa, constitueix el contingut essencial de l’activitat del govern soviètic. En les diverses etapes de la Revolució de l’URSS, aquesta lluita ha revestit diverses formes. Els mètodes de les ‘brigades de xoc’ aplicats durant l’execució del primer pla quinquennal i al començament del segon, es fonamentaven en l’agitació, l’exemple personal, la pressió administrativa i tota mena d’estímuls i de privilegis concedits als grups. La temptativa d’establir una espècie de treball a escar sobre les bases de les ‘sis condicions’ en 1931, xocaren amb una moneda fantasma i amb la diversitat dels preus. El sistema del repartiment estatal dels productes substituï a la flexible diferenciació de les remuneracions del treball a base de ‘primes’, que significaven en realitat una arbitrarietat burocràtica. La caça de privilegis feia entrar als rengles dels treballadors de xoc a un nombre creixent de ‘vius’ escudats en les seues influències. El sistema sencer conclogué per trobar-se en contradicció amb els principis que es proposava.

La supressió de les cartilles de racionament, el començament de l’estabilització del ruble i la unificació dels preus, foren els únics esdeveniments que permeteren el treball per peces o a escar. El moviment Stakhanov succeí sobre aquesta base a les brigades de xoc. Perseguint el ruble que adquireix una importància més real, els obrers es mostren més atents a les seues màquines i treuen millor partit del seu temps. El moviment

Stakhanov es redueix, en gran mesura, a la intensificació del treball i encara al perllongament de la jornada de treball; els stakhanovistes ordenen llurs locals i llurs instruments, preparen les matèries primeres, donen (els brigadaires) instruccions a les brigades fora del temps de treball. De la jornada de set hores no resta, sovint, més que el nom.

El secret del treball a escar, aquest sistema de superexplotació sense coerció visible, no l'han inventat pas els administradors soviètics. Marx el considerava com "*el que millor es correspon al mode de producció capitalista*". Els obrers reberen aquesta innovació amb antipatia, inclús amb una marcada hostilitat; i hagués estat antinatural esperar altra actitud de la seua banda. La participació de vertaders entusiastes socialistes al moviment Stakhanov no és, no obstant, discutible. La massa principal dels obrers aborda la nova retribució del treball des del punt de vista del ruble, i es veu obligada a comprovar freqüentment que el ruble s'ha aprimat.

Malgrat que el retorn del govern soviètic al treball per peces, després de la 'victòria definitiva i sense retorn del socialisme', pogués semblar a primer colp d'ull una retirada, cal tornar a dir el que es digué de la rehabilitació del ruble: no es tracta d'una renúncia al socialisme sinó de l'abandó de grolleres il·lusions. La forma del salari està, simplement, millor adaptada als recursos reals del país: "*El dret mai no pot alçar-se per sobre del règim econòmic*".

Però els mitjans dirigents de l'URSS no poden passar-se sense el 'camuflatge' social. El president de la Comissió del pla, Mezhalauk, proclamava en al sessió de l'Executiu de 1936 que "*el ruble es transforma en l'únic i vertader mitjà de realitzar el principi socialista [!] de la remuneració del treball*". Si tot era reial en les antigues monarquies, tot, fins les vespacianes, no cal deduir d'aquí que tot es fa socialista, per la força dels fets, en l'Estat obrer. El ruble és 'l'únic i vertader mitjà' d'aplicar el principi *capitalista* de la remuneració del treball, encara que siga sobre la base de les formes socials de la propietat; ja coneguem aquesta contradicció. Per a justificar el nou mètode de treball a escar 'socialista' Mezhlauk afegeix: "*El principi fonamental del socialisme és que cadascú treballe segons les seues capacitats i que guanye segons el treball proporcionat*". Veritablement aquests senyors no els inquieta la teoria. Quan el ritme de treball està determinat per la caça del ruble, les gents no treballen segons la seua 'capacitat', és a dir, segons l'estat dels seues muscles i nervis sinó que s'exerceixen violència sobre d'elles mateixes. En rigor, aquest mètode sols pot justificar-se invocant la dura necessitat: erigir-lo en 'principi fonamental del socialisme' és llençar a terra les idees d'una cultura nova i més elevada, amb l'objecte d'enfonsar-la en l'acostumat fangar del capitalisme.

En el camí, Stalin dóna un altre pas endavant quan presenta el moviment Stakhanov com el que "*prepara les condicions de la transició del socialisme al comunisme*". El lector veurà ara com d'important era donar definicions científiques de les nocions que ara s'utilitzen en l'URSS amb fins d'utilitat administrativa. El socialisme, o fase inferior del comunisme, exigeix sens dubte un control rigorós del treball i del consum, però, en qualsevol cas, suposa formes de control més humanes que no pas les que ha inventat el geni explotador del capitalisme. En l'URSS veiem un material humà endarrerit, que és implacablement forçat a l'ús de la tècnica manllevada al capitalisme. En la lluita per assolir les normes europees i americanes, els mètodes clàssics de l'explotació, com ara el salari a escar, són aplicats sota formes tant brutals i descarnades que els mateixos sindicats reformistes no podrien tolerar en els països burgesos. L'observació que els obrers de l'URSS treballen 'en llur propi benefici' no està justificada més que en la

perspectiva de la història i amb la condició, hem de dir anticipant-nos al nostre propòsit, que no es deixen degollar per una burocràcia totpoderosa. En qualsevol cas, la propietat estatal dels mitjans de producció no transforma la merda en or i no rodeja d'una aurèola de santedat al *sweating system*, (sistema de la suor) que esgota la principal força productiva: l'home. En quant a la preparació de la 'transició del socialisme al comunisme', comença exactament a la inversa, és a dir, no per la introducció del treball a escar sinó per l'abolició d'aquest treball considerat com una herència de la barbàrie.

* * *

Es encara prematur tractar de fer un balanç del moviment Stakhanov. Podem, però, estudiar-ne els trets que el caracteritzen i que caracteritzen, igualment, el conjunt del règim. Alguns dels resultats obtinguts pels obrers són, indubtablement, d'enorme interès perquè assenyalen possibilitats accessibles únicament al socialisme. Però resta per franquejar un gran tros de camí entre aquests resultats i la seua extensió a l'economia sencera. En l'estreta interdependència dels processos de la producció, l'alt rendiment ininterromput del treball no pot ser el fruit dels simples esforços individuals. L'augment del rendiment mitjà és impossible sense una reorganització de la producció en la fàbrica i de les relacions entre les diverses empreses. És infinitament més difícil elevar uns graus els coneixements tècnics de milions de treballadors que estimular a alguns centenars d'obers avançats.

Els mateixos caps es queixen, jo ho hem dit, de la insuficiència cultural dels obrers soviètics al treball. Aquesta no és més que una part de la veritat, i la menys important. L'obrer rus és comprensiu, llest, ben dotat. Qualsevol centenar d'obers russos, en les condicions de la producció americana, per exemple, sols necessitaria uns quant mesos, si no setmanes, per a no deixar-se guanyar per les categories corresponents d'obers americans. La dificultat resideix en l'organització general del treball. Davant les tasques modernes de la producció, el personal administratiu soviètic acostuma a estar molt més endarrerit que alguns obrers.

Amb la nova tècnica, el salari a escar ha de dur inevitablement a l'augment del baix nivell actual del rendiment del treball. Però la creació de les condicions necessàries per a això exigeix de l'administració, començant pels caps de taller i acabant també pels dirigents del Kremlin, una qualificació més alta. El moviment Stakhanov sols respon en una dèbil mesura a aquesta necessitat. La burocràcia tracta fatalment de botar sobre les dificultats per a les que no està capacitada per a vèncer. Com el salari a escar no produeix, per ell mateix, els miracles immediats que s'esperen d'ell, una pressió administrativa ve en la seua ajuda: primes i reclams, per una banda, càstig, per l'altra.

Els començaments del moviment van ser assenyalats per mesures de repressió en massa contra el personal tècnic, els enginyers i els obrers acusats de sabotatge i, en alguns casos, d'assassinar als stakhanovistes. La severitat d'aquestes mesures testifica la força de la resistència. Els dirigents explicaven aquest pretès 'sabotatge' per una oposició política; en realitat les causes resideixen generalment en dificultats tècniques, econòmiques i culturals, provenints, en gran mesura, de la mateixa burocràcia. Sembla que el 'sabotatge' fou trencat ràpidament. Els descontents s'atemoriren, els clarividents callaren. Plogueren telegrams anunciant èxits sense precedents. El fet és que, mentre és tractà de 'pioners' aïllats, les administracions locals, obeint ordres rebudes, els

facilitaren el treball amb gran atenció malgrat que fos necessari sacrificar els interessos de la resta dels obrers de la mina o del taller. Però des que els obrers es feren stakhanovistes per centenars i milers, les administracions caigueren en un confusió total. Com no poden organitzar en breu termini el règim de la producció i com que no tenen la possibilitat objectiva de fer-ho, tracten de violentar la mà d'obra i la tècnica. Quan el mecanisme del rellotge s'endarrereix, s'estimulen les rodets dentades amb un clau. El resultat de les 'jornades' i de les dècades Stakhanov ha sigut el d'introduir el caos complet en moltes empreses. Açò explica el fet sorprenent que l'augment del nombre de stakhanovistes vaja acompanyat freqüentment no d'un augment sinó d'una disminució del rendiment general de les empreses.

El període 'heroic' d'aquest moviment sembla haver estat sobrepassat. L'activitat quotidiana ha començat, cal aprendre. Són sobretot els que ensenyen els altres aquells que han d'aprendre molt, aquests són, però, els que menys desigs tenen de fer-ho. En l'economia soviètica el taller que retarda i paralitza els altres s'anomena: *burocràcia*.

V

EL TERMIDOR SOVIÈTIC

PER QUÈ HA VENÇUT STALIN?

L'historiador de l'URSS haurà de reconèixer que, en els grans problemes, la política de la burocràcia dirigent ha estat contradictòria i composta d'una sèrie de ziga-zagues. Explicar o justificar aquestes ziga-zagues pel 'canvi de circumstàncies' és quelcom visiblement inconscient. Governar és, en certa mesura almenys, preveure. La fracció de Stalin no ha previst en absolut els inevitables resultats del desenvolupament que encalça; ha reaccionat amb reflexes administratius que creen, posteriorment als fets, una teoria dels seus canvis d'opinió, sense preocupar-se d'allò que proclamava la vespra. Els fets i els documents indiscutibles també obligaran l'historiador a acceptar que 'l'oposició d'esquerres' analitzà d'una forma infinitament més justa les evolucions que es desenrotllaven al país i que preveïé mol millor el seu curs posterior.

A primer colp d'ull, aquesta afirmació sembla contradictòria pel simple fet que la fracció del partit menys capaç de preveure assolí incessants victòries, mentre que el grup més perspicaç anà de derrota en derrota. Aquesta objecció que es presenta espontàniament a l'esperit sols és convincent per a qui, aplicant a la política el pensament racionalista, no hi veu més que un debat lògic o una partida d'escacs. En el fons, però, la lluita política és la dels interessos i les forces, no la dels arguments. Les qualitats d'aquells que dirigeixen no són pas indiferents de cara al resultat dels combats, però no són el factor únic i decisiu. Llevat d'això, els camps adversos exigeixen caps fets a llur imatge.

Si la revolució de Febrer dugué al poder a Kerenskij i a Tseretelli, no fón pas perquè aquests hagen estat 'més intel·ligents' o 'més hàbils' que la camarilla governant del tsar

sinó perquè representaven, almenys temporalment, les masses populars alçades contra l'antic règim. Si Kerenskij pogué llençar a Lenin a la il·legalitat i engarjolar d'altres líders bolxevics no es degué a que les seues qualitats personals l'haguessen donat la superioritat sobre d'ells sinó a que la majoria dels obrers i dels soldats encara seguien en eixos dies a la petita burgesia patriòtica. La 'superioritat' personal de Kerenskij, si és que aquesta paraula no està mal empleada ací, consistia, precisament, en no veure més lluny que la gran majoria. Alhora, els bolxevics no vengueren a la democràcia petita burgesa per la superioritat dels seus caps sinó gràcies a un reagrupament de les forces, quan el proletariat aconseguí a la fi arrossegar a la pagesia descontenta contra la burgesia.

La continuïtat de les etapes de la Gran Revolució Francesa, en la seua època ascendent com en el seu declivi, mostra d'una manera indiscutible que la força dels 'caps' i dels 'herois' consistia, sobretot, en el seu acord amb el caràcter de les classes i de les capes socials que els recolzaven; sols aquesta correspondència, i no superioritat absolutes, permeté a cadascú d'ells marcar amb la seua personalitat determinat període històric. Hi ha, en la successió al poder dels Mirabeau, Brissot, Robespierre, Barras, Bonaparte, una legítima objectivitat infinitament més poderosa que no els trets particulars dels protagonistes històrics per ells mateixos.

Hom sap a bastament que fins ara totes les revolucions han suscitat reaccions i àdhuc contrarevolucions posteriors que, malgrat que mai han assolit que la nació torne al seu primitiu punt d'arrencada, s'han fet sempre amb la part del lleó en el repartiment de les conquestes. Per regla general, els 'pioners', els iniciadors, els conductors, que es troben al capdavant de les masses durant el primer període, són les víctimes del primer corrent de reacció, mentre que sorgeixen al primer pla homes del segon, units als antics enemics de la revolució. Els duels dramàtics dels primers actors en l'escena política oculten ensorraments en les relacions entre les classes i, no menys important, profunds canvis en la psicologia de les masses, encara revolucionaries la vespra...

Responent a nombrosos camarades que es preguntaven, amb sorpresa, què s'havia fet de l'activitat del partit bolxevic i de la classe obrera, de la seua iniciativa revolucionària, del seu orgull plebeu, i com és que havien sorgit, en compte d'aquestes qualitats, tanta vilesa, covardia, pusil·lanimitat i arribisme, Rakovski recordava les peripècies de la Revolució Francesa del Segle XVIII i l'exemple de Babeuf quan, en eixir de la presó de l'Abadia, es preguntava també amb estupor què havia passat amb el poble heroic dels ravals de París. La revolució és una gran devoradora d'energies individuals i col·lectives: els nervis no la resisteixen, les consciències es doblen, els caràcters es gasten. Els esdeveniments marxen amb massa rapidesa perquè el flux de forces noves pugua compensar les pèrdues. La fam, la desocupació, la pèrdua dels quadres de la revolució, l'eliminació de les masses dels llocs dirigits, havien provocat tal anèmia física i moral als ravals que es necessitaren més de trenta anys perquè es referen.

L'afirmació axiomàtica dels publicistes soviètics de que les lleis de les revolucions burgeses són 'inaplicables' a la revolució proletària, està completament desproveïda de contingut científic. El caràcter proletari de la Revolució d'Octubre resultà de la situació mundial i de determinada relació de les forces a l'interior. Però les mateixes classes que s'havien format en Rússia al si de la barbàrie tsarista i d'un capitalisme endarrerit, no s'havien preparat especialment per a la revolució socialista. Ans al contrari, justament perquè el proletariat rus, encara endarrerit en molts aspectes, donà en uns mesos el salt sense precedents en la història des d'una monarquia semifeudal a la dictadura socialista, la reacció havia, ineludiblement, de fer valer els seus drets en els mateixos rengles

revolucionaris. La reacció cresqué durant el curs de les guerres que seguiren; les condicions exteriors i els esdeveniments la nodriren sense parar. Una intervenció succeïa a l'altra; els països d'Occident no prestaven ajuda directa; i en compte del benestar esperat, el país veí que la misèria s'instal·lava en ells per molt de temps. Els representants més notables de la classe obrera havien mort a la guerra civil o, en elevar-se uns graus, s'havien separat de les masses. Així sobrevingué, després d'una tensió prodigiosa de les forces, esperances i il·lusions, un llarg període de fatiga, depressió i desil·lusió; el reflux d'arribisme i pusil·lanimitat. Aquestes mareas dugueren al poder a una nova capa de dirigents.

La desmobilització d'un Exèrcit Roig de cinc milions d'homes anava a jugar un paper força considerable en la formació de la burocràcia. Els comandants victoriosos es feren amb els llocs importants en els soviets locals, en la producció, a les escoles, i enlloc dugueren obstinadament el règim que els havia fet guanyar la guerra civil. Les masses foren eliminades, poc a poc, de la participació efectiva al poder.

La reacció al si del proletariat va fer nàixer grans esperances i gran seguretat en la petita burgesia de les ciutats i del camp que, cridada per la Nep a una nova vida, es feia cada vegada més audaç. La jove burocràcia, formada primitivament amb el fi de servir al proletariat, es va sentir l'àrbitre entre les classes, adquirí una autonomia creixent.

La situació internacional obrava poderosament en el mateix sentit. La burocràcia soviètica adquiria més seguretat com les derrotes de la classe obrera internacional més terribles eren. Entre aquests dos fets la relació no és solament cronològica, és causal; i ho és en els dos sentits: la direcció burocràtica del moviment contribuïa a les derrotes; les derrotes consolidaven la burocràcia. La derrota de la insurrecció búlgara i la retirada sense glòria dels obrers alemanys en 1923; el fracàs d'una temptativa d'insurrecció a Estònia, en 1924; la pèrfida liquidació de la vaga general a Anglaterra i la conducta indigna dels comunistes polonesos durant el colp de força de Pilsudski, en 1926; l'espantosa derrota de la revolució xinesa, en 1927; les derrotes, encara més greus, que seguiren en Alemanya i en Àustria, són les catàstrofes mundials que han arruïnat la confiança de les masses en la revolució mundial i han permès a la burocràcia soviètica d'alçar-se cada vegada més alta, com un far que indiqués el camí de la salvació.

A propòsit de les causes de les derrotes del proletariat mundial durant els darrers tretze anys, l'autor es veu obligat a referir-se a les seues obres anteriors en què ha tractat de posar de relleu el funest paper dels dirigents conservadors del Kremlin en el moviment revolucionari de tots els països. Allò que ací ens interessa sobretot és el fet edificant i indiscutible que les contínues derrotes de la revolució a Europa i Àsia, alhora que debiliten la situació internacional de l'URSS han consolidat extraordinàriament a la burocràcia soviètica. Dues dates són memorables, sobretot, en aquesta sèrie històrica. En la segona meitat de l'any 1923, l'atenció dels obrers soviètics es concentrà apassionadament en Alemanya, on el proletariat semblava allargar la mà cap el poder; la retirada pànica del partit comunista alemany fou una penosa decepció per a les masses obreres de l'URSS. La burocràcia soviètica desencadenà immediatament una campanya contra la 'revolució permanent' i va fer sofrir a l'oposició d'esquerres la seua primera cruel derrota. En 1926-27, la població de l'URSS tingué un nou flux d'esperança; aquesta vegada totes les mirades es dirigiren vers l'Orient on es desenrotllava el drama de la revolució xinesa. L'oposició d'esquerres es va refer dels seus revessos i reclutà nous militants. Cap a finals de 1927, la revolució xinesa fou torpedinada pel botxí Chiang Kai-shek, a qui els dirigents de la Internacional Comunista havien lliurat, literalment, els obrers i camperols xinesos. Una freda corrent de desencant passà per

sobre les masses de l'URSS. Després d'una campanya frenètica a la premsa i a les reunions, la burocràcia decidí, per fi, arrestar en massa als opositors (1928).

Desenes de milers de militants revolucionaris s'havien agrupat sota la bandera dels bolxevics-leninistes. Els obrers miraven a l'oposició amb una simpatia evident. Però era una simpatia passiva puix que ja no creien poder modificar la situació mitjançant la lluita. En canvi, la burocràcia afirmava que *“l'oposició es prepara a llençar-nos a una guerra revolucionària per la revolució internacional. Prou de trastorns! Hem guanyat un descans. Construïrem al nostre país la societat socialista. Conte amb nosaltres, que som els vostres vells caps.”* Aquesta propaganda del repòs, cimentant el bloc dels funcionaris i dels militars, trobava indubtablement un eco en els obrers fatigats i, encara més, en les masses camperoles que es preguntaven si l'oposició no estaria realment disposada a sacrificar els interessos de l'URSS per la 'revolució permanent'. Els interessos vitals de l'URSS estaven realment en joc. En deu anys, la fatal política de la Internacional Comunista havia assegurat la victòria de Hitler a Alemanya, és a dir, un greu perill de guerra a l'oest; una política no pas menys falsa fortificava l'imperialisme japonès i augmentava fins l'últim grau el perill a l'Orient. Però els períodes de reacció es caracteritzen, sobretot, per la manca de valor intel·lectual.

L'oposició es trobà aïllada. La burocràcia s'aprofità de la situació. Explotant la confusió i la passivitat dels treballadors, llençant als més endarrerits contra els més avançats, recolzant-se sempre i amb més audàcia en el kulak i, en general, en la petita burgesia, la burocràcia aconseguí triomfar en uns quants anys sobre l'avantguarda revolucionària del proletariat.

Fóra ingenu creure que Stalin, desconegut per les masses, sorgí de sobte dels bastidors armat d'un pla estratègic completament elaborat. No. Abans que ell hagués previst el seu camí, la burocràcia l'havia endevinat; Stalin li donava totes les garanties desitjables: el prestigi del vell bolxevic, un caràcter ferm, un esperit estret, una relació indissoluble amb les oficines, única font de la seua influència personal. Al començament Stalin es sorprengué amb el seu propi èxit. Era l'aprovació unànime d'una nova capa dirigent que tractava d'alliberar-se dels vells principis així com del control de les masses i que necessitava un àrbitre segur en els seus assumptes interns. Figura de segon pla front a les masses i la revolució, Stalin es revelà com el cap indiscutible de la burocràcia termidoriana, el primer entre els termidorians.

Es veié aviat que la nova capa dirigent tenia les seues pròpies idees, els seus propis sentiments i, el que és més important, els seus propis interessos. La gran majoria dels buròcrates de la generació actual, durant la Revolució d'Octubre estigueren a l'altra banda de la barricada (és el cas, parlant sols dels diplomàtics, de Troianovski, Maiski, Potemkin, Suritz, Jinschuk i d'altres...) o, en el millor dels casos, allunyats de la lluita. Els buròcrates actuals que els dies d'octubre estigueren amb els bolxevics no exerciren, la majoria d'ells, cap paper. En quant als joves buròcrates, han estat formats i seleccionats pels vells, freqüentment elegits entre la seua pròpia nissaga. Aquests homes no hagueren estat capaços de fer la Revolució d'Octubre; però han estat els millor adaptats per a explotar-la.

Naturalment que els factors individuals han tingut alguna influència en aquesta successió de capítols històrics. És cert que la malaltia i la mort de Lenin precipitaren el seu desenllaç. Si Lenin hagués viscut més temps, l'avanç de la potència burocràtica hagués estat més lent, almenys als primers anys. Però des de 1926, Krupskaja deia als opositors d'esquerres: *“Si Lenin visqués, estaria segurament a la presó.”* Les previsions

i els temors de Lenin estaven encara frescos en la seua memòria i no es feia il·lusions sobre el seu poder total respecte als vents i els corrents contraris de la història.

La burocràcia no sols ha vençut l'oposició d'esquerres, ha vençut també el partit bolxevic. Ha vençut el programa de Lenin, que veia el principal perill en la transformació dels òrgans de l'Estat "*de servidors de la societat en amos d'ella*". Ha vençut tots els seus adversaris (l'oposició, el partit de Lenin), no mitjançant d'arguments i d'idees sinó aixafant-lo sota el seu propi pes social. El darrer vagó fou més pesant que el cap de la revolució. Eixa és l'explicació del Termidor soviètic.

LA DEGENERACIÓ DEL PARTIT BOLXEVIC

El partit bolxevic preparà i assolí la victòria d'octubre. Construï l'Estat soviètic, donant-li un sòlid esquelet. La degeneració del partit fou la causa i la conseqüència de la degeneració de l'Estat. És important mostrar, almenys no siga breument, com passaren les coses.

El règim interior del partit bolxevic està caracteritzat pels mèrits de la centralització democràtica. La unió d'aquestes dues nocions no implica cap contradicció. El partit velava per que les seues fronteres fossen sempre estrictament delimitades, però tractava que tots aquells que les franquejaven tingueren realment el dret de determinar l'orientació de la seua política. La llibertat crítica i la lluita de les idees formaven el contingut intangible de la democràcia del partit. La doctrina actual que proclama la incompatibilitat del bolxevisme amb l'existència de fraccions està en desacord amb els fets. És un mite de la decadència. La història del bolxevisme és en realitat la de la lluita de les fraccions. ¿Com un organisme que es proposa de canviar el món i reuneix sota les seues banderes aquells que neguen, rebels i combatents temeraris, podria viure i créixer sense conflictes ideològics, sense agrupacions, sense formacions fraccionals temporals? La clarividència de la direcció del partit assolí moltes vegades d'atenuar i abreujar les lluites fraccionals, però no pogué fer més. El comitè central es recolzava en aquesta base efervescent i d'aquí treia l'audàcia per a decidir i ordenar. La justesa manifesta de les seues opinions en totes les etapes crítiques li conferia una alta autoritat, precíus capital moral de la centralització.

El règim del partit bolxevic, sobretot abans de la presa del poder, era doncs l'antípoda del de la Internacional Comunista actual amb els seus 'caps' nomenats jeràrquicament, els seus viratges a comanda, les seues oficines incontrolades, el seu menyspreu envers la base, el seu servilisme vers el Kremlin. En els primers anys que seguiren a la presa del poder, quan el partit començava a cobrir-se amb l'orina burocràtica, qualsevol bolxevic, i Stalin com qualsevol altre, haguera tractat d'infame calumniador qui hagués projectat sobre la pantalla la imatge del partit tal com anava a ser deu o quinze anys després.

Lenin i els seus col·laboradors tingueren invariablement com primera cuita la de preservar als rengles del partit bolxevic de les tasques del poder, No obstant, l'estreta connexió, i algunes vegades la fusió, dels òrgans del partit i de l'Estat, provocaren des dels primers anys un perjudici cert a la llibertat i l'elasticitat del règim interior del partit. La democràcia s'estretia a mesura que creixien les dificultats. El partit volgué, i esperava, conservar dins el marc dels soviets la llibertat de les lluites polítiques. La

guerra civil duqué una seriosa conseqüència: els partits d'oposició foren suprimits un rere l'altre. Els caps del bolxevisme veien en aquestes mesures, en evident contradicció amb l'esperit de la democràcia soviètica, necessitats episòdiques de la defensa i no decisions de principi.

El ràpid creixement del partit governant, front a la novetat i la immensitat de les tasques, engendrava inevitablement divergències d'opinió. Els corrents d'oposició, subjacents al país, exercien de diverses formes la seua pressió sobre l'únic partit legal, agreujant l'aspra de les lluites fraccionals. Cap a la fi de la guerra civil aquesta lluita revestí formes tan vives que amenaçà de crebantar el poder. En març de 1921, durant la insurrecció de Kronstadt, que captivà no pocs bolxevics, el X Congrés del partit es veié obligat a recórrer a la interdicció de les fraccions, és a dir, a aplicar el règim polític de l'Estat a la vida interior del partit dirigent. La prohibició de les fraccions, repetim-ho, es concebia com una mesura excepcional destinada a desaparèixer amb la primera millora real de la situació. Tret d'això, el comitè central es mostrava extremadament circumspecte en l'aplicació de la nova llei i curava, sobretot, de no ofegar la vida interior del partit.

El que primitivament no havia estat més que un tribut pagat per necessitat a circumstàncies penoses fou, però, molt del gust de la burocràcia que considerava la vida interior del partit des del punt de vista de la comoditat dels governants. Des de 1922, durant una milloria momentània de la seua salut, Lenin s'atemorí a causa del creixement amenaçador de la burocràcia i preparà un ofensiva contra la fracció Stalin, que havia arribat a ser el pivot de l'aparell del partit abans de fer-se amb l'Estat. El segon atac de la malaltia de Lenin, i després la seua mort, no li permeteren mesurar les seues forces amb les de la reacció.

Tots els esforços de Stalin, amb qui en aquell moment estaven Zinov'ez i Kamenev, tendiren des d'aleshores a alliberar l'aparell del partit del control dels seus membres. En aquesta lluita per 'l'estabilitat' del comitè central, Stalin fou més conseqüent i més ferm que no pas els seus aliats ja que no el desviaven els problemes internacionals dels que mai se n'havia ocupat. La mentalitat petit burgesa de la nova capa dirigent era la seua. Creia profundament que la construcció del socialisme era d'ordre nacional i administratiu; considerava a la Internacional Comunista com un mal necessari que calia aprofitar, en la mesura del possible, amb fins de política estrangera. El partit sols significava als seus ulls la base obedient de les oficines.

Alhora que la teoria del socialisme en un sol país es formulà una altra per a ús de la burocràcia segon la qual per al bolxevisme el comitè central ho és tot, el partit no-res. En tot cas, aquesta segona teoria fou realitzada amb més èxit que no la primera. Aprofitant la mort de Lenin, la burocràcia començà la campanya de reclutament anomenada 'la promoció de Lenin'. Les portes del partit, fins aleshores ben vigilades, s'obriren de bat a bat a tothom: els obrers, els empleats, els funcionaris, entraren en massa. Políticament, es tractava d'absorbir l'avantguarda revolucionària en un material humà desproveït d'experiència i de personalitat però acostumat, en canvi, a obeir els caps. Aquest projecte s'assolí. En alliberar a la burocràcia del control de l'avantguarda proletària, 'la promoció Lenin' donà un cop mortal al partit de Lenin. Les oficines havien conquistat la independència que els era necessària. La centralització democràtica deixà el lloc lliure a la centralització burocràtica. Els serveis del partit foren totalment renovats, de dalt a baix; l'obediència fou la principal virtut del bolxevic. Sota la bandera de la lluita contra l'oposició, els revolucionaris foren reemplaçats per funcionaris. La història del partit bolxevic es transformà en la de la seua pròpia degeneració.

El significat polític de la lluita s'obscurí força pel fet que els dirigents de les tres tendències, la dreta, el centre i l'esquerra, pertanyien a un sol estat major, el del Kremlin, el buró Polític: els esperits superficials creien en rivalitats personals, en la lluita per la 'successió' de Lenin. Sota una dictadura de ferro, però, els antagonismes socials no podien manifestar-se al principi més que a través de les institucions del partit governant. Molts termidorians isqueren antigament del partit jacobí del que el mateix Bonaparte fou membre; i entre els antics jacobins, el Primer Cònsol, més tard Emperador dels Francesos, trobà els seus més fidels servidors. Els temps canvien i els jacobins, comprenent els del segle XX, canvien junt amb els temps.

Del Buró Polític dels temps de Lenin no quedà més que Stalin; dos dels seus membres, Zinov'ev i Kamenev, que durant llargs anys d'emigració foren els col·laboradors més íntims de Lenin, purguen, ara que escric, una pena de deu anys de reclusió per un crim que no han comès; altres tres, Rykov, Bukharin i Tolski, estan completament allunyats del poder, encara que s'haja recompensat llur renúncia concedint-los funcions de segon ordre; fet i fet, l'autor d'aquestes línies està desterrat. La vídua de Lenin, Krupskaja, es considerada com sospitosa doncs que no ha pogut, malgrat els seus esforços, adaptar-se al Termidor.

Els membres actuals del Buró Polític han ocupat en la història del partit bolxevic llocs secundaris. Si algú, durant els primers anys de la revolució, hagués profetitzat la seua elevació, s'haurien quedat estupefactes... sense falsa modèstia. La regla segons la qual el Buró Polític sempre té raó i ningú, en qualsevol cas, pot tindre raó contra d'ell, és aplicada amb més rigor que mai. Fora d'això, el buró Polític mateix no podria tindre raó en contra de Stalin, el qual, com que mai pot enganyar-se, tampoc pot en conseqüència tindre raó en contra d'ell mateix.

El retorn del partit a la democràcia va ser en els seus temps la més obstinada i desesperada de les reivindicacions de tots els grups de l'oposició. La plataforma de l'oposició d'esquerres en 1927 exigia la introducció d'un article en el Codi Penal que *"castigués com un crim greu contra l'Estat tota persecució directa o indirecta d'un obrer a causa de crítiques que hagués formulat..."* Més tard es trobà al Codi Penal un article que podia aplicar-se a l'oposició.

De la democràcia del partit no queden més que records en la memòria de la vella generació. Amb d'ella s'ha evaporat la democràcia dels soviets, dels sindicats, de les cooperatives, de les organitzacions esportives i culturals. La jerarquia dels secretaris domina sobre tot i sobre tots. El règim havia adquirit un caràcter totalitari abans que Alemanya inventés la paraula. *"Amb l'ajut dels mètodes desmoralitzadors que transformen els comunistes pensants en autòmats, que maten la voluntat, el caràcter, la dignitat humana [escrivia Rakovski en 1928], la trepa governant ha sabut transformar-se en una oligarquia inamovible i inviolable que ha substituït a la classe i al partit"*. Després que aquestes línies indignades fossen escrites la degeneració ha fet progressos immensos. La GPU ha arribat a ser el factor decisiu en la vida interior del partit. Si en març de 1936 Molotov podia felicitar-se davant un periodista francès perquè el partit governant ja no tingués lluites fraccionals, es devia únicament a que ara les divergències d'opinions són reglamentades per la intervenció mecànica de la policia política. El vell partit bolxevic ha mort i cap força serà capaç de ressuscitar-lo.

* * *

Paral·lelament a la degeneració política del partit, s'accentua la corrupció d'una burocràcia que escapa a tot control. La paraula 'sovbur' (burgès soviètic) entrà en el vocabulari obrer aplicada a l'alt funcionari privilegiat. Amb la NEP, les tendències burgeses fruïren d'un terreny més favorable. En març de 1922 Lenin feu posar en guàrdia al XI Congrés contra la corrupció dels mitjans dirigents. *"Més d'un vegada ha succeït en la història [deia] que el vencedor haja adoptat la civilització del vençut, si aquesta era superior. La cultura de la burgesia i de la burocràcia russes era miserable, sens dubte. Però, ai!, les noves capes dirigents són encara inferiors a aquelles. 4.700 comunistes responsables dirigeixen en Moscou la màquina governamental. Qui dirigeix i qui és dirigit? Dubte molt que pugui dir-se que són els comunistes els que dirigeixen..."* Lenin no tornà a prendre la paraula en el congrés del partit. Tot el seu pensament, però, durant els darrers mesos de la seua vida, es dirigí a la necessitat de prevenir i d'armar als obrers contra l'opressió, l'arbitrarietat i la corrupció burocràtiques. Però no havia pogut observar més que els primers símptomes del mal.

Christian Rakovski, ex president del consell de comissaris del poble d'Ucraïna, més tard ambaixador dels Soviets a Londres i París, trobant-se deportat envià als seus amics en 1928 un curt estudi sobre la burocràcia del que ja hem pres algunes línies car continua estant el millor que s'ha escrit sobre l'assumpte. *"En l'esperit de Lenin i en tots els nostres esperits, [escriu Rakovski] l'objecte de la direcció del partit era preservar el partit i la classe obrera de l'acció dissolent dels privilegis, dels avantatges i dels favors propis del poder, preservar-los de tota aproximació a les restes de l'antiga noblesa i de l'antiga petita burgesia, de la influència desmoralitzadora de la NEP, de la seducció dels costums burgesos i de la seua ideologia... Cal dir en veu alt, francament i clara, que els burós del partit no han complert aquesta tasca, que han donat proves d'una incapacitat completa en el seu paper d'educació i preservació, que han crebantat, que han mancat al seu deure"...*

Cert és que Rakovski, desfet per la repressió burocràtica, renegà més tard de les seues crítiques. Però quan el septuagenari Galileu fou obligat, als poltres de la Santa Inquisició, a abjurar del sistema de Copèrnic això no impedí que la terra girés. No creem en l'abjuració del sexagenari Rakovski, doncs que més d'un vegada ha analitzat implacablement aquesta classe d'abjuracions. La seua crítica, però, ha trobat en els fets objectius una base molt més segura que en la fermesa subjectiva del seu autor.

La conquesta del poder no modifica solament l'actitud del proletariat envers les altres classes; canvia, també, la seua estructura interior. L'exercici del poder es transforma en l'especialitat d'un grup social determinat, que tendeix a resoldre el seu propi 'problema social' amb tanta més impaciència com més alta pensa que és la seua missió. *"En l'Estat proletari, on l'acumulació capitalista no es permet als membres del partit dirigent, la diferenciació és de moment funcional; més tard, serà social. No dic que arribe a ser una diferenciació de classes, dic que és social"...* Rakovski explica: *"La posició social del comunista que té a la seua disposició un auto, una bona habitació, vacances regulars i que rep el màxim del fixat pel partit, difereix de la del comunista que treballant a les mines d'hulla guanya de 50 a 60 rubles al mes".*

Enumerant les causes de la degeneració dels jacobins en el poder, l'enriquiment, els abastaments de l'Estat, etc. Rakovski cita una curiosa observació de Babeuf sobre el paper exercit en aquesta evolució per les dones de la noblesa, molt cobejades pels jacobins. *"Què feu [exclama Babeuf] covard plebeus? Vos acaronen hui? Demà vos*

degollaran!” El cens de les esposes dels dirigents de l’URSS donaria un quadre anàleg. Sosnovski, conegut periodista soviètic, indicava el paper de l’‘auto-harem’ en la formació de la burocràcia. Es cert que, junt amb Rakovski, Sosnovski s’ha penedit i ha retornat de Sibèria. Els costums de la burocràcia, però, no han millorat amb d’això. Ben al contrari, el penediment de Sosnovski prova el progrés de la desmoralització.

Els vells articles de Sosnovski, que passaven manuscrits de mà en mà, contenen precisament inoblidables episodis de la vida dels nous dirigents, mostrant fins quin punt els vencedors han assimilat el costum dels vençuts. Per no remuntar-nos als anys ja passats (Sosnovski canvià en 1934 el seu fuet per una lira) limitem-nos a exemples propers, presos de la premsa soviètica, escollint no sols els ‘abusos’ sinó els fets ordinaris oficialment admesos per l’opinió pública.

El director d’una fàbrica moscovita, comunista conegut, es felicita en ‘Pravda’ del desenvolupament cultural de la seua empresa. Un mecànic li telefona “*Ordena vostè que detinga les màquines o espere?.. Li responc [diu] espera un moment*”... El mecànic li parla amb deferència, el director el tuteja. I aquest diàleg indigne, impossible en un país capitalista civilitzat, es relatat pel mateix director com un fet corrent. La redacció no posà objeccions puix que no observà res; els lectors no protesten puix ja n’estan d’habituat. Tampoc ens sorprenem: en les audiències solemnes del Kremlin, els ‘caps’ i els comissaris del poble tutegen llurs subordinats, directors de fàbriques, presidents de kolkhozs, contramestres i obrers invitats per a ser condecorats. ¿Com no recordar que una de les consignes revolucionàries més populars sota l’antic règim exigia la fi del tuteig dels subordinats pels caps?

Sorprenents per la seua despreocupació senyorial, els diàlegs dels dirigents del Kremlin amb el ‘poble’ comproven sense error possible que, malgrat la revolució d’octubre, de la nacionalització dels mitjans de producció, de la col·lectivització i de la ‘liquidació dels kulaks com a classe’, les relacions entre els homes i la cimera de la piràmide soviètica, lluny d’elevant-se fins el socialisme, no assoleix encara, en molts aspectes, el nivell del capitalisme cultivat. S’ha donat una enorme passa endarrere en aquest domini durant els darrers anys; el Termidor soviètic que ha concedit una independència completa a una burocràcia poc cultivada, sostreta de tot control, mentre ordena el silenci i l’obediència a les masses és indiscutiblement la causa de la resurrecció de la vella barbàrie russa.

No pensem oposar l’abstracció *dictadura* a l’abstracció *democràcia* per tal de mesurar les seues qualitats respectives en la balança de la raó pura. Tot és relatiu en aquest món on allò únic de permanent que n’hi ha és el canvi. La dictadura del partit bolxevic fou en la història un dels instruments més poderosos del progrés. Però ací, segons el poeta, *‘la raó es converteix en desraó i la bona obra es transforma en malson* (Goethe, Faust). La prohibició dels partits d’oposició produí la de les fraccions; la prohibició de les fraccions dugué a prohibir el pensar d’altra forma que no fos la del cap infal·lible. El monolitisme policíac del partit tingué per conseqüència la impunitat burocràtica que, al seu torn, es transformà en la causa de totes les varietats de desmoralització i de corrupció.

LES CAUSES SOCIALS DEL TERMIDOR

Hem definit el Termidor soviètic com la victòria de la burocràcia sobre les masses. Hem tractat de mostrar les condicions històriques d'aquesta victòria. L'avantguarda revolucionària del proletariat fou absorbida en part pels serveis de l'Estat i poc a poc desmoralitzada, en part, també, fou destruïda per la guerra civil i, a la fi, fou eliminada i aixafada. Les masses fatigades i desenganyades sols sentien indiferència pel que passava als mitjans dirigents. Aquestes condicions, per importants que siguin, no basten de cap de les maneres per a explicar-nos com la burocràcia assolí d'enlairar-se per damunt de la societat i prendre en les seues mans, per molt de temps, els destins d'aquesta societat; la seua pròpia voluntat hagués estat en tot cas insuficient per a d'això; la formació d'una nova capa dirigent ha de tenir causes socials més profundes.

L'esgotament de les masses i la desmoralització dels quadres contribuïren també al Segle XVIII a la victòria dels termidorians sobre els jacobins. Però sota aquests fenòmens, en realitat temporals, es realitzava un procés orgànic més profund. Els jacobins estaven recolzats per les capes inferiors de la petita burgesia, alçades pel poderós corrent i, com que la revolució del segle XVIII responia al desenvolupament de les forces productives, no podia menys que dur, al capdavant, a la gran burgesia al poder. Termidor no fou més que una de les etapes d'aquesta evolució inevitable. Quina necessitat social expressa el Termidor soviètic?

Ja hem tractat al capítol anterior de donar una explicació prèvia del triomf del gendarme. Ens és forçós continuar ací l'anàlisi de les condicions del pas del capitalisme al socialisme i del paper que en ell exerceix l'Estat. Confrontem un vegada més la previsió teòrica i la realitat: *“Encara és necessari imposar-se a la burgesia, [escrivia Lenin en 1917, parlant del període que havia de seguir a la conquesta del poder] però l'òrgan d'imposició ja és la majoria de la població i no la minoria com sempre havia estat fins ara... En aquest sentit, l'Estat comença a agonitzar”*. Com s'expressa aquesta agonia? Sens dubte, en que, en compte *“d'institucions especials pertanyents a la minoria privilegiada”* (funcionaris privilegiats, comandament de l'exèrcit permanent), la majoria pot *“exercir les funcions de coerció”*. Lenin formula més avant una tesi indiscutible sota una forma axiomàtica: *“Tal com les funcions del poder són les del poble sencer, aquest poder és menys necessari”*. L'abolició de la propietat privada dels mitjans de producció elimina la labor principal de l'Estat format per la història: la defensa dels privilegis de la minoria contra la immensa majoria.

Segons Lenin, l'agonia de l'Estat comença immediatament després de l'expropiació dels expropiadors, és a dir, abans que el nou règim haja pogut abordar les seues tasques econòmiques i culturals. Cada èxit en el compliment d'aquestes tasques significa una nova etapa de la reabsorció de l'Estat en la societat socialista. El grau d'aquesta reabsorció és el millor índex de la profunditat i de l'eficàcia de l'edificació socialista. Es pot formular un teorema sociològic d'aquest gènere: la imposició exercida per les masses en l'Estat obrer, està en proporció directa amb les forces tendents a l'explotació o la restauració capitalista, i en proporció inversa a la solidaritat social i a la devoció comú cap el nou règim. La burocràcia (en d'altres paraules, *“els funcionaris privilegiats i el comandament de l'exèrcit permanent”*), respon a una varietat particular de la imposició que les masses no poden o no volen aplicar i que s'exerceix així, o d'altra manera, sobre elles.

Si els soviets democràtics haguessen conservat fins eixe dia llur força i independència, mentre romanien obligats a recórrer a la coerció en la mateixa mesura que durant els primer anys, aquest fet hagués estat prou per a inquietar-nos seriosament. ¿Quina no serà nostra inquietud front una situació en la qual els soviets de les masses han abandonat definitivament l'escena cedint les seues funcions coercitives a Stalin, Iagoda i companyia.? I quines funcions coercitives! Preguntem-nos, per començar, quina és la causa social d'aquesta vitalitat testarruda de l'Estat, i, sobretot, la seua 'gendarmerització'. La importància d'aquest problema és evident per ell mateix: segons la resposta que li donem, haurem de revisar radicalment les nostres idees tradicionals sobre la societat socialista en general, o refusar, també radicalment, les apreciacions oficials sobre l'URSS.

Prenguem d'un número recent d'un periòdic de Moscou la característica estereotipada del règim soviètic actual, una d'eixes característiques que es repeteixen dia rere dia i que els escolars aprenen de memòria. "*Les classes parasitàries dels capitalistes, propietaris territorials i camperols rics s'han liquidat per sempre en l'URSS, finint per sempre, així, amb l'explotació de l'home per l'home. Tota l'economia nacional és socialista i el creixent moviment stakhanov prepara les condicions del pas del socialisme al comunisme*". (Pravda, 4 d'abril de 1936). La premsa mundial de la IC no diu altra cosa, com de costum. Però si s'ha finit 'per sempre' amb l'explotació, si el país s'ha endinsat realment en la via del socialisme, és a dir, en la fase inferior del comunisme que condueix a la fase superior, no li resta a la societat més que llençar, per fi, la camisa de força de l'Estat. En compte d'això (a penes és creïble) l'Estat soviètic pren un aspecte burocràtic i totalitari.

Remembrant la sort del partit es pot observar la mateixa contradicció fatal. El problema es planteja, si fa o no fa, així: ¿Per què en 1917-21, quan les velles classes dominants encara resistien les armes a la mà, quan els imperialistes del món sencer les recolzaven efectivament, quan els kulaks armats sabotejaven la defensa i l'avituallament del país, en el partit es podien discutir lliurement, sense temor, tots els problemes més greus de la política? ¿Per què, en l'actualitat, després de la intervenció, de la derrota de les classes explotadores, dels èxits indiscutibles de la industrialització i la col·lectivització de la gran majoria dels camperols, no es pot admetre la més minsa crítica als dirigents inamovibles? ¿Per què el bolxevic que, d'acord amb els estatuts del partit, tractés de reclamar la convocatòria d'un congrés, seria immediatament exclòs? Tot ciutadà que emetés públicament dubtes sobre la infal·libilitat de Stalin seria tractat, d'immediat, quasi com el participant d'un complot terrorista. ¿D'on ve aquesta monstruosa i intolerable potència de la repressió de l'aparell policíac?

La teoria no és una lletra de canvi que es puga cobrar en qualsevol moment. Si comet errors, és convenient revisar-la i omplir-ne les llacunes. Descubrim les vertaderes forces socials que han fet nàixer la contradicció entre la realitat soviètica i el marxisme tradicional. En tot cas, no convé errar en mig de les tenebres repetint les frases rituals probablement útils per al prestigi dels caps però que bufetegen la realitat vívida. Ho veurem en aquest moment gràcies a un exemple convincent.

El president del consell de comissaris del poble declarava en gener de 1936 a l'Executiu que "*l'economia nacional s'ha fet socialista [aplaudiments]. Des d'aquest aspecte [¿?]hem resolt el problema de la liquidació de les classes [aplaudiments]*". El passat encara ens deixa, no obstant, "*elements vitalment hostils, deixalles de les classes antigament dominants. Es troben, a més a més, entre els treballadors dels kolkhozs, entre els funcionaris de l'Estat, de vegades entre els mateixos obrers, minúsculs*

especuladors... dilapidadors dels béns de l'Estat i dels kolkhozs...divulgadors de xerrameques antisoviètiques", etc. etc. D'aquí la necessitat de consolidar més la dictadura. Al contrari del que esperava Engels, l'Estat obrer, en compte 'd'adormir-se' ha d'estar cada vegada més alerta.

El quadre descrit pel cap de l'Estat soviètic seria d'allò més tranquil·litzador si no amagués dins d'ell una contradicció mortal. El socialisme s'ha instal·lat definitivament en el país; 'des d'aquest punt de vista' les classes han estat anorreades (si ho han estat des d'aquest punt de vista, també ho han d'haver estat des de tots els altres). Indubtablement que l'harmonia social és pertorbada, ça i lla, per les escòries i les restes del passat; tanmateix, no és possible pensar que gent dispersa, privades de poder i de propietat puguen destruir la societat sense classes amb l'ajuda de 'minúsculs especuladors' (ni tan sols són especuladors a seques). Com veiem, sembla que tot rutlla de la millor de les maneres possibles. Però, en eixe cas, ho tornem a repetir: quin objecte té la dictadura de bronze de la burocràcia?

Els somiadors reaccionaris desapareixen poc a poc, hem de creure-ho. Els soviets ultrademocràtics es bastarien tots sols perfectament per a donar compte dels 'minúsculs especuladors' i dels 'xerrameques'. "*No som utopistes, [replacava Lenin en 1917 als teòrics burgesos i reformistes de l'Estat burocràtic], no discutim absolutament la possibilitat i la ineluctabilitat dels excessos comesos per **individus**, així com la necessitat de reprimir excessos... Però no és necessari, per a d'aquesta finalitat, un aparell especial de repressió; per a això serà suficient el poble armat, amb la mateixa facilitat amb que una multitud civilitzada separa a dos homes que es barallen o impedeix que s'insulte a una dona*". Aquestes paraules semblen haver estat destinades a refutar les consideracions d'un dels successors de Lenin. S'estudia Lenin a les escoles de l'URSS però no, evidentment, al consell de comissaris del poble. En cas contrari fóra inexplicable que un Molotov usés, sense reflexionar, els arguments contra els que Lenin dirigia la seua arma acerada. Flagrant contradicció entre el fundador i els epígons! Mentre que Lenin considerava possible la liquidació de les classes explotadores sense necessitat d'un aparell burocràtic, Molotov, per tal de justificar l'escanyament de tota iniciativa popular mitjançant la màquina burocràtica després de la liquidació de les classes, no troba res millor que invocar les 'restes' de les classes liquidades.

Però resulta força més difícil alimentar-se amb aquestes 'restes' ja que, segons confessió dels representants autoritzats de la burocràcia, els antics enemics de classe són assimilats amb èxit per la societat soviètica. Postichev, un dels secretaris del comitè central, deia en abril de 1936 al congrés de les joventuts comunistes: "*Nombrosos sabotejadors s'han penedit sincerament... i s'han incorporat als rengles del poble soviètic*"... En vista de l'èxit de la col·lectivització, "*els fills dels kulaks no han de respondre pels seus pares*". Açò no és tot: "*en l'actualitat, el mateix kulak no creu, indubtablement, poder recobrar la seua situació d'explotador a l'aldea*". No sense raó, el govern ha començat a abolir les restriccions legals d'origen social. Però si les afirmacions de Postichev, aprovades sense reserves per Molotov, tenen algun sentit, sols pot ser aquest: la burocràcia s'ha transformat en un monstruós anacronisme i la coerció estatal ja no té objecte en la terra dels soviets. No obstant, ni Molotov ni Postichev admeten aquesta conclusió rigorosament lògica. Prefereixen conservar el poder, inclús a costa de contradir-se.

En realitat, no poden renunciar-hi. En termes objectius: la societat soviètica actual no pot passar-se sense l'Estat i àdhuc (en certa mesura) sense la burocràcia. No són les miserables restes del passat, sinó les poderoses tendències del present les que creen

aquesta situació. La justificació de l'Estat soviètic, considerada com mecanisme coercitiu, és que el període transitori actual encara està ple de contradiccions socials que en el domini del *consum*, (el més familiar i el més sensible per a tothom) revesteixen un caràcter extremadament greu, que amenaça contínuament de sorgir en el domini de la producció. Per tant, la victòria del socialisme no pot titllar-se de definitiva ni assegurada.

L'autoritat burocràtica té com a base la pobresa d'articles de consum i la lluita de tots contra tots que n'és el resultat. Quan hi han prou mercaderies al magatzem, els parroquians poden arribar en qualsevol moment; quan hi han poques mercaderies, han de fer cua a la porta. Tan aviat com la cua es massa llarga s'imposa la presència d'un agent de policia que mantinga l'ordre. Tal és el punt de partença de la burocràcia soviètica. 'Sap' a qui cal donar i qui ha d'esperar.

A primer colp d'ull, la millora de la situació material i cultural hauria de reduir la necessitat dels privilegis, estrènyer el domini del 'dret burgès' i, per ço mateix, llevar-li terreny a la burocràcia, guardiana d'eixos drets. Tanmateix, ha succeït el contrari: el creixement de les forces productives ha vingut acompanyat, fins ara, d'un extremat desenvolupament de totes les formes de desigualtat i de privilegis, així com de la burocràcia. Açò tampoc no ha passat sense una raó.

En el primer període del règim soviètic, aquest tingué un caràcter indiscutiblement més igualitari i menys burocràtic que ara. Però la seua igualtat fou la de la misèria comú. Els recursos del país eren tan limitats que no permetien que de les masses sorgiren medis, si més no, un poc privilegiats. El salari 'igualitari' en suprimir l'estímul individual fou un obstacle per al desenvolupament de les forces productives. L'economia soviètica havia de deslliurar-se de la seua indigència per tal que l'acumulació d'aquestes matèries grasses que són els privilegis foren possibles. L'estat actual de la producció està encara molt lluny de proporcionar a tots allò que els és necessari. Però, en canvi, ja permet la concessió d'avantatges importants a la minoria i fer de la desigualtat un agulló per a la majoria. Aquesta és la primera raó per la qual el creixement de la producció ha reforçat, fins ara, els trets burgesos i no pas els socialistes de l'Estat.

Aquesta raó no és l'única. Al costat del factor econòmic que, en la fase actual, exigeix recórrer als mètodes capitalistes de remuneració del treball, obra el factor polític encarnat per la mateixa burocràcia. Per la seua pròpia naturalesa, aquesta crea i defèn privilegis; sorgeix primerament com l'òrgan burgès de la classes obrera; en restablir i mantindre els privilegis de la minoria s'assigna, naturalment, la millor part; qui distribueix béns mai no es perjudica a d'ell mateix. D'aquesta manera, de les necessitats de la societat naix un òrgan que, en sobrepassar de molt la seua funció social necessària, es transforma en un factor autònom, així com en font de grans perills per a l'organisme social.

La significació del Termidor soviètic comença a precisar-se davant de nosaltres. La pobresa i l'estat inculte de les masses es materialitzen de nou sota les formes amenaçadores del cap proveït d'un poderós garrot. Primitivament expulsada i condemnada, la burocràcia es transformà de servidora de la societat en la seua ama. En fer-ho, s'allunyà a tal grau de les masses, socialment i moral, que ja no pot admetre cap control sobre els seus actes i sobre les seues rendes.

La por de la burocràcia, místic a primer colp d'ull, als 'minúsculs especuladors', a les gents sense escrúpols i als 'xerrameques' troba aquí la seua explicació natural. Com que encara no està capacitada per a satisfer les necessitats elementals de la població,

l'economia soviètica engendra a cada pas tendències cap a l'especulació i el frau interessat. Per altra banda, els privilegis de la nova aristocràcia inciten a les masses a fer oïts a les 'xerrameques antisoviètiques', és a dir, a tota crítica, inclús si es formulada a sota veu, de les autoritats arbitràries i insaciabls. No es tracta de fantasmes del passat, de les restes d'allò que ja no existeix, sinó de noves i poderoses tendències, sense cessar renaixents, a l'acumulació personal. El primer flux de benestar, modestíssim, precisament a causa de la seua debilitat, no debilita sinó que fortifica a aquestes tendències centrífugues. No obstant, els no privilegiats senten que creix el seu sord desig de moderar sense miraments els apetits dels nous notables. La lluita social s'agreuja novament. Aquestes són les déus del poder de la burocràcia. Ho són, també, dels perills que amenacen a eixa potència.

VI

L'AUGMENT DE LA DESIGUALTAT I DELS ANTAGONISMES SOCIALS

MISÈRIA, LUXE, ESPECULACIÓ

Després d'haver començat pel 'repartiment socialista' el poder dels soviets es veié obligat, el 1921, a recórrer altra vegada al mercat. L'extrema penúria de recursos en l'època del primer pla quinquennal, conduí de nou al repartiment estatitzat, és a dir, a renovar l'experiència del 'comunisme de guerra' a escala més àmplia. Aquesta base també fou insuficient. En 1935, el sistema del repartiment planificat cedí el lloc de nou al comerç. Hom veié, en dues ocasions, que els mètodes vitals del repartiment dels productes depenen del nivell de la tècnica i dels recursos materials donats, més que no pas de les formes de la propietat.

L'augment del rendiment del treball, degut especialment al treball per peces, prometé un creixement de la massa de mercaderies i una baixada dels preus de la qual en resultaria un augment del benestar de la població. Aquest és només que un aspecte del problema que ja pogué observar-se, com hom sap, sota l'antic règim a l'època de la seua plenitud econòmica. Els fenòmens i els processos socials han de considerar-se en funció de llurs relacions i interdependència. L'augment del rendiment del treball sobre la base de la circulació de mercaderies significa, també, un augment de la desigualtat. L'augment del benestar de les capes dirigents comença a sobrepassar sensiblement al del benestar de les masses. Així com l'estat s'enriqueix és com la societat es diferencia.

Per les condicions de la vida quotidiana, la societat soviètica actual es divideix en una minoria privilegiada que té assegurat el pervindre i una majoria que vegeta en la misèria puix que la desigualtat de la que parlem produeix contrastos marcadíssims als dos pols. Els productes destinats al consum de les masses són, habitualment i malgrat

els seues preus alts, de molt baixa qualitat i, a més a més, com més lluny està hom del centre més difícil és d'aconseguir-los. En aquestes condicions l'especulació i el robatori són veritables plagues i, si bé ahir completaven el repartiment planificat, ara aporten un correctiu al comerç soviètic.

Els 'Amics' de l'URSS tenen per costum anotar les seues impressions amb els ulls tancats i els oïts taponats. No és possible comptar amb d'ells. Els enemics escampen algunes vegades calumnies. Consultem, doncs, a la mateixa burocràcia. Com que no és la seua pròpia enemiga, les acusacions que es faça a ella mateixa, motivades com sempre per necessitats urgents i pràctiques, mereixen infinitament més crèdit que no les seues freqüents i sorolloses xerrameques.

El pla industrial per a 1935 ha estat sobrepassat com ja se sap. Però en allò que es refereix a la construcció d'habitacions obreres és on té la seua part més lenta, defectuosa i descurada. Els camperols dels kolkhozs viuen, tal que antigament, en les seues isbes, amb els seus vedells i arnes. Per altra banda, els notables soviètics es queixen que en les habitacions construïdes per a d'ells mateixos no sempre hi ha 'habitació dels criats'. Tot règim s'expressa per la seua arquitectura i monuments. L'època soviètica actual està caracteritzada pels palaus i les cases dels soviets construïts en gran nombre, vertaders temples de la burocràcia (que costen algunes vegades desenes de milions), per teatres luxosos, per cases de l'Exercit Roig, principalment clubs militars reservats als oficials, per un metropolità per a ús dels que poden pagar-lo, mentre que la construcció de les habitacions obreres, àdhuc que siguen del tipus dels quarters, està invariablement i terrible endarrerida.

S'han obtingut èxits reals en les vies fèrries, el simple ciutadà soviètic, però, no ha guanyat gran cosa amb d'això. Innombrables informes dels caps denuncien contínuament "*la brutedat dels vagons i dels locals destinats al públic*", la "*revoltant incúria dels serveis per als viatgers*", el "*nombre considerable d'abusos, robatoris i estafes amb motiu de la venda de bitllets...*, *l'ocultació dels llocs lliures amb fins d'especulació...*, *el robatori d'equipatges durant el trajecte*". En veritat, els transports capitalistes els consideren també com crim o delits de dret comú. Les queixes repetides del nostre eloqüent administrador testifiquen, sens cap dubte, la insuficiència dels mitjans de transport per a la població i la penúria extrema dels articles confiats als transports i, al capdavant, el cínic menyspreu professat pels dirigents dels ferrocarrils, com per tots els altres, envers el simple mortal. Respecte a ella mateixa, la burocràcia sap molt bé com fer-se servir per terra, mar i aire (cosa que pot comprovar-se pel gran nombre de vagons-saló, trens especials i bucs de que disposa, reemplaçant-los cada cop més per autos i avions més confortables).

Sdanov, representant del comitè central en Leningrad, caracteritzant els èxits de la indústria soviètica i aplaudit per un auditori directament interessat, li promet que "*l'any vinent els nostres activistes jo no aniran a les assemblees amb els modestos Fords d'avui en dia, sinó en limusines*". La tècnica soviètica tracta, en la mesura en què es torna vers l'home, de satisfer sobretot les necessitats acrescudes de la minoria privilegiada. Els tramvies (on els hi ha) van de gom a gom, com antigament.

Quan el comissari del poble per a la indústria alimentària, Mikojan, s'alegra de què les classes inferiors de bombons són eliminades poc a poc per les classes superiors i de què 'les nostres dones' exigeixen millors perfums, això significa solament que la indústria s'adapta, com a conseqüència del retorn al mercat, als consumidors més qualificats. Aquesta és la llei del mercat, en la qual les dones dels alts personatges no són les menys

influent. Hom sap, alhora, que 68 cooperatives de 95 registrades en Ucraïna (1935), manquen completament de bombons i que, de forma general, la demanda de confiteria sols és satisfeta en la proporció del 15% i això gràcies a l'ajuda de les classes més baixes. Els 'Izvestia' deploren que "*les fàbriques no tinguen en compte les exigències del consumidor*", quan es tracta, naturalment, d'un consumidor capaç de defensar-se.

L'acadèmic Bach, en plantejar el problema des del punt de vista de la química orgànica, troba que "*el nostre pa és, algunes vegades, de qualitat detestable*". Els obrers i les obreres no iniciats en els misteris de la fermentació, estan completament d'acord; amb la diferència que no poden, com l'honorable acadèmic, donar la seua opinió en la premsa.

El trust de la confecció fa publicitat, a Moscou, de models de vestits de seda dissenyats per la Casa de Models però en províncies, i inclús als grans centres industrials, els obrers no poden aconseguir una camisa de tela regular sense fer cua. Manquen tal qual abans. És molt més difícil assegurar el necessari a un gran nombre que el superflu a uns quants. Tota la història ho demostra.

Mikoian, enumerant les seues adquisicions, ens fa saber que "*la indústria de la margarida és nova*". L'antic règim no la coneixia, és ben cert. No deduïm d'això que la situació ha empitjorat: el poble tampoc veia aleshores la mantega. Però l'aparició d'un succedani significa, en qualsevol cas, que en l'URSS hi han dos classes de consumidors: aquella que prefereix la mantega i aquella que es conforma amb la margarida. "*Proporcionem a voluntat el tabac gros en grans, la panotxa*", declara Mikoian, oblidant afegir que ni en Europa ni en Amèrica es consumeix tabac de tan trista qualitat.

Una de les manifestacions més notòries, per no dir-ne provocatives, de la desigualtat és l'obertura, a Moscou i altres ciutats importants, de magatzems que venen mercaderies de qualitat superior i que duen el nom expressiu, encara que estranger, de 'Luxe' (Lioukx...). Però les queixes incessants sobre els robatoris en les tendes de comestibles de Moscou i províncies, mostren que sols hi ha productes per a la minoria i que, tanmateix, a tothom li agradaria alimentar-se...

L'obrer que té un fill coneix ben bé el règim social i el seu criteri 'de consum', com diuen desdenyosament els grans personatges, que van molt amb compte del seu propi consum que és, en definitiva, el que decideix. En el conflicte entre l'obrer i la burocràcia ens col·loquem, amb Marx i Lenin, al costat de l'obrer contra el buròcrata que exagera els èxits assolits, disfressa les contradiccions i emmordassa l'obrer.

Admetem que la margarida i el tabac en grans siguen tristes necessitats; en aqueix cas, però, no cal enorgullir-se i maquillar la realitat. Limusines per als 'activistes', bons perfum per a llurs dones; per als obrers margarida, magatzems de luxe per als privilegiats; l'espectacle dels menjars fins exposats a la vitrina per a la plebs. Aquest socialisme no pot ser, als ulls de les masses, més que un capitalisme en retorn. Apreciació que no és del tot falsa. En el terreny de la 'misèria socialitzada' la lluita pel necessari amenaça de ressuscitar "*tot l'antic caos*", i el ressuscita parcialment a cada passa.

* * *

L'actual mercat difereix del de la Nep (1921-28) en què s'ha de desenvolupar sense intermediaris ni comerç privat, posant cara a cara a les organitzacions de l'Estat, les cooperatives, els kolkhozs i els ciutadans. Açò, però, sols passa en principi. El ràpid augment del comerç a la menuda (Estat i cooperatives) ha de dur-lo als 100.000 milions de rubles en 1936. El comerç dels kolkhozs, estimat en 16.000 milions de rubles en 1935, ha de créixer sensiblement aquest any. És difícil de dir quin és el lloc que ocupen en aquesta xifra d'operacions els intermediaris il·legals i semiil·legals; lloc que, en cap cas, és insignificant. Així com els cultivadors, els kolkhozs i, més encara, determinats membres dels kolkhozs, s'inclinen a recórrer als intermediaris, els artesans, els cooperativistes, els industrials locals que tracten amb els camperols, segueixen els mateixos mètodes. De quan en quan es sap, de sobte, que en un ampli radi, el comerç de carn, de la mantega, dels ous, ha caigut en mans dels 'mercaders'. Els articles més necessaris com ara la sal, els llumins, la farina, el petroli, que abunden en els estocs de l'Estat, manquen durant setmanes i mesos a les cooperatives rurals burocratitzades; és clar que els camperols els adquireixen en d'altres llocs. La premsa soviètica menciona constantment als revenedors com si foren naturalment necessaris.

Els altres aspectes de la iniciativa i de l'acumulació privades, exerceixen visiblement un paper menys important. Els cotxers que tenen un tir i els artesans independents, com també els cultivadors independents, a penes són tolerats. Nombrosos tallers de reparació, propietat de particulars, existeixen en Moscou i el govern tanca els ulls front a d'ells doncs que omplen importants llacunes. Un nombre infinitament major de particulars treballa sota les falses insígnies dels *artels* (associacions) i de les cooperatives o bé es resguarda en els kolkhozs. Mentrestant, el servei d'investigacions criminals, com si tingués un plaer especial en fer eixir als llangardaixos de l'economia, deté de quan en quan en Moscou, en qualitat d'especuladores, a pobres dones famolenques que venen gorres teixides per elles mateixa i camises corrents que han cosit també elles.

“La base de l'especulació ha estat destruïda en el nostre país, [proclamava Stalin, tardor de 1935] i si encara tenim mercaders això sols s'explica per la insuficient vigilància de classe dels obrers i pel liberalisme de determinades instàncies soviètiques respecte als especuladors”. Típic raonament burocràtic! La base de l'especulació ha estat destruïda? En aqueix cas no hi ha necessitat de vigilància. Si, és un exemple, l'Estat pogués proporcionar barrets en nombre suficient, ¿quina necessitat impel·liria a detenir les dissortades venedores del carrer? És molt dubtós, fora d'això, que, encara sense que açò passe, siga necessari engarjolar-les.

Les categories de la iniciativa privada que acabem d'enumerar no són temibles per elles mateixes, ni per la qualitat ni per l'amplitud de les seues operacions. No és possible témer que cotxers, venedores de gorres i rellotges, venedors d'ous, ataquen les muralles de la propietat estatitzada. Però el problema no es resol amb la simple ajuda de les proporcions aritmètiques. La profusió i la varietat dels especuladors de tota mena, que sorgeixen a la més mínima tolerància administrativa, com les taques de febre en un cos malalt, testimonien la constant pressió de les tendències petit burgeses. El grau del caràcter nociu dels bacils de l'especulació de cara al pervindre socialista està determinat per la capacitat general de resistència de l'organisme econòmic i polític del país.

L'estat d'esperit i la conducta dels obrers i dels treballadors dels kolkhozs, és a dir de prop del 90% de la població, estan determinats en primer lloc per les modificacions del

seu salari real. Però la relació entre els seus ingressos i els de les capes socials més afavorides no és menys important. La llei de relativitat es deixa sentir més directament al domini del consum. L'expressió de totes les relacions socials en termes de comptabilitat-diners revela la part real de les diverses capes socials en la renda nacional. Encara admetent la necessitat històrica de la desigualtat durant un temps bastant llarg, el problema dels límits tolerables d'aquesta desigualtat roman plantejat, com el de la seua utilitat social en cada cas concret. La lluita inevitable per la part de la renda nacional es transformarà necessàriament en una lluita política. Si el règim actual és socialista o no, és un problema que no serà resolt pels sofismes de la burocràcia sinó per l'actitud de les masses, és a dir, dels obrers i dels camperols dels kolkhozs.

LA DIFERENCIACIÓ DEL PROLETARIAT

Sembla que les dades referents al salari real haurien de ser objecte d'un estudi particularment atent en un Estat obrer; l'estadística dels ingressos per categories de població hauria de ser límpida i accessible a tothom. En realitat, aquest domini que toca més a prop els interessos vitals dels treballadors, està cobert per una densa boira. Per increïble que sembla, el pressupost d'una família obrera en l'URSS constitueix per a l'observador una magnitud molt més enigmàtica que en qualsevol país capitalista. De bades tractaríem de traçar la corba dels salaris reals de les diverses categories d'obrers durant el segon període quinquennal. El silenci obstinat de les autoritats i dels competents en la matèria és tan eloqüent com la seua exhibició de xifres sumàries i desproveïdes de significat.

Segons un informe del comissari del poble per a la indústria pesant, Ordzonikidzé, el rendiment mitjà mensual d'un obrer ha augmentat 3,2 vegades en 10 anys, de 1925 a 1935, mentre que el salari ha augmentat 4,5 vegades. Què part d'aquest últim coeficient, tan bonic en aparença, és devorat pels especialistes i els obrers ben pagats? Quin és el valor efectiu d'aquest salari nominal (cosa no menys important)? D'això no en sabem gens ni miqueta ni per l'informe ni pels comentaris de la premsa. En el congrés de la joventut soviètica, en abril de 1936, el secretari de les joventuts comunistes, Kosarev, deia: "*A partir de gener de 1931 fins desembre de 1935, el salari dels joves ha augmentat un 340%.*" Però inclús entre els joves condecorats, curiosament escollits i disposats a prodigar ovacions, aquesta fanfarronada no provocà aplaudiments: els oients sabien massa bé, com l'orador, que el brusc pas als preus del mercat agreuja la situació de la gran majoria d'obrers.

El salari mitjà anual, que es determina reunint els salaris del director del trust i de l'escombradora, era, en 1935, de 2.300 rubles i ha d'haver assolit en 1936, prop de 2.500 rubles, és a dir, al tipus nominal del canvi, 7.500 francs i quelcom així com 3.500 o 4.000 francs francesos, segons la capacitat de compra. Aquesta xifra tan modesta disminueix encara més si es fa compte que l'augment dels salaris de 1936 no és més que una compensació parcial per la supressió dels preus de favor i d'alguns serveis gratuïts. Però allò més important de tot açò és que el salari de 2.500 rubles a l'any, és a dir 208 rubles al mes, no és més que un terme mitjà, és a dir, una ficció aritmètica destinada a emmascarar la realitat d'una cruel desigualtat en la retribució del treball.

Es indiscutible que la situació de la capa superior de la classe obrera, i sobretot dels stakhanovistes, s'ha millorat sensiblement durant l'any passat; la premsa relata detalladament quants vestits, quants pars de sabates, quants gramòfons, velocípedes i inclús llaunes de conserva han pogut comprar els obrers condecorats. Alhora es descobreix que pocs d'aquests béns són accessibles a l'obrer ordinari. Stalin diu les causes que han fet nàixer el moviment Stakhanov: *“Es viu millor, més alegrement. I quan es viu més alegrement, el treball millora”*. Hi ha quelcom de veritat en aquesta manera optimista, pròpia dels dirigents, de presentar el treball a escar. En efecte, la formació d'una aristocràcia obrera sols ha estat possible gràcies als èxits econòmics anterior. L'estimulant dels stakhanovistes no consisteix, no obstant, en 'l'alegria' sinó en el desig de guanyar més. Molotov ha modificat en aquest sentit l'afirmació de Stalin. *“L'anhel d'assolir un alt rendiment del treball ha estat inspirat als stakhanovistes pel simple desig d'augmentar llur salari”*. En efecte, en uns quant mesos s'ha format tota una categoria d'obers, sobrenomenada els 'mil' perquè el seu salari és superior a mil rubles al mes. Hi ha alguns que guanyen més de 2.000 rubles, mentre que el treballador de les categories inferiors guanya freqüentment menys de 100 rubles.

La simple amplitud d'aquestes variacions de salaris establiria, segons sembla, un diferència suficient entre l'obrer 'notable' i l'obrer 'ordinari'. No li és prou a la burocràcia, però. Els stakhanovistes estan literalment plens de privilegis. Se'ls dona habitacions noves, es fan reparacions en les seues cases, gaudeixen de vacances fora de temps en les cases de repòs i en els sanatoris, se'ls envia gratuïtament, a domicili, mestres d'escola i metges, tenen entrades gratuïtes per al cinema, arriba a passar que se'ls afaita gratuïtament fora de torn. Molts d'aquests privilegis semblen inventats especialment per ferir o ofendre l'obrer mitjà. L'obsequiosa benevolència de les autoritat té la seua causa tant en l'arribisme com en la mala consciència: els dirigents locals que aprofiten àvidament l'ocasió d'eixir del seu aïllament afavorint amb privilegis a una aristocràcia obrera. El resultat és que el salari real d'un stakhanovista sobrepassa freqüentment, de 20 a 30 vegades, al de les categories inferiors. Els sous dels especialistes més afavorits seria prou en moltes circumstàncies per a pagar a 80 o 100 peons. Per la magnitud de la desigualtat en la retribució del treball, l'URSS ha assolit i sobrepassat àmpliament als països capitalistes.

Els millors stakhanovistes, els que s'inspiren realment en mòbils socialistes, lluny d'alegrar-se amb els privilegis, es senten descontents. Es d'entendre: el gaudi individual de diversos béns en una atmosfera de misèria general, els rodeja d'un cercle d'hostilitat i d'enveja que els enverina l'existència. Aquestes relacions entre els obrers estan més allunyades de la moral socialista que les dels obrers d'una fàbrica capitalista, reunits per a la lluita comuna contra l'explotació.

Resulta que la vida quotidiana no és fàcil per a l'obrer qualificat, sobretot en províncies. A més a més de què la jornada de set hores és sacrificada progressivament a causa de l'augment del rendiment del treball, moltes altres hores es dediquen a la lluita complementària per l'existència. S'indica com a un signe particular del benestar que els millors obrers dels sovkhozs (explotacions agrícoles de l'Estat), els conductors de tractors i de màquines combinades, que formen ja una aristocràcia ostensible, tenen vaques i porcs. Així doncs la teoria segons la qual era preferible el socialisme sense llet que la llet sense socialisme, s'ha abandonat. Es reconeix ara que els obrers de les empreses agrícoles de l'Estat, en les quals sembla que no manquen ni vaques ni porcs, necessiten tindre per assegurar la seua existència el seu propi ramat minúscul. El comunicat triomfal segon el qual 96.000 obrers de Kharkov tenen hortalisses

individuals, no és menys sorprenent. Les altres ciutats han estat invitades a imitar a Kharkov. ¡Quin terrible malbaratament de forces humanes signifiquen la ‘vaca individual’, ‘l’hortalissa’ individual, i quin fardell per als obrers, i encara més per a les seues dones i fills, el treball medieval, a pala, del fem i de la terra!

La gran majoria dels obrers manca, com és natural, de vaques i hortalisses i, amb freqüència, d’allotjament. El salari d’un peó és de 1.500 rubles a l’any, algunes vegades menys, el que, amb els preus, equival a la misèria. Les condicions d’allotjament, índex dels més característics de la situació material i cultural, són dels pitjors; a vegades, intolerables. La immensa majoria dels obrers s’amunteguen en habitacions comuns molt menys ben instal·lades, molt menys habitables que els quarters. ¿Es tracta de justificar els fracassos en la producció, les manques al treball, els defectes de la producció? La mateixa administració, mitjançant els periodistes, descriu les condicions d’allotjament dels obrers: *“Els obrers dormen en terra, ja que la fusta dels llits està infestada de xinxes, les cadires estan destruïdes, no n’hi ha un recipient per a beure, etc... Dos famílies viuen en una habitació. El sostre està foradat. Quan plou entra l’aigua a càntirs Els comuns són indescriptibles”*. Detalls d’aquest gènere, afectant el país sencer podrien citar-se fins l’infinit. A conseqüència de les condicions d’existència intolerables, *“la fluïdesa del personal, [escriu, per exemple, el dirigent de la indústria petrolera] assoleix proporcions enormes... Nombrosos pous no són explotats per manca de mà d’obra”*. En determinades regions poc afavorides, únicament consenten en treballar els obrers acomiadats d’altres regions per indisciplina. Així, es forma en els baixos fons del proletariat una categoria de miserables privats de tot dret, pàries soviètics, que una branca de la indústria tan important com el petroli es veu obligada d’emprar abundantment.

A conseqüència de les desigualtats notables en el règim dels salaris, agreujades a més a més pels privilegis arbitràriament creats, la burocràcia assoleix que nasquen antagonismes aspres al si del proletariat. Recents informacions de la premsa pintaven el quadre d’una guerra civil dissimulada. *“El sabotatge de les màquines constitueix el mitjà preferit [!] per a combatre al sistema Stakhanov”*, escrivia, per exemple, l’òrgan dels sindicats. ‘La lluita de classes’ es nomena constantment. En aquesta lluita de ‘classes’ els obrers estan d’una banda; els sindicats d’una altra. Stalin recomanava públicament ‘trencar-los la closca’ als subordinats. Altres membres del comitè central amenaçaven en diverses ocasions als ‘enemics desvergonyits’ amb anorrear-los totalment. L’experiència del moviment Stakhanov fa veure clarament l’abisme que existeix entre el poder i el proletariat i l’obstinació desenfrenada de la burocràcia per a aplicar la regla: ‘divideix i guanyaràs’. En revenja, el treball a escar, forçat d’aquesta forma, es transforma, per a consolar l’obrer, en ‘estímul socialista’. Aquestes simples paraules són una burla. L’emulació, els arrels de la qual es fonamenten en la biologia, indubtablement seguirà estant en el règim comunista (depurada de l’esperit de lucre, dels desig de privilegis) el motor més important de la civilització. Però en una fase més propera, preparatòria, la consolidació real de la societat socialista no ha de fer-se amb els mètodes humiliants del capitalisme endarrerit als quals recorre el govern soviètic, sinó per mitjans més dignes de l’home alliberat i, abans de res, sense el garrot del buròcrata, doncs que aquest garrot és l’herència més odiosa del passat; caldrà trencar-lo i cremar-lo públicament perquè siga possible parlar de socialisme sense que la vergonya no ens envermellisca la cara.

CONTRADICCIONS SOCIALS DE L'ALDEA COL·LECTIVITZADA

Si els trusts industrials són 'en principi' empreses socialistes, no podria dir-se el mateix dels kolkhozs que no reposen sobre la propietat de l'Estat sinó sobre la dels grups. Constitueixen un gran progrés amb relació a l'agricultura parcel·laria. Conduiran al socialisme? Açò depèn d'una sèrie de circumstàncies; unes d'ordre intern i, d'altres, d'ordre extern, que es refereixen al sistema soviètic en el seu conjunt; existeixen, a més a més, les de caràcter internacional, que no són pas les menys importants.

La lluita entre els camperols i l'Estat, està lluny d'haver acabat. L'organització actual de l'agricultura, encara molt inestable, no és més que un compromís momentani dels dos adversaris després d'una ruda explosió de guerra civil. Es cert que el 90% de les llars estan col·lectivitzades i que els camps dels kolkhozs han proporcionat el 94% de la producció agrícola. Inclús no fent compte de cert nombre de kolkhozs ficticis que en realitat dissimulen interessos privats, cal reconèixer que, segons sembla, els cultius parcel·laris han estat vençuts en la proporció de les seues nou dècimes parts. Però la lluita real de les forces i de les tendències en les aldees sobrepassa, de tota mena, a la simple oposició dels cultivadors individuals i dels kolkhozs.

Per a pacificar els camps, l'Estat s'ha vist obligat a fer grans concessions a l'esperit de propietat dels camperols, començant per la devolució solemne de la terra als kolkhozs, en gaudi perpetu, és a dir, per la liquidació de la nacionalització de la terra. Ficció jurídica? Segons la relació de les forces pot transformar-se en una realitat i constituir pròximament un greu obstacle per a l'economia planificada. Tanmateix, és molt més important que l'Estat s'haja vist obligat a permetre la resurrecció de les empreses camperoles individuals en parcel·les minúscules, amb les seues vaques, els seus porcs, els seus borregos, aus de corral, etc. A canvi d'aquest colp a la socialització i d'aquesta limitació de la col·lectivització, el camperol consent en treballar plàcidament, encara que sense gran zelo pel moment, en els kolkhozs que li donen la possibilitat de complir amb les seues obligacions amb l'Estat i de disposar d'alguns béns. Aquestes noves relacions tenen encara formes tan imprecises que fóra difícil expressar-les en xifres, inclús si l'estadística soviètica fos més honrada. No obstant, moltes raons permeten suposar que per al camperol és més important el seu minúscul bé personal que no el kolkhozs. Es a dir, que la lluita entre la tendència individualista i col·lectivista, impregna encara la vida del camp i que el seu resultat encara no està decidit. En quin sentit s'inclinen els camperols? Ells mateixos no ho saben ben bé. El Comissari del Poble per a l'agricultura deia a les acaballes de 1935: "*Fins els darrers temps hem ensopagat amb una viva resistència dels kulaks per a executar el pla d'emmagatzematge dels cereals*". Es a dir, que: 'fins aquests darrers temps', la major part dels kolkhozniki han considerat el lliurament de blat a l'Estat com una operació desavantatjosa i s'han inclinat al comerç privat. Les draconianes lleis que defenen el béns dels kolkhozs mostren el mateix en una altre pla. Un dels fets més instructiu és que l'haver dels kolkhozs està assegurat per l'Estat en 20.000 milions de rubles, mentre que l'haver privat dels membres dels kolkhozs ho està en 21.000 milions. Si aquesta diferència no indica necessàriament que els camperols, considerats individualment, són més rics que els kolkhozs, demostra, en qualsevol cas, que els cultivadors assequen amb més cura els seus bens privats que no pas els béns col·lectius.

No menys interessant des del punt vista que ens ocupa, és el desenvolupament de la cria del ramat. Mentre que el nombre de cavalls continuà baixant fins 1935, i sols començà a augmentar lleugerament aquest any com a conseqüència de les mesures preses pel govern, l'augment del ramat boví l'any passat ja s'elevà a 4 milions de caps. Durant l'any favorable de 1935, el pla no s'ha executat, en allò que es refereix als cavall, més que en una proporció del 94%, en tant que ha estat fortament superat pel ramat boví. El significat d'aquestes dades es desprèn del fet que els cavalls són propietat dels kolkhozs mentre que les vaques són propietat privada del major nombre de camperols. Cal afegir que en les estepes, on els camperols dels kolkhozs estan autoritzats, a títol personal, a posseir un cavall en propietat privada, l'augment del nombre d'aquests animals és molt més ràpid que no en els kolkhozs, els que, per altra banda, superen al respecte a les explotacions de l'Estat (sovkhozs). Fóra un error deduir del que s'ha dit que la petita explotació individual siga superior a la gran explotació col·lectiva. Però el pas de la primera a la segona, pas de la barbàrie a la civilització, presenta nombroses dificultats que no és possible allunyar amb la simple ajuda de mitjans administratius.

“El dret mai pot enlairar-se sobre el règim econòmic i del desenvolupament cultural de la societat, condicionada per aquest règim...” El lloguer de les terres, prohibit per la llei, es practica en realitat a àmplia escala i sota les formes nocives de lloguer pagat en treball. Alguns kolkhozs lloguen terra a d'altres, algunes vegades a particulars, als seus membres més emprenedors. Per inversemblant que siga açò, els sovkhozs, empreses 'socialistes', també lloguen terres, i el més instructiu és que els kolkhozs de la GP són els que es distingeixen en açò. Sota l'ègida de l'alta institució que vela de les lleis, hi ha directors de sovkhozs que imposen als seus arrendataris camperols condicions que semblen preses dels antics contractes de servatge dictats pels senyors. I estem en presència de casos d'explotació dels camperols pels buròcrates que no obren en qualitat d'agents de l'Estat sinó en qualitat de 'landlords' semilegals.

Sense voler exagerar la importància dels fets monstruosos d'aquest gènere, que, naturalment, no poden ser registrats per l'estadística, no podem desentendre's, però, del seu enorme significat simptomàtic. Comproven infal·liblement la força de les tendències burgeses en la branca més endarrerida de l'economia que abasta a la gran majoria de la població. L'acció del mercat reforça inevitablement les tendències individualistes i agreuja la diferenciació social en els camps malgrat la nova estructura de la propietat.

Els ingressos mitjans d'una llar, en els kolkhozs, s'elevaven en 1935 a 4.000 rubles. Però les mitjanes són encara més enganyoses per als camperols que per als obrers. S'informava, per exemple, al Kremlin, que els pescadors col·lectius havien guanyat en 1935 dues vegades més que en 1934; precisament, 1.919 rubles per treballador. Els aplaudiments que saludaren aquesta xifra demostra en quina proporció superava el guany mitjà dels kolkhozs. Per altra banda, hi han kolkhozs en els que els ingressos s'han elevat a 3.000 rubles per família, sense fer compte de la relació en diners i en espècie de les explotacions individuals, ni dels ingressos d'un gran cultivador de kolkhozs en aquesta categoria sobrepassen, generalment, de 10 a 15 vegades, el salari d'un treballador 'mitjà' o inferior dels kolkhozs.

La graduació dels ingressos sols està determinada parcialment per l'aplicació al treball i a les capacitats. Els kolkhozs, igual que les parcel·les individuals, estan col·locats necessàriament en condicions molt desiguals, segons el clima, gènere de cultiu, situació amb relació a les ciutats i centres industrials. L'oposició entre la ciutat i el camp, lluny d'atenuar-se durant els períodes quinquennals, s'ha desenrotllat fins a l'extrem a conseqüència del creixement febril de noves regions industrials. Aquesta antinòmia

fonamental de la societat soviètica engendra ineludiblement contradiccions entre els kolkhozs i al si d'ells, a causa, sobretot, de la renda diferencial.

El poder il·limitat de la burocràcia no és una causa de diferenciació menys poderosa. La burocràcia disposa de palanques com els salaris, el pressupost, el crèdit, els preus, els impostos. Els beneficis exagerats de determinades plantacions de cotó col·lectivitzades de l'Àsia Central, depenen més de les relacions entre els preus fixats per l'Estat que no del treball dels camperols. L'explotació d'unes capes de la població per d'altres, no ha desaparegut sinó que ha estat dissimulada. Els primer kolkhozs 'acomodats' (algunes desenes de milers), han adquirit els seus béns en detriment del conjunt de kolkhozs i d'obrers. Assegurar el benestar de tots els kolkhozs és molt més difícil i exigeix molt més de temps que no oferir privilegis a la minoria en detriment de la majoria. L'oposició d'esquerres assenyalava en 1927 que "*els ingressos del kulak han augmentat sensiblement més que els de l'obrer*" i aquesta situació persisteix hui, encara que sota formes modificades: els ingressos de la minoria privilegiada dels kolkhozs han augmentat infinitament més que els de la massa de kolkhozs i centres obrers. Probablement, la diferència és encara major que la que existia en vespres de la liquidació dels kulaks.

La diferenciació que existeix al si dels kolkhozs s'expressa, en part, en el domini del consum individual i, en part, en el de l'economia privada de la família ja que que els principals mitjans de producció estan socialitzats. La diferenciació entre els kolkhozs té des d'ara conseqüències més profundes puix que el kolkhozs ric pot usar més adobs, més màquines i, en conseqüència, pot enriquir-se més ràpidament. Passa amb freqüència que els kolkhozs rics lloguen la mà d'obra dels pobres sense que les autoritats ho impedisquen. L'atribució definitiva als kolkhozs de terres d'un valor desigual, facilita en major grau la diferenciació ulterior i, com a conseqüència, la formació d'una espècies de 'kolkhozs burgesos' o de 'kolkhozs milionaris' com ja se'ls anomena.

L'Estat té la possibilitat, cert, d'intervenir en la diferenciació social en qualitat de regulador. Però: en quin sentit i en quina mesura? Atacar els kolkhozs-kulaks fóra provocar un nou conflicte amb els elements més 'progressistes' del camp, que sobretot després d'un dolorós interval, anhelen àvidament 'bona vida'. A més a més, i açò es el principal, l'Estat cada vegada és menys capaç d'exercir un control socialista. En l'agricultura, com en la indústria, cerca el recolze i l'amistat dels forts, dels afavorits per l'èxit, dels 'stakhanovistes del camp', dels 'kolkhozs milionaris'. Després de començar preocupant-se per les forces productives, acaba invariablement pensant en ell mateix.

Justament en l'agricultura, on el consum es relaciona tan de prop amb la producció, la col·lectivització ha obert immenses possibilitats al parasitisme burocràtic que comença a arrossegar als dirigents dels kolkhozs. Els 'regals' que els treballadors dels kolkhozs duen als caps en les sessions solemnes del Kremlin, no fan més que representar sota una forma simbòlica el tribut gens simbòlic que paguen als poder locals.

D'aquesta forma, en l'agricultura, més encara que en la indústria, el baix nivell de la producció entra constantment en conflicte amb les formes socialistes i inclús cooperatives (kolkhozsianes) de la propietat. Alhora que la burocràcia, nascuda en darrera anàlisi d'aquesta contradicció, l'agreuja.

FISONOMIA SOCIAL DELS MITJANS DIRIGENTS

Amb freqüència veiem que les obres soviètiques condemnen el 'burocratisme' com una mala manera de pensar o de treballar. (Aquestes condemnes són formulades sempre pels superiors contra els inferiors i constitueixen per als primers un procediment defensiu). Però allò que no es trobarà enlloc és un estudi consagrat a la burocràcia com capa dirigent, a la seua magnitud numèrica, a la seua estructura, a la seua carn i sang, als seus privilegis i apetits, a la part de la renda nacional que absorbeix. No obstant, la burocràcia té aquests aspectes i el fet que dissimule tan atentament la seua fisonomia social demostra que posseeix una consciència específica de 'classe' dirigent, que encara es sent insegura en el que es refereix al seu dret al poder.

Es completament impossible de donar xifres precises sobre la burocràcia soviètica per dues raons: per descomptat perquè en un país on l'Estat es quasi l'únic amo, és difícil dir on acaba l'aparell administratiu; en segon lloc, perquè els estadístics, economistes i publicistes soviètics guarden sobre aquest problema, com ja hem dit, un silenci particularment concentrat, essent imitat en açò pels 'amics' de l'URSS. Notem, de passada, que, en les 1.200 pàgines de la seua pesant compilació, els Webb no han considerat un sols instant a la burocràcia soviètica com una categoria social. Què té açò de sorprenent? No escrivien, en realitat, sota el seu dictat?

Les oficines centrals de l'Estat contaven, el 1er de novembre de 1933, segons dades oficials, amb gairebé 550.000 individus pertanyents al personal dirigent. Però aquesta xifra, força acrescuda durant els darrers anys, no compren els serveis de l'exèrcit, de la flota, de la GPU, de la direcció de les cooperatives ni de les anomenades societats, Aviació, Química i d'altres. Cada República posseeix, a més a més, el seu aparell governamental propi. Paral·lelament als estats majors de l'Estat, dels sindicats, de les cooperatives i d'altres, i confonent-s'hi, hi ha al capdavant el poderós esta major del partit. No exagerem, certament, en estimar en 400.000 ànimes als mitjans dirigents de l'URSS i de les Repúbliques que pertanyen a la Unió. Es possible que en l'actualitat arriben al mig milió. No són simples funcionaris, sinó alts funcionaris, 'caps' que formen una casta dirigent en el sentit propi de la paraula, dividida jeràrquicament per importantíssims talls horitzontals.

Aquesta capa social superior està sostinguda per una pesant piràmide administrativa de base àmplia i multiforme. Els comitès executius dels soviets regionals, de les ciutats, dels barris, duplicats pels òrgans paral·lels del partit, dels sindicats, de les joventuts comunistes, dels transports, de l'exèrcit, de la flota, de la seguretat general, han de donar una xifra de 2.000.000 d'homes. No oblidem tampoc als presidents dels soviets de 600.000 burgs i aldees.

En 1933 la direcció de les empreses industrials estava en mans de 17.000 directors i directors adjunts. El personal administratiu i tècnic de les fàbriques i de les mines, incloent-hi els quadres inferiors i fins els contramestres, es componia de 250.000 ànimes (d'elles, 54.000 especialistes no exercien funcions administratives en el propi sentit de la paraula). Cal afegir a aquesta xifra el personal del partit, els sindicats i les empreses administrades a causa del 'triangle' (direcció, partit, sindicat). No és exagerat estimar en mig milió d'homes el personal administratiu de les empreses de primera

importància, caldria afegir-hi el personal de les empreses dependents de les repúbliques nacionals i dels soviets locals.

Des d'altre punt de vista, l'estadística oficial indica per a 1933 més de 860.000 administradors i especialistes per a tota l'economia soviètica. D'aquest nombre més de 480.000 estan en la indústria, més de 100.000 en els transports, 93.000 en l'agricultura, 25.000 en el comerç. Aquestes xifres comprenen als especialistes que no exerceixen funcions administratives però no al personal de les cooperatives i dels kolkhozs; a més a més, han estat sensiblement superades durant els dos darrers anys.

Si no considerem més que els presidents i organitzadors comunistes, 250.000 kolkhozs ens proporcionen, amb els dirigents dels sovkhozs i les estacions de màquines i tractors un total que supera ben bé el milió per a l'agricultura socialista.

L'Estat disposava en 1935 de 113.000 establiments comercials; l'organització cooperativa tenia 200.000. Els gerents d'uns i d'altres no són, en realitat, agents sinó funcionaris i funcionaris d'un monopoli de l'Estat. La mateixa premsa soviètica es queixa de quan en quan de que *“els cooperativistes han deixat de considerar als camperols dels kolkhozs com a llurs electors”*. Com si el mecanisme de la cooperació pogués distingir-se qualitativament dels sindicats, soviets i partit!

La categoria social que, sense proporcionar un treball productiu directe, mana, administra, dirigeix, distribueix els càstigs i recompenses (no incloem els professors) ha d'ésser estimada en 5 ó 6 milions d'ànimes. Aquesta xifra global al igual que els seus components no pretén, de cap mena, la precisió: és vàlida com a primera aproximació i ens prova que la 'línia general' no té res en absolut d'esperit sense carn.

Als diversos graus de la jerarquia, examinada de dalt a baix, els comunistes varien en la proporció de 20 a 90 %. En la massa burocràtica, els comunistes i els joves comunistes formen un bloc de 1.500.000 a 2.000.000 d'homes; més aviat menys que no pas més en aquest moment a causa de les depuracions. Aquesta és l'ossada del poder. Els mateixos homes constitueixen l'ossada del partit i de les joventut comunistes... l'ex partit bolxevic que ha deixat de ser l'avantguarda del proletariat per a transformar-se en l'organització política de la burocràcia. El conjunt de membres del partit i de les joventuts no serveix més que per a proporcionar activistes; és, en d'altres paraules, la reserva de la burocràcia. Els activistes sense partit exerceixen el mateix paper.

Es pot admetre, com hipòtesi, que l'aristocràcia obrera i kolkhozsiana és quasi igual en nombre a la burocràcia: és a dir, de cinc a sis milions d'ànimes (stakhanovistes, activistes sense partit, homes de confiança, parents i comparses). Junt amb les seues famílies, aquestes dues capes socials que es penetren entre d'elles pot abastar de vint i vint-i-cinc milions d'homes. Donem una estimació modesta de les famílies, fent compte que la dona i el marit, de vegades també el fill o la filla, formen part, freqüentment, de l'aparell burocràtic. Tret d'això, la dona dels mitjans dirigents limita molt més fàcilment la seua descendència que no pas l'obrero i, sobretot, la camperola. L'actual campanya contra els avortaments, feta per la burocràcia, no li afecta a ella. El 12%, probablement el 15% és la base social autèntica dels mitjans dirigents absolutistes.

Quan sols són accessibles a una petita minoria una alcova individual, una alimentació suficient, un vestit adequat, milions de buròcrates, grans o petits, tracten d'aprofitar-se del poder per a assegurar llur propi benestar. D'aquí l'immens egoisme d'aquesta capa social, la seua fort cohesió, la seua por al descontent de les masses, la seua obstinació sense límits en la repressió de qualsevol crítica i, per fi, la seua adoració hipòcritament religiosa al 'cap' que encarna i defèn els privilegis i el poder dels nous amos.

La mateixa burocràcia és encara menys homogènia que no el proletariat o el camperolat. Hi ha un abisme entre el president del soviet d'aldea i l'alt personatge del Kremlin. Els funcionaris subalterns de diverses categories tenen en realitat un estàndard de vida molt primitiu, inferior al de l'obrer qualificat d'Occident. Tot, però, és relatiu: l'estàndard de la població circumdant és molt més baix. La sort del president del kolkhozs, de l'organitzador comunista, del cooperador de base així com la del funcionari un poc més elevat, no depèn per a res dels 'electors'. Tot funcionari pot ser sacrificat en qualsevol moment pel seu superior jeràrquic amb l'objecte de calmar el descontent. En revenja, qualsevol funcionari pot elevar-se un grau, quan arribe l'ocasió. Tots estan lligats (fins el primer xoc important, en qualsevol cas) per una responsabilitat col·lectiva amb el Kremlin.

Per les seues condicions d'existència, els mitjans dirigents inclouen totes les gradacions, des de la petita burgesia més provinciana fins la gran burgesia de les ciutats. A les condicions materials corresponen els hàbits, interessos i manera de pensar. Els dirigents dels sindicats soviètics d'avui no difereixen molt del tipus psicològic dels Citrine, Jouhaux, Green. Tenen tradicions diferents, altra fraseologia, però la mateixa actitud de tutors desdenyosos envers les masses, la mateixa habilitat desproveïda d'escrúpols en les petites maniobres, el mateix conservadorisme, la mateixa estretor d'horitzó, la mateixa preocupació egoïsta per la seua pròpia pau i, al capdavall, la mateixa veneració per les formes més trivials de la cultura burgesa. Els coronels i generals soviètics difereixen poc dels de les cinc parts del món; en tot cas, tracten de semblar-se'ls el més possible. Els diplomàtics soviètics han adoptat de nou, més que no el frac, les maneres de pensar dels seus col·legues d'Occident. Els periodistes soviètics, inclús a la seua manera, enganyen els seus lectors com els periodistes d'altres països.

Si és difícil proporcionar estimacions numèriques sobre la burocràcia, apreciar els seus ingressos ho és encara més. Des de 1927, l'oposició protestava contra el fet que *"l'aparell administratiu inflat i privilegiat devora una part importantíssima de la plus-vàlua"*. La plataforma de l'oposició indicava que el simple aparell comercial *"devora una enorme part de la renda nacional: més de la dècima part de la producció global"*. El poder prengué immediatament les seues precaucions per a impossibilitar càlculs semblants, cosa que va repercutir en què les despeses generals augmentaren en compte de disminuir.

Les coses no marxen millor en d'altres dominis. Es necessità, com escrivia Rakovski en 1930, un disgust momentani entre els buròcrates del partit i dels sindicats perquè la població sabés que 80 milions de rubles, d'un pressupost sindical total de 400, són devorats per les oficines. Notem que sols es tracta del pressupost legal. A més a més, la burocràcia sindical rep de la burocràcia industrial, en senyal d'amistat, dons en diners, allotjaments, mitjans de transport, etc.

¿Quant costa el manteniment de les oficines del partit, cooperatives, kolkhozs, sovkhozs, indústria... de l'administració en totes les seues ramificacions? Preguntava Rakovski, i responia: *"ni tan sols tenim dades hipotètiques sobre aquest assumpte."*

La manca de tot control té com a conseqüències inevitables els abusos i, en primer lloc, les despeses exagerades. El 29 de setembre de 1935, el govern, obligat a plantejar un vegada més el problema del treball defectuós de les cooperatives, comprovava, sota la signatura de Stalin i Molotov: *"els robatoris i dilapidacions a tort i a dret i el treball deficitari de moltes cooperatives rurals"*. En la Sessió del Comitè Executiu de l'URSS, en gener de 1936, el comissari del poble per a les finances es queixava que els executius

locals fessen un ús completament arbitrari dels recursos de l'Estat. El comissari del poble guardava silenci sobre els organismes centrals, perquè ell en formava part.

No tenim cap possibilitat de calcular la part de la renda nacional que s'apropia la burocràcia. Açò no es deu sols a què aquesta dissimula els seus ingressos legalitzats i a què, vorejant contínuament l'abús per a caure en ell francament, té grans ingressos il·lícits, sinó perquè, sobretot, el progrés social en el seu conjunt, urbanisme, confort cultura, arts, es realitza principalment, si és que no exclusivament, en benefici dels mitjans dirigents.

De la burocràcia com consumidora es pot dir amb algunes correccions el mateix que ha estat dit de la burgesia: no tenim raons per a exagerar el seu consum en articles de primera necessitat. L'aspecte del problema canvia radicalment si considerem que monopolitza totes les conquestes antigues i noves de la civilització. Des del punt de vista formal, aquestes conquestes són accessibles a tota la població, a la de les ciutats almenys; en realitat, però, la població no les gaudeix més que excepcionalment. La burocràcia, en canvi, disposa com vol i quan vol dels seus béns personals. Si afegim als emoluments tots els avantatges materials, tots els beneficis complementaris semilícits i, per acabar, els avantatges de la burocràcia en els espectacles, vacances, hospitals, sanatoris, cases de repòs, museus, clubs, instal·lacions esportives, ens veurem obligats de deduir que eixe 15 o 10 % de la població gaudeix de tants béns com el 80 o 85 % restant.

Els amics de l'URSS tractaran de refutar aquestes xifres? Que en proporcionen d'altres més precises. Que obtinguen de la burocràcia la publicació dels ingressos i despeses de la societat soviètica. Mantindrem des d'ací la nostra opinió. El repartiment dels béns de la terra és molt més democràtic en l'URSS que a l'antic règim tsarista i encara que als països més democràtics de l'Occident; no té res de comú, però, amb el socialisme.

VII

LA FAMÍLIA, LA JOVENTUT, LA CULTURA

TERMIDOR A LA LLAR

En allò que respecta a la dona, la Revolució d'Octubre complí honradament la seua paraula. El nou règim no s'acontentà pas amb donar-li els mateixos drets jurídics i polítics que a l'home sinó que feu (el que és molt més) tot el que podia, en qualsevol cas infinitament més que no pas qualsevol altre règim, per a donar-li realment accés a tots els dominis culturals i econòmics. Però ni el 'totpoderós' parlament britànic, ni la més poderosa revolució poden fer de la dona un ésser idèntic a l'home o, parlant més clarament, repartir per igual entre ella i el seu company les càrregues de l'embaràs, part, lactància i educació dels fills. La revolució tractà heroicament de destruir l'antic 'llar familiar' corromput, institució arcaica, rutinària, ogefadora, que condemna la dona de les classes laborioses als treballs forçats des de la infància fins la mort. La família, considerada com una petita empresa tancada, havia de ser substituïda, segons la intenció dels revolucionaris, per un sistema acabat de serveis socials: maternitats, cases bressol, jardins d'infància, restaurants, bugaderies, dispensaris, hospitals, sanatoris, organitzacions esportives, cinemes, teatres, etc. L'absorció completa de les funcions econòmiques de la família per la societat socialista, en unir a tota una generació per la solidaritat i l'assistència mútua havia de proporcionar a la dona, i en conseqüència, a la parella, una vertadera emancipació del jou secular. Mentre aquesta obra no s'haja complit, quaranta milions de famílies soviètiques continuaran essent, en la seua gran majoria, víctimes dels costums medievals, del servatge i de la histèria de la dona, de les humiliacions quotidianes del nen, de les supersticions d'una i l'altre. Al respecte, no podem permetre'ns cap il·lusió. Justament per això, les modificacions successives de

l'estatut de la família a l'URSS caracteritzen perfectament la vertadera naturalesa de la societat soviètica i l'evolució de les seues capes dirigents.

Prendre a l'assalt l'antiga família no va estar possible i no per falta de bona voluntat. Ben al contrari, després d'un curt període de desconfiança envers l'Estat i les seues cases bressol, jardins d'infància i diversos establiments, les obreres i, després d'elles, les camperoles més avançades, apreciaren els immensos avantatges de l'educació col·lectiva i de la socialització de l'economia familiar. La societat, dissortadament, fou massa pobra i massa poc civilitzada. Els recursos reals de l'Estat no es corresponien als plans i a les intencions del partit comunista. La família no pot ser abolida: cal reemplaçar-la. L'emancipació vertadera de la dona és impossible en el terreny de la 'misèria socialitzada'. L'experiència revelà ben aviat aquesta dura veritat formulada feia gairebé 80 anys per Marx.

Durant els anys de la fam, els obrers s'alimentaren tant com pogueren (amb les seues famílies en determinats casos) en els refectoris de les fàbriques o en establiments anàlegs i aquest fet fou interpretat oficialment com l'adveniment dels costums socialistes. No cal que es detinguem ací en les particularitats dels diversos períodes al respecte (comunisme de guerra, NEP, primer pla quinquennal). El fet és que des de la supressió del racionament del pa, en 1935, els obrers millor pagats començaren a tornar a la taula familiar. Fóra erroni veure en aquesta retirada una condemna del sistema socialista doncs que aquest no s'havia posat a prova. No obstant, els obrers i les seues dones jutjaren implacablement 'l'alimentació social' organitzada per la burocràcia. La mateixa conclusió s'imposa en el que respecta a les bugaderies socialitzades en què es furta i es gavanya la roba més del que es renta. Retorn a la llar! Però la cuina i el rentat a domicili, actualment alabats amb certa confusió pels oradors i periodistes soviètics, signifiquen el retorn de les dones a les casseroles i rentadores, és a dir, a la vella esclavitud. És molt dubtós que la resolució de la Internacional Comunista sobre "*la victòria completa i sense retorn del socialisme en l'URSS*" siga, després d'açò, molt convincent per a les ames de casa dels ravals.

La família rural, lligada no solament a l'economia domèstica sinó, a més a més, a l'agricultura, és infinitament més conservadora que la família urbana. Per regla general, sols les comunes agrícoles poc nombroses establiren, al principi, l'alimentació col·lectiva i les cases bressol. S'afirmava que la col·lectivització havia de produir una transformació radical en la família: ¿no s'estava en vies d'expropiar, junt amb les seues vaques, els pollastres del camperol? En qualsevol cas, no mancaren els comunicats sobre la marxa triomfal de l'alimentació social en els camps. Però quan començà el retrocés, la realitat dissipà de seguida les boires del bluff. Generalment, el kolkhoz no proporciona al camperol més que el blat que necessita i el forratge de les seues bèsties. La carn, els productes lactis i els llegums provenen quasi enterament de la propietat individual dels membres dels kolkhozs. Des del moment que els aliments més importants són fruit del treball familiar, no pot parlar-se d'alimentació col·lectiva. Així és que les parcel·les petites, en donar una nova base a la llar, aclaparen a la dona sota un doble fardell.

El nombre de places existents en les cases bressol en 1932 era 600.000 i n'hi havia prop de quatre milions de places temporals per a l'època del treball en el camp. En 1935 havia prop de 5.600.000 llits en les cases bressol, però les places permanents eren, com abans, molt menys nombroses. Fora d'això, les cases bressol existents, inclús les de Moscou, Leningrad i grans centres, estan molt lluny de satisfer les exigències més modestes. "*Les cases bressol en les quals els nens es senten pitjor que en la seua llar*"

són tan sols asils roïns”, diu un gran periòdic soviètic. Després d’açò, és natural que els obrers ben pagats s’abstinguin d’enviar allí els seus fills. Per a la massa de treballadors, aquests ‘roïns asils’ són inclús poc nombrosos. Recentment, l’Executiu ha decidit que els nens abandonats i els orfes siguin confiats a particulars; l’Estat burocràtic reconeix així, per boca del seu òrgan més autoritzat, la seua incapacitat per a exercir una de les funcions socials més importants. El nombre de nens rebuts en els jardins ha passat en cinc anys, de 1930 a 1935, de 370.000 a 1.181.000. La xifra de 1930 sorprèn per la seua insignificança. Però la de 1935 és ínfima en relació a les necessitats de les famílies soviètiques. Un estudi més profund faria veure que la major, i en qualsevol cas, la millor part dels jardins d’infància està reservada a les famílies dels funcionaris, dels tècnics, dels stakhanovistes, etc.

No fa molt de temps l’Executiu ha hagut d’admetre, igualment, que *“la decisió de posar fi a la situació dels nens abandonats i insuficientment vigilats s’ha aplicat dèbilment”*. Què amaga aquest suau llenguatge? Sols sabem ocasionalment pels ‘entrefilets’ publicats als periòdics amb caràcters minúsculs, que més d’un miler de nens viuen a Moscou, inclús en la seua mateixa llar, *“en condicions extremadament penoses”*; que en els orfenats de la capital existeixen 1.500 adolescents que no saben què fer i que estan destinats al carrer; que en dos mesos de la tardor (1935) en Moscou i en Leningrad, *“7.500 pares han estat objecte de persecucions per haver deixat els seus fills sense vigilància”*. ¿Quina utilitat tenen aquestes persecucions? ¿Quants nens, ‘col·locats a la llar en les condicions més penoses’ no han estat registrats per l’estadística? ¿En què difereixen les condicions ‘més’ penoses de les simplement penoses? Aquestes preguntes queden sense resposta. La infància abandonada, visible o dissimulada, constitueix una plaga que assoleix enormes proporcions a conseqüència de la gran crisi social, durant la qual la desintegració de la família és molt més ràpida que no la formació de les noves institucions que la puguen reemplaçar.

Els mateixos ‘entrefilets’ ocasionals dels periòdics, junt amb la crònica judicial, informen al lector que la prostitució, última degradació de la dona en profit de l’home capaç de pagar, existeix en l’URSS. L’última tardor, els ‘Izvestia’ publicaren de sobte que *“prop de mil dones que es lliuren en els carrers de Moscou al comerç secret de la seua carn, acaben de ser detingudes”*. Entre elles: cent setanta-set obreres, noranta-dos empleades, cinc estudiants, etc. Què va llençar-les al carrer? La insuficiència de salari, la pobresa, la necessitat de *“procurar-se un suplement per a comprar sabates, un vestit”*. Debades hem tractat de conèixer, encara que fos aproximadament, les proporcions d’aquest mal social. La púdica burocràcia soviètica imposa el silenci a l’estadística. Però eixe silenci obligat és prou per a comprovar que la ‘classe’ de les prostitutes soviètiques és nombrosa. No pot tractar-se ací d’una supervivència del passat ja que les prostitutes es recluten entre les dones joves. Ningú pensarà en reprotxar-li personalment al règim soviètic aquesta plaga tan vella com la civilització. Però és imperdonable parlar del triomf del socialisme mentre subsistisca la prostitució. Els periòdics afirmen, en la mesura que els està permès de tocar aquest delicat punt, que la prostitució decreix; és possible que açò siga cert en comparació amb els anys de la fam i la desorganització (1931-33). El retorn, però, a les relacions fundades sobre els diners provoca inevitablement un nou augment de la prostitució i la infància abandonada. On hi han privilegis també hi han pàries.

El gran nombre de nens abandonats és, indiscutiblement, la prova més tràgica i més infal·lible de la penosa situació de la mare. Encara l’optimista ‘Pravda’ es veu obligada a publicar amargues confessions al respecte: *“El naixement d’un fill és per a moltes*

dones una seria amenaça...” Justament per això és que el poder revolucionari ha donat a la dona el dret de l’avortament, un dels seus drets cívics, polítics i culturals essencials mentre duren la misèria i l’opressió familiar, diguen el que diguen els eunucs i les fadrines d’un i d’altre sexe. Però aquest tres drets són transformats per la desigualtat social en un privilegi. Els informes fragmentaris que proporciona la premsa soviètica sobre la pràctica dels avortaments són colpidors: cent noranta-cinc dones mutilades pels ‘fabricants d’àngels’; trenta-tres obreres, vint-i-vuit empleades, seixanta-cinc camperoles de kolkhoz, cinquanta-vuit ames de casa, es troben en una hospital d’una aldea de l’Ural. Aquesta regió sols difereix de les altres en què les dades que la concerneixen han estat publicades. ¿Quantes dones a l’any són mutilades en tota l’URSS pels avortaments mal fets?

Després d’haver demostrat la seua incapacitat per a proporcionar els socors mèdics necessaris i les instal·lacions higièniques a les dones obligades a recórrer a l’avortament, l’Estat canvia bruscamment i es llança a la via de les prohibicions. I la burocràcia, com en d’altres casos, de la necessitat en fa virtut. Un del membres de la Cort Suprema soviètica, Soltz, especialitzat en els problemes del matrimoni, justifica la propera prohibició de l’avortament dient que, com que la societat socialista manca de desocupació, etc. etc., la dona no pot tindre el dret a refusar les ‘alegries de la maternitat’. Filosofia de rector que disposa, a més a més, del puny del gendarme. Acabem de llegir a l’òrgan central del partit que el naixement d’un fill és, per a moltes dones (i fóra just dir que per a la majoria) ‘una amenaça’. Acabem d’escoltar a una alta autoritat testificar que *“la liquidació de la infància abandonada i descuidada es realitza dèbilment”*, el que significa, realment, un augment de la infància abandonada; i ara un alt magistrat ens anuncia que en el país on ‘és dolç viure’, els avortaments han de ser castigats amb la presó, exactament com en els països capitalistes on és trist de viure. S’endevina per endavant que en l’URSS, com en Occident, seran sobretot les obreres, les camperoles, les criades que no poden amagar llur pecat, les que cauran en mans dels carcellers. Respecte a ‘nostres dones’, que demanen perfums de bona qualitat i d’altres articles d’aquest gènere, continuaran fent el que els vinga de gana, sota la mirada d’una justícia benèvola. *“Tenim necessitat d’homes”*, afegeix Soltz tancant els ulls front als nens abandonats. Si la burocràcia no hagués posat en els seus llavis el segell del silenci, milions de treballadores podrien respondre-li: *“Feu vosaltres mateixa als vostres fills”*. Evidentment aquests senyors han oblidat que el socialisme hauria d’eliminar les causes que empenyen a la dona a l’avortament, en compte de fer intervenir indignament al policia en la vida íntima de la dona per a imposar-li ‘les alegries de la maternitat’.

El projecte de la llei sobre l’avortament va estar sotmès a una discussió pública. El filtre de la premsa soviètica hagué de deixar passar, malgrat tot, nombroses queixes i protestes ofegades. La discussió es va acabar tan de sobte com havia començat. El 27 de juny de 1936, l’Executiu feu d’un projecte infame una llei tres vegades infame. Fins alguns dels advocats patentats per la burocràcia s’incomodaren. Louis Fisher escrigué que la nova llei era, en suma, una deplorable equivocació. En realitat aquesta llei dirigida contra la dona, però que estableix per a les dames un règim d’excepció, és un dels fruits legítims de la reacció termidoriana.

La rehabilitació solemne de la família que es dugué a terme (coincidència providencial) ahora que la del ruble, ha estat una conseqüència de la insuficiència material i cultural de l’Estat. En compte de dir: encara som massa indigents i massa incultes per a establir relacions socialistes entre els homes, els nostres fills ho faran; els caps del règim recullen els trastos trencats de la família i imposen, sota l’amenaça dels pitjors rigors, el

dogma de la família, fonament sagrat del 'socialisme triomfal'. Cal mesurar amb força pena la profunditat d'aquest retrocés.

La nova legislació arrasa tot i amb tots, al literat com al legislador, al jutge i a la milícia, al periòdic i a l'ensenyament. Quan un jove comunista, honrat i càndid es permet d'escriure al seu periòdic: "*faries millor d'abordar la solució d'aquest problema. ¿Com pot la dona evadir-se de les estenalles de la família?*" rep un parell de desdenys i calla. L'alfabet del comunisme és considerat com una exageració d'esquerres. Els prejudicis durs i estúpids de les classes mitjanes incultes renaixen entre nosaltres amb el nom de nova moral. ¿I què passa en la vida quotidiana dels racons perduts de l'immens país? La premsa reflecteix en proporció ínfima la profunditat de la reacció termidoriana en l'àmbit de la família.

Com la noble passió dels predicadors creix en intensitat alhora que augmenten els vicis, el novè manament ha assolit gran popularitat entre les capes dirigents. Els moralistes soviètics no tenen més que renovar lleugerament la fraseologia. S'inicia una campanya contra els divorcis, massa fàcils i massa freqüents. El pensament creador del legislador anuncia ja una mesura 'socialista' que consisteix en cobrar el registre del divorci i en augmentar la tarifa en cas de repetició. De mena que no ens equivoquem en afirmar que la família renaix, al mateix temps que es consolida novament el paper educador del ruble. Cal esperar que la tarifa no serà un obstacle per a les classes dirigents. Les persones que disposen de bons apartaments, d'autos i d'altres elements de confort, arreglen sempre els seus assumptes privats sense publicitat supèrflua. La prostitució sols té un segell infamant i penós en els baixos fondos de la societat soviètica; en la cimera d'aquesta societat, on el poder s'uneix a la comoditat, revesteix la forma elegant de menuts serveis recíprocs i àdhuc l'aspecte de 'família socialista'. Sosnovski ja ens ha donat a conèixer la importància del factor 'auto-harem' en la degeneració dels dirigents.

Els 'amics' lírics i acadèmics de l'URSS tenen ulls per a no veure. La legislació del matrimoni instituïda per la Revolució d'Octubre, que aleshores fou objecte d'orgull legítim per a d'ella, s'ha transformat i desfigurat per amplis emprèstits presos del tresor legislatiu dels països burgesos. I, com si es tractés d'unir la burla a la traïció, els mateixos arguments que abans serviren per a defendre la llibertat incondicional del divorci i de l'avortament ('l'emancipació de la dona', 'la defensa dels drets de la personalitat', 'la protecció de la maternitat'), es repeteixen actualment per tal de limitar o prohibir un i l'altre.

El retrocés revesteix formes d'una hipocresia descoratjador i va molt més lluny del que exigeix la dura necessitat econòmica. A les raons objectives de retorn a les normes burgeses, tal com ara el pagament de pensions alimentàries al fill, s'ajunta l'interès social dels medis dirigents en arrelar el dret burgès. El motiu més imperiós del culte actual a la família és, sens cap dubte, la necessitat que té la burocràcia d'una jerarquia estable de les relacions socials i d'una joventut disciplinada per quaranta milions de llars que serveixen de recolze a l'autoritat i al poder.

Quan s'esperava confiar a l'Estat l'educació de les joves generacions, el poder, lluny de preocupar-se per sostenir l'autoritat dels majors, del pare i de la mare especialment, tractà, pel contrari, de separar els fills de la família per tal d'immunitzar-los contra els vells costums. Encara recentment, durant el primer període quinquennal, l'escola i les joventut comunistes sol·liciten àmpliament l'ajuda dels nens per desemascarar el pare ebri o la mare creient, per a avergonyir-los, per a tractar de 'reeducar-los'. Altra cosa és l'èxit assolit... De totes maneres, aquest mètode minava les bases mateixes de

l'autoritat familiar. En aquest domini es realitzà una transformació radical que no estigué desproveïda d'importància. El quint manament s'ha tornat a posar en vigor alhora que el novè, sense invocació a l'autoritat divina pel moment, cert; però l'escola francesa tampoc usa aquest atribut, la qual cosa no li impedeix inculcar la rutina i el conservadorisme.

El respecte a l'autoritat dels majors ja ha provocat, fora d'això, un canvi de política envers la religió. La negació de Deu, els seus miracles i ajudants, era l'element de divisió més greu que el poder revolucionari feia intervenir entre pares i fills. Sobrepasat el progrés de la cultura, de la propaganda seriosa i de l'educació científica, la lluita contra l'església, dirigida per homes del tipus Iaroslavski, degenerava freqüentment en bufonades i vexacions. L'assalt als cels s'ha aturat com també l'assalt a la família. Curosa de la seua reputació, la burocràcia ha demanat als joves ateus que deposen llurs armes i es dediquen a llegir. Açò no és més que un començament. Un règim de neutralitat irònica s'estableix poc a poc respecte a la religió. Primera etapa. No seria difícil predir-ne la segona i la tercera, si el curs dels esdeveniments depengués sols de les autoritats establertes.

La hipocresia de les opinions dominants eleva, sempre i en tots els llocs, al cub o al quadrat, els antagonismes socials; aquesta és, si fa o no fa, la llei del desenvolupament de les idees traduïda a llenguatge matemàtic. El socialisme, si mereix eixe nom, significa relacions desinteressades entre els homes, una amistat sense enveja ni intriga, l'amor sense càlculs envilidors. La doctrina oficial declara que aquestes normes ideals ja s'han realitzat, amb tanta més autoritat com més enèrgiques són les protestes de la realitat contra semblants afirmacions. El nou programa de les joventuts comunistes soviètiques, adoptat en abril de 1936, diu: "*Una nova família, del floriment de la qual s'encarrega l'Estat soviètic, s'ha creat sobre el terreny de la igualtat real de l'home i la dona*". Un comentari oficial afegeix: "*La nostra joventut sols cerca al company o companya per amor. El matrimoni burgès d'interessos no existeix en la nostra generació*". (Pravda, 4 d'abril de 1936). Açò és prou cert quan es tracta d'obers i obreres joves. Però el matrimoni per interès està molt poc estès entre els obrers dels països capitalistes. Passa tot el contrari en les capes mitjanes i superiors de la societat soviètica. Els nous grups socials es subordinen automàticament al domini de les relacions personals. Els vicis engendrats pel poder i pels diners entorn de les relacions sexuals, floreixen en la burocràcia soviètica com si aquesta tingués el propòsit d'encalçar a la burgesia d'Occident.

En contradicció absoluta amb l'afirmació de 'Pravda' que acabem de citar, 'el matrimoni soviètic per interès' ha ressuscitat, la premsa soviètica convé en això, siga per excés de franquesa o bé per necessitat. La professió, el salari, la col·locació, el nombre de galons en la màniga, adquireixen un significat creixent puix que els problemes de calçat, de pells, d'allotjament, banys i (somni suprem) d'auto, s'uneixen a d'ell. La simple lluita per una habitació uneix i desuneix en Moscou a no poques parelles l'any. El problema dels pares ha atès una importància excepcional. És convenient tenir de sogre a un oficial o a un comunista influent; i com de sogra, a la germana d'un gran personatge. Qui es sorprendrà? Pot ser d'altra forma?

La desunió i la destrucció de les famílies soviètiques en què el marit, membre del partit, membre actiu del sindicat, oficial o administrador, s'ha desenrotllat i adquirit nous gustos mentre que la dona, oprimida per la família, ha romàs en l'antic nivell, forma un dels capítols més dramàtics del llibre de la societat soviètica. El camí de dues generacions de la burocràcia soviètica està assenyalat per les tragèdies de les dones

endarrerides i abandonades. El mateix fet s'observa actualment en la jove generació. Es trobaran, sens dubte, més grolleria i crueltat en les esferes superiors de la burocràcia, allà on els entremetadors poc cultivats, que creuen que se'ls deu tot, són un elevat percentatge. Els arxius i les memòries revelaran un dia vertaders crims, comesos contra les antigues esposes i les dones en general pels predicadors de la moral familiar i de les 'alegries' obligatòries de la 'maternitat', inviolables front a la justícia.

No, la dona soviètica encara no és lliure. La igualtat completa presenta també molts més avantatges per a les dones de les capes superiors que viuen del treball burocràtic, tècnic, pedagògic, intel·lectual en general que no per a les obreres i, especialment, les camperoles. Mentre que la societat no estiga capacitada per a assumir les càrregues materials de la família, la mare no pot desenvolupar amb èxit una funció social si no disposa d'una esclava blanca, nodrissa, cuinera, etc. Dels quaranta milions de famílies que formen la població de l'URSS el 5, pot ser que el 10, per cent funden directament o indirecta llur benestar sobre el treball d'esclaves domèstiques. El nombre exacte de criades en l'URSS fóra tan útil per apreciar, des d'un punt de vista socialista, la situació de la dona, com tota la legislació soviètica, per progressista que aquesta siga. Però justament per això és que l'estadística amaga a les criades en la rúbrica d'obreres o 'diversos'.

La condició de la mare de família, comunista respectada que té una serventa, un telèfon per fer les seues comandes als magatzems, un auto per al transport, etc., és força poc similar a la de l'obrero que recorre les tendes, fa els menjars, duu els seus fills del jardí d'infància a casa (quan hi ha per a ella un jardí d'infància). Cap etiqueta socialista pot amagar aquest contrast social, no menys gran que aquell que distingeix en tot país d'Occident a la dama burgesa de la dona proletària.

La vertadera família socialista, alliberada per la societat de les pesades i humiliants càrregues quotidianes, no tindrà necessitat de cap reglamentació i la simple idea de les lleis sobre el divorci i l'avortament no li semblaran millor que el record de les zones de tolerància o dels sacrificis humans. La legislació d'Octubre havia donat un pas atrevit cap ella. L'Estat endarrerit del país, des dels punts de vista econòmic i cultural, ha provocat una cruel reacció. La legislació termidoriana retrocedeix cap els models burgesos, no sens cobrir la seua retirada amb frases enganyoses sobre la santedat de la 'nova' família. La inconsistència socialista es dissimula ací també sota una respectabilitat hipòcrita.

Als observadors sincers els crida l'atenció, sobretot en allò que es refereix als nens, la contradicció entre els principis elevats i la trista realitat. Un fet com el de recórrer a extremats rigors penals contra els nens abandonats, pot suggerir que el pensament de la legislació socialista en favor de la dona i del nen no és més que una hipocresia. Els observadors del gènere oposat es senten seduïts per l'amplitud i generositat del projecte que ha pres forma de lleis i d'òrgans administratius; davant les mares, les prostitutes i els nens abandonats a la misèria, aquests optimistes es diuen que l'augment de les riqueses materials donarà, poc a poc, sang i carn a les lleis socialistes. No és fàcil dir quina d'aquestes dues maneres de pensar és més falsa i perjudicial. Cal patir ceguesa històrica per no veure l'envergadura i l'audàcia del projecte socialista, la importància de les primeres fases de la seua realització i les vastes possibilitats obertes. Però tampoc és possible deixar d'indignar-se per l'optimisme passiu i, en realitat, indiferent, dels que tanquen els ulls front l'augment de les contradiccions socials i es consolen mitjançant les perspectives d'un pervindre les claus del qual es proposen respectuosament deixar a la burocràcia. ¡Com si la igualtat del home i la dona no s'hagués transformat, als ulls de

la burocràcia, en la igualtat de la carència de tot dret! ¡Com si estigués escrit que la burocràcia no pot establir un nou jou en compte d'aportar la llibertat!

La història ens ensenya moltes coses sobre l'esclavització de la dona per l'home, sobre la d'ambdós pels explotadors i sobre els esforços dels treballadors que, tractant de treure's el jou a preu de llur sang, en realitat no aconsegueixen en realitat més que canviar de cadenes. La història, en definitiva, no diu altra cosa. Ens falten, però, exemples positius sobre la manera d'alliberar efectivament al nen, a la dona i a l'home. Tota l'experiència del passat és negativa i inspira desconfiança als treballadors cap els tutors privilegiats i incontrolats.

LA LLUITA CONTRA LA JOVENTUT

Tot partit revolucionari troba, al principi, un recolze en la jove generació de la classe triomfant. La senilitat política s'expressa per la pèrdua de la capacitat per a arrossegar a la joventut. Els partits de la democràcia burgesa, eliminats de l'escena, es veuen obligats d'abandonar la joventut a la revolució o el feixisme. Quan el bolxevisme vivia en la il·legalitat fou sempre el partit dels joves obrers. Els menxevics es recolzaven en els mitjans superiors i de més edat de la classe obrera, no sense enorgullir-se d'això i mirar de dalt a baix als bolxevics. Els esdeveniments mostraren implacablement el seu error; en el moment decisiu, la joventut arrossegà als homes d'edat madura i fins als vells.

La sacsejada revolucionària imprimí un formidable impuls a les noves generacions soviètiques, arrancant-les d'un colp dels costums conservadors i revelant-les aquest gran secret (el primer dels secrets de la dialèctica): no hi ha res d'etern sobre la terra i la societat està construïda amb materials plàstics. ¡Quan estúpida és la teoria de les races invariables a la llum de les experiències de la nostra època! L'URSS és un prodigiós bressol on es refon el caràcter de desenes de nacionalitats. La mística de 'l'ànima eslava' ha estat escombrada com una escòria.

Però l'impuls rebut per les joves generacions encara no es canalitza en una obra històrica corresponent. És veritat que la joventut és molt activa en l'àmbit econòmic. L'URSS compta amb 7 milions d'obriers menors de 23 anys; 3.140.000 en la indústria, 700.000 en les vies fèrries, 700.000 als tallers. En les noves fàbriques gegantines, els obrers joves constitueixen prop de la meitat de la mà d'obra. Els kolkhozs compten actualment amb 1.200.000 joves comunistes. Centenars de milers de joves comunistes han estat mobilitzats durant els darrers anys a les canteres, els jaciments d'hulla, els boscos, les mines d'or, l'Àrtic, a Sakhalin o al riu Amur, on es construeix una nova ciutat, Komsomolsk (literalment: JC-ciutat). La nova generació proporciona treballadors de xoc, obrers de mèrit, stakhanovistes, contramestres, administradors subalterns. Estudia i amb aplicació en la major part dels casos. És encara més activa en l'àmbit dels esports més audaçs com ara el paracaigudisme, i els més bel·licosos, com ara el tir. Els emprenedors i els intrèpids s'uneixen a expedicions perilloses de tota mena.

“La major part de nostra joventut, [deia fa poc Schmidt, l'explorador ben conegut de les regions polars] aspira al treball difícil”. És, certament, veritat. No obstant, en tots els dominis, la generació posrevolucionària encara està sota tutela. Què ha de fer i com

fer-ho li ho indiquen els superiors. La política, forma suprema del comandament, resta íntegrament en mans d'allò que es nomena la vella guàrdia. I alhora que dirigeix a la joventut discursos molt cordials, i a voltes aduldors, els vells serveixen zelosament el seu monopoli.

Engels, com que no concebia el desenvolupament de la societat socialista sense 'l'agonia' de l'Estat, és a dir, sense la substitució de totes les institucions policíiques per l'autoadministració dels productors i consumidors, atribuïa la consumació d'aquesta tasca a la jove generació "*que creixerà sota les noves condicions de llibertat i es trobarà capacitada per destruir tot el vell caos de l'estatisme*". Lenin afegia: "*de tot estatisme, inclús del de la república democràtica*". Eixa era, al remat, la idea que Engels i Lenin tenien de la perspectiva de l'edificació de la societat socialista: la generació que ha conquistat el poder, la vella guàrdia, comença la liquidació de l'Estat; la generació següent acaba la tasca.

Què passa en realitat? El 43% de la població de l'URSS ha nascut després de la Revolució d'Octubre. Si es fixa el límit de les generacions als 23 anys, en resulta que més del 50% de la població soviètica no assoleix aquest límit, de manera que més de la meitat de la població no té l'experiència d'altre règim que no siga els soviets. Però, justament, aquestes joves generacions no es formen en 'les condicions de llibertat' que pensava Engels ans al contrari es formen sota el jou intolerable de la capa dirigent que, segons la ficció oficial, feu la Revolució d'Octubre. En la fàbrica, en el kolkhozs, en el quarter, en la universitat, en l'escola i fins en el jardí d'infància, i, si de cas, en la casa bressol, les principals virtuts de l'home són la fidelitat al cap i l'obediència sens discussió. Molts dels aforismes pedagògics dels darrers temps podrien haver estat copiats de Goebbels, si és que el mateix Goebbels no els hagués pres, en gran part, dels col·laboradors de Stalin.

L'ensenyament i la vida social dels escolars i dels estudiants estan profundament penetrats de formalisme i d'hipocresia. Els nens han après a prendre part en nombroses reunions mortalment ensopides, amb la seua inevitable presidència d'honor, l'encesada dels amats caps, els debats conformistes estudiats per endavant; reunions en què, com en les dels aduldats, es diu una cosa i es pensa una altra. Si els cercles d'escolars més innocents tracten de crear un oasi em mig d'aquest desert, atreuen sobre d'ells cruels mesures de repressió. La GPU intervé en l'escola anomenada 'socialista' per a introduir, mitjançant la delació i la traïció, un terrible element de desmoralització. Els més reflexius dels pedagogs i dels autors de llibres infantils, malgrat el seu optimisme oficial, no sempre poden amagar el seu espant front la coerció, la hipocresia i el fàstic que aclaparen l'escola.

Desproveïdes de l'experiència de la lluita de classes i de la revolució, les joves generacions sols podrien madurar per una participació conscient en la vida social al si d'una democràcia soviètica, aplicant-se a l'estudi de les experiències del passat i de les lliçons del present. El pensament i el caràcter personal no poden desenrotllar-se sense crítica però la possibilitat més elemental de canviar d'idees, d'enganyar-se, de verificar i rectificar els errors propis i d'altri, li està prohibida a la joventut soviètica. Tots els problemes, incloent-hi els que li concerneixen, es resolen sense tindre-la em compte. Sols se li permet executar les ordres i cantar hosannes. A la primera paraula de crítica, la burocràcia respon agafant pel coll a qui l'ha pronunciada. Tot el que la joventut té d'indòcil i de qualitats, és sistemàticament reprimat, eliminat o físicament exterminat. Així s'explica el fet que els milions i milions de joves comunistes no hagen produït, fins hui, una sola personalitat notable.

En dedicar-se a la tècnica, les ciències, la literatura, els esports, els escacs, la joventut sembla aprendre les activitats més importants; en tots eixos dominis rivalitza amb l'antiga generació mal preparada, l'encalça i supera en moltes ocasions. Però a cada contacte amb la política es crema els dits. En conseqüència li queden tres possibilitats: assimilar-se a la burocràcia i fer carrera; sotmetre's en silenci, absorbir-se en el treball econòmic, científic o en la seua petita vida privada; llençar-se a la il·legalitat, aprendre a combatre i temprar-se per al futur. La carrera burocràtica sols està oberta a una petita minoria; en l'altre pol, una petita minoria arriba a l'oposició. El grup intermediari és molt heterogeni. Sota el jou opressor es menen processos extremadament significatius, encara que ocults, que tindran gran importància per a determinar el pervindre de l'URSS.

Les tendències ascètiques de l'època de la guerra civil cediren el lloc, en el període de la NEP, a estats d'esperit més epicuris, per no dir més àvids de plaer. El primer període quinquennal fou novament d'un ascetisme involuntari, però solament per a les masses i la joventut; els dirigents ja havien assolit instal·lar-se en les posicions del benestar personal. El segon període quinquennal està impregnat, indubtablement, per una viva reacció contra l'ascetisme. La preocupació pels avantatges personals guanya al conjunt de la població i, sobretot, als joves. El fet és que la petita minoria que aconsegueix elevar-se sobre les masses té, en la jove generació soviètica, la possibilitat d'encalçar els medis dirigents. Per altra banda, la burocràcia forma i selecciona conscientment als seus funcionaris i arribistes.

“La joventut soviètica ignora el desig d'enriquir-se, la mesquinesa petitburgesa, el baix egoisme”, assegurava el principal informador al congrés de les joventuts comunistes d'abril de 1936. Aquestes paraules sonen manifestament a fals front una consigna dominant en l'actualitat: *“comoditat i anar amb compte”*, front als mètodes del treball a escar, de les primes i de les condecoracions. El socialisme no és ascètic, s'oposa profundament a l'ascetisme cristià, com a tota religió, per la seua relació amb aquest món i sols amb d'ell: la persona humana no comença amb l'anhel per la vida còmoda, sinó on aquest anhel acaba. Però a cap generació li està donat de botar per sobre del seu propi cap; pel moment, tot el moviment stxhanovista està fonamentat sobre el 'baix egoisme'. El seu únic patró de mesura, que és el nombre de pantalons i corbates guanyats al preu del treball, comprova justament la 'mesquinesa petitburgesa'. Admetem que aquesta fase històrica siga necessària; aleshores, però, cal veure-la com és. El restabliment de les relacions comercials obri, indiscutiblement, la possibilitat d'una milloria sensible del benestar individual. Si els joves soviètics volen ser enginyers, no és perquè l'edificació socialista els seduisca tant sinó perquè els enginyers estan molt millor pagats que no els metges o els professors. Quan tendències d'aquesta classe es precisen en una atmosfera d'opressió espiritual i de reacció ideològica, mentre els dirigents ajuden conscientment als instints dels arribistes, la formació d'una 'cultura socialista' es redueix pel moment, a una educació egoista de les més antisocials.

No obstant això, seria calumniar grollerament a la joventut soviètica presentar-la com dominada, exclusivament o principalment, pels interessos personals. No, en el seu conjunt és generosa, intuïtiva, emprendedora; l'arribisme sols tenyeix la superfície, però en les seues profunditats viuen diverses tendències sovint informes, l'heroisme vital de les quals cerca profit. El nou patriotisme soviètic es nodreix, en part, d'aquestes aspiracions. Aquest és certament molt fondo, sincer i dinàmic. Però també pateix del desacord entre els joves i els vells.

Els pulmons joves i sans troben insuportable l'atmosfera d'hipocresia, inseparable del Termidor, és a dir, de la reacció que encara es veu obligada a vestir-se el mantell de la revolució. El viu contrast entre les consignes socialistes i la realitat vivent, arruïna la confiança en el cànon oficials. Molts joves adopten respecte a la política una actitud desdenyosa, i accentuen en la forma de comportar-se la grolleria, inclús una actitud llicenciosa. En molts casos, probablement en la majoria d'ells, l'indiferentisme o el cinisme no són més que les formes primitives del descontentament i del desig contingut de caminar per la seua pròpia voluntat. L'exclusió de les joventuts i del partit, l'arrest i l'exili de centenars de miler de joves 'guàrdies blancs' i 'd'oportunistes', per una banda i, per l'altra, de bolxevics-leninistes, donen la prova que les fonts de l'oposició política conscient, de dretes o d'esquerres, no s'exhaureixen; ben al contrari, han sorgit amb nova força durant els dos o tres darrers anys. Al capdavant, els més impacients, els més ardents, els menys equilibrats, ferits en els seus sentiments o interessos, es tornen vers la venjança terrorista. Eixe, si fa o no fa, és l'espectre de l'estat d'esperit polític de la joventut soviètica.

La història del terrorisme individual en l'URSS assenyala amb força les etapes de l'evolució general del país. En l'aurora del poder dels soviets, els Blancs i els socialistes revolucionaris organitzaren atemptats terroristes en l'ambient de la guerra civil. Quan les antigues classes posseïdores han perdut tota esperança de restauració, el terrorisme acaba. Els atemptats dels kulaks que s'han perllongat fins aquests dies han tingut un caràcter local; completaven una guerrilla en contra del règim. El terrorisme més recent no es recolza sobre les antigues classes dirigents ni en els camperols acomodats. Els terroristes de la darrera generació es recluten exclusivament entre la joventut soviètica, entre les joventuts comunistes i el partit, amb freqüència fins entre els fills dels dirigents. Completament incapaç de resoldre els problemes que es proposa, el terrorisme individual té, tanmateix, la major importància simptomàtica perquè caracteritza l'aspresa de l'antagonisme entre la burocràcia i les vastes masses populars, especialment la joventut.

En suma: embriaguesa econòmica, paracaigudisme, expedicions polars, indiferentisme demostratiu, 'romanticisme del bergant', mentalitat terrorista i actes terroristes ocasionals (aquest total prepara una explosió de descontentament dels joves contra la insuportable tutela dels vells). La guerra podria servir, evidentment, de vàlvula de seguretat als vapors acumulats d'aquest descontentament. Però no per molt de temps. La joventut adquiriria ràpidament el tremp dels combatents i l'autoritat que ara li manca. Mentrestant l'autoritat dels vells sofriria un colp irreparable. En el millor dels casos la guerra no concediria a la burocràcia més que una moratòria; a la fi de les hostilitats, el conflicte polític seria més agut.

Naturalment fóra unilateral limitar els problemes de l'URSS al de les generacions. La burocràcia compta amb no pocs vells que li són enemics, declarats o ocults, així com també hi ha centenars de milers de buròcrates complets entre els joves. Però de qualsevol banda que isca l'atac contra les capes dirigents, ja siga de dretes o d'esquerres, els atacants reclutaran les seues forces principals entre la joventut ofegada, descontenta i privada dels drets polítics. La burocràcia ho compren perfectament ja que posseeix una extrema sensibilitat per a tot allò que l'amenaça i tracta, naturalment, de consolidar d'antuvi les seues posicions. Les seues trinxeres principals, les seues plataformes de ciment s'enlairen, principalment, contra la jove generació.

Ja hem mencionat el X Congrés de les joventuts comunistes que es reuní en el Kremlin, en abril de 1936. Naturalment, ningú ha tractat d'explicar perquè, contràriament als

estatuts, aquest congrés no s'havia reunit durant cinc anys. Ben al contrari, immediatament es compregué que, seleccionat i filtrat amb la major cura, es reunia per a expropiar, en el sentit polític, a la joventut: segons els seus nous estatuts, el Komsomol, (les JC) perden, inclús jurídicament, el dret de participar en la vida social. La instrucció i l'educació, són, des d'ara, les seues úniques esferes d'acció. El secretariat general de les JC declarà per ordres dels seus superiors: "*Hem de... deixar de parlar sobre el pla industrial i financer, la base del preu de cost, l'equilibri dels comptes i totes les altres tasques del govern. Com si nosaltres les decidirem!*" El país sencer podria repetir aquestes darreres paraules: "*Com si nosaltres les decidirem!*" L'ordre arrogant de 'deixar de parlar', que no suscità en un congrés ultrasotmès cap entusiasme, pareix tant més sorprenent quant la llei soviètica senyala la majoria política als 18 anys, concedint a partir d'eixa edat el dret de vot als joves d'un i d'altre sexe, i, encara que el límit d'edat dels joves comunistes era, segons els antics estatuts, de 23 anys, la tercera part dels membres de l'organització era major d'edat. El congrés dugué a terme, simultàniament, dues reformes: legalitzà la participació dels adults en les joventuts, augmentant així el nombre de komsomols-electors; i privà a l'organització del dret de immiscir-se, no solament en la política general (cosa sobre la que hi hauria molt que parlar) sinó, a més a més, en els problemes corrents de l'economia. L'augment del límit d'edat està dictat per la dificultat de passar automàticament del Komsomol al partit. La supressió dels drets polítics, i inclús de la seua simple aparença, es deu a la voluntat de supeditar, completament i definitiva, els komsomols al partit depurat. Les dues mesures, aparentment contradictòries, tenen la mateixa causa, i aquest és la por que la jove generació inspira a la burocràcia.

Els informadors del congrés, complint, segons les seues pròpies confessions, missions que els havia confiat Stalin, (aquestes advertències tendien a evitar tota discussió) explicaren la finalitat de la reforma amb una franquesa més be sorprenent: "*No tenim necessitat d'un segon partit*". Açò era reconèixer que, segons l'opinió dels dirigents, si no el mataben definitivament, el Komsomol amenaçava de convertir-se en un segon partit. I, com que per a determinar les possibles tendències d'aquest partit virtual, l'informador afegí aquesta advertència: "*En el seu temps, Trotski tractà d'inculcar a la joventut, amb la que flirtejava per demagògia, la idea antileninista i antibolxevic d'un segon partit*", etc. L'al·lusió del informador tanca un anacronisme: en realitat, Trotski es limità en determinada època a advertir que la burocratització ulterior del règim provocaria inevitablement la ruptura amb els joves i amenaçaria de fer nàixer un segon partit. Poc importa; els esdeveniments, en confirmar aquesta advertència, han constituït un programa. El partit degenerat sols conserva el seu poder d'atracció cap els arribistes. Els joves i les joves honrats i capaços de pensar han d'estar descoratjats pel servilisme bizantí, la falsa retòrica que cobreix els privilegis i l'arbitrarietat, la xerrameca dels mediocres buròcrates acostumats a llençar-se encensades uns a d'altres; i per tots eixos mariscals que si és ben cert que no han baixat els estels del cel sí que se'ls han penjat tots a l'uniforme. No es tracta, doncs, de l'amenaça d'un segon partit, única força susceptible de continuar la Revolució d'Octubre. La modificació dels estatuts de les JC, inclús que fos reforçada per mesures policíiques, no impedirà, és clar, que la joventut adquireisca força viril per a oposar-se a la burocràcia.

De quina banda s'orientarà la joventut en cas de trastorn polític? Sota quines banderes es reunirà? Segurament, ningú pot en aquests moments respondre a eixes preguntes i la joventut mateixa menys que ningú. Tendències contradictòries sol·liciten la seua consciència. Al capdavall, són esdeveniments històrics d'una importància mundial aquells que determinen a les masses a pronunciar-se: guerra, nous èxits del feixisme, o,

a la inversa, victòria de la revolució proletària en Occident. En tot cas, la burocràcia es convencerà que aquesta joventut sense drets constitueix en la història un factor explosiu de primer ordre.

En 1894, l'autocràcia russa, per boca del jove tsar Nicolau II, responia als membres dels zemstvos que expressaven tímidament el desig de ser admesos en la vida política: "*Somnis insensats!*" Paraules memorables. En 1936, la burocràcia respon a les aspiracions encara confuses de la jove generació soviètica amb l'ordre brutal de 'parar les xerrameques'. Aquestes paraules també entraran en la història. El règim stalinista no les pagarà menys cares que el règim al capdavant del qual es trobava Nicolau II.

NACIÓ I CULTURA

La política nacional del bolxevisme, en assegurar la victòria de la Revolució d'Octubre, ajudà a l'URSS a sostindre's, malgrat les forces centrífugues de l'interior i l'hostilitat dels països veïns. La degeneració burocràtica ha atacat rudement aquesta política. Lenin es preparava, justament, a lliurar un primer combat contra Stalin, precisament sobre la qüestió nacional, en el XII Congrés del partit a la primavera de 1923. Però hagué d'abandonar el treball abans que el congrés es reunís. Els documents que redactava aleshores, estan encara sota les claus de la censura.

Les necessitats culturals de les nacions despertades per la revolució exigeixen la més ampla autonomia. Però l'economia sols pot desenrotllar-se satisfactòriament si totes les parts de la Unió es sotmeten a un pla centralitzat de conjunt. L'economia i la cultura no estan separades per muralles; passa, doncs, que les tendències a l'autonomia cultural i a la centralització econòmica entren en conflicte. No obstant, no n'hi ha antagonisme irreductible. No obstant que no tenim, ni tampoc podem tindre, una fórmula ja feta per a resoldre aquest conflicte, la voluntat de les masses interessades existeix i sols la seua participació efectiva en la decisió quotidiana del seu propi destí pot, en cada etapa donada, traçar el límit entre les reivindicacions legítimes i la centralització econòmica i les exigències vitals de les cultures nacionals. Tota la desgràcia ve de que la voluntat de la població de l'URSS, encarnada pels seus diversos elements nacionals, està falsificada completament per la burocràcia que sols considera l'economia i la cultura des del punt de vista dels interessos específics de la capa dirigent i de les seues facilitats de govern.

Es cert que la burocràcia continua complint en aquests dominis determinat treball progressista, encara que amb enormes despeses generals. Açò es relaciona, sobretot, amb les nacionalitats endarrerides de l'URSS, nacionalitats que han de passar necessàriament per un període més o menys llarg d'emprèstits, imitacions i assimilació. La burocràcia els construeix un pont cap als beneficis elementals de la cultura burgesa i, particularment, preburgesa. Amb respecte a diverses regions i nacionalitats, el règim realitza, en àmplia mesura, l'obra històrica que Pere I i els seus companys realitzaren en la vella Moscòvia; però a més vasta escala i amb un ritme més ràpid.

En aquests moments, en l'URSS s'imparteix l'ensenyament en vuitanta idiomes almenys. S'ha necessitat, per a la majoria d'ells, crear alfabetos o reemplaçar els alfabetos

asiàtics, massa aristocràtics, per alfabets llatins més a l'abast de les masses. Apareixen periòdics en d'altres tantes llengües, periòdics que fan conèixer als pastors nòmades i als cultivadors primitius els elements de la cultura. Les llunyanes regions de l'Imperi, antigament abandonades, veuen sorgir indústries; el tractor destrueix els vells costum que encara guarden quelcom de clan. Alhora que l'escriptura, apareixen la medicina i l'agronomia. No és fàcil apreciar aquesta construcció de noves capes de la humanitat. Marx no s'equivocava en dir que la revolució és la locomotora de la història.

Però les locomotores més poderoses no fan miracles: no canvien pas les lleis de l'espai, no fan més que accelerar el moviment. La necessitat de donar a conèixer a desenes de milions d'homes l'alfabet, el periòdic, les regles més simples de la higiene, mostra quins camins cal recórrer abans que es puga plantejar, en realitat, el problema d'una nova cultura socialista. Per exemple, la premsa publica que els pirates de la Sibèria Occidental, que fins llavors no sabien rentar-se, tenen en l'actualitat, "*en moltes aldees, banyals als que s'hi acudeix de trenta quilòmetres al voltant*". Aquest exemple, pres d'allò més baix de la cultura, sols fa que ressaltar el nivell de moltes altres conquestes, i no sols en les regions endarrerides i allunyades. Quan el cap del govern, per a mostrar l'augment de la cultura, diu que la demanda de "*llits de ferro, rellores, roba teixida, sueters, bicicletes, augmenta en els kolkhozs*", açò significa sols que els camperols acomodats comencen a servir-se dels productes de la indústria, que des de fa molt de temps coneixen els camperols d'Occident. La premsa repeteix dia a dia les seues prèdiques sobre 'el comerç socialista civilitzat'. Es tracta, en realitat, de donar un nou aspecte net i atractiu als magatzems de l'Estat, d'equipar-los, de no deixar podrir les pomes; de vendre, alhora que les mitges, el fil per a sargir i, al capdavant, d'acostumar els venedors a tractar els clients amb atenció i cortesia; en una paraula: d'assolir el nivell acostumat del comerç capitalista. I encara s'està lluny d'assolir aquest fi, fi al que no hi ha, fora d'això, res de socialista.

Si ens allunyem, per un moment, de les lleis i de les institucions per a considerar la vida quotidiana de la gran massa de la població sense embriagar-nos d'il·lusions, hem de concloure que l'herència de la Rússia absolutista i capitalista és encara immensament superior, en els costums, que els gèrmens de socialisme. La mateixa població ho diu amb una força convincent quan mostra la seua avidesa d'apoderar-se, a la mínima millora, dels models fets a Occident. Els joves empleats soviètics, i amb freqüència els obrers joves, tracten d'imitar les maneres i els vestits dels enginyers i els tècnics americans que troben en la fàbrica. Les empleades i les obreres devoren amb els ulls a la turista estrangera per a vestir-se com ella i imitar els seus modals. L'afortunada que ho assoleix es transforma, al seu torn, en objecte d'imitació. En lloc dels 'bigudís' d'antany, les millor pagades es fan la permanent. La jove aprèn gustosa els 'balls moderns'. En cert sentit, açò són progressos. Pel moment, però, no expressen la superioritat del socialisme sobre el capitalisme sinó el predomini de la cultura burgesa sobre la cultura patriarcal, de la ciutat sobre el camp, del centre sobre la província, de l'Occident sobre l'Orient.

Els medis soviètics privilegiats imiten a les esferes superiors del capitalisme, i els diplomàtics, els directors de trusts, els enginyers que van freqüentment a Europa o a Amèrica són els arbitres en la matèria. La sàtira soviètica no diu una paraula d'això, puix que li està rigorosament prohibit tocar als 'deu mil' dirigents. Tanmateix, no és possible abstenir-se de senyalar amb alguna amargura que els alts emissaris soviètics a l'estranger no han sabut manifestar front la civilització capitalista un estil propi, ni tan sols una manera de ser personal. Han mancat de la fermesa interior que els hagués

permès de desdenyar les aparences visibles i servir les distàncies. Generalment, usen la seua ambició en distingir-se el menys possible dels esnobs burgesos més rematats. En una paraula, la major part d'ells no es senten representants d'un nou món, sinó nous, i es condueixen d'acord amb açò.

Dir que l'URSS persegueix en aquest moment l'obra cultural que els països avançats han conclòs fa molt de temps sobre la base del capitalisme no fóra, tanmateix, més que formular una semiveritat. Les noves formes socials no són, de cap de les maneres, indiferents; no es limiten a obrir a un país endarrerit la possibilitat d'encalçar el nivell dels països avançats sinó que els permeten d'arribar a ell molt més ràpidament del que ho ha fet l'Occident. La clau d'aquest enigma es troba sense cap treball: els 'pioners' de la burgesia han hagut d'inventar llur tècnica i aprendre a aplicar-la a l'economia i a la cultura mentre que l'URSS trobà un instrument ja fet, modern, i gràcies a la socialització dels mitjans de producció no l'aplica parcialment i poc a poc sinó d'un sol colp i a immensa escala.

Els caps militars del passat han alabat moltes vegades el paper civilitzador de l'exèrcit, sobretot en allò que es refereix als camperols. Sense que calga arribar a extasiar-nos front la civilització específica estesa pel militarisme burgès, no és possible, tanmateix, que desconeguem que nombrosos hàbits útils al progrés han estat introduïts en les masses populars mitjançant l'exèrcit; i no és una casualitat que els soldats i sots-oficials s'hagen trobat al capdavant de les revoltes en tots els moviments revolucionaris i, principalment, en els moviments camperols. El règim soviètic té la possibilitat d'obrar sobre la vida de les masses populars no sols mitjançant l'exèrcit sinó gràcies a tots els òrgans de l'Estat, del partit, de les joventuts comunistes i dels sindicats confosos amb l'Estat. L'assimilació dels models de la tècnica, de la higiene, d'arts, dels esports, en terminis molt més breus que els que foren necessaris per a la seua elaboració en la seua pàtria d'origen, està assegurada per les formes estatals de la propietat, per la dictadura política, per la direcció planificada.

Si la revolució d'Octubre no hagués produït més que aquesta acceleració de la velocitat això ja seria prou per a justificar-la històricament ja que el règim burgès declinant no s'havia mostrat capaç, en el darrer quart de segle, de fer progressar francament a un sol país endarrerit arreu del món. Però el proletariat rus feu la revolució amb finalitats molt més avançades. Qualsevol que siga el jou polític que pateix actualment, els seus millors elements no han renunciat al programa comunista ni a les grans esperances que representa. La burocràcia es veu obligada a adaptar-se al proletariat en l'orientació de la seua política, molt més, en la interpretació d'ella. Per això, cada pas cap avant en l'economia o en els costums, independentment de la seua explicació històrica vertadera o de la seua significació real per a la vida de les masses, es transforma oficialment en una conquesta inaudita, en una adquisició sense precedents de la 'cultura socialista'. És indubtable que posar el raspall de dents i el sabó a l'abast de milions d'homes, que ahir ni tan sols coneixien les més simples exigències de la neteja, és una gran obra civilitzadora. Però ni el sabó, ni el raspall de dents, ni tan sols els perfums reclamats per 'nostres dones' constitueixen la cultura socialista, sobretot, quan aquests pobres atributs de la civilització sols són accessibles a un 15% de la població.

La 'transformació dels pobres' de la que tan freqüentment es parla en la premsa soviètica, es realitza, veritat, a tota velocitat. Però en quina mesura és una transformació socialista? El poble rus no ha tingut en el passat ni reforma religiosa, com l'alemany, ni gran revolució burgesa, com el francès. En aquests dos bressols, si fem a una banda la revolució-reforma dels insulars britànics, del segle XVIII, s'ha format la individualitat

burguesa, fase de primera importància en el desenvolupament de la individualitat humana en general. Les revolucions russes de 1905 i de 1917 indicaven, forçosament, el despertar de la individualitat al si de les masses i la seua afirmació en un medi primitiu; d'aquesta manera, recollen, en menor escala i precipitadament, l'obra educativa de les reformes i de les revolucions burgeses d'Occident. Però molt abans que aquesta gran obra fora acabada, almenys en els seus grans lineaments, la revolució russa, nascuda al crepuscle del capitalisme, fón llençada per la lluita de classes als riels del socialisme. Les contradiccions en el domini de la cultura no fan més que reflectir i desviar les contradiccions socials i econòmiques resultants d'aquest bot. El despertar de la individualitat adquireix necessàriament, des d'aleshores, un caràcter més o menys petitburgès, en l'economia, la família, la poesia. La burocràcia s'ha transformat en l'encarnació d'un individualisme extrem, a cops sense fre. Admetent i alenant l'individualisme econòmic (treball a escar, parcel·les dels cultivadors, primes, condecoracions), reprimeix durament, per altra banda, les manifestacions progressistes de l'individualisme en l'esfera de la cultura espiritual (opinions crítiques, formació d'opinions personals, dignitat individual).

Com més elevat és el nivell d'un grup nacional, com més alta és la seua creació cultural, més profundament el toquen els problemes de la societat i de la personalitat i més doloroses li són les estenalles de la burocràcia, quan és que no intolerables.

En realitat, no pot parlar-se de l'originalitat de les cultures nacionals quan una sola batuta de director d'orquestra (més exactament, un sol garrot policíac) pretén dirigir les funcions intel·lectuals de tots els pobles de la Unió. Els periòdics (i els llibres) ucraïnesos, russo-blancs, georgians o tàrtars, no fan més que traduir els imperatius burocràtics en aqueixes llengües. La premsa moscovita publica diàriament la traducció russa de les odes dedicades als caps per llorejats poetes nacionals, miserables versificacions en realitat, que no difereixen unes de les altres més que pel grau de servilisme i d'insignificança.

La cultura gran-russa, que sofreix amb aquest règim casernari tant com les altres, viu sobretot mitjançant la vella generació formada abans de la revolució. La joventut sembla estar anorreada sota una llosa. No estem front una opressió d'una nacionalitat sobre l'altra, en el sentit propi de la paraula, sinó front l'opressió de totes les cultures nacionals, començant per la gran-russa, per un aparell policíac centralitzat. Tanmateix, no podem oblidar el fet que el 90% dels periòdics de l'URSS apareixen en rus. Si aquest percentatge està en contradicció flagrant amb la proporció numèrica dels russos en la població, correspon, és cert, a la influència pròpia de la civilització russa i el seu paper d'intermediari entre el pobles endarrerits i l'Occident. No obstant, ¿no cal veure en la part exageradament gran que se li atribueix als russos en les edicions (i naturalment no sols allí), un privilegi nacional de fet, privilegi de gran potència obtingut en detriment d'altres nacionalitats? Es molt possible.

Però aquest problema extremadament seriós, al que no es pot respondre categòricament més que per la col·laboració, l'emulació i la fecundació recíproca de les cultures, està solucionat en la vida actual per l'arbitratge sense apel·lació de la burocràcia. I com que el Kremlin és la seu del poder, com que la perifèria ha d'imitar el centre, la burocràcia central pren inevitablement una actitud russificadora, mentre que atribueix a les altres nacionalitats un sol dret indiscutible: cantar en el seu propi idioma els elogis de l'àrbitre.

* * *

La doctrina oficial de la cultura canvia amb les ziga-zaga econòmiques i les consideracions administratives; però en totes les seues variacions serva un caràcter absolutament categòric. La teoria de la 'cultura proletària', que fins ara havia romàs en segon pla, rep la investidura oficial alhora que la teoria del socialisme en un sol país. Els seus adversaris sostenien que la dictadura del proletariat és rigorosament transitòria; que, altrament que la burgesia, el proletariat no pensa en dominar durant llargues èpoques històriques, que la tasca de la generació actual de la nova classe dominant és, ans que res, assimilar allò que hi ha de preciós en la cultura burgesa; que com més proletari siga el proletariat (en d'altre paraules: com més garde les empentes del servatge del passat) menys capaç serà d'enlairar-se per sobre l'herència del passat; que les possibilitat d'una obra creadora nova no s'obriran, realment, més que a mesura que el proletariat es reabsorbsca en la societat socialista. Tot açò vol dir que la cultura socialista (i no una cultura proletària) està cridada a succeir a la cultura burgesa.

Polemitzant amb els teòrics d'un art proletari, producte de laboratori, l'autor d'aquestes línies escrivia: "*La cultura s'alimenta amb la sàvia de l'economia i es necessiten excedents materials perquè cresca, es complique i s'afine*". Ni fins i tot la solució feliç dels problemes econòmics elementals "*significaria en cap cas la victòria completa del socialisme, nou principi històric*". El progrés del pensament científic sobre les bases populars i el desenvolupament del nou art, comprovarien que el gra ha germinat i que la planta ha florit. Des d'aquest punt de vista, "*el desenvolupament de l'art és la prova més alta de la vitalitat i de la importància d'una època*". Aquest punt de vista, admès ahir, fou declarat, de sobte, en un text oficial com 'derrotista', i dictat per la 'descreença' en les forces creadores del proletariat. El període Stalin-Bukharin s'obrí. Des de feia ja temps, Bukharin era l'herald de la cultura proletària: Stalin mai hi havia pensat. En tot cas, ambdós professaven que el camí cap el socialisme es faria 'a pas de tortuga' i que el proletariat disposaria de desenes d'anys per a formar la seua cultura pròpia. Respecte al caràcter d'aquesta cultura, les idees dels nostres teòrics eren molt confuses com també poc ambicioses.

Els anys tempestuosos del primer pla quinquennal llençaren a baix la perspectiva de les passes de tortuga. Des de 1931, el país, fuetejat per una cruel fam, 'entrà en el socialisme'. Abans que els escriptors i artistes oficialment protegits pogueren crear un art proletari o, almenys, les primeres obres notables d'aquest art, el govern va fer saber que el proletariat s'havia reabsorbit en la societat sense classes. Mancava acomodar-se al fet que per a crear una cultura no havia disposat d'aquest factor indispensable: el temps. Els conceptes d'ahir foren oblidats immediatament i la 'cultura socialista' es posà a l'ordre del dia. Coneguem ja el seu contingut.

La creació espiritual necessita llibertat. La idea comunista que tracta de sotmetre la naturalesa a la tècnica i la tècnica a un pla per a obligar a la naturalesa a que done a l'home tot el que aquest necessita, i molt més, és una idea que es proposa un fi més elevat: el d'alliberar per a sempre les facultats creadores de l'home de totes les traves, dependències humiliants o dures obligacions. Les relacions personals, la ciència, l'art,

ja no hauran de patir cap pla imposat, cap ombra d'obligació. ¿En quina mesura la creació espiritual serà individual o col·lectiva? Això dependrà enterament dels creadors.

Altra cosa és el règim transitori. La dictadura expressa la barbàrie passada i no la cultura futura. Imposa necessàriament rudes restriccions a totes les activitats, compresa l'activitat espiritual. El programa de la revolució veia en això, des del principi, un mal necessari i es proposava allunyar poc a poc, a mesura que el nou règim es consolidés, totes les restriccions a la llibertat. En qualsevol cas, durant els anys més caldejats de la guerra civil, els caps de la revolució comprenien que si el Govern podia limitar la llibertat creadora, inspirant-se en consideracions polítiques, no podia, de cap de les maneres, manar en el domini científic, literari o artístic. Amb els seus gustos força 'conservadors', Lenin donava proves de la major circumspècció en matèria d'art, invocant freqüentment la seua incompetència. La protecció concedida pel Comissari del Poble per a la Instrucció Pública, Lunacarskij, a diverses formes de modernisme, inquietava a Lenin, però aquest es limitava a formular observacions iròniques en les seues converses privades i estava molt lluny de voler instituir en llei els seus gustos artístics i literaris. En 1924, en el llindar d'una nova època, l'autor d'aquest llibre formulava en els següents termes l'actitud de l'Estat envers les tendències de l'art: *“Col·locant per damunt de tot el criteri: a favor o en contra de la revolució, deixar-li, en el seu propi terreny, una llibertat completa”*.

Mentre que la dictadura tingué el recolze de les masses i la perspectiva de la revolució mundial, no va tenir por de les experiències, de la lluita de les escoles, puix que comprenia que una nova fase de la cultura sols podia preparar-se per aquest mitjà. Totes les fibres del gegant popular vibraven encara; pensava en veu alta per primera vegada des de feia mil anys. Les millors forces juvenils de l'art estaven tocades en allò més viu que tenien. En aquests primers anys rics d'esperança i d'intrepidesa, es crearen els models més preciosos de la legislació socialista i les millors obres de la literatura revolucionària. A eixa mateixa època pertanyen els millors films soviètics que, malgrat la pobresa dels mitjan tècnics, sorprengueren al món per la seua frescor i la intensitat del seu realisme.

En la lluita contra l'oposició al si del partit, les escoles literàries foren sufocades una rere l'altra. No sols es tractava de la literatura; la devastació s'estengué a tots els àmbits de la ideologia, amb més energia a causa de què era semiinconscient. Els dirigents actuals es consideren cridats a controlar políticament la vida espiritual i, alhora, dirigir el seu desenvolupament. El seu mandat sense apel·lació s'exerceix igualment en els camps de concentració, l'agronomia i la música. L'òrgan central del partit publica articles anònims molt semblants a manaments militars, reglamentant l'arquitectura, la literatura, la dramaturgia, el 'ballet', per no parlar de la filosofia, de les ciències naturals i de la història.

La burocràcia sent un temor supersticiós per tot allò que no li serveix i per tot allò que no compren. Quan exigeix una relació entre les ciències naturals i la producció té raó; però quan ordena als investigadors que sols s'assignen fins immediats, amenaça amb cegar les déus més precioses de la creació, incloent-hi les dels descobriments pràctics, que freqüentment es realitzen per vies imprevistes. Instruïts per una dura experiència, els naturalistes, els matemàtics, els filòlegs, els teòrics de l'art militar, eviten les grans generalitzacions per temor que un 'professor roig', que gairebé sempre és un arribista ignorant, no els llençe pesadament una cita de Lenin o Stalin. Defendre en tal ocasió el

seu pensament i dignitat científica és, amb tota seguretat, atreure's els rigors de la repressió.

Les ciències socials són les més maltractades. Els economistes, els historiadors, àdhuc els estadistes (no parlarem dels periodistes), es preocupen sobretot de no entrar, ni que siga indirectament, en contradicció amb les ziga-zaga actual de la política oficial. No es pot parlar de l'economia soviètica, de la política interior i exterior, més que cobrint-se bé els flancs i la reraguarda amb vulgaritats preses dels discursos del cap i donant-se-les, al capdavant, de demostrar que tot passa com si s'hagués previst de la millor de les maneres possibles. El conformisme que ha alliberat del cent per cent dels fàstics terrestres, duu, però, en ell mateix el seu propi càstig: l'esterilitat.

Encara que el marxisme siga formalment la doctrina oficial de l'URSS, durant els dotze anys últims no s'ha publicat una sola obra marxista (sobre economia, sociologia, història, filosofia) que meresca l'atenció o la traducció. La producció marxista no ix dels límits de la compilació escolàstica que no fa més que prendre de nou les velles idees aprovades i servir les mateixes cites, segons les necessitats del moment. Tirats per milions d'exemplars, els llibres i els follets que ningú necessita, fabricats amb mentides, adulacions i altres ingredients viscosos, es distribueixen en tots els racons de l'Estat. Els marxistes que podrien dir quelcom d'útil o personal estan engarjolats o obligats a callar. ¡Mentre que l'evolució de les formes socials planteja a cada instant problemes grandiosos!

L'honradesa, sense la qual no pot haver treball teòric, s'ha llençat al fang. Les notes explicatives, afegides als escrits de Lenin els transformen de dalt a baix en cada edició per a servir els interessos personals de l'estat major governamental, magnificant als 'caps', ennegrint als seus adversaris, esborrant determinats rastres... Els manuals d'història del partit i de la revolució pateixen el mateix tractament. Els fets es deformen, els documents s'oculden o, pel contrari, s'inventen; les reputacions es fabriquen o es destrueixen. La simple comparació de les edicions successives d'un mateix llibre en dotze anys, permet d'adonar-se'n de la degeneració del pensament i de la consciència dels dirigents.

El règim totalitari no és pas menys funest per a la literatura. La lluita de les tendències i de les escoles ha deixat el lloc a la interpretació de la voluntat dels caps. Tots els grups pertanyen obligatòriament a una organització única, espècie de camp de concentració de les lletres. Escriptors mediocres però ben 'dòcils', com Gladkov i Serafimovic, són proclamats com clàssics. Els escriptors dotats no saben fer-se la violència necessària, són perseguits per mentors sense escrúpols armats de cites. Es suïciden grans artistes; d'altres, cerquen el material del seu treball en un passat llunyà o simplement callen. Els llibres honrats i talentosos sols apareixen per atzar, com si s'escaparen de ser ofegats: són una mena de contraban.

La vida de l'art soviètic és un martirologi. Després de l'article-consigna de 'Pravda' en contra del formalisme, apareix entre els escriptors, els pintors, els directors teatrals i inclús els cantants d'òpera, una epidèmia de penediment. Tots desautoritzen els seus pecats d'ahir, abstenint-se, tret d'això i per prudència, de precisar el que és el formalisme. Les autoritats hagueren de detindre, mitjançant una nova directiva, aquest corrent massa nombrós d'abjuracions. Els parers literaris es revisen en unes quantes setmanes, els manuals són corregits; els carrers canvien de nom i s'alcen monuments

perquè Stalin ha fet una observació elogiosa sobre Maiakovski. La impressió que una òpera produeix als alts dignataris es transforma en una directiva per als compositors. El secretari de les JC diu en una conferència d'escriptors que: *"les indicacions del camarada Stalin fan la llei per tothom"* i se li aplaudeix malgrat que a alguns se'ls envermellisca la cara de vergonya. I com si es tractés d'infligir un ultratge suprem a la literatura, Stalin, que és incapaç de construir correctament una frase en rus, és declarat com un dels clàssics de l'estil. Aquest bizantinisme i aquest regne de la policia tenen quelcom de profundament tràgic, malgrat els seus aspectes bufonescos...

La fórmula oficial enuncia que la cultura ha de ser socialista pel seu contingut i nacional per la seua forma. Tanmateix, el contingut de la cultura socialista sols pot ser objecte d'hipòtesis si fa o no fa afortunades. A ningú li és possible d'assolir aquesta cultura sobre una base econòmica insuficient. L'art és molt menys capaç que la ciència d'anticipar-se al pervindre. Siga com siga, receptes com ara: 'representar l'edificació futura', 'mostrar la via del socialisme', 'transformar l'home', no proporcionen a la imaginació un recolze sensiblement major que una llista de preus de serres o que la guia de ferrocarrils.

La forma popular de l'art està identificada amb l'execució d'obres a l'abast de tothom. 'Pravda' declara: *"Allò que no és útil al poble, no pot tindre valor estètic."* Aquesta vella idea narodnik que aparta l'educació artística de les masses, adquireix un caràcter tant més reaccionari com més la burocràcia es reserva el dret de decidir quin és l'art del qual no té necessitat el poble; publica llibres a rampells i estableix la seua venda obligatòria sense deixar al lector la més minsa possibilitat d'elecció. Per a d'ella tot es redueix, al capdavall, a que l'art s'inspire en els seus interessos i trobe motius per a fer-la atraient a les masses populars.

Endebades! Cap literatura resoldrà aquest problema. Els mateixos dirigents es veuen obligats de reconèixer que *"ni el primer pla quinquennal, ni el segon, han suscitat un corrent de creació literària més potent que el que nasqué de la Revolució d'Octubre"*. L'eufemisme és de gran suavitat. En realitat, malgrat algunes excepcions, l'època termidoriana entrarà en la història com la dels mediocres, llorejats i astuts.

VIII

LA POLITICA EXTERIOR I L'EXERCIT

DE LA REVOLUCIÓ MUNDIAL A 'L'ESTATUS QUO'

La política exterior sempre ha estat continuació de la política interior puix que la dirigeix la mateixa classe dominant i persegueix els mateixos fins. La degeneració de la casta dirigent de l'URSS havia d'introduir una modificació corresponent en els fins i mètodes de la diplomàcia soviètica. La 'teoria' del socialisme en un sol país, enunciada per primera vegada a la tardor de 1924, es degué al desig d'alliberar la política estrangera dels Soviets del programa de la revolució internacional. No obstant, la burocràcia no volia trencar les seues relacions amb la Internacional Comunista ja que aquesta s'haguera transformat inevitablement en una organització d'oposició internacional, el que haguera estat força desagradable per a l'URSS en funció de la relació de les forces. Ben al contrari, com més s'apartava la política de l'URSS de l'antic internacionalisme, els dirigents més s'aferraven amb major força al timó de la III Internacional. Amb la seua denominació, la IC serví a nous fins. Aquests fins nous exigien homes nous. D'ençà de 1923 la història de la IC és la de la renovació del seu estat major moscovita i dels estats majors de les seccions nacionals mitjançant revolucions de palau, depuracions, exclusions, etc. En l'actualitat, la Internacional Comunista no és més que un aparell perfectament dòcil, disposat a seguir les ziga-zaga de la política estrangera soviètica.

La burocràcia no sols ha trencat amb el passat sinó que també ha perdut la facultat d'aprofitar-se de les seues lliçons capitals. Cal recordar que el poder dels soviets no s'hagués sostingut dotze mesos sense el recolze immediat del proletariat mundial, sobretot l'uropeu, i sense el moviment revolucionari dels pobles de les colònies. El militarisme austro-alemany no pogué menar a fons la seua ofensiva contra la Rússia dels Soviets perquè sentia al coll l'alè abrasador de la revolució. Les revolucions

d'Alemanya i d'Àustria-Hongria anul·laren, al cap de nou mesos, el tractat de Brest-Litovsk. Les revoltes de la flota del Mar Negre, en abril de 1919, feren que el govern de la Tercera República renunciés a estendre les operacions en el sud del país soviètic. Sota la pressió directa dels obrers britànics, el govern anglès evacuà el nord en setembre de 1919. Després de la retirada dels exèrcits rojos que anaven cap a Varsòvia, en 1920, un poderós corrent de protestes revolucionàries fou l'única cosa que impedí a l'Entente d'auxiliar a Polònia per a infligir als Soviets una derrota decisiva. Les mans de Lord Curzon, quan dirigí en 1923 el seu ultimàtum, quedaren lligades a causa de la resistència de les organitzacions obreres d'Anglaterra. Aquests episodis notables no estan aïllats, caracteritzen el primer període, el més difícil, de l'existència dels Soviets. Encara que la revolució no haja vençut en cap banda fora de Rússia, les esperances fonamentades a sobre d'ella no foren vanes.

El Govern dels Soviets firmà diversos tractats amb els Estats burgesos: el tractat de Brest-Litovsk en març de 1918; el tractat amb Estònia en febrer de 1920; el tractat de Riga amb Polònia, en octubre de 1920; i d'altres acords diplomàtics menys importants. Tanmateix ni al govern de Moscou ni a cap dels seus membres se'ls va acudir mai de presentar els seus socis burgesos com 'amics de la pau' ni, amb força menys raó, d'invitar als partits comunistes d'Alemanya, Estònia o Polònia, a que sostingueren amb els seus vots als governs burgesos signataris d'aquests tractats. Precisament aquest problema té una importància decisiva per a l'educació revolucionària de les masses. Els Soviets no podien deixar de signar la pau de Brest-Litovsk, al igual que els vaguistes esgotats no poden refusar les condicions més dures del patró; però l'aprovació d'aqueix tractat per la socialdemocràcia alemanya, sota la forma hipòcrita d'abstenció en el vot, fou condemnada pels bolxevics com un recolze als bergants i a la seua violència. Malgrat que quatre anys més tard es signà el tractat de Rapallo sobre les bases d'una igualtat formal de les parts contractants, si el partit comunista alemany hagués pensat en expressar en eixa ocasió la seua confiança a la diplomàcia del seu país, hagués estat exclòs immediatament de la Internacional. La idea bàsica de la política estrangera dels Soviets era que els acords comercials, diplomàtics i militars de l'Estat soviètic amb els imperialistes, acords inevitables, en cap cas devien frenar o debilitar l'acció del proletariat als països capitalistes interessats doncs que la salut de l'Estat obrer no està assegurada, en última anàlisi, més que pel desenrotllament de la revolució mundial. Quan Chicherin proposà, durant la preparació de la conferència de Ginebra, introduir en la constitució soviètica modificacions 'democràtiques' per tal de satisfer a 'l'opinió pública' americana, Lenin insistí, en una carta oficial del 23 de gener de 1922, sobre la necessitat d'enviar-lo, sens tardança, a que reposés en un sanatori. Si en aqueix temps algú s'hagués permès proposar que es pagaren les bones disposicions de l'imperialisme amb una adhesió (ho diguem a títol d'exemple) al pacte vuit i fals de Kellogg, o amb una atenuació en l'acció de la IC, Lenin no hagués deixat de proposar l'enviament d'eixe innovador a una casa de repòs (i certament no haguera trobat la menor objecció al Buró Polític).

Els dirigents d'eixa època es mostraven particularment intractables en allò que es refereix a les il·lusions pacifistes de tota mena, a la Societat de les Nacions, a la seguretat col·lectiva, a l'arbitratge, al desarmament, etc., doncs que no veien en ells més que els mitjans per a adormir la vigilància de les masses obreres i sorprendre-les millor al moment en que esclatés la nova guerra. El programa del partit, elaborat per Lenin i adoptat pel Congrés de 1919, conté sobre aquest assumpte el passatge següent, desproveït de qualsevol equívoc: "*La pressió creixent del proletariat i, sobretot, les*

seus victòries en determinats països, augmenten la resistència dels explotadors i els menen a noves formes d'associacions capitalistes internacionals (la SDN, etc.) que, en organitzar a escala mundial l'explotació sistemàtica dels pobles del globus, tracten en primer lloc de reprimir el moviment revolucionari dels proletariats de tots els països. Açò implica inevitablement guerres civils al si de diversos Estats, coincidint amb les guerres revolucionàries dels països proletaris que es defenen i dels pobles oprimits revoltats contra les potències imperialistes. En aquestes condicions, les consignes del pacifisme, com ara el desarmament internacional en el règim capitalista, els tribunals d'arbitratge, etc., no revelen sols utopisme reaccionari sinó, ultra això, constitueixen per als treballadors, un engany manifest tendint a desarmar-los i allunyar-los de la tasca de desarmar als explotadors". Aquestes línies del programa bolxevic, formulen anticipadament un judici implacable sobre l'actual política estrangera de l'URSS, la política de la IC i la de tots els seus 'amics' pacifistes d'arreu del món...

Es cert que, després del període d'intervenció i del bloqueig, la pressió militar i econòmica del món capitalista sobre la Unió Soviètica fou molt més forta del que s'havia temut. Europa vivia encara sota el signe de la pròxima guerra. Sobrevingué una crisi econòmica mundial d'una gravetat extrema que enfonsà en la postergació a les classes dirigents del món sencer. Aquesta situació facilità que l'URSS sofrís impunement les proves del primer pla quinquennal que llençà de nou el país a la fam, la guerra civil i les epidèmies. Els primers anys del segon pla quinquennal que produeixen una milloria evident en la situació interior, coincideixen amb el començament d'una atenuació de la crisi als països capitalistes, amb un flux d'esperances, desigs, impaciència i, al capdavall, amb el rearmament. El perill d'una agressió combinada contra de l'URSS, en la nostra opinió, sols revesteix formes sensibles perquè el país dels Soviets encara està aïllat; perquè, en gran part del territori de 'la sisena part del món', regna la barbàrie primitiva: perquè el rendiment del treball, malgrat la nacionalització dels mitjans de producció, és molt més baix que en els països capitalistes; al capdavall, perquè, i aquest és actualment el fet capital, els principals contingents del proletariat mundial estan derrotats i manquen de seguretat i de direcció. La Revolució d'Octubre, a la que els seus caps consideraven com el començament de la revolució mundial però que, per la força de les coses, es transformà temporalment en un factor en ella mateixa, revela en aquesta nova fase de la història quan profundament depèn del desenvolupament internacional. Es evident, altra vegada, que el problema històric de '¿qui triomfarà?' no pot resoldre's dins de límits nacionals; que els èxits o els fracassos de l'interior no fan més que preparar les condicions més o menys favorables per a una solució internacional del problema.

La burocràcia soviètica (fem-li justícia) ha adquirit una vasta experiència en menar a les masses humanes; ja es tracte d'adormir-les, dividir-les, debilitar-les o, simplement, enganyar-les amb l'objecte d'exercir sobre d'elles un poder absolut. Justament per això, però, la burocràcia ha perdut tota possibilitat d'educar-les revolucionàriament. Pel mateix que ha esgotat l'espontànieta i iniciativa de les masses populars en el seu propi país, no pot despertar al món del pensament crític i l'audàcia revolucionària. Per altra banda, com a formació dirigent i privilegiada, aprecia infinitament més l'ajuda i l'amistat dels radicals burgesos, dels parlamentaris reformistes, dels buròcrates sindicals d'Occident, que no la dels obrers separats d'ella per un abisme. No és aquest el lloc per a traçar la història de la decadència i la degeneració de la III Internacional, tema al que l'autor ha consagrat diversos estudis especials traduïts a quasi totes les llengües dels països civilitzats. El fet és que, en la seua qualitat de dirigent de la Internacional

Comunista, la burocràcia soviètica, ignorant i irresponsable, conservadora i imbuïda d'un esperit nacional limitadíssim, no ha subministrat al moviment obrer del món més que calamitats. Com per una espècie de rescat històric, en l'actualitat la situació internacional de l'URSS està molt menys determinada per l'èxit de l'edificació del socialisme en un país aïllat que per les derrotes del proletariat mundial. Es prou de recordar que el desastre de la revolució xinesa en 1925-1927, que deslligà les mans de l'imperialisme japonès en Extrem Orient, i el desastre del proletariat alemany, que conduí al triomf de Hitler i al frenesí dels armaments del Tercer Reich, són, en la mateixa mesura, fruits de la política de la Internacional Comunista.

En trair la revolució mundial, però sentint-se alhora traïda per ella, la burocràcia termidoriana es fixa com objectiu principal el de 'neutralitzar' la burgesia. Per tal d'assolir eixe fi ha d'adoptar una aparença moderada i sòlida, de vertadera guardiana de l'ordre. Per tal de semblar-ho a la llarga, però, cal arribar a ser-ho. L'evolució orgànica dels mitjans dirigents ho ha aconseguit. Retrocedint així, poc a poc, davant de les conseqüències de les seues pròpies faltes, la burocràcia ha arribat a concebre, per tal d'afermar la seguretat de l'URSS, la integració d'aquesta al sistema de *status quo* de l'Europa Occidental. Què millor que un pacte perpetu de no agressió entre el socialisme i el capitalisme? La fórmula actual de la política estrangera oficial, àmpliament publicada per la diplomàcia soviètica, a la que li és permès de parlar el llenguatge convencional de l'ofici, i també per la IC que, segons el nostre parer, hauria d'expressar-se en el llenguatge de la revolució, diu: "*no volem ni una polzada de territori estranger, però no cedirem una sola del nostre*". ¡Com si es tractés de simples conflictes territorials i no de la lluita mundial de dos sistemes inconciliables!

Quan l'URSS cregué prudent cedir al Japó el ferrocarril de la Xina Oriental, aquest acte de debilitat, preparat per la derrota de la revolució xinesa, fou alabat com una manifestació de força i de seguretat al servei de la pau. En realitat, en lliurar a l'enemic una important via estratègica, el govern soviètic facilitava al Japó les seues conquestes posteriors en el nord de Xina i els seus atemptats contra Mongòlia. El sacrifici obligat no significava cap neutralització del perill sinó, en el millor dels casos, una breu treva i, en canvi, excitava al màxim els apetits de la camarilla militar de Tokio.

El problema de Mongòlia és el de les possibilitats estratègiques avançades del Japó, en la guerra contra l'URSS. El govern soviètic es va veure obligat de declarar que respondria amb la guerra a la invasió de Mongòlia. Ací no es tracta de la defensa del 'nostre territori': Mongòlia és un Estat independent. La defensa passiva de les fronteres soviètiques semblava suficient quan ningú les amenaçava seriosament. La vertadera defensa de l'URSS consisteix en debilitar les posicions de l'imperialisme i en consolidar les del proletariat i les dels pobles colonials del món sencer. Una relació desavantajosa de les forces pot obligar-nos a cedir nombroses polzades de territori, com succeí amb la pau de Bret-Litovsk, amb la de Riga i, al capdavant, amb la concessió del ferrocarril de la Xina Oriental. La lluita per modificar favorablement les forces mundials imposa a l'Estat obrer el deure constant d'ajudar els moviments emancipadors dels altres països, tasca essencial que és justament inconciliable amb la política conservadora del *status quo*.

LA SOCIETAT DE NACIONS I LA INTERNACIONAL COMUNISTA

L'apropament de França, degut a la victòria del nacionalsocialisme i que ben prompte és convertí en un acord militar, li assegura a aquesta principal guardiana del *status quo* molts més avantatges que no pas a l'URSS. Segons el pacte, l'ajuda militar de l'URSS a França és incondicional; l'ajuda de França a l'URSS, ben al contrari, està condicionada al consentiment previ d'Anglaterra i Itàlia el que obre tot un camp il·limitat a les maquinacions contra l'URSS. L'entrada de les tropes hitleriànes en la zona renana ha desmoltat que si Moscou donés proves de major fermesa podria obtenir garanties molt més sèries de França, si és que els tractats poden constituir garanties en una època de bruscs viratges, crisis diplomàtiques permanents, apropaments i ruptures. Però no és la primera volta que la diplomàcia soviètica es mostra molt més ferma en la lluita contra els obrers del seu propi país que no pas en les negociacions amb els diplomàtics burgesos.

L'argument segons el qual el socors de l'URSS a França seria poc efectiu a manca d'una frontera comú entre l'URSS i el Reich, no pot prendre's en compte seriosament. Cas d'agressió alemanya contra l'URSS, l'agressor trobarà evidentment la frontera indispensable. Cas d'agressió alemanya contra Àustria, Txecoslovàquia, França, Polònia no podrà romandre neutral ni un sol dia, si compleix les seues obligacions amb França obriria immediatament les seues fronteres a l'Exèrcit Roig; si, pel contrari, esgarra el tractat d'aliança i es transforma en auxiliar d'Alemanya, l'URSS descobrirà fàcilment la 'frontera comú'. Per altra banda, en la guerra futura, les "*fronteres marítimes i aèries exerceixen un paper no menys important que les terrestres.*"

L'ingrés de l'URSS en la Lliga de Nacions, presentat al país, mitjançant una propaganda digna de Goebbels, com el triomf del socialisme i el resultat de la 'pressió' del proletariat mundial, sols ha sigut acceptable per a la burgesia a conseqüència del debilitament del perill revolucionari; no ha estat una victòria de l'URSS sinó una capitulació de la burocràcia termidoriana front la Institució de Ginebra, profundament compromesa i que, segons el programa bolxevic que ja coneguem, "*consagra els seus esforços immediats a reprimir els moviments revolucionaris*". ¿Què és, doncs, el que ha canviat tan radicalment des del dia en que fou adoptada la carta del bolxevisme? ¿La naturalesa de la societat de les Nacions? ¿La funció del pacifisme en la societat capitalista? ¿La política dels Soviets? Plantejar el problema és resoldre'l.

L'experiència ha demostrat ràpidament que la participació en la societat de les nacions no afegeix res als avantatges pràctics que es podien assegurar mitjançant acords per separat amb els estats burgesos, però sí que imposava, ben al contrari, restriccions i obligacions meticulosament complides per l'URSS en interès del seu recent prestigi conservador. La necessitat d'adaptar la seua política a la de França i els seus aliats, ha imposat a l'URSS una actitud de les més equívokes en el conflicte italo-abissí. Mentre que Litvinov (que no era en Ginebra més que l'ombra de M. Laval) expressava als diplomàtics francesos la seua gratitud pels seus esforços 'en favor de la pau', tan feliçment coronats per la conquesta d'Abissínia, el petroli del Caucas continuà alimentant la flota italiana. Es pot comprendre que el govern de Moscou haja evitat rompre obertament un contracte comercial; però els sindicats soviètics no estaven de cap de la maneres obligats a complir amb les obligacions del comissari del comerç exterior. De fet, la suspensió de l'exportació de petroli soviètic a Itàlia per decisió dels

sindicats soviètics, hagués estat indiscutiblement el punt de partença d'un moviment internacional de boicot, molt més eficaç que les pèrfides 'sancions' determinades per endavant pels diplomàtics i els juristes d'acord amb Mussolini. I si els sindicats soviètics, que en 1926 col·lectaven obertament milions per a sostindre la vaga dels miners britànics, no feren absolutament res és perquè la burocràcia dirigent els prohibí tota iniciativa d'aquest gènere, principalment per tal de complaure França. En la guerra futura, però, cap aliança militar compensarà a l'URSS de la confiança perduda pels pobles de les colònies i per les masses treballadores en general.

¿Es possible que el Kremlin no ho entenga? *“La finalitat essencial del feixisme alemany [ens respon l'òrgan oficiós de Moscou], era aïllar a l'URSS. Doncs bé, en l'actualitat, l'URSS té al món més amics que mai”*. (Izvestia, 17-IX-35). El proletariat italià està sota la bota del feixisme; la revolució xinesa està vençuda; el proletariat xinès està vençut; el proletariat alemany està tan profundament derrotat que els plebiscits hitlerians no troben cap resistència de la seua banda; el proletariat austríac està lligat de mans i peus; els partits revolucionaris dels Balcans estan fora de la llei; a França i a Espanya, els obrers segueixen a la burgesia radical. Però el Govern dels Soviets, des que entrà en la Lliga de les nacions, 'té al món més amics que mai'. Aquesta xerrameca, fantàstica a primer colp d'ull, adquireix un sentit completament real si no la referim a l'Estat obrer sinó als seus dirigents; puix que justament les cruels derrotes del proletariat internacional són les que han permès a la burocràcia soviètica usurpar el poder en el seu propi país i obtindre, si fa o no fa, l'acceptació de 'l'opinió pública' dels països capitalistes. A mesura que la IC és menys perillosa per a les posicions del capital, el Govern del Kremlin sembla més solvent als ulls de la burgesia francesa, txecoslovaca i d'altres. La força de la burocràcia en l'interior i en l'exterior està en proporció inversa a la de l'URSS, Estat socialista i base de la revolució proletària. Però açò no és més que l'anvers de la medalla, n'hi ha, a més a més, un revers.

Lloyd Geroge, les variacions i canvis sensacionals del qual no estan desproveïts de fulgors i perspicàcia, posava en guarda, en novembre de 1934, a la Camera dels Comuns contra una condemna de l'Alemanya feixista, destinada a ser la fortalesa més segura d'Europa front el comunisme. *“La saludarem un dia com a amiga”*. Paraules significatives! Els elogis semiprotectors, semiirònics, concedits per la burgesia mundial al Kremlin, no són la més minsa garantia per a la pau i ni tan sols impliquen una disminució del perill de guerra. L'evolució de la burocràcia soviètica interessa, en última instància, a la burgesia mundial des del punt de vista de les formes de la propietat. Napoleó I, malgrat haver trencat radicalment amb les tradicions del jacobinisme, restaurat la religió catòlica i d'haver-se fet coronar, continuava essent objecte de l'odi de tota l'Europa dirigent semifeudal, perquè continuava defenent la propietat sorgida de la revolució. Mentre el monopoli del comerç exterior no siga abolit, mentre que els drets del capital no siguen restablerts, l'URSS, malgrat tots el 'mèrits' dels seus governants, seguirà essent per a la burgesia del món sencer un enemic irreconciliable i el nacionalsocialisme alemany un amic, si no d'avui almenys de demà. Des que s'iniciaren les negociacions entre Barthou, Laval i Moscou, la gran burgesia francesa refusà obstinadament jugar la carta soviètica, malgrat la gravetat del perill hitlerià i la brusca conversió al patriotisme del Partit Comunista francès. Després de la signatura del pacte franco-soviètic, Laval fou acusat des de l'esquerra de què en realitat, en agitar en Berlín l'espectre de Moscou, havia aproximat a Berlín i Roma. Aquestes apreciacions que probablement s'anticipen un poc als esdeveniments, en realitat no estan en contradicció amb el seu curs normal.

Independentment de les opinions que es puguen tindre sobre els avantatges i els inconvenients del pacte franco-soviètic, cap polític revolucionari seriós negarà a l'Estat soviètic el dret de cercar un recolze complementari en acords momentanis amb tal i tal imperialisme. Solament importa explicar a les masses, amb claredat i franquesa, el lloc que un acord tàctic parcial d'aquest gènere té en el sistema de conjunt de les forces històriques. Per a aprofitar l'antagonisme entre França i Alemanya, no és necessari idealitzar a l'aliada burgesa o a la combinació imperialista, momentàniament emmascarada per l'URSS. La diplomàcia soviètica, però, seguida per la IC, transforma sistemàticament als aliats episòdics de Moscou en 'amics de la pau', enganya els obrers parlant de 'seguretat col·lectiva' i de 'desarmament' i es transforma per això mateix en una filial política dels imperialismes al si de les masses obreres.

La memorable entrevista que concedí Stalin al president de la Sripps-Howard Newspapers, Mr. Roy Howard, el primer de març de 1935, constitueix un document inapreciable que mostra la ceguesa burocràtica en els grans problemes de la política mundial i la hipocresia de les relacions entre els caps de l'URSS i el moviment obrer mundial. A la pregunta: "*¿La guerra és inevitable?*", Stalin respon: "*Considerare que les posicions dels amics de la pau es consoliden; poden treballar obertament, estan sostinguts per l'opinió pública i disposen de mitjans com ara la SDN*" No hi ha el menor sentit de la realitat en aquestes paraules. Ni els Estats burgesos es divideixen en 'amics i enemics' de la pau ni, tampoc, n'hi ha 'pau' en si. Cada país imperialista està interessat en mantindre *la seua* pau, i com més pesada siga aquesta pau per als seus adversaris més ho està. La fórmula comú a Stalin, Baldwin, Lleó Blum i d'altres: "*La pau estaria vertaderament assegurada si tots els Estat s'agruparen en la SDN per a defensar-la*", significa únicament que la pau estaria assegurada si no hagués raons per a atacar-la. La idea és sens dubte justa, però poc substancial. Les grans potències que estan allunyades de la SDN evidentment aprecien més la seua llibertat de moviments que l'abstracció 'pau'. Perquè necessiten la seua llibertat de moviments? Es el que mostraran quan siga arribada l'hora. Els Estats que es retiren de la SDN, com el Japó i Alemanya, o 's'allunyen' momentàniament com Itàlia, tenen raons suficients per a fer-ho. La seua ruptura amb la SDN no fa més que modificar la forma diplomàtica dels antagonismes sens tocar el fons i sens alterar la naturalesa mateixa de la SDN. Els justos que juren fidelitat indestructible a la SDN tracten d'aprofitar a aquesta per al manteniment de *la seua pau*. Però no estan d'acord entre d'ells. Anglaterra està perfectament disposada a perllongar la pau sacrificant els interessos de França en Europa o en Àfrica, França està disposada a sacrificar la seguretat de les comunicacions marítimes de l'Imperi Britànic per a obtindre'n el recolze d'Itàlia. Per a defensar els seus interessos propis, cada potència està disposada a recórrer a la guerra, a una guerra que naturalment seria la més justa de les guerres. Els petits Estats que, a manca de res millor, busquen un abric en la SDN no es col·locaran, al capdavall, al costat de la pau sinó al costat del més fort en la guerra.

La SDN defèn el *status quo*, que no és l'organització de la 'pau' sinó de la violència imperialista de la minoria sobre la immensa majoria de la humanitat. Aquest 'ordre' sols pot ser mantingut amb guerres incessants, petites i grans; en les colònies, hui; demà entre les metròpolis. La fidelitat imperialista al *status quo* sols té un caràcter convencional, temporal i limitat. Itàlia es declarava ahir en favor del *status quo* a Europa però no en Àfrica; ningú sap quina serà la seua política de demà, però la modificació de les fronteres a l'Àfrica ja té una repercussió a Europa: Hitler sols es

pogué permetre enviar les seues tropes a la Renània perquè Mussolini envaí Etiòpia. Fóra ridícul comptar a Itàlia entre els ‘amics’ de la pau; tanmateix, a França l’interessa més l’amistat italiana que no pas la soviètica. Anglaterra, per la seua banda, cerca l’amistat alemanya. Els grups canvien però els apetits subsisteixen. La tasca dels partidaris del *status quo* consisteix, en realitat, en trobar en la SDN la combinació de forces més favorables i el ‘camuflatge’ més còmode per a la preparació de la propera guerra. ¿Qui la començarà i quan? Açò depèn de circumstàncies secundàries, però serà necessari que algú comence doncs que el *status quo* no és més que un vast polvorí.

Mentre subsistisquen els antagonismes socials, el programa del ‘desarmament’ sols serà una de les més nefastes ficcions. Inclús si arribés a realitzar-se, mitjançant convencions (hipòtesi fantàstica), no seria pas un obstacle per a la guerra. Els imperialistes no fan la guerra perquè tinguen armes, sinó que, ben al contrari, fabriquen armes perquè tenen necessitat de la guerra. La tècnica moderna fa possible un rearmament extraordinàriament ràpid. Totes les convencions de desarmament o de limitació dels armaments no impediran que les fàbriques d’armaments, els laboratoris i les indústries capitalistes en conjunt, serven la seua potencialitat. Alemanya desarmada, sota l’atent control dels seus vencedors (única forma real de ‘desarmament’, dit siga de pas), torna a ser, gràcies a la seua poderosa indústria, la ciutadella del militarisme europeu i es prepara per a ‘desarmar’, al seu torn, a determinats veïns. La idea d’un ‘desarmament progressiu’, es redueix a una temptativa per a disminuir en temps de pau les despeses militars exagerades; es tracta de la caixa forta i no de l’amor a la pau. Aquesta idea també resulta irrealitzable. Les diferències de situació geogràfica, de poder econòmic i de saturació colonial, fan que tota norma de desarmament modifique la relació de forces en favor d’uns i en perjudici d’altres. D’aquí l’esterilitat de les temptatives ginebrines. En prop de vint anys, les negociacions i les conversacions sobre el desarmament sols han provocat una nova rivalitat d’armaments que deixa enrere a tot el que fins ara s’havia vist. Fonamentar la política revolucionària del proletariat sobre el programa del desarmament no és ni tan sols construir sobre arena, es tractar de construir sobre la pantalla de fum del militarisme.

L’abandó de la lluita de classes en favor de l’imperialisme sols pot assolir-se amb el concurs dels líders de les organitzacions obreres de masses. Les paraules d’ordre que en 1914 permeteren triomfar en aquesta tasca: ‘l’última guerra’, la ‘guerra contra el militarisme prussià’, la ‘guerra de la democràcia’, estan massa compromeses per la història dels darrers vint anys. ‘La seguretat col·lectiva’ i el ‘desarmament general’ les reemplacen. Amb el pretext de sostindre a la SDN, els líders de les organitzacions obreres d’Europa preparen una reedició de la unió sagrada, no menys necessària per a la guerra que els tancs, l’aviació i els gasos asfíxians ‘prohibits’.

La III Internacional nasqué d’una protesta indignada contra el social-patriotisme. Però el contingut revolucionari que li donà la Revolució d’Octubre s’ha esgotat des de fa molt de temps. Actualment, la IC es col·loca sota el signe de la SDN, com la II Internacional, però amb una provisió de cinisme més fresca. Quan el socialista anglès Mr. Stafford Cripps, nomenà a la SDN una associació internacional de bandits, el que indubtablement no és cortès però tampoc inexacte, el ‘Times’ preguntà irònicament: “*En eixe cas, com s’explica l’adhesió de l’URSS a la SDN? No fóra fàcil respondre-li.* D’aquesta manera, la burocràcia moscovita presta una poderosa ajuda al social-patriotisme al que la Revolució d’Octubre donà, en el seu temps, un colp terrible.

Mr. Roy Howard ha tractat d'obtenir al respecte una explicació: “*Quins són [pregunta a Stalin] els vostres plans i les vostres intencions de revolució mundial?*” “*Mai no hem tingut eixos projectes*” -“*Tanmateix...*” -“*Es el fruit d'una equivocació*” -“*Una equivocació tràgica?*” -“*No; còmica; més ben dit, tragicòmica*”. Citem textualment. “*¿Quin perill poden constituir [continua Stalin] per als Estats veïns, les idees dels ciutadans soviètics, si aquests Estats veïns estan ben consolidats?*” L'entrevistador haguera pogut preguntar ací: I si no ho estan? Stalin proporcionà, a més a més, altre argument tranquil·litzador: “*L'exportació de les revolucions és una broma. Cada país pot fer la seua revolució. El nostre país ha volgut fer una revolució i la feta*” Citem textualment. De la teoria del socialisme en un sol país la transició és natural a la teoria de la revolució en sols un país. ¿Però, en eixe cas, perquè existeix la Internacional? (haguera pogut preguntar l'entrevistador si no conegués, evidentment, els límits de la curiositat legítima). Les tranquil·litzadores explicacions de Stalin, llegides pels obrers al igual que pels capitalistes, estan plenes de llacunes. Abans que el ‘nostre país’ hagués volgut fer la revolució importarem les idees marxistes d'altres països i aprofitarem l'experiència d'altres... Durant desenes d'anys tinguérem una emigració revolucionària que dirigia la lluita en Rússia; fórem sostinguts, moralment i material, per les organitzacions obreres d'Europa i d'Amèrica. En triomfar organitzarem, en 1919, la Internacional Comunista i proclamarem molts voltes que el proletariat del país revolucionari victoriós està obligat a auxiliar a les classes oprimides i revoltades, no solament en el terreny de les idees, sinó també, si això és possible, amb les armes a la mà. No s'acontentàrem en declarar-ho; sostinguérem per mitjà de les armes als obrers de Finlàndia, de Lletona, d'Estonià, de Geòrgia; en fer marxar l'Exercit Roig sobre Polònia, tractàrem de proporcionar al proletariat polonès l'oportunitat de revoltar-se; enviàrem organitzadors i instructors militars als revolucionaris xinesos; en 1926 reunírem milions de rubles per als vaguistes anglesos. Resulta ara que no eren més que equivocacions. Tràgic? No, còmic. Stalin no s'equivoca en dir que la vida en l'URSS s'ha tornat ‘alegre’: la mateixa Internacional Comunista s'ha tornat còmica.

Stalin haguera estat més convincent si en comptes de calumniar el passat hagués afirmat clarament que la política termidoriana està en oposició amb la d'Octubre. “*Als ulls de Lenin [hagués pogut dir Stalin] la SDN estava destinada a preparar noves guerres imperialistes. Nosaltres la considerem com l'instrument de la pau. Lenin considerava inevitables les guerres imperialistes. Nosaltres considerem que l'exportació de revolucions és una broma. Lenin condemnava l'aliança del proletariat i la burgesia imperialista com una traïció. Nosaltres hi empenyem al proletariat internacional amb totes les nostres forces. Lenin es burlava de la consigna del desarmament en el règim capitalista, creia que era un engany per als treballadors. Nosaltres fundem tota la nostra política sobre eixa consigna. I la vostra equivocació tragicòmica [podia acabar dient Stalin] consisteix en considerar-nos com a continuadors del bolxevisme, doncs que, en realitat, som els seus enterradors.*”

L'EXÈRCIT ROIG I LA SEUA DOCTRINA

L'antic soldat rus, format en les condicions patriarcals de la ‘pau’ camperola, es distingia sobretot pel seu esperit cegament gregari, Suvarov, generalíssim de Caterina II i de Pau I, fou l'amo indiscutible d'exèrcits de serfs. La Gran Revolució Francesa

liquidà per sempre l'art militar de la vella Europa i de la Rússia dels tsars. Encara que l'Imperi afegí més tard a la seua història grans conquestes, ja no conegué victòries sobre els exèrcits dels països civilitzats. Foren necessàries derrotes en les guerres estrangeres i convulsions interiors per tal de temprar de nou el caràcter nacional dels exèrcits russos. L'Exèrcit Roig sols podia nàixer sobre una base social i psicològica nova. La passivitat, l'esperit gregari i la submissió a la naturalesa, deixaren el camí lliure, amb les noves generacions, a l'audàcia i el culte a la tècnica. Alhora que despertava l'individu, l'estàndard cultural millorava. Els reclutes analfabets disminuïen constantment; de l'Exèrcit Roig no ix un sol home que no sàpiga llegir i escriure. Es practiquen tots els esports amb entusiasme i s'estenen a d'altres llocs. La insígnia de bon tirador s'ha fet popular entre els empleats, obrers i estudiants. Durant l'hivern els esquís presten a les unitats de tropa una mobilitat abans desconeguda. S'han obtingut resultats notables en el paracaigudisme, el vol sens motor, l'aviació... Les gestes de l'aviació a l'Àrtic i en l'estratosfera estan presents en tots els esperits. Aquests cims indiquen tota una cadena d'altures conquerides.

No hi ha necessitat d'idealitzar l'organització o les qualitats operatives de l'Exèrcit Roig durant la guerra civil. Aquests anys foren per als quadres joves un gran bateig. Sempre els soldats de l'exèrcit imperial, sots-oficials, sots-tinents, es revelaven com a organitzadors i caps; la seua voluntat es temprava en vastes lluites. Aquests autodidactes foren derrotats amb freqüència, acabaren, però, vencent. Els millors d'ells es dedicaren de seguida a estudiar amb aplicació. Dels caps militars actuals, tots els quals han passat per l'escola de la guerra civil, la major part ha terminat llurs estudis en l'acadèmia militar i ha seguit cursos especials de perfeccionament. Gairebé la meitat dels oficials superiors ha rebut una instrucció militar adequada; els altres, posseeixen una instrucció mitjana. La teoria els ha donat la disciplina indispensable del pensament sense matar l'audàcia estimulada per les operacions dramàtiques de la guerra civil. Actualment, aquesta generació té de quaranta a cinquanta anys, l'edat de l'equilibri de les forces físiques i morals, en la qual la iniciativa atrevida es recolza sobre l'experiència sense que aquesta la destorbe.

El partit, les joventuts comunistes, els sindicats (independentment del mètode amb què exerceixen la seua missió socialista), formen innombrables quadres d'administradors, acostumats a manejar masses humanes i masses de mercaderies i a identificar-se amb l'Estat: aquestes són les reserves naturals dels quadres de l'exèrcit. La preparació de la joventut per al servei militar constitueix altra reserva. Els estudiants formen batallons escolars susceptibles, cas de mobilització, de transformar-se en escoles d'aspirants. Per tal d'adonar-se de la importància d'aquests recursos és prou d'indicar que el nombre d'estudiants eixits de les escoles superiors assoleix en aquests moments els 80.000 per any, i el nombre total d'estudiants sobrepasa el mig milió, el d'alumnes del conjunt d'establiments s'aproxima a 28 milions.

En el domini de l'economia i, sobretot, de la indústria, la revolució social ha assegurat a la defensa del país avantatges en què no podia pas pensar la vella Rússia. Els mètodes del pla signifiquen la mobilització de la indústria i permeten començar la defensa des de la construcció i l'utilatge de noves empreses. Hom pot considerar la relació entre la força viva i la força tècnica de l'Exèrcit Roig com igual a la dels exèrcits més avançats d'Occident. La renovació del material d'artilleria s'ha realitzat amb èxit decisiu durant el primer període quinquennal. S'han consagrat sumes enormes a la construcció d'autos blindats, camions, tancs i avions. El país té prop de mig milió de tractors i, en 1936, s'han de fabricar 60.000 amb una força global de 8.5 milions de cavalls de vapor. La

construcció de carros d'assalt assoleix sumes semblants. Les previsions són de trenta a quaranta-cinc carros per quilòmetre de front actiu en cas de mobilització. Després de la gran guerra, la flota es trobà reduïda de 548.000 tones, en 1917, a 82.000 en 1928. Calia començar des del principi. En gener de 1936, Tukhacevskij declarava a l'Executiu: “*Creem una flota poderosa concentrant els nostres esforços sobre els submarins.*” L'almirallat japonès, cal dir-ho, està ben informat sobre els èxits obtinguts en aquest domini. En l'actualitat, el Bàltic és objecte d'una atenció equivalent. No obstant, durant els pròxims anys, la flota d'alta mar no podrà exercir més que un paper auxiliar en la defensa de les fronteres navals.

En canvi, la flota aèria es desenvolupa notablement. Fa més de dos anys, una delegació de tècnics francesos d'aviació expressava al respecte, segons la premsa, ‘llur sorpresa i admiració’. S'havia pogut convèncer que l'Exèrcit Roig construeix, en nombre creixent, avions pesants de bombardeig d'un radi d'acció de 1.200 a 1.500 quilòmetres. Cas de conflicte a l'Extrem Orient, els centres polítics i econòmics del Japó estarien exposats als atacs de l'aviació de la regió marítima de Vladivostok. Els informes proporcionats a la premsa fan saber que el Pla Quinquennal preveia la formació de 62 regiments d'aviació, susceptibles de posar en línia 5.000 aparells (per a 1935). No hi ha dubte que en aquest aspecte el pla fou executat i probablement superat.

L'aviació està indissolublement lligada a un domini de la indústria que abans no existia a Rússia però que ha realitzat grans progressos als darrer temps: la química. No és cap secret que el govern soviètic, com tots els altres governs, no ha cregut ni un sols instant en les repetides ‘prohibicions’ de la guerra de gasos. L'obra dels ‘civilitzadors’ italians en Abissínia ha demostrat una vegada més el que valen les limitacions humanitàries per al bandidatge internacional. Es pot pensar que l'Exèrcit Roig està prevenint contra les sorpreses catastròfiques de la guerra química o bacteriològica (els dominis més misteriosos i terrorífics de l'armament), en igual grau que els exèrcits d'Occident.

La qualitat dels productes de la indústria de guerra ha de provocar dubtes legítims. Recordem al respecte que, a l'URSS, els mitjans de producció són de millor qualitat que no pas els de consum; a més a més cal tindre en compte que, com que les comandes de guerra es fan mitjançant grups influents de la burocràcia dirigent, la qualitat de la producció s'eleva sensiblement sobre el nivell ordinari, que és molt baix, cert. Els serveis de guerra són els clients més influents de la indústria. No ens sorprenguem, doncs, que els aparells de destrucció siguin d'una qualitat superior als articles de consum i inclús als mitjans de producció. No obstant, la indústria de guerra és una part de la indústria en general i reflecteix, encara que amb atenuants, tots els defectes d'aquesta. Vorosilov i Tukhacevskij no perden ocasió de recordar públicament als administradors que “*no sempre estem satisfets de la qualitat de la producció que doneu a l'Exèrcit Roig*”. Hi ha motius per creure que, entre d'ells, els dirigents de la defensa s'expressen en termes més clars. Per regla general l'equip de la intendència és inferior a l'armament i a les municions. Les botes són menys bones que les metralladores. El motor d'avió, malgrat els grans progressos realitzats, és encara inferior als millors models d'Occident. L'antic objectiu (aproximar-se el més possible al nivell de l'enemic futur), subsisteix en quant a la tècnica de la guerra.

La situació és més desagradable en l'agricultura. Es repeteix freqüentment a Moscou que com que els ingressos de la indústria han sobrepassat als de l'agricultura, la preponderància ha passat en l'URSS de l'agricultura a la indústria. En realitat, les proporcions noves dels ingressos estan determinades menys pel creixement de la indústria, per importants que siguin, que no pel nivell, molt baix, de l'agricultura.

L'esperit extremadament conciliar de que ha fet proves la diplomàcia soviètica vers el Japó, durant anys, s'ha degut, entre d'altres causes, a les greus dificultats d'avituallament. No obstant, el tres últims anys han assenyalat una milloria real i han permès la creació de sèries bases d'aprovisionament per a la defensa de l'Extrem Orient.

Per paradoxal que sembla, el cavall és el punt més vulnerable de l'exèrcit. La col·lectivització total provocà la pèrdua de gairebé del 55% dels cavalls i, malgrat la motorització, els exèrcits actuals necessiten un cavall per cada tres homes com en l'època de Napoleó. Un canvi favorable s'observà l'any passat al respecte doncs que el nombre de cavalls començà a augmentar. En qualsevol cas, àdhuc si la guerra esclatés dins d'alguns mesos, un país de 170 milions d'habitants, tindrà sempre la possibilitat de mobilitzar els recursos i els cavalls necessaris, encara que en perjudici, inútil dir-ho, del conjunt de la població. Cas de guerra, però, les masses populars de tots els països sols poden que esperar la fam, els gasos i les epidèmies.

* * *

La gran Revolució Francesa creà el seu exèrcit amb l'amalgama de les noves formacions i de les tropes de línia de l'exèrcit monàrquic. La Revolució d'octubre liquidà completament l'exèrcit de l'antic règim. L'Exèrcit Roig fou creat des de la base. Nascut alhora que el règim soviètic, compartí totes les seues vicissituds. La seua superioritat incommensurable sobre l'exèrcit del tsar es degué exclusivament a la profunda transformació social. Actualment, l'Exèrcit Roig no ha escapat a la degeneració del règim soviètic sinó que, ben al contrari, aquesta darrera ha trobat a l'exèrcit la seua expressió més acabada. Abans de tractar de determinar el possible paper de l'Exèrcit Roig en el pròxim cataclisme, és necessari que ens aturem un moment en l'evolució de les seues idees bàsiques i en la seua estructura.

El decret del Consell de Comissaris del Poble del 12 de gener de 1918, que creà un exèrcit regular, fixava en aquests termes la seua missió: *“El pas del poder a les classes treballadores i explotades fa necessari un exèrcit nou que serà el baluard del poder dels soviets... i el recolze de la pròxima revolució socialista a Europa”*. En repetir el 1er. de maig el ‘jurament socialista’, el text del qual no s’ha canviat des de 1918, els joves soldats rojos es comprometen *“davant les classes treballadores de Rússia i el món”* a combatre *“pel socialisme i la fraternitat dels pobles sense regatejar esforços ni vides”*. Quan Stalin digué actualment que l'internacionalisme de la revolució és una ‘equivocació còmica’ faltà el respecte als decrets fonamentals del poder dels soviets que no han estat derogats encara.

Naturalment que l'Exèrcit professava les mateixes idees que el partit i l'Estat. La legislació, la premsa, l'agitació, s'inspiraven igualment en la revolució mundial concebuda com un objectiu. El programa de l'internacionalisme revolucionari revestí moltes vegades un aspecte exagerat en els serveis de guerra. El difunt Gussev, que durant algun temps fou el Cap del Servei Polític de l'Exèrcit, i més tard un dels col·laboradors més propers a Stalin, escrivia en 1921 en una revista militar: *“Preparem l'exèrcit de classe del proletariat... no solament per a defensar-nos de la contrarevolució burgesa i senyorial sinó, també, per a guerres revolucionàries*

(*defensives i ofensives*), *contra les potències imperialistes.*” Gussev reprotxava al cap de l’Exèrcit Roig que el preparava insuficientment per a les seues tasques internacionals. L’autor explicà en la premsa al camarada Gussev que la força armada estrangera està destinada a exercir en les revolucions un paper auxiliar, no principal; no pot precipitar i facilitar la victòria si no intervenen condicions favorables. “*La intervenció militar és útil com el fòrceps del parterot: usada a temps pot abreuçar els dolors del part; usada prematurament, sols pot que provocar l’avortament.*” (5 de desembre de 1925). Dissortadament no podem exposar ací, com ens agradaria, la història de les idees sobre aquest important capítol. Notem, no obstant, que Tukhacevskij, actualment mariscal, en 1921 proposà al congrés de la IC la constitució d’un ‘Estat Major Internacional’: aquesta interessant carta fou publicada en la seua època en un volum d’articles intitulat ‘La Guerra de Classes’. Dotat per al comandament però d’una impetuositat exagerada, aquest capità sabé per un article dedicat a d’ell que “*l’Estat Major Internacional podria ser creat pels estats majors nacionals dels diversos Estats proletaris; mentrestant no succeirà això, un estat major internacional fóra inevitablement caricaturesc*”. Stalin procurava no prendre partit front als problemes de principis, sobretot davant dels nous. Molts dels seus futurs companys, però, es situaven durant eixos anys a ‘l’esquerra’ de la direcció del partit i de l’exèrcit. Les seues idees contenien no pas poques exageracions ingènues o, si és vol, ‘equivocacions còmiques’. ¿Una gran revolució és possible sense eixa mena de situacions? Vam combatre la ‘caricatura’ extremista de l’internacionalisme molt abans d’haver de tornar les nostres armes contra la teoria no menys caricaturesca del ‘socialisme en un sol país’.

Ben al contrari del que s’afirmà posteriorment, la vida ideològica del bolxevisme fou molt intensa, justament en l’època més penosa de la guerra civil. S’entaulaven llargues discussions a tots els nivells del partit, de l’Estat o de l’Exèrcit; sobretot al voltant de problemes militars. La política dels dirigents estava sotmesa a una crítica lliure i amb freqüència cruel. A propòsit dels excessos de zel de la censura, el cap de l’exèrcit escrivia aleshores: “*Estic d’acord gustosament en què la censura fa enormes bajaneries i en què és molt necessari exigir-li a eixa honorable persona major modèstia. La missió de la censura és vigilar els secrets de guerra... la resta no li interessa*”. (23 de febrer de 1919).

L’episodi de l’Estat Major Internacional fou de poca importància en la lluita ideològica que, sense eixir-se’n dels límits marcats per la disciplina de l’acció, menà a la formació d’una espècie de fracció d’oposició en l’exèrcit, almenys en els seus medis dirigents. L’escola de la ‘doctrina proletària de la guerra’, a la que pertanyien o s’adheriren Frunzè, Tukhacevskij, Gussev, Vorochilov i d’altres era fruit de la convicció *a priori* que l’Exèrcit Roig, en els seus fins polítics i en la seua estructura així com també en la seua estratègia i tàctica, no devia tindre res de comú amb els exèrcits nacionals dels països capitalistes. La nova classe dominant havia de tindre, en tots els aspectes, un sistema polític distint. Durant la guerra civil, tot es limità a formular protestes de principi en contra de l’ús de generals, és a dir, dels antics oficials de l’exèrcit tsarista i a enfrontar-se al comandament superior que lluitava contra les improvisacions generals i els atacs incessants a la disciplina. El promotors més decidits de la nova paraula tractaren inclús de condemnar, en nom dels principis de la ‘maniobra’ i de ‘l’ofensiva’ erigides en imperatius absoluts, a l’organització centralitzada de l’exèrcit susceptible de dificultar la incitava revolucionària en els futurs camps de batalla internacionals. En el fons, era una temptativa per a elevar els mètodes de la guerra de guerrilles del començament de la guerra civil a l’altura d’un sistema permanent i universal. Els

capitans es pronunciaven en favor de la nova doctrina amb tant més de calor com més no volien estudiar l'antiga. Tsaritsyn (actualment Stalingrad) era el focus principal d'aquestes idees: Budenny, Vorochilov (i un poc més tard Stalin), havien començat allí la seua activitat militar.

Es necessità que arribara la pau perquè es fera una temptativa més coordinada de transformar aquestes tendències innovadores en doctrina. Un dels millor caps de la guerra civil, un antic condemnat polític, el difunt Frunzè, prengué eixa iniciativa sostingut per Vorochilov i, parcialment, per Tukhacevskij. En el fons, la doctrina proletària de la guerra era molt anàloga a la de la 'cultura proletària', el caràcter esquemàtic i metafísic de la qual compartia sencera ment. Els escassos treballs que deixaren els seus autors sols contenen unes quantes receptes pràctiques, gens noves, obtingudes per deducció d'una definició estàndard del proletariat, classe internacional en pla d'ofensiva; és a dir, inspirades en abstraccions psicològiques i no en les condicions reals de lloc i de temps. El marxisme, citat en cada línia, deixava lliure el pas al més pur idealisme. Fent compte de la sinceritat d'aqueixos errors, no és difícil descobrir, no obstant, el germen de la suficiència burocràtica desitjosa de pensar, i d'obligar a pensar l'altri, que ella és capaç de realitzar en tots els dominis, sense preparació especial i àdhuc sense bases materials, miracles històrics.

El cap de l'exèrcit en eixa època, responia a Frunzè: *"Per la meua banda no dubte que, si un país dotat d'una economia socialista desenvolupada es veïés obligat de fer la guerra a un país burgès, la seua estratègia tindria un altre aspecte. Però això no és una raó perquè hui vullguem imaginar una estratègia proletària. Desenvolupant l'economia socialista, elevant el nivell cultural de les masses..., enriquirem, indubtablement l'art militar amb nous mètodes"*. Per tal d'assolir-lo, estudiem amb aplicació en l'escola dels països capitalistes avançats, sense tractar de *"deduir per procediment lògics una estratègia nova de la naturalesa revolucionària del proletariat"* (1 d'abril de 1923). Arquímedes prometia de moure la terra si se li donava un punt de suport. Tenia raó. Però si hom li hagués ofert el punt de suport s'hauria adonat que li mancaven la palanca i la força. La revolució victoriosa ens donava un nou punt de suport; encara no es construeixen les palanques per a moure el món, però.

'La doctrina proletària de la guerra' fou refusada pel partit al igual que la seua germana major, la doctrina de la 'cultura proletària'. Posteriorment els seus destins canviaren; Stalin i Bukharin recolliren l'estendard de la 'cultura proletària', sense resultats apreciables, ben cert, durant el set anys que separen la proclamació del socialisme en un sol país de la liquidació de totes les classes (1924-1931). La 'doctrina proletària de la guerra', pel contrari, no ha estat reconeguda, malgrat que els seus promotors assoliren ràpidament el poder. La diferència entre els destins d'aquestes dues doctrines tan semblants és molt característica de la societat soviètica. La 'cultura proletària' es referia a coses imponderables, i la burocràcia oferí al proletariat aquesta compensació mentre l'allunyava brutalment del poder. La doctrina militar, pel contrari, tocava els interessos de la defensa i els de la capa dirigent, no deixava lloc a les fantasies ideològiques. Els antics adversaris de l'ús de generals havien arribat a transformar-se en generals; els promotors de l'Estat Major Internacional s'havien tornat assenyats sota l'ègida de 'l'Estat Major en un sol país'; la doctrina de la 'seguretat col·lectiva' substituïa a la de la 'guerra de classes'; la perspectiva de la revolució mundial cedia el lloc al culte del *status quo*. Per tal d'inspirar confiança als aliats hipotètics i de no irritar massa als adversaris, es necessitava semblar-se el més possible als exèrcits capitalistes. Les

modificacions de doctrina i de façana dissimulaven processos socials d'importància històrica. L'any 1935 es va fer notar per una mena de doble colp d'Estat, respecte al sistema de les milícies i al dels quadres.

LIQUIDACIÓ DE LES MILÍCIES I RESTABLIMENT DELS GRAUS

¿En quina mesura la força armada soviètica, prop de vint anys després de la revolució, es correspon al tipus desitjat pel programa del partit bolxevic?

D'acord al programa del partit, l'exèrcit de la dictadura del proletariat ha de *“tindre un franc caràcter de classe; és a dir, ha de formar-se exclusivament de proletaris i camperols pertanyents a les capes pobres semiproletàries de la població del camp. Aquest exèrcit de classe sols serà una milícia socialista de tot el poble després de la supressió de les classes”*. En renunciar provisionalment a un exèrcit *que representa a la totalitat del país*, el partit no renunciava al sistema de milícies. Ben al contrari, una decisió del VII congrés del PC diu que *“fundem les milícies sobre una base de classe i les transformem en milícies socialistes”*. L'objectiu era de crear un exèrcit *“sense casernes en la mesura del possible; és a dir, col·locat en condicions semblants a les de la classe obrera en el treball”*. Les diverses unitats havien de correspondre finalment a les fàbriques, a les mines, als burgs, comunes agrícoles i d'altres formacions orgàniques *“proveïdes d'un comandament local i de reserves locals d'armaments i d'aprovisionament”*. La cohesió regional, escolar, industrial i esportiva de la joventut, havia de reemplaçar amb avantatge a l'esperit militar inculcat per la caserna i implantar una disciplina conscient sense recórrer a un cos d'oficials professionals que dominaren l'exèrcit.

La milícia exigeix una economia avançada que responga a la naturalesa de la societat socialista. L'exèrcit territorial expressa molt més directament l'estat real del país. Com més primitiva és la cultura més serà la diferència entre el camp i la ciutat i la milícia serà menys homogènia i ben organitzada. La insuficiència de les vies fèrries, carreteres i vies fluvials, la manca de camins i la debilitat del transport automòbil, tot plegat, condemnen l'exèrcit territorial durant les primeres setmanes i els primers mesos crítics de la guerra a una extrema lentitud. Per tal d'assegurar el resguard de les fronteres durant la mobilització, així com també els transports estratègics i la concentració de forces, és necessari disposar d'un exèrcit permanent alhora que de les milícies. L'Exèrcit Roig fou concebut, des del principi, com un compromís obligatori dels dos sistemes en què, no obstant, prevalia l'exèrcit permanent.

El cap de l'exèrcit escrivia en 1924: *“no cal perdre de vista aquestes dues consideracions: si l'establiment del règim soviètic crea per primera volta la possibilitat d'un sistema de milícies, el temps que necessitem per a assolir-ho estarà determinat per l'estat general de la cultura del país (tècnica, comunicacions, instrucció, etc.). Les bases polítiques de les milícies estan fermament establertes entre nosaltres, però les seues bases econòmiques i culturals estan molt endarrerides”*. Si les condicions materials necessàries estigueren donades, l'exèrcit territorial, lluny de cedir front a l'exèrcit permanent, el seria francament superior. L'URSS paga cara la seua

defensa perquè és massa pobre per a tindre un exèrcit territorial que resultaria menys car. No ens hem de sorprendre; justament perquè l'URSS és pobre, s'enfonsa sota el pes d'una costosa burocràcia.

Un problema similar es presenta amb notable constància en tots els dominis de la vida social, sense excepció, i és el de la desproporció entre el fonament econòmic i la supraestructura social. A la fàbrica, als kolkhozs, a la família, a l'escola, en la literatura, a l'exèrcit, totes les relacions reposen sobre la contradicció entre el baix nivell (inclús des del punt de vista capitalista) de les forces de producció i les formes, socialistes en principi, de la propietat.

Les noves relacions socials eleven la cultura. Però la cultura insuficient rebaixa les formes socials. La realitat soviètica és el resultat d'aquestes dues tendències. En l'exèrcit, gràcies a l'estructura perfectament definida de l'organisme, la resultant es mesura amb xifres prou exactes. Les proporcions de les unitats permanents i territorials poden servir d'índexs i caracteritzar l'avanç cap el socialisme.

La naturalesa i la història han atribuït a l'URSS fronteres obertes, a 10.000 quilòmetres l'una de l'altra, amb una població disseminada i mals camins. El 15 d'octubre de 1924, l'antiga direcció de l'exèrcit, que es trobava en els últims mesos de la seua activitat, invità de nou al país a que no oblidés: *“L'organització de les milícies no podrà tenir en el futur immediat més que un caràcter necessàriament preparatori. Tot progrés en eixe sentit ha de demanar-se'ns per la verificació rigorosa dels resultats”*. En 1925, però, s'obrí una nova era: els antics protagonistes de la 'doctrina proletària de la guerra' arribaren al poder. En realitat, l'exèrcit territorial estava en contradicció radical amb l'ideal 'd'ofensiva' i 'maniobra' que havia estat el d'aquesta escola, que s'oblidava, però, de la revolució mundial. Els nous caps esperaven evitar la guerra 'neutralitzant' la burgesia. En els anys que seguiren, el 74% dels efectius de l'exèrcit passaren al sistema de milícies.

Mentre que Alemanya romanía desarmada i, a més a més, 'amiga', el Quarter General de Moscou senyalava, en allò que es refereix a les fronteres occidentals, a les forces dels veïns de l'URSS: Polònia, Romania, Lituània, Letònia, Estònia i Finlàndia, com adversaris que probablement estarien ajudats per les grans potències, sobretot França. En aquests temps llunyans (acabaren l'any 1931), França encara no era l'amiga providencial de la pau. Els Estats limítrofs podien, en conjunt, posar en armes a prop de 120 divisions d'infanteria, és a dir gairebé 3.500.000 homes. El pla de mobilització de l'Exèrcit Roig tendia a assegurar en la frontera occidental una concentració de forces quasi equivalents. En l'Extrem Orient, les condicions particulars del teatre de la guerra obliguen a comptar amb centenars de mils i amb milions de combatents. Per cada cent homes al front, es necessiten, en un any, 75 reemplaçants. De mena que dos anys de guerra costarien al país (sense fer compte dels soldats que en eixir dels hospitals es reintegrarien al front), de 10 a 12 milions d'homes. Fins 1935, l'Exèrcit Roig no tenia més de 562.000 homes efectius; 620.000 amb les tropes de la GPU, dels quals 40.000 eren oficials. D'aquestes forces, repetim-ho, el 74% pertanyien a les divisions territorials i solament el 26% a les unitats aquarterades. ¿Es podia demanar millor prova de la victòria del sistema de les milícies (no en la mesura del 100% sinó del 74%) i, en qualsevol cas, a títol 'definitiu i irrevocable'?

Tots els càlculs, prou precaris en ells mateixos, es tentinejaren amb l'arribada de Hitler al poder; Alemanya s'armà febrilment, contra l'URSS abans que res. La perspectiva de cohabitar pacíficament amb el capitalisme s'esborrà de sobte. L'amenaça de guerra, cada vegada més precisa, obligà el govern soviètic a modificar radicalment l'estructura de l'Exèrcit Roig augmentant els seus efectius a 1.300.000 homes. En l'actualitat l'exèrcit compren un 77% de les divisions nomenades de quadre i un 23% de divisions territorials. Aquesta eliminació de les formacions territorials s'assembla molt a l'abandó del sistema de milícies, si es pensa que l'exèrcit no és indispensable per a sostindre una pau sense núvols sinó per a la guerra. L'experiència històrica revela, d'aquest mode, començant pel domini en què les bromes són menys adequades, que no es conquesta 'definitivament i irrevocable' més que allò que està assegurat per la base de producció de la societat.

Malgrat açò, el descens del 74 al 23 % sembla excessiu. Cal creure que no s'ha produït sense una pressió 'amistosa' de l'Estat Major francès. Es més probable encara que la burocràcia haja escollit l'ocasió propícia per a acabar amb aquest sistema, per raons dictades en àmplia mesura per la política. Per definició, les divisions territorials estan sota la dependència directa de la població, la qual cosa és el seu avantatge, des del punt de vista socialista, i també el seu inconvenient, des del punt de vista del Kremlin. En efecte, a causa de la gran proximitat de l'exèrcit i del poble, els països capitalistes avançats, en els que el sistema de les milícies fóra perfectament realitzable, el refusen. La viva fermentació de l'Exèrcit Roig durant l'execució del primer pla quinquennal fou, indubtablement, un motiu més per a reformar les divisions territorials.

La nostra hipòtesi es confirmaria, amb tota seguretat, per un diagrama que mostrés la composició de l'Exèrcit Roig abans i després de la reforma; però no el tenim i de tindre-lo no ens permetríem de comentar-lo en aquestes pàgines. Un fet és notori: mentre que el govern soviètic redueix en un 51% la importància específica de les milícies territorials, restableix les unitats cosaques, úniques formacions territorials de l'antic règim. La cavalleria sempre ha estat l'element privilegiat i conservador d'un exèrcit. Durant la guerra i la revolució, els cosacs serviren com a força de policia al tsar i, de seguida, a Kerenskij. Sota el règim dels soviets foren invariablement 'vendeans'. La col·lectivització, implantada entre ells amb una violència particular, no ha pogut modificar les seues tradicions ni mentalitat. En canvi, se'ls ha concedit el dret, a títol excepcional, de posseir cavalls. Clar està que no els falten altres favors. ¿Es pot dubtar que els genets de les estepes es posaran de nou al costat dels privilegiats, contra els descontents? Davant les incessants mesures de repressió contra la joventut obrera oposicionista, la reaparició dels galons i dels cosacs de gorres bel·licoses són un signe dels més notables del Termidor.

El decret que restableix el cos d'oficials en tot el seu esplendor burgès, ha donat als principis de la Revolució d'Octubre un colp força més dur. Amb els seus defectes però també amb les seues qualitats inapreciables, els quadres de l'Exèrcit Roig s'havien format en la revolució i en la guerra civil. La joventut, privada d'activitat política lliure, proporciona encara excel·lents comandants rojos. Per altra banda, la degeneració progressiva de l'Estat s'ha fet sentir en el comandament. Vorochilov, en enunciar en una conferència pública veritats fonamentals sobre l'exemple que els comandants han de donar als seus subordinats, hagué de confessar que "*no puc, amb gran pena per la meua part, felicitar-me... els quadres amb massa freqüència no poden seguir els progressos*" [realitzats en files]; "*els comandants són amb freqüència incapaços de fer*

front a les situacions noves”, etc. Aquestes amargues confessions del cap més alt de l'exèrcit, formalment almenys, poden inquietar però no sorprendre; el que Vorochilov diu de l'exèrcit pot aplicar-se a tota la burocràcia. És cert que l'orador no admet que pugui contar-se als dirigents entre el 'endarrerits' doncs que apressen a tothom i multipliquen ordres per a estar a l'altura. Però en realitat, la corporació incontrolada dels caps, a la que pertany Vorochilov, és la principal causa de l'endarreriment, de la rutina i d'altres moltes coses.

L'exèrcit no és més que un element de la societat i pateix totes les malalties d'aquesta; sobretot quan puja la temperatura. L'ofici de la guerra és massa sever per a suportar les ficcions i les falsificacions. L'exèrcit d'una revolució té necessitat d'una àmplia crítica i el comandament d'un control democràtic. Els organitzadors de l'exèrcit ho compregueren tan bé des del principi que cregueren necessari preparar l'electibilitat dels caps. La decisió capital del partit al respecte, diu: *“L'augment de l'esperit de cos de les unitats i la formació de l'esperit crític dels soldats vers ells mateixos i llurs caps, creen les condicions favorables per a l'aplicació cada volta més àmplia del principi d'electibilitat dels caps”*. Però quinze anys després d'adoptar-se aquesta moció (temps suficient, sembla, per tal de consolidar l'esperit de cos i l'autocrítica), els dirigents soviètics prenen el camí oposat.

El món civilitzat, amics i enemics, sabé en setembre de 1935, amb estupor, que l'Exèrcit Roig tindria una jerarquia d'oficials, començant per tinent i acabant per mariscal. El vertader cap de l'exèrcit, Tukhacevskij, explicà que *“el restabliment dels graus creava una base més estable als quadres de l'exèrcit, tant tècnics com de comandament”*. Explicació intencionadament equívoca. El comandament es consolida, sobretot, mitjançant la confiança dels homes. Justament per això, l'Exèrcit Roig començà per la liquidació dels cossos d'oficials. L'interès de la defensa no exigeix pas el restabliment d'una casta d'oficials. El que importa pràcticament, és el lloc de comandament no el grau. Els enginyers i metges no posseeixen graus i, tanmateix, la societat troba el mitjan de posar-los al seu lloc. El dret a un lloc de comandament està assegurat pels coneixements, talent, caràcter, experiència; factors que exigeixen una apreciació incessant i individual. El grau d'estels dels mariscals no confereix als cinc caps superiors de l'Exèrcit Roig, ni nous talents ni major autoritat. La base 'estable' en realitat no s'ofereix a l'exèrcit sinó al cos d'oficials, al preu del seu allunyament de l'exèrcit. Aquesta reforma persegueix un fi purament polític: donar al cos d'oficials un pes social. Molotov ho diu, en suma, quan justifica el decret per la necessitat *“d'augmentar la importància dels quadres dirigents de l'exèrcit”*. En fer açò, no es limita a restablir els quadres. Es construeixen precipitadament cases per oficials. En 1936, 47.000 cases han d'estar a la seua disposició; una suma major en un 75% que els crèdits de l'any precedent està consagrada a llurs havers. *“Augmentar la importància”* és lligar més estretament els oficials amb els medis dirigents, debilitant la seua unió amb l'exèrcit.

Fet digne de mencionar-se: els reformadors no s'han cregut amb el deure d'inventar per als graus denominacions noves; ben al contrari, han desitjat, evidentment, imitar l'Occident. Amb això mateix han descobert el seu taló d'Aquelles en no atrevir-se a restablir, però, el grau de general, que en rus desperta massa ironia. La premsa soviètica, al comentar la promoció de cinc mariscals (escollits, fem-ho notar, per la seua devoció a Stalin, més que no pels seus talents i serveis prestats), no deixà d'evocar l'antic exèrcit tsarista, *“amb el seu esperit de casta, la seua veneració dels graus i el*

seu servilisme jeràrquic". Aleshores, ¿perquè imitar-lo tan mesquinament? La burocràcia, en crear nous privilegis, usa els mateixos arguments que serviren abans per destruir els antics. La insolència es combina, així, amb la pusil·lanimitat i es completa en dosis cada vegada majors d'hipocresia.

Per inesperat que haja pogut parèixer el restabliment de "*l'esperit de casta, veneració dels graus i servilisme jeràrquic*", el govern probablement no tenia altre remei. La designació dels comandants per les seues virtuts personals sols és possible si la crítica i la iniciativa es manifesten lliurement en un exèrcit col·locat sota el control de l'opinió pública. Una rigorosa disciplina pot acomodar-se molt bé amb una àmplia democràcia i àdhuc trobar en ella un recolze. Però cap exèrcit pot ser més democràtic que el règim que el nodreix. El burocratisme, amb la seua rutina i suficiència, no deriva de les necessitats especials de l'organització militar sinó de les necessitats polítiques dels seus dirigents; sols que aquestes necessitats troben en l'exèrcit la seua expressió més acabada. El restabliment de la casta d'oficials, divuit anys després de la seua supressió revolucionària, testifica, amb igual força, l'abisme que s'ha obert entre els dirigents i els dirigits i que l'exèrcit ha perdut les qualitats essencials que li permetien anomenar-se Exèrcit Roig, així com també el cinisme de la burocràcia que fa llei de les conseqüències d'aquesta desmoralització.

La premsa burgesa ha comprés aquesta reforma, com era natural. 'Le Temps' escrivia, el 25 de setembre de 1935: "*Aquesta transformació exterior és un dels indicis de la profunda transformació que es realitza actualment en l'URSS sencera. El règim definitivament consolidat s'estableix poc a poc. Els hàbits i els costums revolucionaris cedeixen el lloc, en la família soviètica i en la societat, als sentiments i costums que segueixen dominant en els països capitalistes. Els soviets s'aburgesen.*" Quasi no tenim res que afegir a aquesta apreciació.

L'URSS I LA GUERRA

El perill de guerra no és més que una de les expressions de la dependència de l'URSS respecte al món i, en conseqüència, un dels arguments contra la utopia d'una societat socialista aïllada; argument temible que sorgeix ara al primer pla.

Fóra inútil voler preveure tots els factors de la propera lluita dels pobles: si un càlcul d'aquesta mena fos possible, el conflicte d'interessos es resoldria sempre mitjançant una plàcida transacció entre els querellants. Hi ha massa incògnites a la sagnant equació de la guerra. En qualsevol cas, l'URSS gaudeix de grans avantatges heretats del passat i creats pel nou règim. L'experiència de la intervenció, durant la guerra civil, demostrà que la seua extensió continua constituint una gran superioritat per a Rússia. La petita Hongria soviètica fou esfondrada en uns quants dies per l'imperialisme estranger, cert que ajudat pel barroer dictador Bela Kun. La Rússia dels Soviets, amputada des del principi per la seua perifèria, resistí a la intervenció tres anys; en determinats moments, el territori de la revolució es trobà quasi reduït al de l'antic gran ducat de Moscòvia; no necessità, però, més per tal de sostindre's i vèncer posteriorment.

La reserva humana constitueix un segon avantatge considerable. La població de l'URSS, amb un augment de 3 milions d'ànimes a l'any, ha sobrepassat els 170 milions. Una classe jove compren 1.300.000 elements. La selecció més rigorosa, física i política, no elimina més que 400.000. Reserves que es poden estimar de 18 a 20 milions d'homes són pràcticament inesgotables.

Però la naturalesa i el homes sols forneixen la matèria primera de la guerra. El 'potencial' militar depèn, abans que res, de la potència econòmica de l'Estat. Des d'aquest punt de vista, els avantatges de l'URSS són immensos amb relació als de l'antiga Rússia. Ja hem indicat que l'economia planificada ha proporcionat majors resultats, fins ara, en el domini militar. La industrialització de les regions allunyades, Sibèria principalment, dóna a les extensions de les estepes i dels boscos una nova importància. No obstant, l'URSS continua estant un país endarrerit. El baix rendiment del treball, la mediocre qualitat de la producció, la debilitat dels transports, sols estan compensats parcialment per les riqueses naturals i la població. En temps de pau la mesura de les forces econòmiques de sistemes socials oposats pot diferir-se (per molt de temps però no per sempre) per iniciatives polítiques i principalment pel monopoli del comerç exterior. En temps de guerra, la prova és directa, en els camps de batalla. D'aquí el perill.

Les derrotes estan lluny de produir sempre transformacions econòmiques malgrat que solen produir grans canvis polítics. Un règim social que asseure un alt nivell de cultura i una gran riquesa, no pot ser enderrocat per les baionetes. Ben al contrari, sempre es veu que els vencedors adopten els costums dels vençuts si aquests els són superiors a causa del seu desenvolupament. Les formes de la propietat no poden ser modificades per la guerra més que en el cas que estiguen en greu contradicció amb les bases econòmiques del país. La derrota d'Alemanya en una guerra contra l'URSS provocaria de bon segur la caiguda de Hitler i també la del sistema capitalista. No es pot dubtar, per altra banda, que la derrota no fóra fatal als dirigents de l'URSS i a les seues bases socials al país. La inestabilitat del règim actual d'Alemanya prové de que les seues forces productives han sobrepassat, des de fa molt de temps, les formes de la propietat privada capitalista. La inestabilitat del règim soviètic, pel contrari, es deu al fet que les seues forces productives encara estan lluny d'assolir l'altura de la propietat socialista. Les bases socials de l'URSS estan amenaçades per la guerra, per les mateixes raons que en temps de pau necessiten la burocràcia i el monopoli del comerç exterior, és a dir, per la seua debilitat.

Es pot esperar que l'URSS eixirà sense derrota de la propera guerra? A una pregunta plantejada amb tota claredat cal respondre clarament: si la guerra no fos més que una guerra, la derrota de l'URSS seria inevitable. Des del punt de vista de la tècnica, de l'economia i de l'art militar, l'imperialisme és infinitament més poderós que no pas l'URSS i, si no es paralitzat per la Revolució a l'Occident, arrossegà el règim nascut de la Revolució d'Octubre.

A açò es pot respondre que l'imperialisme és una abstracció puix que està esquinçat per les seues pròpies contradiccions. Cert: i sense elles fa temps que l'URSS hauria abandonat l'escena. Els acords diplomàtics i militars de l'URSS reposen, en part, sobre aquestes contradiccions. Però es cometria un funest error en negar-se a veure un límit després del qual cessen eixos esquinçaments. Així com la lluita dels partits burgesos i petitburgesos, dels més reaccionaris als més socialdemòcrates, cessa front el perill

immediat de la revolució proletària, els antagonismes imperialistes es resoldran sempre per tal d'impedir la victòria militar de l'URSS.

Els acords diplomàtics no són més que 'papers mullats', segons la frase, no desproveïda de raó, d'un canceller del Reich. Enlloc està escrit que duraran fins a la guerra. Cap tractat amb l'URSS resistirà l'amenaça d'una revolució imminent en qualsevol part d'Europa. Bastarà amb que la crisi política d'Espanya (per no parlar de la de França) entre en una fase revolucionària perquè les esperances en Hitler-Salvador, lloades per Lloyd George, guanyen irresistiblement a tots els governs burgesos. Fora d'això, si la situació inestable d'Espanya, França o Bèlgica, acabés en una victòria de la reacció, no quedaria empremta dels pactes soviètics. Admetent, al capdavant, que els 'papers mullats' serveixen la seua força en la primera fase de les operacions militars, és indubtable que l'agrupació de les forces en la fase decisiva estarà determinada per factors molt més poderosos que no les solemnes promeses de diplomàtics especialitzats, precisament, en la fellonia.

La situació canviaria per complet si els governs burgesos obtingueren garanties materials que el govern de Moscou no sols es posaria de la seua part en la guerra, sinó, a més a més, en la lluita de classes. Aprofitant les dificultats de l'URSS, agafada entre dos focs, els 'amics' capitalistes 'de la pau' prendran totes les mesures necessàries per tal de finir amb el monopoli del comerç exterior i les lleis soviètiques que regeixen la propietat. El moviment de defensa nacional que creix entre els emigrats russos a França i Txecoslovàquia es nodreix amb eixes esperances. I si cal comptar amb què la lluita mundial sols tindrà desenllaç mitjançant la guerra, els aliats tindran grans oportunitats per assolir llur fi. Sense intervenció de la revolució, les bases socials de l'URSS s'enfonsaran, tant en cas de victòria com en cas de derrota.

No fa més de dos anys, un document-programa, intitulat: 'La IV Internacional i la Guerra' esbossava en els següent termes aqueixa perspectiva: "*Sota la influència de la viva necessitat d'articles de primera necessitat experimentada per l'Estat, les tendències individualistes de l'economia rural es reforçarien i les forces centrífugues augmentarien mes a mes al si dels kolkhozs... Podria esperar-se... en l'atmosfera sobrecarregada de la guerra, en una crida als capitalistes estrangers 'aliats', en atemptats contra el monopoli del comerç exterior, en el debilitament del control d'Estat sobre els trusts, en l'agreuement de la concurrència entre els trusts, en conflictes entre trusts i obrers, etc. En d'altres paraules, una llarga guerra, si el proletariat internacional romangués en actitud passiva, podria, i inclús, hauria de provocar la resolució de les contradiccions internes de l'URSS mitjançant una contrarevolució bonapartista.*" Els esdeveniments d'aquests dos últims anys no han fet sinó augmentar aquesta probabilitat.

Tot el que s'ha dit fins ara no exigeix, però, conclusions 'pessimistes'. No volem tancar els ulls front l'enorme superioritat material del món capitalista ni ignorar les inevitables fellonies dels "aliats" imperialistes, ni enganyar-nos sobre les contradiccions internes del règim soviètic; tampoc, però, estem inclinats a sobreestimar la solidesa del sistema capitalista ni en els països hostils ni en els aliats. Molt abans que la guerra pugui posar a prova la proporció de les forces, sotmetrà l'estabilitat d'aquests règims a un rude examen. Tots els teòrics seriosos de la futura matança de pobles, compten amb la probabilitat i inclús la certesa de revolucions. La idea, cada volta més generalitzada en determinades esferes, de petits exèrcits professionals, idea a penes un poc més realista

que un duel d'herois, inspirat en el precedent de David i Goliat, revela, pel que té de fantàstica, el temor que s'experimenta front el poble armat. Hitler no deixà passar cap ocasió sense subratllar el seu desig de pau, al·ludint a l'inevitable desbordament del bolxevisme que provocaria la guerra a l'Occident. La força que encara frena la pròxima guerra no està en la Societat de les Nacions ni en els pactes de garantia ni, tampoc, en els referèndums pacifistes sinó, únicament i exclusiva, en el temor saludable que les potències tenen de la revolució.

Com tots els fenòmens, els règims socials han de ser jutjats per comparació. Malgrat les seues contradiccions, el règim soviètic, des del punt de vista de l'estabilitat, té immensos avantatges sobre els seus probables adversaris. La mateixa possibilitat del domini dels nazis sobre el poble alemany es deu a la tensió prodigiosa dels antagonismes socials en Alemanya. Aquests antagonismes no han desaparegut ni s'han atenuat; la llosa del feixisme sols els comprimeix. La guerra els exterioritzaria. Hitler té moltes menys oportunitats de les que tingué Guillerme II per a finir victoriosament la guerra. Sols una revolució feta a temps podria evitar la guerra a Alemanya, lliurant-la d'una nova derrota.

La premsa mundial representa els assassinats de ministres japonesos per oficials com a manifestacions imprudents d'un patriotisme apassionat. En realitat, aquests actes es classifiquen, malgrat les diferències d'ideologia, en la mateixa rúbrica que les bombes llençades pels nihilistes russos contra la burocràcia tsarista. La població del Japó s'ofega sota el jou combinat d'una explotació agrària asiàtica i un capitalisme ultramodern; al primer relaxament de les coercions militars, Corea, el Manxukuo i Xina s'alçaran contra la tirania japonesa. La guerra esfondrarà l'imperi en un cataclisme social.

La situació de Polònia no és sensiblement millor. El règim establert per Pilsudski, el més estèril que es conega, ni tant sols ha assolit suavitzar el servatge dels camperols. La Ucraïna occidental (la Galítsia) sofreix una cruel opressió que fereix tots els sentiments nacionals. Les vagues i les revoltes són interminables als centres obrers. La burgesia polonesa, en tractar d'assegurar-se de cara al pervindre l'aliança de França i l'amistat d'Alemanya, sols aconseguirà precipitar la guerra on trobarà la seua perdició.

El perill de guerra i el d'una derrota de l'URSS són realitats. Si la revolució no impedeix la guerra, la guerra podrà ajudar a la revolució. Un segon part és generalment més fàcil que no pas el primer. La primera revolta no es farà esperar dos anys i mig en la propera guerra. I una volta començades, les revolucions no es detindran a mig camí. El destí de l'URSS no es decidirà, en definitiva, en els mapes dels estats majors sinó en la lluita de classes. El proletariat europeu, irreductiblement alçat contra la seua burgesia, inclús la dels 'amics de la pau', serà l'únic que podrà impedir que l'URSS siga derrotada o apunyalada per l'esquena pels seus 'aliats'. I la mateixa derrota de l'URSS no seria més que un episodi de curta duració si el proletariat assolira la victòria en altres països. Pel contrari, cap victòria militar salvarà l'herència de la Revolució d'Octubre, si l'imperialisme es manté a la resta del món.

Els partidaris de la burocràcia diran que 'subestimem' les forces interiors de l'Exèrcit Roig, etc., com digueren abans que 'negàvem' la possibilitat de l'edificació socialista en un sol país. Aquests arguments són de tan baixa qualitat que ni tan sols permeten un intercanvi d'opinions per infecund que fos. Sense Exèrcit Roig, l'URSS ja hagués estat

derrotada i desmembrada com Xina. Sols una llarga resistència heroica i testarruda podrà crear les condicions favorables per al desenrotllament de la lluita de classes als països imperialistes. L'exèrcit Roig és, així, un factor d'una importància històrica inapreciable; ens basta amb què pugui impulsar potentment a la revolució. Però sols la revolució podrà complir la missió principal que està per damunt de les forces de l'Exèrcit Roig.

Ningú exigeix que el govern soviètic s'expose a aventures internacionals i deixi d'obeir a la raó, tractant de forçar el curs dels esdeveniments mundials. Les temptatives d'aquest gènere que es feren abans (Bulgària, Estònia, Cantó...) sols han aprofitat a la reacció i foren condemnades en el seu moment per l'oposició d'esquerres. Es tracta de l'orientació general de la política soviètica. La contradicció entre la política estrangera de l'URSS i els interessos del proletariat mundial internacional i dels pobles colonials troba la seua expressió més funesta en la subordinació de la Internacional Comunista a la burocràcia conservadora i en la seua nova religió de la immobilitat.

No és pas sota la bandera del *status quo* que els obrers europeus i els pobles colonials podran rebel·lar-se contra l'imperialisme i la guerra; aquesta ha d'esclatar i escombrar el *status quo* amb anàloga ineluctabilitat que la que condueix el nen, arribat el moment, a acabar amb el *status quo* de la gravidesa. Els treballadors no tenen el menor interès en defensar les fronteres actuals, sobretot a Europa, siga sota les ordres de les seues burgesies o en la insurrecció revolucionària contra d'elles. La decadència en Europa prové justament de que està trossejada econòmicament en gairebé quaranta Estats quasi nacionals que, amb les seues duanes, passaports, sistemes monetaris i exèrcits monstruosos al servei del particularisme nacional, s'han transformat en el major dels obstacles per al desenvolupament econòmic de la humanitat i per a la civilització.

La missió del proletariat europeu no és eternitzar les fronteres sinó suprimir-les revolucionàriament. *¿Status quo?* ¡No! Estats Units d'Europa.

IX

QUÈ ES L'URSS?

RELACIONS SOCIALS

La propietat estatitzada dels mitjans de producció domina quasi exclusivament en la indústria. En l'agricultura sols està representada pels sovkhozs, que no inclouen més que el 10% de les superfícies sembrades. En el kolkhozs, la propietat cooperativa o la de les associacions es combina en proporcions variables amb les de l'Estat i les de l'individu. El sòl pertany jurídicament a l'Estat però com que està concedit 'a gaudi perpetu' als kolkhozs difereix poc de la propietat de les associacions. Els tractors i les màquines pertanyen a l'Estat; l'equip de menor importància a l'explotació col·lectiva. Tot camperol de kolkhoz té, a més a més, la seua empresa privada. El 10% dels cultivadors roman aïllat.

Segons el cens de 1934, el 28% de la població eren obrers i empleats de l'Estat. Els obrers cèlibes d'indústria i de la construcció eren 7,5 milions en 1935. Els kolkhozs i els oficis organitzats per la cooperació constituïen, en l'època del cens, el 45,9% de la població. Els estudiants, els militars, els pensionistes i d'altres categories que depenen immediatament de l'Estat, en constituïen el 3,4%. En total, el 74% de la població pertanyia al 'sector socialista' i disposava del 95,8% del capital del país. Els camperols aïllats i els artesans representaven encara (en 1934) el 22,5% de la població, però a penes si posseïen un poc més del 4% del capital nacional.

Des de 1934 no s'ha tornat a fer cens i el proper es farà en 1937. No obstant, és indubtable que el sector privat de l'economia ha sofert noves limitacions en favor del 'sector socialista'. Els cultivadors individuals i els artesans constitueixen en l'actualitat, segons els òrgans oficials, prop del 10% de la població, és a dir 17 milions d'ànimes; la seua importància econòmica ha caigut molt més avall que no pas la numèrica. Andreev,

secretari del comitè central, declarava en abril de 1936: “En 1936, el pes específic de la producció socialista al nostre país havia de constituir el 98,5%, de mena que no li quedarà al sector no socialista més que un insignificant 1,5%...” Aquestes xifres optimistes semblen provar, a primer vista, irrefutablement la victòria ‘definitiva i irrevocable’ del socialisme. Dissortat, però, aquell qui darrere l’aritmètica no hi veu la realitat social.

Aquestes mateixes xifres són un poc forçades. Basta d’indicar que la propietat privada dels membres dels kolkhozs està inclosa en el ‘sector socialista’. No obstant, l’eix del problema no està allí. La indiscutible i enorme superioritat estadística de les formes estatals i col·lectives de l’economia, per important que siga de cara el pervindre, no allunya altre problema igualment important: el del poder de les tendències burgeses al si mateix del ‘sector socialista’, i no solament en l’agricultura sinó també en la indústria. La millora de l’estàndard de vida obtingut al país, és prou per a provocar un creixement de les necessitats, però de cap de les maneres per a satisfer-les. El propi dinamisme del desenvolupament econòmic implica cert despertar dels apetits petitburgesos, i no únicament entre els camperols i els representants del treball ‘intel·lectual’ sinó també entre els obrers privilegiats. La simple oposició dels cultivadors individuals als kolkhozs i dels artesans a la indústria estatitzada, no donen la menor idea de la potència explosiva d’aquests apetits que penetren tota l’economia del país i s’expressen, per dir-ho sumàriament, en la tendència de tots i de cadascun a donar a la societat el menys que puga i treure’n el més possible.

La solució dels problemes del consum i de la competència per a l’existència, exigeix la mateixa energia i habilitat, almenys, que la edificació socialista en el sentit propi de la paraula, d’aquí prové, en part, el dèbil rendiment del treball social. Mentre que l’Estat lluita incessantment contra l’acció molecular de les forces centrífugues, els propis mitjans dirigents constitueixen el llaç principal de l’acumulació privada lícita o il·lícita. Emmascarada per les noves normes jurídiques, les tendències petitburgeses no es deixen agafar fàcilment per l’estadística. Però la burocràcia ‘socialista’, (aquesta sorprenent *contradictio in adjecto*, monstruosa excrescència social, sempre creixent, i que es transforma, al seu torn, en causa de febres malignes de la societat) comprova el seu clar predomini en la vida econòmica.

La nova constitució, construïda sencerament, tal com veurem de seguida, sobre la identificació de la burocràcia i de l’Estat (així com del poble i de l’Estat), diu: “*La propietat de l’Estat, en d’altres paraules, la de tot el poble...*” Sofisma fonamental de la doctrina oficial. No és discutible que els marxistes, començant pel mateix Marx, hagen usat respecte a l’Estat obrer els termes de propietat ‘estatal’, ‘nacional’ o ‘socialista’, com sinònims. A gran escala històrica, aquesta manera de parlar no representava inconvenients; però es transforma en font de grollers errors i d’enganyifes en tractar-se de les primeres etapes, encara insegures, de l’evolució de la nova societat aïllada i endarrerida, des del punt de vista econòmic, respecte als països capitalistes.

Per tal que la propietat privada puga arribar a ser social, ha de passar ineludiblement per l’estatització, al igual que l’eruga, per tal de transformar-se en papallona, ha de passar per crisàlide. Però la crisàlide no és una papallona. Miríades de crisàlides moren abans de ser papallona. La propietat de l’Estat no és la de ‘tot el poble’ més que en la mesura en què desapareixen els privilegis i les distincions socials i en què, en conseqüència, l’Estat perd la seua raó d’ésser. Dit d’altra manera: la propietat de l’Estat es fa socialista

a mesura que deixa de ser propietat de l'Estat. Pel contrari, mentre l'Estat soviètic s'eleva més sobre el poble, més durament s'oposa, com el guardià de la propietat, al poble dilapidador i més clarament es declara contra el caràcter socialista de la propietat estatitzada.

“Encara estem lluny de la supressió de les classes”. Reconeix la premsa oficial referint-se a les diferències que subsisteixen entre la ciutat i el camp, entre el treball intel·lectual i el manual. Aquesta confessió purament acadèmica té l'avantatge de justificar pel treball 'intel·lectual' els ingressos de la burocràcia. Els 'amics', per als quals Plató és més volgut que no la veritat, també es limiten a admetre en estil acadèmic l'existència de vestigis de desigualtat. Però aquests vestigis estan lluny de bastar per a donar una explicació a la realitat soviètica. Si la diferència entre la ciutat i el camp s'ha atenuat des de determinats punts de vista, des d'altres s'ha profunditzat en canvi, a causa del ràpid creixement de la civilització i del confort en les ciutats. La distància social entre el treball manual i l'intel·lectual, en compte de disminuir, ha augmentat durant els darrers anys malgrat la formació de quadres científics eixits del poble. Les barreres mil·lenàries de les castes que aïllen l'home (al ciutadà educat del mugic inculte, al mag de la ciència del peó), no solament s'han mantingut sota formes si fa o no fa atenuades sinó que renaixen abundantment i revesteixen un aspecte provocatiu.

La famosa consigna: *“Els quadres ho decideixen tot”*, caracteritza molt més francament del que voldria Stalin a la societat soviètica. Per definició, els quadres estan cridats a exercir l'autoritat. El culte dels quadres significa, abans que res, el de la burocràcia, de l'administració, de l'aristocràcia tècnica. En la formació i en l'educació dels quadres, com en d'altres dominis, el règim soviètic realitza una tasca que la burgesia ha finit de fa ja temps. Però com que els quadres soviètics apareixen sota l'estendard socialista, exigeixen honors quasi divins i emoluments cada volta més elevats. De mena que la formació de quadres 'socialistes' va acompanyada per un renaixement de la desigualtat burgesa.

Pot semblar que no existeix cap diferència, des del punt de vista de la propietat dels mitjans de producció, entre el mariscal i la criada, entre el director de trust i el peó, entre el fill del comissari del poble i el vagabund. No obstant, els uns ocupen bells apartaments, disposen de diverses viles en diversos racons del país, tenen els millors automòbils i, des de fa llarg temps, ja no saben com es netegen un parell de sabates; els altres viuen en barraques, en les que manquen freqüentment els envans, estan familiaritzats amb la fam i no es netegen les sabates perquè caminen descalçats. Per al dignatari aquesta diferència no té importància; per al peó, és de les més importants.

Alguns 'teòrics' superficials poden consolar-se dient-se que el repartiment de béns és un factor de segon ordre en comparació amb la producció. No obstant, la dialèctica de les influències recíproques serva tota sa força. El destí dels mitjans nacionalitzats de producció es decidirà, al capdavall, segon l'evolució de les diferents condicions personals. Si un vapor es declara de propietat col·lectiva i els passatgers queden dividits en primera, segona i tercera classe, és comprensible que la diferència de les condicions reals acabe per tindre, als ulls dels passatgers de tercera, una importància molt major que no el canvi jurídic de la propietat. Pel contrari, els passatgers de primera exposaran gustos, entre cafè i cigarretes, que la propietat col·lectiva és tot i que, comparativament, la comoditat de les cabines no és res. I l'antagonisme resultant d'aquestes situacions donarà rudes cops a una col·lectivitat inestable.

La premsa soviètica ha relatat amb satisfacció que un xiquet, en visitar el jardí d'aclimatació de Moscou preguntà a qui pertanyia l'elefant i que en oir dir: "*a l'Estat*" conclougué immediatament: "*aleshores també és un poc meu*". Si en realitat s'hagués de repartir l'elefant, els valuosos ullals anirien als privilegiats, alguns benaurats apreciarien el pernil del paquiderm i el major nombre hauria d'aconterar-se amb els budells i restes. Els xiquets perjudicats en el repartiment es sentirien poc inclinats a confondre la seua propietat amb la de l'Estat. Els joves vagabunds no tenen com a propietat més que el que acaben de furar-li a l'Estat. És molt probable que el xiquet del jardí d'aclimatació fos el fill d'un personatge influent habituat a pensar que 'l'Estat sóc jo'.

Si traduïm, per expressar-nos millor, les relacions socialistes en termes de Borsa, els ciutadans serien els accionistes d'una empresa que posseiria les riqueses del país. El caràcter col·lectiu de la propietat suposa un repartiment 'igualitari' de les accions i, per tant, un dret a dividends iguals per a tots els 'accionistes'. Els ciutadans, no obstant, participen en l'empresa com accionistes i com productors. En la fase inferior del comunisme, que hem anomenat socialisme, la remuneració del treball es fa encara segons les normes burgeses, és a dir, d'acord amb la qualificació del treball, la seua intensitat, etc.

Els ingressos teòrics d'un ciutadà es formen, doncs, de dues parts, $a+b$, el dividend més el salari. Com més desenrotllada està la tècnica i l'organització econòmica està més perfeccionada, més serà la importància del factor a amb relació al b ; i serà menor la influència exercida sobre la condició material per les diferències individuals del treball. El fet que les diferències de salari a l'URSS no siguin menors sinó majors que als països capitalistes, ens imposa la conclusió que les accions estan repartides desigualment i que els ingressos dels ciutadans impliquen, alhora que un salari desigual, parts desiguals del dividend. Mentre que el peó no rep més que b , salari mínim que rebria en idèntiques condicions en una empresa capitalista, el stakhanovista i el funcionari reben $2a+b$ o $3a+b$, i així successivament. Per altra banda, b pot transformar-se en $2b$, $3b$, etc. En d'altres paraules, la diferència dels ingressos no sols està determinada per la simple diferència del rendiment individual sinó per l'apropiació emmascarada del treball dels altres. La minoria privilegiada dels accionistes viu a costa de la majoria espoliada.

Si s'admet que el peó soviètic rep més del que rebria, amb el mateix nivell tècnic i cultural, en una empresa capitalista, és a dir, que és un petit accionista, el seu salari ha de considerar-se com $a+b$. Els salaris de les categories millor pagades seran expressats, en aquesta cas, per la fórmula $3a+2b$; $10a+15b$, etc. el que significaria que mentre el peó té una acció el stakhanovista té 3 i l'especialista 10; i que, a més a més, els seus salaris, en el sentit propi de la paraula, estiguen en proporció de 1 a 2 i a 15. Els himnes a la sagrada propietat socialista semblen, sota aquestes condicions, molt més convincents per al director de fàbrica, de trust o per al stakhanovista que no per a l'obrer ordinari o per al camperol del kolkhoz. Ara bé, els treballadors no qualificats constitueixen la immensa majoria en la societat, i el socialisme ha de comptar amb d'ells i no amb una nova aristocràcia.

"L'obrer no és, al nostre país, un esclau assalariat, un venedor de treball-mercaderia. És un treballador lliure." (Pravda) En l'actualitat, aquesta fórmula eloqüent no és més que una inadmissible fanfarronada. El pas de les fàbriques a poder de l'Estat no ha

canviat més que la situació jurídica de l'obrer; de fet, viu en mig de la necessitat, treballant determinat nombre d'hores per un salari donat. Les esperances que l'obrer fonamentava abans en el partit i en els sindicats, les ha traslladat, després de la Revolució, a l'Estat que ell mateix ha creat. Però el treball útil d'eixe Estat s'ha vist limitat per la insuficiència de la tècnica i de la cultura. Per tal de millorar-ne una i l'altra, el nou Estat ha recorregut als vells mètodes: esgotament dels nervis i dels músculs dels treballadors. S'ha format tot un cos d'assotadors. La gestió de la indústria s'ha fet extremadament burocràtica. Els obrers han perdut qualsevol influència en la direcció de les fàbriques. Treballant per peces, vivint en mig d'un malestar profund, privat de la llibertat de desplaçar-se, sofrint fins en la mateixa fàbrica un terrible règim policíac, l'obrer difícilment podrà sentir-se un 'treballador lliure'. Per a d'ell, el funcionari és un cap; l'Estat, un amo. El treball lliure és incompatible amb l'existència de l'Estat burocràtic.

Tot el que acabem de dir s'aplica al camp, amb alguns correctius necessaris. La teoria oficial erigeix la propietat dels kolkhozs en propietat socialista. La 'Pravda' escriu que els kolkhozs *"ja són en realitat comparables a les empreses d'Estat de tipus socialista"*. Arega immediatament que la *"garantia del desenvolupament socialista de l'agricultura resideix en la direcció dels kolkhozs pel partit bolxevic"*; açò es traslladarnos de l'economia a la política. Es a dir, que les relacions socialistes estan establertes, pel moment, no en les vertaderes relacions entre els homes, sinó en el cor tutelar dels superiors. Els treballadors faran bé en desconfiar d'Aquest cor. La veritat és que l'economia dels kolkhozs està a meitat camí entre l'agricultura parcel·laria individual i l'economia estatal; i que les tendències petitburgeses en el si dels kolkhozs són completades, de la millor manera, pel ràpid creixement de l'haver individual dels camperols.

Amb sols 4 milions d'hectàrees, contra 108 milions de sembrats col·lectius, o siga menys del 4%, les parcel·les individuals dels membres dels kolkhozs, sotmeses a una cultura intensiva, proporcionen als camperols els articles més indispensables per al seu consum. La major part del ramat major, dels borregos, dels porcs, pertany als membres dels kolkhozs i no als kolkhozs. Passa freqüentment que els camperols donen a les seues parcel·les individuals la principal cura i releguen a un segon pla els kolkhozs, de dèbil rendiment. Els kolkhozs que paguen millor la jornada de treball pugen, pel contrari, un graó formant una categoria de grangers acomodats. Les tendències centrífugues no desapareixen encara, ben al contrari, es fortifiquen i s'estenen. En qualsevol cas, el kolkhoz pel moment no ha assolit més que transformar les formes jurídiques de l'economia del camp; particularment en el mode de repartiment dels ingressos; quasi no han afectat a l'antiga isba, a l'hortalissa, a la cria del ramat, al ritme del penós treball de la terra, ni inclús a l'antiga manera de considerar l'Estat, que si ja no serveix als propietaris territorials i a la burgesia, pren massa del camp per a la ciutat i manté a massa funcionari voraç.

Les categories següents figuraran en el cens del 6 de gener de 1937: obrers, empleats, treballadors de kolkhozs, cultivadors individuals, artesans, professions lliures, servidors del culte, no treballadors. El comentari oficial precisa que no s'inclou altres rúbriques perquè no hi han classes en l'URSS. En realitat tal estadística està concebuda per a dissimular l'existència de medis privilegiats i de baixos fondos de desheretats. Les vertaderes capes socials a les que s'hagués degut senyalar, mitjan un cens honrat, són: alts funcionaris, especialistes i altres persones que viuen burgesament; capes mitjanes i

inferiors de funcionaries i especialistes que viuen com petitburgesos; aristocràcia obrera i kolkhoziana, situada quasi en les mateixes condicions que les anteriors; obrers mitjans; camperols mitjans dels kolkhozs; obrers i camperols pròxims al lumpen-proletariat o proletaris 'declassé'; joves vagabunds, prostitutes i d'altres.

Quan la nova constitució declara que "*l'explotació de l'home per l'home s'ha abolit a l'URSS*" diu el contrari de la veritat. La nova diferenciació social ha creat les condicions per un renaixement de l'explotació sota les formes més bàrbares, com són la compra de l'home per al servei personal d'un altri. El servei domèstic no figura en les fulles del cens, ha de comprendre's, evidentment, en la rúbrica 'obrer'. Els problemes següents no es plantegen: ¿El ciutadà soviètic té domèstics, i quins (cambrera, cuinera, nodrissa, mainadera, xofer)? ¿Té un auto al seu servei? ¿De quantes habitacions disposa? No es parla de la magnitud del seu salari. Si tornés a posar-se en vigor la norma soviètica que priva de drets polítics a qui explote el treball d'un altri, es veuria que les cimeres dirigents de la societat soviètica havien de ser privades del benefici de la constitució. Felicitament, s'ha establert una igualtat completa dels drets... entre l'amo i els criats.

Dues tendències oposades es desenvolupen al si del règim. En desenvolupar les forces productives (al contrari del capitalisme estancat), ha creat els fonaments econòmics del socialisme. En dur fins l'extrem (amb la seua complaença vers els dirigents) les normes burgeses de repartiment, prepara una restauració capitalista. La contradicció entre les formes de la propietat i les normes de repartiment, no poden créixer indefinidament. De mena que les normes burgeses hauran d'estendre's als mitjans de producció o les normes de repartiment hauran d'acoblar-se a la propietat socialista.

La burocràcia tem la solució d'aquesta alternativa. En totes bandes: en la premsa, a la tribuna, en l'estadística, en les novel·les dels seus escriptors i en els versos dels seus poetes, en el text de la seua nova constitució, usa les abstraccions del vocabulari socialista per tal d'ocultar les relacions socials en les ciutats i els camps. Açò és el que fa tan falsa, mediocre i artificial la ideologia oficial.

CAPITALISME D'ESTAT?

Davant fenòmens nous, els homes acostumen cercar un refugi en les velles paraules. S'ha tractat de disfressar l'enigma soviètic amb el terme: "*capitalisme d'Estat*" que presenta l'avantatge de no oferir-li a ningú cap significat precís. Serví primer per designar els casos en que l'Estat burgès assumeix la gestió dels mitjans de transport i de determinades indústries. La necessitat de mesures semblants és un dels símptomes de què les forces productives del capitalisme superen el capitalisme i el neguen parcialment en la pràctica. El sistema, però, es sobreviu i roman estant capitalista malgrat els casos en què arriba a negar-se a ell mateix.

En el pla de la teoria, podem representar-nos una situació en la que la burgesia sencera es constituïria en societat per accions per tal d'administrar, mitjançant l'Estat, tota l'economia nacional. El mecanisme econòmic d'un règim d'aquesta mena no oferiria cap misteri. El capitalista, ho sabem, no rep sota la forma de benefici la plus-vàlua

creada pels seus pròpies obrers sinó una fracció de la plus-vàlua del país sencer, proporcional a la seua part de capital. En un 'capitalisme d'Estat' integral, la llei del repartiment igual dels beneficis s'aplicaria directament, sense concurrència de capitals, mitjançant una simple operació de comptabilitat. Mai no ha existit un règim d'aqueix gènere, ni l'haurà, a causa de les contradiccions profundes que divideixen als posseïdors entre si i tant més com que l'Estat, representant únic de la propietat capitalista, constituïria per a la revolució social un objecte massa temptador.

Després de la guerra i, sobretot, després de les experiències de l'economia feixista, s'entén per 'capitalisme d'Estat' un sistema d'intervenció i de direcció econòmica per l'Estat. Els francesos usen en tal cas una paraula molt més apropiada: l'estatisme. El capitalisme d'Estat i l'estatisme es toquen indubtablement: però com sistemes, serien més bé oposats. El capitalisme d'Estat significa la substitució de la propietat privada per la propietat estatitzada i serva, per aqueix mateix motiu, un caràcter parcial. L'estatisme (siga a la Itàlia de Mussolini, l'Alemanya de Hitler, els Estats Units de Roosevelt o la França de León Blum), significa la intervenció de l'Estat sobre les bases de la propietat privada, per a salvar-la. Qualsevulla que siguem els programes dels governs, l'estatisme consisteix, inevitablement, en traslladar les càrregues del sistema agonitzant dels més forts als més dèbils. Salva del desastre els petits propietaris únicament perquè llur existència és necessària per al sosteniment de la gran propietat privada en detriment de les forces productives que es revolten contra d'ella. L'estatisme, en sostindre a empreses no viables i mantenir capes socials parasitàries, frena el desenvolupament de la tècnica; en una paraula: és profundament reaccionari.

No es pot prendre al peu de la lletra la frase de Mussolini: "*Les tres quartes parts de l'economia italiana, industrial i agrícola, estan en mans de l'Estat*" (26 de maig de 1934). L'Estat feixista no és propietari de les empreses, no és més que un intermediari entre els capitalistes. Diferència apreciable! El 'Popolo d'Itàlia' diu al respecte: "*l'Estat corporatiu uneix i dirigeix l'economia, però no la administra, el que no seria altra cosa, amb el monopoli de la producció, sinó el col·lectivisme*" (12 de juny de 1936). La burocràcia intervé com un poderós senyor front als camperols en general i en particular front als petits propietaris; front els magnats del capital, però, com el seu primer poder. "*L'Estat corporatiu [escriu justament el marxista italià Feroci] no és més que l'agent del capital monopolista...Mussolini fa que l'Estat es faça càrrec de tots els riscos de les empreses i deixa als capitalistes tots els beneficis de l'explotació*". En aqueix aspecte, Hitler segueix les empremtes de Mussolini. La dependència de classe de l'Estat feixista determina els límits de la nova economia dirigida i també el seu contingut real; no es tracta d'augmentar el poder de l'home sobre la naturalesa en interès de la societat sinó d'explotar a la societat en interès d'una minoria. "*Si jo volgués, [s'alaba Mussolini] establir en Itàlia el capitalisme d'Estat o el socialisme d'Estat, cosa que no passarà, trobaria en l'actualitat totes les condicions necessàries*". Excepte una: l'expropiació de la classe capitalista. I per a realitzar aquesta condició, el feixisme hauria de col·locar-se de l'altra banda de la barricada, "*cosa que no passarà*", s'apressarà a afegir Mussolini, i amb raó doncs que l'expropiació dels capitalistes necessita altres forces, altres quadres i altres caps.

La primera concentració dels mitjans de producció en mans de l'Estat coneguda per la història, la realitzà el proletariat mitjançant la revolució social, i no els capitalistes mitjançant els trusts estatitzats. Aquesta breu anàlisi basta per mostrar com d'absurdes

són les temptatives d'identificar l'estatisme capitalista amb el sistema soviètic. El primer és reaccionari, el segon realitza un gran progrés.

LA BUROCRÀCIA ÉS UNA CLASSE DIRIGENT?

Les classes es defineixen pel lloc que ocupen en l'economia social i, sobretot, amb relació als mitjans de producció. En les nacions civilitzades, la llei fixa les relacions de propietat. La nacionalització del sòl, mitjans de producció, transports i dels canvis així com el monopoli del comerç exterior, formen les bases de la societat soviètica. Per a nosaltres, aquesta adquisició de la revolució proletària defineix l'URSS com un Estat proletari.

La burocràcia soviètica s'assembla a qualsevol altra, i sobretot a la feixista, tant per la funció reguladora i d'intermediària com per la vigilància que exerceix per a mantindre la jerarquia social i per l'explotació de l'aparell de l'Estat en funció dels fins anteriors. També, però, es diferencia de la burocràcia feixista per trets d'extrema importància. Sota cap altre règim la burocràcia assoleix semblant independència. En la societat burgesa, la burocràcia representa els interessos de la classe posseïdora i instruïda, que disposa de gran nombre de mitjans de control sobre les seues administracions. La burocràcia soviètica s'ha elevat per damunt d'una classe que amb prou feines eixia de la misèria i de les tenebres i que no tenia tradicions de comandament i domini. Al contrari que els feixistes que una volta arribats al poder s'alien a la burgesia mitjançant interessos comuns, amistats, matrimonis, etc., etc., la burocràcia de l'URSS assimila els costums burgesos sense tindre al seu costat una burgesia nacional. En aquest sentit no es pot negar que és quelcom més que una simple burocràcia. És l'única capa social privilegiada i dominant, en el ple sentit d'aquestes paraules, en la societat soviètica.

Altra particularitat presenta igual importància. La burocràcia soviètica ha expropiat políticament el proletariat per tal de defensar amb els seus propis mètodes les conquestes socials d'aquest darrer. Però el fet mateix que s'haja apropiat del poder en un país on els mitjans de producció més importants pertanyen a l'Estat, crea, entre ella i les riqueses de la nació, relacions enterament noves. Els mitjans de producció pertanyen a l'Estat. L'Estat 'pertany', en certa mida, a la burocràcia. Si aquestes relacions completament noves s'estabilitzaren, es legislaren i es feren normals, sense o contra la resistència dels treballadors, conclourien per liquidar completament les conquestes de la revolució proletària. Però aquesta hipòtesi és prematura. El proletariat encara no ha dit l'última paraula. La burocràcia no ha creat una base social pròpia per al seu domini, sota la forma de condicions particulars de propietat. Està obligada a defensar la propietat de l'Estat, font del seu poder i rendes. Des d'aquest punt de vista, continua essent l'instrument de la dictadura del proletariat.

Les temptatives de presentar la burocràcia soviètica com una classe 'capitalista d'Estat' no resisteixen la crítica. La burocràcia no té títols ni accions. Es recluta, completa i renova gràcies a una jerarquia administrativa, sense tindre drets particulars en matèria de propietat. El funcionari no pot transmetre als seus hereters el seu dret d'explotació de l'Estat. El privilegi de la burocràcia són abusos. Amaguen els seus privilegis i

fingeixen no existir com grup social. La seua apropiació d'una immensa part de la renda nacional és un fet de parasitisme social. Tot açò fa la situació dels dirigents soviètics altament contradictòria, equívoca i indigna, malgrat la plenitud del poder i la pantalla de fum de les adulacions.

En el decurs de la seua vida, la societat burgesa ha canviat moltes voltes de règims i de castes burocràtiques, sense modificar per això les seues bases socials. S'ha immunitzat contra la restauració del feudalisme i de les seues corporacions gràcies a la superioritat dels seu mode de producció. El poder sols podia secundar o destorbar el desenvolupament capitalista; les forces productives, fonamentades en la propietat privada i la concurrència, treballen pel seu compte. Al contrari d'això, les relacions de propietat establertes per la revolució socialista estan indissolublement lligades al nou Estat que les sosté. El predomini de les tendències socialistes sobre les tendències petitburgeses no està assegurat per l'automatisme econòmic (encara hi som lluny) sinó pel poder polític de la dictadura. Així és, doncs, que el caràcter de l'economia depèn completament del poder.

La caiguda del règim soviètic provocaria infal·liblement la de l'economia planificada i, per tant, la liquidació de la propietat estatitzada. El llaç obligat entre els trust i les fàbriques, en el si dels primers, es trencaria. Les empreses més afavorides serien abandonades a elles mateixes. Podrien transformar-se en societats per accions o adoptar qualsevulla altra forma transitòria de propietat, com ara per exemple la participació dels obrers en els beneficis. Els kolkhozs es disgregarien també al mateix temps i amb més facilitat. La caiguda de la dictadura burocràtica actual, sens que fos reemplaçada per un nou poder socialista, anunciaria també el retorn al sistema capitalista amb una baixada catastròfica de l'economia i de la cultura.

Però si el poder socialista és encara absolutament necessari per a la conservació i el desenvolupament de l'economia planificada, el problema de saber sobre què es suporta el poder soviètic actual i en quina mesura l'esperit socialista de la seua política està assegurat, es fa cada vegada més greu. Lenin, parlant al XI Congrés del partit com si s'acomiadés, deia als mitjans dirigents: *“La història coneix transformacions de tota mena; en política no és serio comptar amb les conviccions, devoció i belles qualitats de l'ànima...”* La condició determina la consciència. En uns quinze anys, el poder modificà la composició social dels mitjans dirigents més profundament que no pas les seues idees. Com la burocràcia és la capa social que ha resolt millor el seu propi problema social, està plenament satisfeta del que succeeix i, per això mateix, no proporciona cap garantia moral en l'orientació socialista de la seua política. Continua defensant la propietat estatitzada per por del proletariat. Aquest temor saludable el manté i nodreix el partit il·legal dels bolxevics-leninistes, que és l'expressió més conscient del corrent socialista contra l'esperit termidorià. Com força política conscient, la burocràcia ha traït a la revolució. Per fortuna, però, la revolució victoriosa no és solament una bandera, un programa, un conjunt d'institucions polítiques; és també, un sistema de relacions socials. No basta trair-la, és necessari, a més a més, enderrocar-la. Els seus dirigents han traït la Revolució d'Octubre però no l'han enderrocat, i la revolució té una gran capacitat de resistència que coincideix amb les noves relacions de propietat, amb la força viva del proletariat, amb la consciència dels seus millors elements, amb la situació sense sortida del capitalisme mundial, amb la inel·luctabilitat de la revolució mundial.

EL PROBLEMA DEL CARÀCTER SOCIAL DE L'URSS ENCARA NO ESTÀ RESOLT PER LA HISTÒRIA

Per tal de comprendre el caràcter social de l'URSS d'avui, formulem dues hipòtesis de cara al futur. Suposem que la burocràcia soviètica és foragitada del poder per un partit revolucionari que tinga totes les qualitats del vell partit bolxevic i que, a més a més, estiga enriquit amb l'experiència mundial dels darrers temps. Aquest partit començaria per restablir la democràcia en els sindicats i els soviets. Podria, i deuria, restablir la llibertat dels partits soviètics. Amb les masses, al capdavant de les masses, procediria a una neteja implacable dels serveis de l'Estat; aboliria els graus, condecoracions i privilegis, restringiria la desigualtat en la retribució del treball, en la mesura que ho permetés l'economia i l'Estat. Donaria a la joventut la possibilitat de pensar lliurement, d'aprendre, criticar, en una paraula: de formar-se. Introduiria profundes modificacions en el repartiment de la renda nacional, conforme a la voluntat de les masses obreres i camperoles. No hauria de recórrer a mesures revolucionàries en matèria de propietat. Continuaría i apregonaria l'experiència de l'economia planificada. Després de la revolució política, després de la caiguda de la burocràcia, el proletariat realitzaria en l'economia importantíssimes reformes sense que li fos precisa una nova revolució social.

Si, pel contrari, un partit burgès enderroqués la casta soviètica dirigent, trobaria no pocs servidors entre els buròcrates actuals, tècnics, directors, secretaris del partit i dirigents en general. Una depuració dels serveis de l'Estat també s'imposaria en aquests cas, però la restauració burgesa hauria de desfer-se'n de menys gents que un partit revolucionari. L'objectiu principal del nou poder seria restablir la propietat privada dels mitjans de producció. Abans que res, hauria de donar als kolkhozs dèbils la possibilitat de formar grans granges i transformar els kolkhozs rics en cooperatives de producció de tipus burgès o en societats per accions. En la indústria, la desnacionalització començaria per les empreses de la indústria lleugera i les de l'alimentació. En els primers moments, el pla es reduiria a compromisos entre el poder i les 'corporacions', és a dir, els capitans de la indústria soviètica, els seus propietaris potencials, els antics propietaris emigrats i els capitalistes estrangers. Encara que la burocràcia soviètica haja fet molt per la restauració burgesa, el nou règim es veuria obligat a dur a terme, en el règim de la propietat i el mode de gestió, una vertadera revolució i no una simple reforma.

No obstant, admetem que ni el partit revolucionari ni el contrarevolucionari es fan amb el poder. La burocràcia continua al davant de l'Estat. L'evolució de les relacions socials no cessa. Es evident que no pot pensar-se que la burocràcia abdicarà en favor de la igualtat socialista. Ja des d'ara s'ha vist obligada, malgrat els inconvenients que això representa, a restablir els graus i condecoracions; en el futur, serà inevitable que cerque suport en les relacions de propietat. Probablement s'objectarà que poc importen al funcionari elevat les formes de propietat de les que obté els seus ingressos. Açò és ignorar la inestabilitat dels drets de la burocràcia i el problema de la seua descendència. El recent culte a la família soviètica no ha caigut del cel. Els privilegis que no es poden legar als fills perden la meitat del seu valor; i el dret de testar és inseparable del dret de propietat. No és prou de ser director de trust, cal ser accionista. La victòria de la burocràcia en eixe sector decidís crearia una nova classe posseïdora. Pel contrari, la victòria del proletariat sobre la burocràcia assenyalaria el renaixement de la revolució

socialista. La tercera hipòtesi ens condueix, així, a les dues primeres, que citem primer per més claredat i simplicitat.

* * *

Qualificar de transitori o d'intermediari el règim soviètic és descartar les categories socials acabades com ara el *capitalisme* (incloent-hi el 'capitalisme d'Estat') o el *socialisme*. Aquesta definició, no obstant, és en ella mateixa insuficient i susceptible de suggerir la falsa idea que l'única transició possible des del règim soviètic condueix vers el socialisme ja que, tanmateix, un retrocés vers el capitalisme segueix essent perfectament possible. Una definició més completa fóra, necessàriament, més llarga i pesant.

L'URSS és una societat intermediària entre el capitalisme i el socialisme en la qual: a) les forces productives són encara insuficients per a conferir a la propietat de l'Estat un caràcter socialista; b) la tendència a l'acumulació primitiva, nascuda de la societat, es manifesta a través de tots els porus de l'economia planificada; c) les normes de repartiment, de natura burgesa, estan a la base de la diferenciació social; d) el desenvolupament econòmic, alhora que millora lentament la condició dels treballadors, contribueix a formar ràpidament una capa de privilegiats; e) la burocràcia, en explotar els antagonismes socials, s'ha convertit en una casta incontrolada, estranya al socialisme; f) la revolució social, traïda pel partit governant, viu encara en les relacions de propietat i en la consciència dels treballadors; g) l'evolució de les contradiccions acumulades pot conduir vers el socialisme o a llençar a la societat cap el capitalisme; h) la contrarevolució en marxa cap el capitalisme haurà de trencar la resistència dels obrers; i) els obrers, en marxar vers el socialisme, hauran d'enderrocar la burocràcia. El problema serà resolt definitivament per la lluita de les forces vives en el terreny nacional i internacional.

Naturalment que els doctrinaris no quedaran satisfets amb una definició tan facultativa. Volgueren fórmules categòriques: sí i sí, no i no. Els fenòmens sociològics foren molt més simples si els fenòmens socials tinguessen sempre contorns precisos. Però res no és més perillós que eliminar, per tal d'encaixar la precisió lògica, els elements que ara contrarien els nostres esquemes i que demà poden refutar-los. En la nostra anàlisi temem, avant que res, violentar el dinamisme d'una formació social sense precedents i que no té analogia. El fi científic i polític que perseguim no és donar una definició acabada d'un procés inacabat sinó observar totes les fases del fenomen i desprendre'n les tendències progressistes i les reaccionàries, revelar la seua interacció, preveure'n les diverses variants del desenvolupament ulterior i trobar en aquesta previsió un punt de suport per a l'acció.

X

L'URSS EN L'ESPILL DE LA NOVA CONSTITUCIÓ

EL TREBALL 'SEGONS LES CAPACITATS' I LA PROPIETAT PERSONAL

El 11 de juny de 1936, l'Executiu dels soviets adoptà una nova constitució que, si hem de creure en les paraules de Stalin, repetides diàriament per tota la premsa, serà: “*la més democràtica del món*”. Realment, la manera com fou elaborada aquesta constitució fa nàixer alguns dubtes. Ni en la premsa ni en les reunions es digué res. El 1er de març de 1936, Stalin digué a un periodista americà, Mr. Roy Howard, que “*adoptarem la nostra nova constitució en acabar l'any*”. Així és com Stalin sabia precisament quan seria adoptada la nova constitució que el poble encara ignorava. ¿Com no deduir que la constitució “*més democràtica del món*” s'elaborà i s'imposà d'una manera poc democràtica? Es cert que el projecte es va sotmetre en juny a ‘l'apreciació’ dels pobles de l'URSS. Però en va es cercaria, en tota la superfície de la sexta part del globus, el comunista que es permetés criticar l'obra del comitè central, o al sense partit que s'aventurés a refusar la proposició del partit dirigent. De mena que la ‘discussió’ es reduí a enviar missatges de gratitud a Stalin per la ‘vida feliç’ que concedeix als pobles... El contingut i l'estil d'aquests missatges els fixava la constitució precedent.

El primer article, nomenat *de l'estructura social*, acaba amb les següents paraules: “*El principi del socialisme: De cadascú segon les seues capacitats, a cadascú segons el seu treball, s'aplica en l'URSS*”. Aquesta fórmula inconsistent, per no dir buida de significat, que per molt inversemblant que sembla passà dels discursos i dels articles al text estudiat madurament d'una llei fonamental, testifica, més que no incapacitat teòrica total dels legisladors, allò que hi ha de mentida en la nova constitució espill de la casta dirigent. No és difícil endevinar com s'afirmà el nou ‘principi’. Per tal de definir a la societat comunista, Marx usà la cèlebre fórmula: “*De cadascú segons la seua capacitat a cadascú segons les seues necessitats*”. Les dues proposicions estan indissolublement

l·ligades. “*De cadascú segons la seua capacitat*”, significa, en la interpretació comunista, no capitalista, que el treball ha cessat de ser una imposició per a transformar-se en una necessitat de l'individu; que la societat ja no té que recórrer a les coercions; que sols els malalts i els anormals poden escapar del treball. Treballant segons les seues forces, és a dir, segons els seus mitjans físics i psíquics, sense violentar-se, els membres de la comunitat, aprofitant-se d'una alta tècnica, aprovisionaran suficientment els magatzems de la societat, perquè cadascú es surta àmpliament “*segons les seues necessitats*” sense control humiliant. La fórmula del comunisme, bipartida però indivisible, suposa l'abundància, la llibertat, el desenvolupament de la personalitat i una disciplina molt elevada.

Des de tots aquests punts de vista, l'URSS està molt més prop del capitalisme endarrerit que no pas del comunisme. La Unió Soviètica encara no pot donar a cadascú ‘segons les seues necessitats’ i, per la mateixa causa, tampoc pot permetre als ciutadans que treballen ‘segons la seua capacitat’. La Unió es veu obligada a mantindre el treball per peces, el principi del qual pot enunciar-se amb aquestes paraules: “*obtindre el més possible de cadascú, donant-li el menys*”. Es cert que en l'URSS ningú treballa més enllà de les seues ‘forces’ en el sentit absolut de la paraula, és a dir, per damunt del seu potencial físic i psíquic; tampoc, però, al règim capitalista ho fa; els mètodes més cruels i refinats d'explotació ensopeguen amb els límits assignats per la Naturalesa. La mula assotada pel seu conductor també treballa ‘segons les seues forces’, del que no deduïm que el fuet és un principi socialista per a ús de les mules. El treball assalariat no perd en el règim soviètic el seu envilidor caràcter d'esclavitud. El salari ‘segons el treball’ està calculat, en realitat, en interès del treball ‘intel·lectual’, en detriment del manual i sobretot del treball no qualificat. Es una causa d'injustícia, opressió i coerció per a la majoria, de privilegis i de ‘bona vida’ per a la minoria.

En compte de reconèixer francament que aquestes normes burgeses del treball i del repartiment predominen a l'URSS, els autors de la Constitució, dividint en dos el principi comunista, deixen per al pervindre indeterminat l'aplicació de la segona proposició i declaren que la primera està realitzada, afegint-li mecànicament la norma capitalista del treball per peces i fent del tot el ‘principi del socialisme’. I sobre aquesta falsificació erigeixen l'edifici de la Constitució!

L'article 10 que, contràriament a la major part d'ells, és prou clar, té per objecte defendre la propietat personal dels ciutadans (instal·lació domèstica, articles de consum i ús, comoditats) contra els atemptats de la mateixa burocràcia i és, sens dubte, de la major importància pràctica en l'esfera de l'economia. Amb exclusió de ‘l'economia domèstica’, la propietat d'aquesta mena, despullada de la mentalitat interessada i envejosa que l'omple, s'ha de mantindre al règim comunista i adquirir una extensió sense precedents. Es dubtós que l'home altament civilitzat vullga embarassar-se amb mediocres superfluitats de luxe; però mai renunciarà a les conquestes del confort. El fi immediat del comunisme és, justament, assegurar a tots totes les comoditats. Però a l'URSS el problema de la propietat no es presenta, ara per ara, en els seus aspectes comunistes sinó en els petitburgesos. La propietat privada dels camperols i dels ciutadans no ‘notables’, és objecte de tractament arbitrari i indignant per part de la burocràcia inferior que, amb freqüència, sols s'assegura un confort relatiu amb aquests mitjans. L'augment del benestar del país permet en aquests moments renunciar al decomís de béns personals i condueix, inclús, a alenar l'acumulació com un estimulants del rendiment del treball. Al mateix temps no podem oblidar que la llei protegeix l'isba,

la vaca i el reduït mobiliari del camperol, l'obrer i l'empleat, i que legalitza la casa particular del buròcrata, la seua vila, el seu auto i d'altres 'articles de consum personal o comoditats', que s'ha apropiat gràcies al principi socialista: 'de cadascú segons les seues capacitats, a cadascú segons el seu treball'. No cal dubtar que l'auto del buròcrata serà més ben defensat per la llei fonamental que no la carreta del camperol.

SOVIETS I DEMOCRÀCIA

En el pla polític, la nova Constitució difereix de l'antiga en la substitució del sistema electoral soviètic, fonamentat en els grups de classe i producció, pel sistema de la democràcia burgesa, basat en el nomenat 'sufragi universal igual i directe' de la població atomitzada. En poques paraules, estem front a la liquidació jurídica de la dictadura del proletariat. On no hi ha burgesia, tampoc hi ha proletariat, ens expliquen els autors del projecte, de mena que l'Estat proletari es converteix en el del poble, simplement. Aquest raonament seductor té un retràs de dinou anys o un avançament de molts més. En expropiar als capitalistes, el proletariat començà realment a liquidar-se ell mateix, com a classe. Però de la liquidació en principi a la reabsorció efectiva en la comunitat, el camí és llarg, tant més quant que l'Estat ha d'encarregar-se per molt de temps del pesat treball del capitalisme. El proletariat soviètic existeix encara com a classe, profundament distint als camperols, als tècnics i intel·lectuals i a la burocràcia; més encara: és l'única classe absolutament interessada en la victòria del socialisme. La nova Constitució tendeix a reabsorbir-lo políticament en la 'nació', fins i tot abans que s'haja reabsorbit econòmicament en la societat.

Els reformadors decidiren, després d'alguna vacil·lació, deixar a l'Estat la denominació de *soviètic*. No és més que un groller subterfugi dictat per raons anàlogues a les que feren que l'Imperi napoleònic servés, durant determinat temps, l'aparença republicana. Els soviets són essencialment els òrgans de l'Estat de classe i no poden ser altra cosa. Els òrgans de l'administració local són democràticament elegits, són municipalitats, dumes, zemstvos, el que es vullga, però no soviets. L'assemblea legislativa, democràticament elegida, serà un parlament endarrerit, o, més exactament, una caricatura de parlament, però no serà, en cap cas, l'òrgan suprem dels soviets. Una volta més els reformadors mostren, en tractar d'aprofitar l'autoritat històrica dels soviets, que l'orientació, d'entrada nova, que tracten de donar-li a la vida de l'Estat no s'arrisca a dir el seu nom.

Considerada en ella mateixa, la igualació dels drets polítics dels obrers i camperols pot no modificar la naturalesa social de l'Estat, si la l'influència del proletariat en el camp està suficientment assegurada per la situació general de l'economia i pel grau de civilització. El desenrotllament del socialisme ha d'anar en aqueix sentit. Però si el proletariat, que continua essent una minoria del poble, cessa realment de tenir necessitat d'una supremacia política per a garantir el camí cap el socialisme, és perquè la necessitat mateixa d'una coerció deixa de fer-se sentir, cedint el lloc a la disciplina de la cultura. L'abolició de la desigualtat electoral hauria d'estar precedida per una atenuació evident de les funcions coercitives de l'Estat. Però la nova Constitució no diu paraula al respecte i, cosa més greu, la realitat no dona esperances.

La nova carta 'garanteix' als ciutadans 'les llibertats' de paraula, premsa, reunió i manifestació. Però cadascuna d'aquestes garanties revesteix la forma d'una sòlida mordassa o de cadenes i manilles. La llibertat de premsa significa el manteniment d'una censura prèvia implacable, els fils de la qual es concentren a les mans del secretariat del comitè central que ningú ha elegit. La llibertat d'imprimir lletanies bizantines al Cap està, naturalment, 'garantida' en tota la seua integritat. En canvi, gran nombre d'articles i cartes de Lenin incloent-hi el seu testament, romanen sota clau puix que en ells es tracta als caps actuals amb certa severitat. Què dir de les condicions d'altres autors? El comandament groller i ignorant instituït a les ciències, la literatura i l'art, roman. La 'llibertat de reunió' significarà, com antigament, la llibertat per a determinats grups d'assistir a les reunions convocades per les autoritat per a prendre resolucions decidides per endavant. Sota la nova Constitució, al igual que sota l'antiga, centenars de comunistes estrangers que es fiaren del 'dret d'asil', romandran a les presons i als camps de concentració per haver pecat contra el dogma de la infal·libilitat. Res canvia en allò que es refereix a les llibertats. La premsa soviètica ni tan sols tracta d'enganyar-nos al respecte, ben al contrari proclama que la reforma constitucional té per principal objecte la consolidació ulterior de la dictadura. La dictadura de qui i sobre qui?

Com ja hem vist, la liquidació dels antagonismes de classe ha preparat la igualtat política. No es tracta d'una dictadura de classe sinó d'una dictadura 'popular'. Però quan el poble emancipat dels antagonismes de classe es transforma en el sostenidor de la dictadura, açò sols vol significar la reabsorció de la dictadura en la societat socialista i, sobretot, la liquidació de la burocràcia. Eixa és la doctrina marxista. S'ha enganyat? Però els mateixos autors de la Constitució invoquen, amb gran prudència certament, el programa del partit redactat per Lenin. Allí pot llegir-se: "*...la privació dels drets polítics i les restriccions, qualsevulla que siguen, fetes a la llibertat, sols s'imposen a títol de mesures provisionals...*" Les mesures de 'privació de drets' són inseparables, doncs, de les 'restriccions', qualsevulla que siguen, a la llibertat. L'adveniment de la societat socialista no es comprova solament per la igualació d'obriers i camperols i la restitució dels drets polítics d'alguns centenars de ciutadans d'origen burgès sinó amb la llibertat del conjunt dels ciutadans. Amb la liquidació de les classes desapareixen la burocràcia, la dictadura i, també, l'Estat. Tracteu, però, de fer una al·lusió semblant a l'URSS! La GPU trobarà en la nova Constitució mitjans per a enviar-vos a un dels seus nombrosos camps de concentració. Les classes han estat suprimides, dels soviets no resta més que el nom, però la burocràcia subsisteix. La igualtat de drets de l'obrer i del camperol no és més que la seua igual privació de tot dret front a la burocràcia.

No és menys significativa la introducció del vot secret. Si admetem que la igualtat política respon a la igualtat social, caldria preguntar-se per què el vot encara s'ha de resguardar amb el secret. Què tem la població del país soviètic i contra qui cal defensar-la? L'antiga Constitució soviètica veia en el vot públic, així com en la privació del dret de vot, armes de la classe revolucionària contra els seus enemics burgesos i petitburgesos. Es pot admetre que el vot secret haja estat restablert actualment en benefici de la minoria contrarevolucionària. Es tracta, evidentment, de defensar els drets del poble. ¿Però què pot témer el poble socialista després d'haver enderrocat al tsar, a la noblesa i a la burgesia? Els sicofantes ni tan sols es plantegen el problema, que és, tanmateix, més edificant que les obres dels Barbusse, Louis Fisher, Duranty, Webb i *tutti cuanti*.

En la societat capitalista el vot secret té per objecte sostreure als explotats de la intimidació dels explotadors. Si la burgesia acabà per concedir-lo, front a la pressió de les masses, fou perquè estava interessada en protegir un poc el seu Estat de la desmoralització que ella mateixa l'inculcava. Però sembla que en la societat socialista no pot haver intimidació dels explotadors. Llavors... contra qui cal defensar els ciutadans soviètics? Naturalment que contra la burocràcia; Stalin ho confessa amb prou franquesa. En ser interrogat: “*per què es necessita el vot secret?*”, respon amb totes les lletres: “*Perquè nosaltres volem donar als ciutadans soviètics la llibertat de votar per aquells als quals desitgen elegir*”. Així s’assabenta el món, per font ben autoritzada, que els ciutadans soviètics encara no poden votar segons els seus desigs. Fóra un error deduir que la Constitució de demà assegurarà aquesta possibilitat. Però allò que ens interessa ara és altre aspecte del problema. ¿Quins són eixos *nosaltres* que poden concedir o negar al poble la llibertat de vot? La burocràcia, en nom de la qual parla Stalin. Les seues revelacions es refereixen al partit dirigent i l’Estat, doncs que ell mateix ocupa el lloc de secretari general gràcies a un sistema que no permet als membres del partit dirigent elegir a qui els vinga de gana. Les paraules: “*Nosaltres volem donar als ciutadans soviètics la llibertat de votar...*” són infinitament més importants que les constitucions soviètiques antiga i nova car la seua imprudència fa endevinar quina és la Constitució efectiva de l’URSS tal i com existeix, no en el paper sinó en la lluita de les forces socials.

DEMOCRÀCIA I PARTIT

La promesa de donar als ciutadans soviètics la llibertat de votar a ‘aquells als quals desitgen elegir’ és més una metàfora estètica que no pas una fórmula política. Els ciutadans soviètics no tindran el dret d’elegir els seus ‘representants’ més que entre els candidats que els designen, sota l’ègida del partit, els caps centrals i locals. El partit bolxevic exercí, indubtablement, un monopoli polític en el primer període de l’era soviètica. Però identificar aquests dos fenòmens fóra confondre l’aparença amb la realitat. La supressió dels partit d’oposició fou una mesura provisional dictada per les necessitats de la guerra civil, el bloqueig, la intervenció estrangera i la fam. Però el partit governant, que en aqueixos moments era l’organització autèntica de l’avantguarda del proletariat, vivia intensament. La lluita dels grups i les fraccions al seu si, substituïa, en certa mida, la lluita dels partits. Ara que el socialisme ha vençut ‘definitivament i irrevocable’, la formació de fraccions en el partit es castiga amb l’internament en un camp de concentració, si no és amb una bala a la nuca. La prohibició dels partits, mesura primitivament provisional, s’ha transformat en un principi. Les joventut comunistes perden el dret de dedicar-se a la política en el precís instant en què es publica el text de la nova Constitució. Els joves d’un i d’altre sexe gaudiran del dret de vot a partir del 18 anys, i el límit de les joventuts comunistes (23 anys) no s’ha reduït. La política ha estat declarada, de una vegada per totes, el monopoli d’una burocràcia que escapa a tot control.

A l’entrevistador americà que li pregunta quin serà el paper del partit sota el règim de la nova Constitució, Stalin li respon: “*Des del moment en que ja no hi ha classes, que els límits s’esborren entre les classes* [‘ja no hi ha’ i, tanmateix, ‘els límits s’esborren entre

classes' inexistents] *subsisteix certa diferència superficial entre les diverses capes de la societat socialista, però no podria ser un terreny que alimente les rivalitats de partits. On no hi ha diverses classes, no pot haver diversos partits, doncs que un partit és una fracció de classe.*” Tants errors com paraules, a vegades encara més. Com si les classes foren homogènies. Com si les seues fronteres estigueren netament determinades d'una volta per sempre. Com si la consciència d'una classe correspongués exactament al seu lloc a la societat. El pensament marxista no és ací més que una parodia. El dinamisme de la consciència social està exclòs de la història, en interès de l'ordre administratiu. En realitat, les classes són heterogènies, esquinqades pels antagonismes interiors i sols arriben als seus fins comuns per la lluita de tendències, dels grups i dels partits. Es pot concedir amb algunes reserves que un partit és una 'fracció de classe'. Però com una classe està composta de nombroses fraccions (unes miren cap avant i d'altres cap enrere), una mateixa classe pot formar diversos partits. Per la mateixa raó, un partit pot recolzar-se sobre fraccions de diverses classes. No es trobarà en tota la història política un sol partit representant d'una classe única, fora que es consentís en prendre per realitat una ficció policíaca.

El proletariat és la classe menys heterogènia de la societat capitalista. L'existència de capes socials, com ara l'aristocràcia obrera i la burocràcia, és prou, però, per a explicar-nos la dels partits oportunistes que es transformen, pel curs natural de les coses, en un dels mitjans de la dominació burgesa. Que la diferència entre l'aristocràcia obrera i la massa proletària siga, des del punt de vista de la sociologia stalinista, 'radical' o 'superficial', ens importa poc; en qualsevol cas, d'eixa diferència nasqué, en la seua època, la necessitat de trencar amb la socialdemocràcia i de fundar la Tercera Internacional. Si 'no hi han classes' en la societat soviètica, no per això deixa de ser molt més complexa i heterogènia que el proletariat dels països capitalistes i pot, en conseqüència, oferir un terreny propici per a la formació de diversos partits. En aventurar-se imprudentment en el domini de la teoria, Stalin demostra, una vegada més, allò que no desitjava. El seu raonament no estableix que no puga haver partits *diferents* en l'URSS sinó que no pot haver partits; puix que, on no hi ha classes, la política no té res a fer, en general. Però Stalin fa una excepció 'sociològica' a aquesta llei, en favor del partit del que és secretari general.

Bukharin tracta d'abordar el problema des d'altre angle. El problema dels camins a seguir, cap el capitalisme o cap el socialisme, no es discuteix a l'URSS; per tant, "*els partidaris de les classes enemigues o liquidades no poden ser autoritzats per a formar partits*". Sense insistir en què en el país del socialisme victoriós els partidaris del capital han de semblar ridículs. Don Quixots incapaços de formar un partit, els desacords polítics existents no s'eliminen per la simple alternativa: vers el socialisme o vers el capitalisme? amb quina rapidesa? L'elecció del camí no és menys decisiva que la de la meta. Però qui escollirà els camins? Si no hi ha res que puga alimentar els partidaris, no és necessari prohibir-los. Pel contrari, és necessari, aplicant el programa bolxevic, suprimir 'totes les traves, qualsevulla que siguin, a la llibertat'.

Stalin, en tractar de dissipar els dubtes molt naturals del seu interlocutor americà, emet una nova consideració "*Les llistes electorals seran presentades al mateix temps pel partit comunista i per diverses organitzacions polítiques, de les quals tenim centenars... Cada capa [de la societat soviètica] pot tenir els seus interessos especials i reflectir-los [expressar-los?] a través de les nombroses organitzacions socials...*" Aquest sofisma no val més que els altres. Les organitzacions 'socials' soviètiques (sindicats, cooperatives,

societats culturals) no representen els interessos de 'capes socials' puix totes tenen la mateixa estructura jeràrquica àdhuc si la seua aparença siga d'organitzacions de masses, com els sindicats i les cooperatives, els mitjans dirigits privilegiats exerceixen sobre elles un paper actiu i l'última paraula sempre la diu el 'partit', és a dir, la burocràcia. La constitució no fa més que enviar l'elector de Ponç a Pilat.

Aquest mecanisme està expressat molt exactament en el text de la llei fonamental. L'article 126, eix de la Constitució, en el sentit polític, 'assegura als ciutadans el dret' d'agrupar-se en organitzacions socials: sindicats, cooperatives, associacions juvenils, esportives i de defensa nacional, culturals, tècniques i científiques. En quant a pertànyer al partit que concentra el poder en les seues mans, no és un dret sinó un privilegi de minoria. "*Els ciutadans més actius i més conscients [és a dir, els que estan reconeguts com tal per les autoritats] de la classe obrera i de les altres capes de treballadors, tant socials com de l'Estat*". Aquesta formula, d'una franquesa sorprenent, introduïda en el text mateix de la Constitució, redueix al no-res la ficció del paper polític de les 'organitzacions socials', eixes sucursals de la firma burocràtica.

¿Però, si no hi ha lluites de partit, probablement les diverses fraccions de l'únic partit existent podran manifestar-se en les eleccions democràtiques? A un periodista francès que l'interrogava sobre els grups al si del partit governant, Molotov respongué: "*S'han tractat de formar fraccions en el partit... però fa diversos anys que la situació s'ha modificat radicalment al respecte i que el partit comunista està realment unit*". Res ho demostra millor que les depuracions incessants i els camps de concentració. El mecanisme democràtic és perfectament clar, segons els comentaris de Molotov. "*¿Què resta de la Revolució d'Octubre [pregunta Víctor Serge], si tot obrer que es permeti una reivindicació o una apreciació crítica està condemnat a la presó? Després d'això es pot establir qualsevol vot secret!*". En efecte; el mateix Hitler no ha renunciat al vot secret.

Els raonaments teòrics dels reformadors a propòsit de les relacions de les classes i del partit s'aguanten per un pèl. La sociologia no té res a veure amb l'assumpte; es tracta d'interessos materials. El partit governant de l'URSS és la màquina política d'una burocràcia que exerceix un monopoli i que té alguna cosa a perdre però que ja no té res a conquerir. El 'terreny propici' vol conservar-lo per a ella sola.

En un país on la lava de la revolució està encara calenta, als privilegiats els destorben tant els seus privilegis com a un lladre primerenc li destorba el rellotge que acaba de furar. El mitjans dirigits soviètics experimenten front les masses una por purament burgesa. Stalin justifica teòricament els privilegis creixents invocant a la Internacional Comunista; defenent l'aristocràcia soviètica amb l'ajuda dels camps de concentració. Perquè el sistema pugui sostindre's és necessari que Stalin es col·loque, de quan en quan, del costat del 'poble' contra la burocràcia, amb el consentiment tàcit d'aquesta, és clar. Es veu obligat a recórrer al vot secret per a netejar un poc l'aparell de l'Estat d'una corrupció devoradora.

En 1928, Rakovski escrivia a propòsit d'històries de gàngsters ocorregudes al si de la burocràcia i revelades al gran públic; "*El que és més característic d'aquesta onada d'escàndols, i allò més perillós, és la passivitat de les masses, de les masses comunistes més que no de les masses sense partit...Per temor del poder o per indiferència política, no han protestat, s'han limitat a murmurar*". Durant els vuit anys transcorreguts després, la situació ha empitjorat greument. La corrupció de l'aparell, que es manifesta

a cada pas, ha acabat per amenaçar l'existència de l'Estat, no com instrument de transformació socialista de la societat sinó com la font dels privilegis dels dirigents. Stalin ha hagut de deixar entreveure aquest motiu de la reforma: "*Moltes de les nostres institucions [digué a Mr. Howard] funcionen mal*". Notable confessió: després que la burocràcia ha creat amb les seues pròpies mans la societat socialista, experimenta la necessitat d'un... agulló. I aquest és el mòbil de la reforma institucional. Hi ha, a més a més, altre no menys important.

En liquidar els soviets, la nova Constitució dissol a la classe obrera en la massa de la població. Els soviets, cert, han perdut des de fa molt de temps tot significat polític. Però el creixement dels antagonismes socials i el despertar de la nova generació haurien pogut reanimar-los. Cal témer, sobretot, als soviets de les ciutats en l'activitat dels quals hi entren part dels jove i, especialment, joves comunistes exigents. El contrast de la misèria i del luxe és massa notable al centre. La primera mesura de l'aristocràcia soviètica fou desembarassar-se dels soviets d'obrers i soldats rojos. És més fàcil fer-li front al descontentament dispers del camp. Es pot, fins i tot i amb cert èxit, utilitzar als camperols dels kolkhozs contra els obrers de les ciutats. No és la primera vegada que la reacció burocràtica es recolza en el camp contra la ciutat.

Allò que la nova Constitució té d'importància, en principi, allò que en realitat la col·loca per damunt de les constitucions més democràtiques dels països burgesos, és la transcripció prolixa dels documents essencials de la Revolució d'Octubre. L'apreciació de les conquestes econòmiques que es troben en ella, deforma la realitat a través del prisma de la mentida i de la xerrameca. Tot el que es refereix a les llibertats i la democràcia no és més que usurpació i cinisme.

Fent una enorme passa enrere, retrocedint dels principis socialistes vers els principis burgesos, la nova Constitució, tallada i cosida a mida de la casta dirigent, es situa en la línia històrica del renunciament a la revolució mundial en interès de la Lliga de les Nacions, de la restauració de la família petitburgesa, de la substitució de les milícies per l'exèrcit permanent, del restabliment dels graus i de les condecoracions, de l'augment de les desigualtats. Consagrant l'absolutisme 'fora de classe', la nova Constitució crea les condicions polítiques per al renaixement d'una nova classe posseïdora.

XI

ON VA L'URSS?

EL BONAPARTISME RÈGIM DE CRISI

El problema que li vam plantejar al lector: ¿com és possible que el grup dirigent, malgrat llurs errors innumerables, haja pogut adquirir un poder il·limitat?, o amb d'altres paraules: ¿com explicar el contrast entre la mediocritat ideològica dels termidorians i la seua puixança material? permet, ara sí, que li donem una resposta més concreta i categòrica. La societat soviètica no és harmoniosa. Allò que es vici per a una classe o capa social, és virtut per a l'altra. Si, des del punt de vista de les formes socialistes de la societat, la política de la burocràcia sorprèn per les seues contradiccions i les seues discordances, apareix, no obstant, molt conseqüent des del punt de vista de la consolidació dels nous dirigents.

El recolzament de la pagesia acomodada (1923-1928) implicava un perill mortal de cara al pervenir del socialisme. En revenja, la burocràcia, recolzada per la petita burgesia, va aconseguir d'emmanillar a l'avantguarda proletària i aclaparar l'oposició bolxevic. El que era un 'error' des del punt de vista socialista, era un clar benefici des del punt de vista dels interessos de la burocràcia. Quan el kulak es tornà amenaçador per a d'ella, però, la burocràcia es tornà contra el kulak. L'extermini pànic dels camperols acomodats, allargat també sobre el camperols mitjans, no va costar pas menys al país que una invasió estrangera: la burocràcia, però, va servir llurs posicions. Una volta derrotat el seu aliat d'ahir, es dedicà a formar, amb tota l'energia, una nova aristocràcia. Sabotatge del socialisme? Evidentment; però també consolidació de la casta governant. La burocràcia s'assembla a totes les castes dirigents en que està disposada a tancar els ulls davant les faltes més grolleres dels seus caps en política general si, a canvi, aquests li són absolutament fidels en la defensa dels seus privilegis. Mentre els nous amos estan més inquietos, més aprecien la repressió sens pietat de la més minsa amenaça a llurs ben

adquirits drets. Açò és el que una casta d'advinguts té en compte per tal d'escollir els seus caps. I aquest és el secret de Stalin.

La puixança i la independència de la burocràcia, però, no poden créixer indefinidament. Hi han factors històrics més forts que els mariscals i encara més que els secretaris generals. La racionalització de l'economia no pot concebre's sense un inventari precís; i l'inventari és incompatible amb l'arbitrarietat burocràtica. La preocupació per restablir un ruble estable, és a dir independent dels 'caps', se la inspira a la burocràcia la contradicció cada vegada més accentuada entre el poder absolut d'aquesta i el desenvolupament de les forces productives del país. La monarquia absoluta va ser incompatible, en igual manera, amb el desenvolupament del mercat burgès. El càlcul monetari ha de donar una forma més oberta a la lluita de les diverses capes de la població per la distribució de la renda nacional. La tarifa dels salaris, quasi indiferent per a l'obrer en l'època de les cartilles de racionament, adquireix per a aquest una importància capital; i, des d'aqueix moment es planteja el problema dels sindicats. El nomenament dels funcionaris sindicals, fet des de dalt, ensopegarà amb una resistència cada volta més ferma. Fet i fet, el treball per peces fa que l'obrer s'interesse per la bona direcció de les fàbriques. Els stakhanovistes es queixen cada volta més dels defectes de l'organització i de la producció. El nepotisme burocràtic en la designació dels directors, dels enginyers i del personal industrial en general, es torna cada vegada més intolerable. La cooperació i el comerç estatitzats han descendit molt més que sota la dependència dels consumidors. Els kolkhozs i llurs membres aprenen a traduir les seues relacions amb l'estat a l'idioma de les xifres i no sempre sofriran que se'ls designen administradors el mèrit dels quals no és, freqüentment, un altre que el de convenir als buròcrates. El ruble promet fer llum sobre el domini més secret: el dels ingressos lícits i il·lícits de la burocràcia. I la circulació monetària, en transformar-se, en un país políticament ofegat, en el mitjà més poderós de la mobilització de les forces d'oposició, anuncia la decadència del absolutisme 'il·lustrat'.

Al mateix temps, el creixement de la indústria i l'entrada de l'agricultura en l'esfera del pla, compliquen extremadament la tasca de la direcció posant en primer pla el problema de la *qualitat*, la burocràcia mata la iniciativa creadora i el sentiment de responsabilitat, sense el quals no pot haver progrés qualitatiu. Les nafres del sistema són, probablement, menys visibles en la indústria pesant, tanmateix la roseguen alhora que a la cooperació, a la indústria lleugera i alimentària, als kolkhozs, a les indústries locals, és a dir, a totes les branques de la producció pròximes al consumidor.

El paper progressista de la burocràcia soviètica coincideix amb el període d'assimilació. El gran treball d'imitació, d'empeltament, de transferència, d'aclimatacions, s'ha fet sobre el terreny preparat per la revolució. Fins ara no s'ha tractat d'innovar en el domini de les ciències, de la tècnica o de l'art. Es poden construir fàbriques gegantines segons els models importats de l'estranger per mandat burocràtic, i pagant-les, per cert, al triple del seu preu. Però mentre més lluny es vaja, més s'ensopegarà amb el problema de la qualitat, que s'escapoleix de la burocràcia com una ombra. Sembla que la producció està marcada amb el segell gris de la indiferència. En l'economia nacionalitzada, la *qualitat* suposa la democràcia dels productors i dels consumidors, la llibertat de crítica i d'iniciativa, coses incompatibles amb el règim totalitari de la por, la mentida i l'adulació.

Al costat del problema de la qualitat es plantegen uns altres, més grandiosos i complexos, que es poden abastar sota la *rubrica de l'acció creadora tècnica i cultural*. Un filòsof antic sostingué que la discussió era la mare de totes les coses. Allà on el xoc

entre les idees es impossible no es poden crear pas nous valors. La dictadura revolucionària, ho admetem, constitueix per ella mateixa una severa limitació a la llibertat. Justament per això mateix les èpoques revolucionàries no han estat mai propícies a la creació cultural per a la que preparen el terreny. La dictadura del proletariat obre al geni humà un horitzó més vast quan més deixe de ser una dictadura. La civilització socialista sols es desenvoluparà amb l'agonia de l'estat. Aquesta llei, simple i inflexible, implica la condemna, sense recurs possible, de l'actual règim polític de l'URSS. La democràcia soviètica no és pas en absolut una reivindicació política abstracta o moral. Ha arribat a ser qüestió de vida o mort per al país.

Si el nou Estat sols tingués en compte els interessos de la societat, l'agonia de les seues funcions de coerció fóra gradual i indolora. L'Estat, però, no està descarnat. Les funcions específiques han creat llurs òrgans. La burocràcia, considerada en conjunt, es preocupa menys de la funció que no pas de l'atribut que aquesta li'n proporciona. La casta governant tracta de perpetuar i de consolidar els òrgans de la coerció: no respecta res ni ningú per tal de mantindre's al poder i servir els seus ingressos. Mentre el curs de les coses li és més contrari més implacable es mostra front als elements avançats del poble. La burocràcia, com l'Església, ha formulat llur dogma de la infal·libilitat després que començà la seua decadència. De seguida, però, l'ha col·locat a una altura que el Papa no pot ni somiar.

La divinització cada volta més imprudent de Stalin és, malgrat tot el que té de caricaturesc, necessària per al règim. La burocràcia necessita un àrbitre suprem inviolable, primer cònsol a falta d'emperador, i eleva al seu coll a l'home que respon millor a les seues pretensions de dominació. La 'fermesa' del cap, tan admirada pels *dilettanti* literaris d'Occident, sols és la resultant de la pressió col·lectiva d'una casta disposada a tot per tal de defendre's. Cadascun dels funcionaris professa que "l'estat és ell". Cadascun es veu fàcilment en Stalin. Stalin descobreix en cadascun l'exhalació del seu esperit. Stalin personifica la burocràcia, allò que li dóna la seua personalitat política.

El cesarisme o la seua forma burgesa, el bonapartisme, fa aparició a l'escena de la història quan l'aspra lluita de dos adversaris sembla elevar el poder sobre la nació i assegura als governants una independència aparent front a les classes; en realitat sols els deixa la llibertat que necessiten per a defendre als privilegiats. En elevar-se a sobre d'una societat políticament atomitzada, recolzada sobre la policia i el cos d'oficials, sense tolerar cap control, el règim stalinista constitueix una varietat manifesta del bonapartisme, d'un nou tipus, sense semblança per ara. El cesarisme nasqué en una societat fundada sobre l'esclavitud i trastornada per les lluites intestines. El bonapartisme fou un dels instruments del règim capitalista en els seus períodes crítics. El stalinisme és una de les seues varietats, però sobre les bases de l'Estat obrer, esquinçat pels antagonismes entre la burocràcia soviètica organitzada i armada i les masses laborioses desarmades.

El bonapartisme s'acomoda molt bé, i la història o corrobora, amb el sufragi universal i àdhuc amb el vot secret. El plebiscit és un dels seus atributs democràtics. Els ciutadans són invitats de quan en quan a pronunciar-se *per o contra* el cap; i els votants noten en la seua templa el glaç lleuger d'un canó de revòlver. Des de Napoleó III, que hui en dia faria de *dilettanti* província, la tècnica plebiscitària ha assolit perfeccionaments extraordinaris. La nova constitució soviètica en instituir un *bonapartisme plebiscitari*, n'és la coronació del sistema.

El bonapartisme soviètic es deu, en última instància, a l'endarreriment de la revolució mundial. La mateixa causa ha engendrat el feixisme en els països capitalistes. Arribem a una conclusió a primera vista inesperada però en realitat irreprotxable; que l'escanyament de la democràcia soviètica per la burocràcia totpoderosa i les derrotes infligides a la democràcia en altres països, es deu a la lentitud amb què el proletariat mundial duu a terme la missió que li ha assignat la història. Malgrat la profunda diferència de les seues bases socials, l'estalinisme i el feixisme són fenòmens simètrics; en molts dels seus trets tenen una semblança sorprenent. Un moviment revolucionari victoriós en Europa, crebantaria el feixisme i el bonapartisme soviètic. La burocràcia estalinista té raó quan torna l'esquena a la revolució internacional; en fer-ho no fa més que obeir l'instint de conservació.

LA LLUITA DE LA BUROCRÀCIA CONTRA 'L'ENEMIC DE CLASSE'

Al principi del règim soviètic, el partit va fer de contrapès de la burocràcia; aquesta administrava l'Estat, el partit el controlava. Vigilant amb zel, per tal que la desigualtat no sobrepassés els límits del que era necessari, el partit sempre estava en lluita oberta o velada contra la burocràcia. El paper històric de la fracció estalinista fou el de suprimir aqueixa dualitat, subordinant el partit a les seues pròpies oficines i fusionant les oficines del partit i de l'Estat. Així va crear l'actual règim totalitari. La victòria de Stalin va ser assegurada pel servei definitiu que feia a la burocràcia.

Al llarg dels deu primers anys, l'oposició d'esquerres tractà de conquerir ideològicament el partit sense llançar-se contra d'ell a la conquesta del poder. La consigna era: "Reforma i no pas revolució". No obstant, la burocràcia estava disposada, des d'aleshores, a qualsevol colp d'estat per defensar-se contra una reforma democràtica. Quan en 1927 el conflicte es tornà massa agut, Stalin, tornant-se vers l'oposició en el comitè central, exclamà: "Aquests quadres no els desfareu més que per la guerra civil". Les derrotes del proletariat europeu han fet d'aquesta amenaça una realitat històrica. El camí de la derrota s'ha transformat en el de la revolució.

Les incessants depuracions del partit i de les organitzacions soviètiques tenen com a objectiu impedir la manifestació de descontent de les masses. Les repressions, però, no maten el pensament, no fan més que submergir-lo. Comunistes i sense partit tenen dos conviccions: l'oficial i la secreta. La delació i la inquisició devoren la societat. La burocràcia qualifica invariablement a llurs adversaris com a enemics del socialisme. Usant frauds judicials, a tal grau que aquest hàbit ha entrat en els costums corrents, els imputa els pitjors crims. Sota amenaces de mort arrenca als acusats confessions que els dicta i de les que se'n serveix de seguida per acusar els més fermes.

'Pravda', comentant la Constitució "més democràtica del món", escrivia, el 5 de juny de 1936, que "*fóra imperdonablement graponer* [creure que, malgrat la liquidació de les classes] *les forces de les classes hostils al socialisme s'hagen resignat a llur derrota... La lluita continua*". Quines són aquestes forces hostils? Heu-les ací: "*Les restes dels grups contrarevolucionaris, dels guàrdies blancs i tota mena i, sobretot, de la varietat trotskista-zinovienista..*" Després de la inevitable menció de "l'espionatge i de l'acció terrorista i destructiva" (dels trotskistes i dels zinovievistes), l'òrgan de Stalin promet: "*Continuarem aclaparant amb mà ferma els enemics del poble, els rèptils i les fúries*

trotskistes, qualsevol que siga llur hàbil disfressa.” Aquestes amenaces, repetides diàriament per la premsa, no fan més que acompanyar el treball de la GPU.

Un tal Petrov, membre del partit des de 1918, combatent de la guerra civil, agrònom soviètic posteriorment i opositor de dretes, s’evadí en 1936 de la deportació i en arribar a l’estranger va escriure, en un periòdic de l’emigració liberal, sobre els trotskistes: *“Elements d’esquerra? Psicològicament són els darrers revolucionaris. Autèntics, ardents. Res de compromisos. Homes admirables, Idees idiotes... L’incendi del món i tot eixe gènere de visions...”* Deixem l’assumpte de les ‘idees’. El judici moral que dels elements d’esquerra fan els seus adversaris de dreta, és d’una eloqüència espontània. Justament a aquests “darrers revolucionaris, autèntics i ardents”, són als qui acusen el generals i coronels de la GPU de contrarevolucionaris en interès de l’imperialisme.

La història burocràtica, rancuniosament atiada contra l’oposició bolxevic, adquireix un significat polític claríssim davant la derogació de les restriccions dictades contra les persones d’origen burgès. Els decrets conciliadors que els faciliten l’accés als càrrecs i als estudis superiors, procedeixen de la idea que la resistència de les classes dominants cessa, mentre el nou ordre es mostra indestructible. “Aquestes restriccions s’han tornat supèrflues”, explicava Molotov en la sessió de l’Executiu de gener de 1936. En el mateix moment es descobreix que els pitjors ‘enemics de classe’ es recluten d’entre els homes que han combatut tota la seua vida pel socialisme, començant pels col·laboradors més propers de Lenin, com ara Zinoviev i Kamenev. A diferència de la burgesia, els ‘trotskistes’, si hem de creure a “Pravda”, es senten tant més “exasperats” com més lluminosament es “dibuixen els contorns de la societat sense classes”. Aquesta filosofia delirant, nascuda de la necessitat de justificar noves situacions mitjançant fórmules velles, no pot enganyar, naturalment, respecte al desplaçament real dels antagonismes socials. Per una banda, la creació de ‘notables’ obre les portes als plançons més ambiciosos de la burgesia, doncs que res s’arrisca en concedir-los la igualtat de drets. Per l’altra, el mateix fet provoca el descontent agut i perillós de les masses i, principalment, de la joventut obrera. Així s’explica la campanya contra “els rèptils i les fúries trotskistes”.

L’espasa de la dictadura, antany feridora dels partidaris de la restauració burgesa, s’abat ara sobre els que es rebel·len contra la burocràcia. Fereix l’avantguarda del proletariat i no pas els seus enemics de classe. En relació amb la modificació capital de les seues funcions, la policia política, formada abans pels bolxevics més zelosos i disposats al sacrifici, es transforma en l’element més gangrenat de la burocràcia.

Per tal de proscriure als revolucionaris, el termidorians posen tot l’odi que els inspiren homes que els recorden el passat i que els fan témer el pervenir. Els bolxevics més fermes i fidels, la flor del partit, són enviats a les presons, als racons perduts de Sibèria i d’Àsia Central, als nombrosos camps de concentració. En les mateixes presons i en els llocs de deportació, els opositors continuen essent víctimes dels registres, del bloqueig postal, de la fam. Les dones són arracades dels seus marits, amb l’objectiu de crebantar a ambdós i d’obligar-los a abjurar. Fora d’això, l’abjuració no els salva; a la primera sospita o a la primera renúncia, el penedit es doblement castigat. L’auxili proporcionat als deportats, àdhuc pels seus parents, és considerat com un crim. L’ajuda, com un complot. En aquestes condicions la vaga de fam és l’únic mitjà de defensa que els queda als perseguits. La GPU respon a aquesta amb l’alimentació forçada, tret que deixi als seus presoners la llibertat de morir. Centenars de revolucionaris russos i estrangers han estat impulsats, durant els darrers anys, a vagues de fam mortals, se’ls ha afusellat o dut al suïcidi. En dotze anys, el govern ha anunciat diverses voltes l’extirpació definitiva de

l'oposició. Durant la depuració dels darrers mesos de 1935 i del primer semestre de 1936, centenars de milers de comunistes han estat exclosos novament del partit, entre els que se'n compten diverses desenes de milers de 'trotskistes'. Els més actius han estat arrestats immediatament, empresonats o enviats als camps de concentració. Pel que fa als altres, Stalin ordenà a les autoritats locals, mitjançant el "Pravda", que no se'ls donara treball. En un país on l'estat és l'únic patró, una mesura d'aquest gènere equival a una sentència a morir de fam. L'antic principi: "qui no treballa no menja", és reemplaçat per aquest altre: "qui no es sotmet no menja". No sabem quants bolxevics han estat exclosos, arrestats, deportats i exterminats, a partir de 1923 -any en què es va obrir l'era del bonapartisme-, fins el dia que s'obliguen els arxius de la policia política de Stalin. No sabem quants romanen en la il·legalitat fins que no comence l'ensorrament del règim burocràtic.

¿Quina importància poden tindre vint o trenta mil opositors en un partit de dos milions de membres? La ximple confrontació de les xifres no diu res en aquest cas. Amb una atmosfera sobrecarregada en son prou amb una desena de revolucionaris en un regiment per fer-lo passar-se al costat del poble. No sens raó els estats majors senten una por cerval cap els petits grups clandestins i fins i tot vers els militants aïllats. Aquesta por que fa tremolar a la burocràcia stalinista, explica la crueltat de llurs proscripcions i la depravació de les seues calumnies. Victor Serge, que ha passat en l'URSS per totes les etapes de la repressió, dugué a l'Occident el terrible missatge dels que són torturats per la seua fidelitat a la revolució i la resistència als seus enterraments. Escriu:

"No exagere pas res, pese les meues paraules, puc recolzar cadascuna d'elles amb proves tràgiques i noms..."

"Entre aquesta massa de víctimes i d'objectors, silenciosos la major part, sentisc pròxim a mi, sobretot, a una heroica minoria, preciosa per llur energia, per llur clarividència, per llur estoïcisme, per llur fidelitat al bolxevisme de la gran època. Són alguns milers de comunistes, companys de Lenin i de Trotski, constructors de les repúbliques soviètiques quan existien els soviets, els que invoquen, contra la decadència interior del règim, els principis del socialisme; que defenen com poden (i sols poden admetent tots els sacrificis) els drets de la classe obrera..."

"Els allà empresonats, es sostindran fins que siga necessari, malgrat que no puguen veure la nova aurora de la revolució. Els revolucionaris d'Occident poden comptar amb d'ells: la flama serà mantinguda, tot i que siga en les presons. Ells també compten amb vosaltres. Degueu defensar-los, tots hem de defensar-los, per tal de defensar la democràcia obrera del món, per tal de restituir a la dictadura del proletariat llur rostre alliberador, per tal de tornar a l'URSS, algun dia, llur grandesa moral i la confiança dels treballadors..."

UNA NOVA REVOLUCIÓ ÉS INELUDIBLE

Reflexionant sobre l'agonia de l'estat, Lenin va escriure que l'hàbit d'observar les regles de la comunitat és susceptible d'allunyar qualsevulla necessitat de coerció "si res suscita la indignació, la protesta i la rebel·lia, i no implica, així, la necessitat de repressió". Tot consisteix en eixe si. L'actual règim de l'URSS suscita a cada volta

protestes, tant més doloroses com més són ofegades. La burocràcia no sols és una aparell de coerció, sinó una causa permanent de provocació. La mateixa existència d'una àvida casta d'amos, mentidera i cínica, no pot menys que suscitar una rebel·lió oculta. La milloria de la situació dels obrers no els reconcilia pas amb el poder; lluny d'això, en elevar la seua dignitat i en obrir el seu pensament a problemes de política general els prepara el seu conflicte amb els dirigents.

Els 'caps' inamovibles repeteixen que és necessari 'aprendre', 'assimilar la tècnica', 'cultivar-se', i altres coses més. Però els mateixos amos són ignorants, poc cultivats, no aprenen res seriosament, continuen essent grollers i deslleials. La seua pretensió a la tutela total de la societat, així es tracte de manar sobre els gerents de cooperatives o sobre els compositors de música, es fa intolerable. La població no podrà assolir una cultura més elevada sense treure's de sobre la seua humiliant subjecció a aquesta casta d'usurpadors.

¿El funcionari acabarà per devorar a la classe obrera, o la classe obrera el farà impotent per a perjudicar? D'aquesta disjuntiva depèn la sort de l'URSS. La immensa majoria dels obrers ja és hostil a la burocràcia; les masses camperoles li professen un vigorós odi plebeu. Si, a la inversa dels camperols, els obrers quasi no lluiten això no sols es deu a la repressió sinó a la por que tenen a una restauració capitalista. Les relacions de reciprocitat entre l'Estat i la classe obrera són molt més complexes del que s'imaginem els 'demòcrates' vulgars. Sense economia planificada, l'URSS retrocediria deu anys. En mantenir aqueixa economia, la burocràcia continua exercint una funció necessària. Ho fa de tal forma, però, que prepara el naufragi del sistema i amenaça totes les conquestes de la revolució. Els obrers són realistes. Sense fer-se il·lusions sobre la casta dirigent, com a mínim sobre les capes d'aquesta casta a les que coneixen un poc de prop, la consideren, per ara, com la guardiana d'una part de les seues pròpies conquestes. No deixaran d'expulsar a la guardiana deshonest, insolent i sospitosa, quan siga possible passar-se sense d'ella. Per a d'això és necessari que esclate una revolució en Occident o en Orient.

La suspensió de tota lluita política visible es presentada pels agents i els amics del Kremlin com una 'estabilització' del règim. En realitat no significa més que una estabilització momentània de la burocràcia. La generació jove, sobretot, pateix amb el jou de 'l'absolutisme il·lustrat', molt més absolut que il·lustrat... La vigilància cada vegada més temible que exerceix la burocràcia davant tota espurna de pensament, també la insuportable adulació del 'cap' providencial, donen testimoni del divorci entre l'estat i la societat així com de l'agreujament de les contradiccions interiors, que en fer pressió a sobre les parets de l'Estat cerquen una eixida i la trobaran inevitablement.

Els atemptats comesos en contra dels representants del poder tenen amb freqüència una gran importància simptomàtica que permet jutjar la situació d'un país. El més sonat fou l'assassinat de Kirov, dictador hàbil i sense escrúpols de Leningrad, personalitat típica de la seua corporació. Els actes terroristes són incapaços, per ells mateixos, de derrocar a l'oligarquia burocràtica. El buròcrata, considerat individualment, pot témer el revòlver; el conjunt de la burocràcia, però, explota amb d'èxit el terrorisme per justificar les seues pròpies violències, no sense acusar-ne als seus adversaris polítics (l'assumepte Zinoviev, Kamenev i demés). El terrorisme individual és l'arma dels aïllats, impacients o desesperats, especialment de la jove generació de la burocràcia. Com va succeir sota l'autocràcia, però, els crims polítics anuncien que l'aire es carrega d'electricitat i fan pressentir una crisi.

En promulgar la nova Constitució, la burocràcia demostra que ha ensumat el perill i que tracta de defensar-se'n. Tanmateix, més d'una volta ha succeït que la dictadura burocràtica, cercant la salvació en reformes amb pretensions 'liberals', no ha fet més que debilitar-se. La nova Constitució, en revelar el bonapartisme, ofereix alhora un arma semilegal per combatre'l. La rivalitat electoral de les camarilles pot ser el punt de partida de les lluites polítiques. El fuet dirigit contra els "òrgans del poder que funcionen mal", pot transformar-se en un fuet contra el bonapartisme. Tots els indicis ens fan creure que els esdeveniments provocaran infal·liblement un conflicte entre les forces populars i desenvolupades pel creixement de la cultura, i l'oligarquia burocràtica. Aquesta crisi no accepta cap solució pacífica. Mai no ha estat vist que el diable es talle ell mateix de bon grat les seues pròpies urpes. La burocràcia soviètica no abandonarà les seues posicions sens combat; el país s'encamina evidentment vers una revolució. Front a una pressió enèrgica de les masses, atesa la diferenciació social dels funcionaris, la resistència dels dirigents pot ser molt menys dèbil del que sembla. És indubtable que en aquest assumpte sols podem fer que conjectures. Siga com siga, la burocràcia sols podrà ésser suprimida revolucionàriament i, com sempre succeeix, açò exigirà menys sacrificis quant més audaç i enèrgicament hom es pose a l'obra. Preparar aquesta acció i col·locar-se al capdavant de les masses en una situació històrica favorable, és la missió de la secció soviètica de la IV Internacional, encara dèbil i reduïda a l'existència clandestina. La il·legalitat d'un partit no equival a la seua inexistència, tant sols a una forma penosa d'existència. La repressió pot tindre magnífics resultats aplicada contra una classe que abandona l'escena i la dictadura revolucionària de 1917-1923 ho demostrà plenament; recórrer, però, a la violència contra l'avantguarda revolucionària, no salvarà una casta que es sobreviu, si és que l'URSS té pervindre.

La revolució que la burocràcia prepara contra si mateixa no serà social com la d'Octubre de 1917 ja que no tractarà de canviar les bases econòmiques de la societat ni de reemplaçar una forma de propietat per un altra. La història ha conegut, a més de les revolucions socials que substituïren el règim feudal pel burgès, revolucions polítiques que, sens ni tocar els fonaments econòmics de la societat, enderrocaren a les velles formacions dirigents (1830 i 1848, en França; febrer de 1917, en Rússia). La subversió de la casta bonapartista tindrà, naturalment, profundes conseqüències socials; no eixirà, però, del marc d'una transformació política.

Per primer vagada en la història existeix un Estat fruit de la revolució obrera. Les etapes que ha de recórrer no estan escrites enlloc. Els teòrics i els constructors de l'URSS esperaven, certament, que el sistema lleuger i clar dels soviets permetria a l'Estat transformar-se pacíficament, dissoldre's i morir a mesura que la societat realitzés la seua evolució econòmica i cultural. La vida s'ha mostrat més complexa que la teoria. El proletariat d'un país endarrerit fou qui hagué de fer la primera revolució socialista; i molt probablement haurà de pagar aquest privilegi amb una segona revolució contra l'absolutisme burocràtic. El programa d'aquesta revolució dependrà del moment en què esclate, del nivell que haja assolit el país i, en una mesura molt apreciable, de la situació internacional. Llurs elements essencials, bastant definits fins ara, s'han indicat al llarg de les pàgines d'aquest llibre: són les conclusions objectives de l'anàlisi de les contradiccions del règim soviètic.

No es tracta pas de reemplaçar un grup dirigent per un altre, sinó de canviar els mateixos mètodes de la direcció econòmica i cultural. L'arbitrarietat burocràtica haurà de cedir el lloc a la democràcia soviètica. El restabliment del dret de crítica i d'una llibertat electoral autèntica, són condicions necessàries per al desenvolupament del país.

El restabliment de la llibertat dels partits soviètics i el renaixement dels sindicats hi són implicats en aquest procés. La democràcia provocarà, en l'economia, la revisió radical dels plans en benefici dels treballadors. La lliure discussió dels problemes econòmics disminuirà les despeses generals imposades pels errors i les ziga-zaga de la burocràcia. Les empreses sumptuàries, Palaus dels Soviets, nous teatres, 'metro', construïts per fer ostentació, deixaran el lloc a les habitacions obreres. Les "normes burgeses de repartiment" seran reduïdes a les proporcions estrictament exigides per la necessitat i retrocediran a mesura que la riquesa social cresca, davant la igualtat socialista. Els graus seran abolits immediatament, i les condecoracions tornades al vestuari. La joventut podrà respirar lliurement, criticar, equivocar-se, madurar. La ciència i l'art trencaran les cadenes. La política exterior renovarà la tradició de l'internacionalisme revolucionari.

Els destins de la Revolució d'Octubre estan, ara més que mai, lligats als d'Europa i del món. Els problemes de l'URSS es resolen en la Península Ibèrica, França, Bèlgica. Quan aparega aquest llibre, la situació serà indubtablement més clara que en aquests dies de guerra civil a Madrid. Si la burocràcia soviètica aconsegueix, amb la seua pèrfida política dels 'fronts populars', assegurar la victòria de la reacció a França i Espanya, (i la Internacional Comunista fa tot el que pot en aquest sentit), l'URSS es trobarà al caire de l'abisme i la contrarevolució burgesa estarà més a l'ordre del dia que l'alçament dels obrers contra la burocràcia. Si, pel contrari, malgrat el sabotatge dels reformistes i dels caps 'comunistes', el proletariat d'Occident s'obre camí cap al poder, s'inaugurarà un nou capítol en la història de l'URSS. La primera victòria revolucionària en Europa farà a les masses soviètiques l'efecte d'una descàrrega d'electricitat, les despertarà, alçarà el seu esperit d'independència, reanimarà les tradicions de 1905 i 1917, debilitarà les posicions de la burocràcia i no tindrà menys importància per a la IV Internacional que la que tingué per a la III la victòria de la Revolució d'Octubre. El primer Estat obrer sols es salvarà, per al pervindre del socialisme, per aquest camí.

APENDIX

I.- 'EL SOCIALISME EN UN SOL PAÍS'

Les tendències reaccionàries vers l'autarquia constitueixen un reflex defensiu del capitalisme senil davant aquest problema plantejat per la història: alliberar l'economia de les cadenes de la propietat privada i de l'Estat nacional, i organitzar-la sobre un pla de conjunt en tota la superfície del globus.

La 'declaració dels drets del poble treballador i explotat', redactada per Lenin i sotmesa pel consell de comissaris dels pobles a la sanció de l'Assemblea Constituent en les escasses hores en que aquesta visqué, definia, amb les següents paraules, "l'objectiu essencial" del nou règim: "*l'establiment d'una organització socialista de la societat i la victòria del socialisme en tots els països*". Així l'internacionalisme de la revolució fou proclamat en un document essencial del nou règim. Ningú s'hauria atrevit a plantejar el problema, en aqueix moment, en d'altres paraules. En abril de 1924, tres mesos després de la mort de Lenin, Stalin escrivia en la seua compilació sobre 'Les bases del leninisme': "*Els esforços d'un país basten per enderrocar a la burgesia; la història de la nostra revolució ho demostra. Per a la victòria definitiva del socialisme, per a l'organització de la producció socialista, els esforços d'un sol país, sobretot si és camperol com el nostre, en són insuficients: es necessiten els esforços reunits del proletariat de diversos països avançats*". Aquestes línies no necessiten de cap comentari, l'edició en què figuren, però, ha estat retirada de la circulació. Les grans derrotes del proletariat europeu i els primers èxits, malgrat tot mediocres, de l'economia soviètica, suggeriren a Stalin, durant la tardor de 1924, que la missió històrica de la burocràcia era construir el socialisme en un sol país. S'entaulà una discussió al voltant d'aquest problema que a molts esperits superficials els va semblar escolàstica i que, tanmateix, en realitat expressava el començament de la degeneració de la Tercera Internacional i preparava el naixement de la Quarta.

L'excomunista Petrov, a qui ja coneguem, actualment emigrat blanc, relata, d'acord amb els seus propis records, quan d'aspra va ser la resistència dels joves administradors front a la doctrina que feia dependre a l'URSS de la revolució internacional. "*Com és ara! Que no podem fer nosaltres mateixos la felicitat del nostre país? Si Marx pensava altra cosa no importa, no som marxistes, som bolxevics de Rússia.*" Al recordar les

discussions de 1923-1926 Petrov afegeix: “Actualment no puc menys de pensar que la teoria del socialisme en un sol país és una ximple invenció estalinista.” Molt just! Simplement traduïa exactament el sentiment de la burocràcia que, en parlar de la victòria del socialisme, es referia a la seua pròpia victòria.

Per tal de justificar la seua ruptura amb la tradició de l'internacionalisme marxista, Stalin cometé la imprudència de sostindre que Marx i Engels havien ignorat... la llei de la desigualtat del desenvolupament del capitalisme descoberta per Lenin. Aquesta afirmació hauria d'ocupar el primer lloc en el nostre catàleg de curiositats ideològiques. La desigualtat del desenvolupament marca tota la història de la humanitat i, més particularment, la del capitalisme. El jove historiador i economista Solntsev (militant extraordinàriament dotat i d'una rara qualitat moral, mort a les presons soviètiques, perseguit per la seua adhesió a l'oposició d'esquerres) escrigué en 1926 una excel·lent nota sobre la llei de la desigualtat del desenvolupament, tal i com es troba en l'obra de Marx. Naturalment que aquest treball no pogué publicar-se en l'URSS. Raons oposades feren que es prohibís l'obra d'un socialdemòcrata alemany, soterrat i oblidat fa ja temps: Vollmar, qui sostingué en 1878, que un “estat socialista aïllat” era possible (referint-se a Alemanya, no a Rússia), i invocant “la llei de la desigualtat del desenvolupament” que se'ns diu que era desconeguda fins a Lenin.

Georg H. von Vollmar escrivia:

“El socialisme suposa forçosament una economia desenvolupada; i si no fora necessària més que aquesta, seria poderós, sobretot, on el desenvolupament econòmic és més elevat. En realitat el problema es planteja d'altra forma. Anglaterra es indubtablement el país més avançat des del punt de vista econòmic i, tanmateix, el socialisme és allí molt secundari mentre que en Alemanya, país menys desenvolupat, s'ha transformat en una força tal que la vella societat ja no es sent segura...” Vollmar continuava, després d'haver indicat el poder dels factors que determinen els esdeveniments: *“És evident que les reaccions recíproques de tan gran nombre de factors fan impossible, des del punt de vista del temps i la forma, una evolució semblant encara que no fos més que en dos països, per no dir en tots... El socialisme obeeix a la mateixa llei... La hipòtesi d'una victòria simultània del socialisme en tots els països civilitzats, està completament exclosa, el mateix que la de la imitació de l'exemple de l'Estat que s'haja dotat d'una organització socialista, pels altres estats civilitzats... Així arribarem a l'Estat socialista aïllat que espere haver provat que és, si no l'única possibilitat, almenys la més probable”.* Aquesta obra, escrita quan Lenin tenia vuit anys, fa una interpretació de la llei de la desigualtat del desenvolupament molt més justa que les dels epígons soviètics a partir de 1924. Notem que Vollmar, teòric de segon línia, no feia més que comentar les idees d'Engels, a qui hem vist acusat d'ignorància en aquest sentit.

“L'Estat socialista aïllat” ha passat, des de fa temps, del domini de les hipòtesis al de les realitats, no en Alemanya sinó en Rússia. El fet del seu aïllament expressa, justament, el poder relatiu del capitalisme i la debilitat relativa del socialisme. Entre l'Estat “socialista” aïllat i la societat socialista, desembarassada per sempre de l'Estat, resta per franquejar una gran distància que correspon, justament, al camí de la revolució internacional.

Beatrice i Sidney Webb ens asseguren, per la seua banda, que Marx i Engels no cregueren en la possibilitat d'una societat socialista aïllada, per la simple raó que *“mai imaginaren (“neither Marx nor Engels had ever dreamed”) un instrument tan poderós com el monopoli del comerç exterior.”* No es pot llegir aquestes línies sense

experimentar certa confusió respecte a persones d'edat tan avançada. La nacionalització dels bancs i de les societats comercials, dels ferrocarrils i de la flota mercant, és tan indispensable per la revolució social com la nacionalització dels mitjans de producció, incloent les indústries d'exportació. El monopoli del comerç exterior no fa més que concentrar en mans de l'Estat els mitjans materials de la importació i exportació. Dir que Marx i Engels mai pensaren en això, és dir que no pensaren en la revolució socialista. Per a millor adobar les dissorts, el monopoli del comerç exterior és, per a Vollmar, un dels recursos més importants de "l'Estat socialista aïllat". Marx i Engels hagueren pogut aprendre el secret en aquest autor, si ell no l'hagués après d'ells.

La 'teoria' del socialisme en un sol país, que Stalin no exposa ni justifica enlloc, es redueix a la concepció, estranya a la història i més bé estèril, que les riqueses naturals permeten que l'URSS construisca el socialisme dins de les seues fronteres geogràfiques. Es podria afirmar igualment que el socialisme venceria si la població del globus fos dotze voltes menor del que és. En realitat, la nova teoria tractava d'imposar a la consciència social un sistema d'idees més concret: la revolució ha finit definitivament; les contradiccions socials hauran d'atenuar-se progressivament; la pagesia rica serà assimilada poc a poc pel socialisme, el conjunt de l'evolució, independentment dels esdeveniments exteriors, seguirà essent regular i pacífic. Bukharin, que tractà de fundar la nova teoria, proclamà, amb proves irrefutables, que *"les diferències de classe al nostre país o la tècnica endarrerida no ens conduiran al fracàs; podem construir el socialisme en aquest terreny de misèria tècnica; el seu creixement serà molt lent, avançarem a pas de tortuga, però construirem el socialisme i el terminarem..."* Fem a un costat la idea de "construir el socialisme sobre una base de tècnica miserable" i recordem altra vegada la genial vidència de Marx que ens ensenya que amb una base tècnica dèbil, *"sols es socialitza la necessitat, i la penúria provocarà necessàriament competències pels articles necessaris que faran que retorne l'antic caos..."* En abril de 1926, l'oposició d'esquerra proposà a una assemblea plenària del comitè central la següent esmena a la teoria del pas de tortuga: *"Fóra radicalment erroni creure que es pot anar cap al socialisme a una velocitat arbitràriament decidida quan s'està rodejat pel capitalisme. El progrés cap al socialisme sols estarà assegurat quan la distància que separa la nostra indústria de la indústria capitalista avançada... disminuesca evidentment i concreta, en lloc d'augmentar"*. Amb molta raó, Stalin considerà aquesta esmena com un atac "emmaskarat contra la teoria del socialisme en un sol país" i refusà categòricament relacionar la velocitat de l'edificació amb les condicions internacionals. La versió estenogràfica dóna la seua resposta amb les següents paraules: *"Qui faça intervindre en aquest cas el factor internacional, no compren com es planteja el problema i embrolla totes les nocions, siga per incomprensió, siga per desig conscient de sembrar la confusió"*. L'esmena de l'oposició fou refusada.

La il·lusió d'un socialisme que es construeix suaument (a pas de tortuga) sobre una base de misèria, rodejat per enemics poderosos, no resistí durant molt de temps als cops de la crítica. En novembre del mateix any, la XV conferència del partit reconegué, sens la menor preparació en la premsa, que era necessari *"assolir, en un termini històric que representés un mínim relatiu [?] i sobrepassar de seguida el nivell dels països capitalistes avançats"*. L'oposició d'esquerres fou, en qualsevol cas, "sobrepasada". Tanmateix, encara que donaren l'ordre "d'assolir i sobrepassar" al món sencer en un "termini relatiu", els teòrics que el vespre preconitzaven la lentitud de la tortuga, eren presoners del "factor internacional" tan temut per la burocràcia. I la primera versió de la teoria estalinista, la més clara, fou liquidada en vuit mesos.

El socialisme haurà de “sobrepasar” indubtablement al capitalisme en tots el dominis, escrivia l’oposició d’esquerra en un document repartit il·legalment en març de 1927, “*en aquest moment, però, no es tracta de les relacions del socialisme amb el capitalisme en general, sinó del desenvolupament econòmic de l’URSS amb relació al d’Alemanya, d’Anglaterra, dels Estats Units. Què cal entendre per un termini històric mínim? ¿Romandrem lluny del nivell dels països capitalistes avançats durant els propers períodes quinquennals? Si admetem que es pugui fruir d’un nou període de prosperitat que dure algunes desenes d’anys, parlar del socialisme en el nostre país endarrerit serà una trista neciesa; haurem de reconèixer que ens enganyem al considerar a nostra època com la de la putrefacció del capitalisme. En aquest cas, la República dels Soviets serà la segona experiència de la dictadura del proletariat, més llarga i més fecunda que la de la Comuna de París, però al capdavall, una simple experiència... ¿Tenim raons series per a revisar tan resolutament els valors de la nostra època i el sentit de la revolució internacional? No. En concloure el seu període de reconstrucció (després de la guerra), els països capitalistes tornen a trobar-se amb totes les seues antigues contradiccions interiors i internacionals, augmentades i agreujadíssimes però. Eixa és la base de la revolució proletària. Es un fet que construïm el socialisme. Però com el tot és major que la part, també és un fet, no menys cert, però major, que la revolució es prepara en Europa i en el món. La part sols podrà vèncer amb el tot... El proletariat europeu necessita un temps molt menys llarg per prendre el poder que el que nosaltres necessitem per superar, des del punt de vista tècnic, a Europa i Amèrica... Mentrestant, tenim que minorar sistemàticament la diferència entre el rendiment del treball en el nostre país i el dels altres. Com més progressem, menys estarem amenaçats per la possible intervenció dels preus baixos i, en conseqüència, per la intervenció armada... Com més millorem les condicions d’existència dels obrers i dels camperols, amb major seguretat precipitem la revolució en Europa, més ràpidament aquesta revolució ens enriquirà amb la tècnica mundial i més segura i completa serà nostra edificació socialista, element de la d’Europa i del món”.* Aquest document, com molts d’altres, resta sens resposta, a menys que s’haja considerat com a tal les exclusions del partit i els arrestos.

Després de renunciar a la lentitud de la tortuga calgué renunciar a la idea connexa de l’assimilació del kulak pel socialisme. La derrota infligida als camperols rics mitjançant mesures administratives havia de proporcionar, tanmateix, un nou aliment a la teoria del socialisme en un sol país: des del moment en que les classes estaven, ‘en el fons’, anihilades, el socialisme, ‘en el fons’, estava realitzat (1931). Era la restauració de la idea d’una societat socialista “a base de misèria”. Recordem que un periodista oficiós ens explicà en aqueix moment que la manca de llet per als xiquets es devia a la manca de vaques i no pas als efectes del sistema socialista.

No obstant, la preocupació pel rendiment del treball no permeté ressagar-se en les tranquil·litzadores fórmules de 1931, destinades a proporcionar una compensació moral als estralls de la col·lectivització total. Stalin declarà sobtadament amb motiu del moviment Stakhanov: “*Creuen alguns que el socialisme pot consolidar-se amb certa igualtat en la pobresa. És fals... El socialisme sols pot vèncer, realment, sobre la base d’un rendiment del treball més elevat que al règim capitalista.*” Justíssim. El nou programa de les Joventuts Comunistes, adoptat en abril de 1935 al congrés que les privà dels darrers vestigis dels seus drets polítics, defineix, però, categòricament el règim soviètic: “*L’economia nacional s’ha tornat socialista.*” Ningú es preocupa pas d’acordar aquests conceptes contradictoris que es llancen a la circulació segons les necessitats del moment. Ningú s’atrevirà a emetre una crítica, es diga el que es diga.

La necessitat del nou programa de les J.C. fou justificada per l'informador amb aquestes paraules: "*L'antic programa conté una afirmació errònia, profundament antileninista i segons la qual 'Rússia sols pot arribar al socialisme mitjançant la revolució mundial'. Aquest punt del programa és radicalment fals, impregnat d'idees 'trotskistes' [les mateixes idees que Stalin defenia encara en abril de 1924]*" Resta per explicar perquè un programa escrit en 1921 per Bukharin, i revisat, atentament, pel Buró Polític amb la col·laboració de Lenin, es revelà 'trotskista' després de quinze anys i necessità una revisió en un sentit diametralment oposat. Tanmateix, els arguments lògics son impotents quan es tracta d'interessos. Després d'emancipar-se del proletariat del seu propi país, la burocràcia no pot reconèixer que l'URSS depèn del proletariat mundial.

La llei de la desigualtat del desenvolupament tingué com a resultat que la contradicció entre la tècnica i les relacions de propietat del capitalisme provoqués la ruptura de la cadena mundial en el seu punt més dèbil. L'endarrerit capitalisme rus fou el primer que pagà les insuficiències del capitalisme mundial. La llei del desenvolupament *desigual* s'uneix, a través de la història, amb la del desenvolupament *combinat*. L'enderroc de la burgesia a Rússia provocà la dictadura del proletariat, és a dir, que un país endarrerit donés un bot en avant amb relació als països avançats. L'establiment de les formes socialistes de la propietat en un país endarrerit ensopegà amb una tècnica i una cultura massa dèbils. Nascuda de la contradicció entre les forces productives mundials altament desenvolupades i la propietat capitalista, la Revolució d'Octubre engendrà, al seu torn, contradiccions entre les forces productives nacionals, massa insuficients, i la propietat socialista.

Veritat és que l'aïllament de l'URSS no tingué les greus conseqüències que eren de tèmper: el món capitalista estava massa desorganitzat i paralitzat per a poder manifestar tot el seu poder potencial. La 'treva' ha estat més llarga del que l'optimisme crític feia esperar. No obstant, l'aïllament i la impossibilitat d'aprofitar els recursos del mercat mundial, inclús quan fos a sobre de les bases capitalistes (ja que el comerç exterior havia caigut a una quarta o quinta part del que era en 1913), no sols obligaven a fer enormes despeses de defensa nacional sinó que provocaven un dels més desavantajosos repartiments de les forces productives i la lentitud del millorament de les masses. La plaga burocràtica, tanmateix, fou el producte més nefast de l'aïllament.

Les normes polítiques i jurídiques establertes per la revolució exerceixen, per una banda, una influència favorable sobre l'economia endarrerida i sofreixen, per l'altra, l'acció depriment d'un medi endarrerit. Com més llarg siga el temps que l'URSS romandrà rodejada per un medi capitalista, més profunda serà la degeneració dels teixits socials. Un aïllament indefinit provocarà, infal·liblement, la restauració del capitalisme i no pas l'establiment del comunisme nacional.

Si la burgesia no pot deixar-se assimilar pacíficament per la democràcia socialista, l'Estat socialista, per la seua banda, tampoc pot assimilar-se al sistema capitalista mundial. El desenvolupament socialista pacífic 'd'un sol país' no està a l'ordre del dia en la història; una llarga sèrie de trastorns mundials s'anuncia: guerres i revolucions. També en la vida interior de l'URSS s'anuncien tempestes inevitables. En la seua lluita per l'economia planificada la burocràcia ha hagut d'expropiar el kulak; en la seua lluita pel socialisme, la classe obrera haurà d'expropiar a la burocràcia sobre la tomba de la qual podrà escriure aquest epitafi: "Ací jau la teoria del socialisme en un sol país."

II.- ELS 'AMICS' DE L'URSS

Per primera volta, un poderós govern compra a l'estranger no a la premsa de dreta sinó a la d'esquerra, i inclús a la d'extrema esquerra. La simpatia de les masses per la més gran de les revolucions, es veu canalitzada hàbilment en favor de la burocràcia. La premsa 'simpatitzant' perd, insensiblement, el dret de publicar tot allò que pogués causar la més minsa contrarietat als dirigents de l'URSS. Els llibres desagradables al Kremlin són rebuts decididament en silenci. Apologistes sorollosos i desproveïts de qualque talent són traduïts a diversos idiomes. Hem tractat de no citar en aquest treball les obres típiques dels 'amics' de l'URSS, preferint necieses originals a les transcripcions estrangeres. La literatura dels 'amics', incloent-hi la Tercera Internacional Comunista que és la fracció més carrinclona i vulgar, presenta un volum, tanmateix, imponent i el seu paper en política no és menyspreable, de manera que cal consagrar-li algunes pàgines.

El llibre dels Webb, *El comunisme soviètic*, ha estat declarat com una aportació considerable al patrimoni del pensament. En compte de dir allò que s'ha fet i en quin sentit evoluciona la realitat, aquests autors usen 1.500 pàgines per a exposar allò que s'ha projectat a les oficines o promulgat en les lleis. L'ur conclusió és que el comunisme es realitzarà en l'URSS quan els plans, i les intencions, hagen passat al domini dels fets. Tal és el contingut d'un llibre abusador, que transcriu els informes de les cancelleries moscovites i els articles de premsa publicats en els jubileus.

L'amistat que es té a la burocràcia soviètica no arriba pas a la revolució proletària; és més bé una prevenció contra d'ella. Els Webb estan llests, sens dubte, per a reconèixer que el sistema soviètic s'estendrà per la resta del món algun dia. Tanmateix, "*quan, o amb què modificacions; per una revolució violenta, per una penetració pacífica, per una imitació conscient, són preguntes a les que no podem respondre*" (*But how, when, with wath modifications, and wether through violent revolution or by peaceful penetration, or even by conscious imitation, are questions we cannot answer*). Aquesta negociació diplomàtica, que constitueix en realitat una resposta inequívoca, molt característica dels 'amics', dóna la mida de la seua amistat. Si tot el món hagués respost així al problema de la revolució, abans de 1917 per exemple, no hi hauria ara estat soviètic i aquests 'amics' britànics dedicarien les seues simpaties a d'altres objectes...

Els Webb parlen de la vanitat d'esperar revolucions en Europa en un pervindre pròxim, com si fos una cosa molt natural; veuen en aquest argument una prova tranquil·litzadora de com és de raonable el socialisme en un sol país. Amb tota l'autoritat de gents per a les quals la Revolució d'Octubre fou una sorpresa, molt desagradable per altra banda, ens ensenyen la necessitat de construir el socialisme dins les fronteres de l'URSS, a manca d'altres perspectives. Per cortesia s'absté hom d'alçar-se de muscles. Sols podríem discutir amb els Webb sobre la necessitat i manera de preparar una revolució a la Gran Bretanya i no pas de la construcció de fàbriques o de l'ús d'adobs minerals a l'URSS. Sobre aquest punt precís, però, els nostres savis sociòlegs es declaren incompetents i àdhuc el problema els sembla en contradicció amb la "ciència".

Lenin detestava els burgesos conservadors que es creuen socialistes, més particularment els fabians anglesos. L'índex alfabètic d'autors citats en les seues obres mostra l'hostilitat que demostrà tota la seua vida als Webb. Per primera volta, en 1907, els tractà "*d'estúpids panegiristes de la mediocritat petit burgesa britànica*" que "*tracten de presentar el cartisme, època revolucionària del moviment obrer anglès, com una*

ximple xiquillada”. Sense el cartisme, la comuna de París hagués estat impossible, i sens ambdós, la Revolució d’Octubre també ho haguera estat. Els Webb sols trobaren en l’URSS mecanismes administratius i plans burocràtics; no varen veure ni el cartisme, ni la Comuna, ni la Revolució d’Octubre. La revolució els resulta estranya, a menys que no els sembla una ‘xiquillada desproveïda de sentit’.

Com es sabut, Lenin no es preocupava per la bona educació pueril en la polèmica amb els oportunistes. Els seus epítets injuriosos (“lacais de la burgesia”, “traïdors”, “ànimes servils”, etc.), però, contingueren, durant anys, un judici madur sobre els Webb, propagandistes del fabianisme, és a dir de la respectabilitat tradicional i de la submissió als fets. No pot parlar-se d’un canvi profund en el pensament dels Webb, durant el últims anys. La parella fabiana, que durant la guerra sostingué a llur burgesia i més tard acceptà de mans del rei el títol de Lord Passfield sense renunciar a res i sense desmentir-se en el més mínim, havia d’arribar al comunisme en un sol país, i a més a més, en un país estranger. Sidney Webb era ministre de les colònies, és a dir, carceller en cap de l’imperialisme anglès, al moment que s’aproximà a la burocràcia soviètica de la qual va rebre els materials per a la seua atapeïda compilació.

Des de 1923, els Webb no veien gran diferència entre el bolxevisme i el tsarisme (veure *The Decay of Capitalist Civilisation*, 1923). En canvi, reconeixien sense reserves la ‘democràcia’ estalinista. No tractem pas de veure en això una contradicció. Els fabians s’indignaven en veure que el poble privava de llibertat a les ‘persones instruïdes’, troben, però, molt natural que la burocràcia prive de llibertat el proletariat. ¿No ha estat, des de sempre, aquesta la funció de la burocràcia laborista? Els Webb afirmen que la crítica és completament lliure en l’URSS. Demostren amb això una manca absoluta de sentit de l’humor. Citen amb la major serietat a ‘l’autocrítica’ que s’exerceix com si fos una corretja i l’objecte i límits de la qual es poguessen determinar fàcilment d’antuvi.

Candor? Ni Engels ni Lenin consideraven a Sidney Webb com un ingenu. Més aviat respectabilitat. Els Webb parlen d’un règim establert i d’amfitrions agradables. Desaproven profundament la crítica marxista d’allò que és i, pel mateix, es senten cridats a defensar l’herència de la Revolució d’Octubre contra l’oposició d’esquerres. Indiquem, per ser més explícits, que el govern laborista al que pertanyia Lord Passfield refusà, en el seu temps, l’entrada en Anglaterra a l’autor d’aquesta obra. Mr. Sidney Webb, que en aqueixos moments treballava en el seu llibre, defenia d’eixa forma a l’URSS en el domini de la teoria i a l’imperi de Sa Majestat Britànica en el de la pràctica. I allò que l’honorà més és que romania fidel a ell mateix em ambdós casos.

Per a molts petits burgesos que no disposen d’una ploma ni d’un pinzell, ‘l’amistat’ oficialment segellada amb l’URSS és una espècie de certificat d’interessos morals superiors... l’adhesió a la francmaçoneria o als clubs pacifistes és bastant semblant a l’afiliació a les societats ‘d’Amics de l’URSS’, puix que permet dur dues existències al mateix temps, una de trivial, en el cercle dels interessos quotidians; l’altra, més elevada. Els ‘Amics’ visiten de quan en quan Moscou; prenen nota dels tractors, de les cases de bressol, de les desfilades, dels ‘pioners’, dels paracaigudistes, de tot, en una paraula, excepte de l’existència d’una nova aristocràcia. Els millors d’ells tanquen els ulls per aversió a la societat capitalista. André Gide ho confessa francament: “*també influeixen, i molt, l’estupidesa i la manca d’honradesa dels atacs contra l’URSS perquè posem alguna obstinació en defensar-la*”. L’estupidesa i la manca d’honradesa dels adversaris no pot justificar nostra pròpia ceguesa. Les masses, en tot cas, necessiten amics que vegin clar.

La simpatia del major nombre de burgesos radicals i radical-socialistes envers els dirigents de l'URSS té causes no desproveïdes d'importància. Malgrat les diferències de programes, els partidaris d'un 'progrés' adquirit o fàcil de realitzar predominen entre els polítics d'ofici. Existeixen molts més reformistes que revolucionaris en el planeta; molts més adaptats que irreductibles. Es necessiten èpoques excepcionals de la història per tal que els revolucionaris isquen de llur aïllament i per tal que els reformistes juguen el paper de peixos fora d'aigua.

No hi ha en la burocràcia soviètica actual un sol home que en abril de 1917, i inclús molt més tard, no haja considerat fantàstica la idea de la dictadura del proletariat a Rússia (eixa fantasia es nomenava aleshores... trotskisme). Els 'amics' estrangers de l'URSS, pertanyents a les generacions majors, durant desenes d'anys consideraren els menxevics russos com polítics 'realistes' partidaris del 'front popular' amb els liberals i que refusen la dictadura com una follia. Altra cosa és reconèixer a la dictadura del proletariat quan ja està realitzada i inclús desfigurada per la burocràcia; en aquest cas, els 'amics' estan justament a l'altura de les circumstàncies. Ja no es limiten a fer-li justícia a l'Estat Soviètic sinó que pretenen defensar-lo en contra dels seus enemics, no tant contra els que l'empenyen cap enrere com contra els que li preparen un pervindre. ¿Aquests 'amics' són patriotes actius com els reformistes anglesos, francesos, belgues i demés? Aleshores és com justificar la seua aliança amb la burgesia invocant la defensa de l'URSS. ¿O, pel contrari, són derrotistes malgrat ells mateixos, com socialpatriotes alemanys i austríacs d'ahir? En aquest cas, esperen que la coalició de França amb l'URSS els ajude a triomfar sobre els Hitler i els Schusschnig. Lleó Blum que fou l'adversari del bolxevisme en el seu període heroic i va obrir les pàgines del 'Populaire' a les campanyes contra l'URSS, ja no imprimeix una sola línia sobre els crims de la burocràcia soviètica. De la mateixa forma que el Moisès de la *Bíblia*, devorat pel desig de veure el rostre diví tan sols pogué postrar-se davant la part posterior de la divina anatomia, els reformistes, idòlatres del fet realitzat, no són capaços de conèixer i reconèixer més que el pesat remolc de la revolució.

Els caps comunistes actuals pertanyen, en realitza, al mateix tipus d'homes. Després de moltes piruetes i acrobàcies, han descobert, de sobte, els avantatges de l'oportunisme, al qual s'han convertit amb la frescor de la ignorància que els caracteritzà sempre. Llur servilisme cap els dirigents del Kremlin, no sempre desinteressat, fóra prou per a privar-los absolutament d'iniciativa revolucionària. Als arguments de la crítica sols responen amb lladrucs i mugides; en canvi, donen mostres de satisfacció front al fuet de l'amo. Aquestes persones tan poc simpàtiques, que al primer perill es dispersaran per tot arreu, ens tenen per 'obcecats contrarevolucionaris' Què fer? Malgrat llur severitat, la història no manca de farses.

Els més clarividents dels 'amics' admeten, almenys en la intimitat, que hi han taques al sol soviètic, substituint, però, la dialèctica per una anàlisi fatalista, es consolen dient que certa degeneració burocràtica era inevitable. Siga. La resistència al mal, però, no ho és menys. La necessitat té dos extrems: el de la reacció i el del progrés. La història ens ensenya que els homes i els partits que la sol·liciten en sentits contraris acaben per trobar-se a ambdós costats de la barricada.

El darrer argument dels 'amics' és que els reaccionaris s'apoderen de les crítiques adreçades al règim soviètic. Açò és innegable i tractaran, a més a més, d'aprofitar aquesta obra. Alguna vegada va succeir d'altra forma? El *Manifest Comunista* recordava desdenyosament que la reacció feudal tractà d'explotar la crítica socialista contra el liberalisme. Tanmateix, el socialisme revolucionari continuà el seu camí.

Nosaltres continuarem el nostre. La premsa comunista diu, sens dubte, que nostra crítica prepara... la intervenció armada contra l'URSS. Açò vol dir, evidentment, que els governs capitalistes, en saber pels nostres treballs el que ha arribat a ésser la burocràcia, va a castigar-la per haver abandonat els principis d'Octubre. Els polemistes de la III Internacional no esgrimeixen l'espasa sinó el garrot o armes inclús menys acerades. La veritat és que la crítica marxista, en nomenar les coses pel seu nom, sols pot que consolidar el crèdit conservador de la diplomàcia soviètica als ulls de la burgesia.

No succeeix el mateix amb la classe obrera i els partidaris sincers que té entre els intel·lectuals. Allí, nostre treball pot, en efecte, fer que nasquen dubtes i suscitar desconfiança, però no envers la revolució sinó envers els que l'estrangulen. I aquesta és la finalitat que ens hem proposat puix que el motor del progrés és la veritat i no pas la mentida.